

TIGHT BINDING BOOK

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204468

UNIVERSAL
LIBRARY

OUP—390—29-4-72—10,000.

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No.

T81
Y16V

Accession No.

P. 3. 1179

Author

యల్లనార్య, చింతలపూడి -

Title

విష్ణుమా యానాడుకము - 1934 -

This book should be returned on or before the date last marked below.

UNIVERSITY OF MADRAS.

Oriental Research Institute

Telugu Department Publications No. 3.

VISHNUMAYANATAKAM

BY

RADHAMADHAVA

CHINTALAPUDI YALLANARYA

EDITED BY

K. RAMAKRISHNIAH, M.A.,

*Senior Lecturer and Head of the Department of Telugu,
Oriental Research Institute,
University of Madras.*

1934.

PRICE :

Rs. 2-8-0.

ప్రాచ్యపరిశోధనాల యాంధ్రశాఖా ప్రచురణములు. 3.

విష్ణు మా యా నా ట క ము.

రాధామాధవ

చింతలపూడి యల్లనార్యప్రణీతము.

సంపాదకుడు

కోరాడ - రామకృష్ణయ్య. ఎం.ఏ.,

ఆంధ్రోపన్యాసకుడు, ప్రాచ్యపరిశోధనాలయము, విశ్వకళాపరిషత్తు,

మద్రాసు.

విశ్వకళాపరిషత్తు, మద్రాసు.

—
1934

ఉ పో ధ్ధా త ము

“విష్ణుమాయానాటక”మనః బరగునిది యైదాశ్వాసములుగల చక్కని ప్రబంధము. పేరునకు నాటక మేకాని వాస్తవముగా నిది దృశ్యప్రబంధముకాదు. విష్ణునిమాయాప్రభావప్రదర్శనరీతులను వర్ణించునదిగావున నిది విష్ణుమాయానాటకమైనది. ఈ ప్రపంచమునంతను బ్రహ్మరుద్రామరాదుల సత్తామించిన యనిర్వచనీయ ప్రభావముగల యొక మహాశక్తి, విష్ణుమాయ, నడిపించుచున్న దనియు నద్దాని నేకాంత విష్ణుభక్తిచే గొలిచినవారుగాని ముక్తి బడయ లేరనియుఁ బ్రతిపాదించుటయే దీని ముఖ్యద్దేశము. దీనిని రచించినవాఁడు ‘రాధామాధవ’ బిరుదాంకితుఁడగు చింతలవ్రాఁడి యెల్లనార్యుఁడు. ‘రాధామాధవ’మను ప్రబంధమును రచించి యద్వామూలమున శ్రీకృష్ణదేవరాయల మెప్పుడయఁగల్గుటంజేసి యీతని కీ‘రాధామాధవ’బిరుదనామము లభించినది.

శా. రాధామాధవ మచ్యుతాంకితముగాఁ బ్రాథక్రియం జెప్పిత
నాధుర్యంబునఁ గృష్ణరాయవిభుఁ గన్దాటేకు మెప్పించి, నా
నాధాత్మప్రతిమానసత్కవులలోనఁ భూషణశ్రేణితో
రాధామాధవ నామమందిన జగత్ప్రఖ్యాత చారిత్రుఁడన్.”

అని యీతఁడు తన రాధామాధవ ప్రబంధపీఠికలోఁ జెప్పుకొనియున్నాఁడు. రాయల యాస్థానమున మెచ్చిందిన విద్యత్ కవీశ్వరులలో నొక్కఁడై, యష్టదిగ్గజములని ప్రసిద్ధిగాంచినకవులతో సమానముగ నెన్నందగిన మహిమాతిశయము గలవాఁడైనను నీతని గ్రంథము లింతకాలమువఱకు నాంధ్రలోకమునకు లభించి యుండలేదు.

రాధామాధవకవి కాలము:—రాయల యవసానకాలమున నీ రాధామాధవకవి యీతని యాస్థానమును జేరియుండుటచేఁ గాఁబోలు నాతఁడు తదాస్థానకవిగాఁ బరిగణింపఁబడ లేదు. ఈతఁ డాయాస్థానమును బ్రవేశించిన సందర్భమును గూర్చి మాత్రమే కవుల చరిత్రమూలముగా నాంధ్రలోక మింతవఱ కెఱింగి యున్నది. ఈతని గ్రంథములనుగూర్చిన ప్రశంసయేమియుఁ గవుల చరిత్రయందు గానరాదు. రాయల యాస్థానమునకు వచ్చిన విద్యత్కవులను బరిక్షించుటకై నాంధ్రకవితాపితామహుఁడే నియమింపఁబడుచువచ్చెననియు, నాతఁడు వారికిఁ గొన్నిసమస్యలనిచ్చి, వారు వానిని పూరించిన రీతినిబట్టి వారి సామర్థ్యమును నిర్ణయించుచుండెననియు, నట్లు పెద్దనార్యునిచే రాయల యాస్థానమునఁ బరి

క్షింపఁబడినవారిలో నెల్లనార్యుఁ డొకఁ డనియుఁ జెప్పుదురు. ఈతనిఁ బరీక్షించుటకై పెద్దనార్యుఁడు సగరు, తగరు, తొగరు, వగరు, అనువానిని బ్రాసస్థానములందుంచి రామాయణపరముగాఁ బద్యమును జెప్పుమనెనట. వెంటనే యతఁడు,

చ. 'సగరు పగాయె, నింక విపినంబుల కేఁగుఁడు, రాజ్యకాంక్షకుం
దగరు కుమారులార'యని తల్లి వగ ల్నిగులంగఁ దోఁపఁగాఁ
దొగరున రక్షఁ గట్టి మదిఁ దోఁచక గద్దసఖిన్నకంఠయై
వగరుచుచున్నఁ జూచి రఘువంశవరేణ్యుఁడు తల్లి కీటనున్.

అనుపద్యమును చెప్పెనట. దీనిని విని సంతసించి యీప్రాసములనే ప్రయోగించి భారత భాగవతపరముగాఁగూడఁ బద్యములను జెప్పుమనఁగా నాతఁ డీక్రింది రెండుపద్యములను జెప్పెనట.

చ. తొగరుచి కన్నుదోయిఁ గడుఁ దోఁచఁగఁ గర్ణుఁడు భీమసేనువైఁ
దగరు ధరాధరంబుపయిఁ దాఁకినభంగినిఁ దాఁకి నొచ్చి తా
వగరుచుచున్ వెనం బరుగువాఱిన నచ్చటి రాజలోకముల్
సగరు సుయోధనాజ్ఞ మది నాటుటఁజేసి ధరాతలేశ్వరా.

చ. వగరుపుమాత్రమే వరుఁడు వశ్యుఁడు కాఁడు సఖసఖత్వ మె
న్నగరుడవాహనుండు మము నాఁ డటు డించుటయెల్ల నుద్ధవా,
తగరుని కాక మోహపులతాతనువైన విడంగఁజూతురే
తొగరుచి యోషధీశునకుఁ దోఁపఁగఁ జేయునె వీడనాడఁగన్.

ఇట్లు పరీక్షితుండై పరీక్షాధికారిని మెప్పించిన యచిరకాలమునకే యీతఁడు “రాధామాధవకావ్యము” నచ్యుతాంకితముగాఁ జెప్పి తన్నాధుర్యముచేఁ గృష్ణరాయల నాతనియాస్థానమందలి నానాధాత్మప్రతిమాససత్కవుల సమక్షమున మెప్పించి, యాతనివలన భూషణశ్రేణితోఁగూడ ‘రాధామాధవ’ బిరుదమును బొందినాడు. ఇది యంతయుఁ గృష్ణరాయల యంతిమవిషవసములలో జరిగినదై యుండవలయును. ఈతఁడు రాయల యాస్థానకవులలో నొకఁడను ప్రసిద్ధి కలుగక పోవుటచేతను, ఈతని రెండవ గ్రంథముగాఁ గ్రహింపఁదగియున్న “తారకబ్రహ్మరాజీయము” అచ్యుతదేవరాయల మంత్రివర్గములోఁ జేరిన సంజ తిమ్మయమంత్రి ప్రోత్సాహముచే రచింపఁ బడియుండుటచేతను ఈతఁడు కృష్ణరాయల యవసానకాలమునను, అచ్యుతరాయల రాజ్యారంభకాలమునను గ్రంథరచనము చేయుచునుండినటులు నిశ్చయింపవచ్చును.

తారకబ్రహ్మరాజీయమున నీతఁ డచ్యుతదేవరాయల నీక్రింది పద్యములఁ గీర్తించియున్నాడు.

సీ. తనమహాదీప్తిచిత్రాపబింబంబు దా
 దీపించు భానుమద్బింబమనంగఁ
 దనబాహుదండంబు ధరణిమండలమెత్తు
 పన్నగశాయి విభ్రాంతిఁగొలుపఁ
 దన(శ)కరాంబుజ కల్పతరు వంగుళులుగాఁగ
 పంచశఖాఖ్యమై ఫలములొసంగఁ
 దన శంఖచక్రాంకితంబైన రూపంబు
 హరిమూర్తి నచ్చొత్తినట్లు తెలుపఁ

తే. దనదుబ్రహ్మాండ వీతి కాంకిత (ర్భ)బహిర్వి
 హరిసత్కిర్తి కిర్పూర సౌర(భ)మున
 మూరురాయరి గండాంక మోహనుండు
 రాజదేవేంద్రుఁ డచ్యుత రాయవిభుఁడు.

సీ. పద్మాప్తరుచి మించు పద్మరాగపు రవి
 గూర్చినంతక మక్కువ వెలుంగఁ
 బసిఁడివ్రాతలవచ్చు పట్టు పచ్చడ మొస
 పరిపన్నెయై కటిఁబరిధవిల్ల
 బహురత్ననీపులు ప్రసరించు మేలుకు
 భ్రా కిరీటముకంటె జోకగాఁగఁ
 గస్తూరికా తిలకము పుష్పమాల్యంబు
 మించుతుమ్మెదల కామెలె యొనర్ప

తే. దండ నుల్కళ యవనాంధ్రధరణినాథు
 లర్థి సేవింప రత్నసింహాసనమునఁ
 గొలువు గూర్చుండు కృష్ణుని చెలువుమీఱి
 రాయదేవేంద్రుఁ డచ్యుత రాయవిభుఁడు.

ఇట్టి యచ్యుతరాయలయొద్ద నంజలిమ్మయ గ్రంథాసాగ లేఖకఁడై మంత్రి
 రత్నమై యుండెనట.

క. ఆరాయలకృప గ్రంథా (గంధా)
 (చా) సారము వ్రాముచును గీర్తి సంపాదించుకా
 ధీరగుణాధ్యుడు కందా
 సారమునంజరును తిమ్మ నచివుఁడు సిరులన్.

చ. తిరువళి (ది) గెల్చి, పాంశ్యనర దేవునిఁ బట్టముగట్టి, యుత్కలే
 శ్వరుఁ గరుణించి, మ్రొక్కిన సవాయికఁ దా నభయం బొసంగి, వెం

పరుదుగఁ గీర్తిచేకొనిన యచ్యుతరాయల మంత్రిరత్నమై
తిరముననున్న నంజవిభు తిమ్మరుసుం దగుఁ బ్రస్తుతింపగన్.

వ. అట్టి యీనంజ తిమ్మయమంత్రి యొకనాఁడు అచ్యుతరాయల కొలువుచేసి
వచ్చి నిజనివాసభాసుర చంద్రశాలాప్రాంగణమణిమంటపంబున, విజయనగర
రాజధానింగల బంధువర్గంబును, విద్యత్కవీంద్రులును, వందిమాగధ గాయక
వార కామినీనికరంబును సముచితప్రకారంబున సేవింప నుఖగోష్ఠిం బ్రవర్తిం
పుచు, నిజస్వామియగు సచ్యుతరాయలు ప్రతిసంవత్సరంబు శ్రీవేంకటేశ్వరు
నకు సత్కావ్యప్రబంధపుష్పాంజలి సమర్పించుచుఁ గీర్తినుకృతంబులు నిర్వ
హించుకొనుచున్నవాడ. ఇదనుమతంబున సవ్యభునకు నాకు నభ్యుదయ పరం
పరాభివృద్ధియుఁ జతుర్విధ పురుషార్థసిద్ధియుఁ గలుగునట్లుగా నాయుష్టదైవతం
బగు శ్రీరామవిభునకు సంకితంబుగా నొక్క పుణ్యప్రబంధంబుఁ జెప్పింపవలయు
నని సుహృజ్ఞనంబుతో నూహించి.

క. రాధారుణాధరో రుప

యోధరకాశ్మీర వర (రస) రసోదయకవితా

మాధుర్యధుర్య నన్నున్

రాధామాధవుని సుకవిరత్నముఁ బలికెన్.

గీ. పరమహితుఁడవు తారక బ్రహ్మరాజ

మనుప్రబంధంబు నీచెప్పినది మదాత్మ

నాయకుండగు శ్రీరఘునాయకునకు

సంకితము సేయుమయ్య నా కభిమతముగ.

ఇట్లు నంజతీప్తయ స్వామికార్యమును, తనహితమును గోరి పలుకుటయు
“నీకు సంకిత మొసర్పదలంచిన వాడ బంధుసంభావన” ననిచెప్పి, “యతివరే
ఋఁడు నారాయణాశ్రమి నుడివిన తారకబ్రహ్మరాజీ యము” నుదెనుఁగునఁజెప్పిన
దాని నాతని కిష్టముగ నెల్లనార్యుఁడు బ్రహ్మమయుండగు “రామచంద్ర ఛాత్రీవర
మాళి” కంకితముచేసెను.

దీనినిఁ బట్టి యచ్యుతదేవరాయలు ప్రతిసంవత్సరము నొక సత్కావ్య
ప్రబంధమును జెప్పించి తిరుపతివేంకటేశ్వరునకు సమర్పించుచుండెను వాడని
తెలియవచ్చుచున్నది.

కృష్ణదేవరాయలయనంతరము రాధామాధవకవి అచ్యుతదేవరాయల
యొద్ద మంత్రి పరుఁడై యున్న నంజరసుతీప్తయ్యయొద్దఁ జేరి యాతని వేడిఁకొలునఁ
దానంతకు మున్నేరచించియున్న తారకబ్రహ్మరాజీయమును శ్రీరఘునాయకున
కంకితమొసర్చి యాతని యభీష్టమును నెరవేర్చెను.

ఈ రాధామాధవకవితే రచింపఁబడిన ప్రబంధములలో నుజ్జయొకటి యీ విష్ణుమాయానాటకము. ఉపలబ్ధములయిన యీ గ్రంథము మాతృకల రెండిటను కృత్యాది పద్యము లేమియు గానరావు, ఈ క్రింది తేటగీతితో గ్రంథము ప్రారంభింపఁబడినది.

గీ. భాగవత ముఖ్యుడగు శుకబ్రహ్మచేత
భాగవత సత్కథాపర బ్రహ్మవిద్య
యెలగు వినుచుఁ బరీక్షి న్నరేంద్రచంద్రుఁ
డచ్యుతక్రీడ లాత్మ కింపారఁ బలికె.”

ఆ శ్వాసాంతమునఁ బద్యములు మదనగోపాలుని సంఖ్యంబున నై యున్నవి. గద్యము మాత్రము తక్కిన రెండు గ్రంథములలోని దానిని బోలీయే యున్నది.

“ఇది శ్రీమదనగోపాల చరణకమల సేవాధురీణ సత్కథాపరీణ కృష్ణభట్టారకపాత్ర చింతలపూడి కామయ ప్రభునుపుత్ర సుకవివర్య రాధామాధవయెల్లనార్య ప్రణీతంబైన విష్ణుమాయానాటకంబునందు ప్రథమాశ్వాసము.”

కాని తారకబ్రహ్మరాజీయము నందలి దానిలో ‘సుకవివర్య’ అను దానికి బదులు “శుద్ధసారస్వతవిభవ” యనువిశేషణంబు గానవచ్చుచున్నది. “రాధామాధవ యెల్లనార్యప్రణీతంబైన” యనుటకు బదులుగా “శుద్ధసారస్వత విభవరాధామాధవ ప్రణీతంబైన” తారక బ్రహ్మరాజీయంబు అని కలదు. “శుద్ధసారస్వతవిభవ” యను నాత్మోత్కర్షను చాటుకొను నీవిశేషణమునకుఁ దగినట్లుగా ‘రాధామాధవ’ ప్రణీతంబైన యనుటచే బిరుదాంకమును మాత్రము వేసికొని స్వీయనామమును జాఱవిడిచిన వాడయ్యెను. దీనిని బట్టి యిది యీతని నడిమివయసున నాత్మశ్లాఘా పరుడై యున్న కాలమున రచించియుండ నోపునని యూహింపఁదగియున్నది. “కవితామాధుర్య ధుర్యునన్ను” రాధామాధవుని సుకవిరత్నముఁ బలికె” అని తిమ్మరుసయ్య తన్నుఁ గూర్చి పలికినట్లు చెప్పుకొన్న రీతినిబట్టి విచారించినను ఇది యీతని నడిమి వయసున రాధామాధవ బిరుదముచే విజ్ఞప్తిగుచున్న కాలమును సూచించుచున్నదని తలంపఁదగును.

విష్ణుమాయానాటక మాతనిమనస్సు పరిపక్వముఁజెంది ప్రపంచమంతయు నొక మాయానాటకమను తలంపు పొడసూపిన కాలమున రచింపఁబడెననియు నప్పు డాతని దృష్టిని కథాభాగమునకుఁ గల ప్రాముఖ్యము కృత్యాది విషయమున లేక యుండెననియు నూహింపఁదగియున్నది. రాజులయు, మంత్రులయు నాశ్రయాపేక్ష యప్పు డీతనికి నన్నగిలియుండును కావున కథాభాగము తోడనే

గ్రంథప్రచారంధముఁ గావించి యాశ్వాసాంతములందు మాత్రము తనయిష్ట దైవముగు మదనగోపాలుని సంబోధించి సంతుష్టిఁజెందెను. ఈ కారణములచేఁ గృత్యాది పద్యములుగలప్రతి దొరకువఱకు నీగ్రంథమున కీతఁడు కృత్యాది రచింపనే లేదని యూహింపవచ్చును.

కృత్యాదిపద్యములు గలప్రతి మనకు దొరకలేదనుటకన్న కృత్యాదిరచనయే చేయఁబడి యుండలేదేమోయని తలంచుటకుఁ గలకారణము మఱియొకటికూడఁ గలదు. ఇప్పటికి లభించిన రెండుప్రతులలోనుగూడ కృత్యాది లేకుండుట యటుండఁగా ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్ప్రతిలోని యాశ్వాసాంత గద్యము ప్రాచ్య లిఖితపుస్తకాలును ప్రతిలోని దానికింటే భిన్నమై కన్పట్టుచున్నది. దీనినిబట్టి చూచినచో గ్రంథకర్తృత్వమునుగూర్చియే సందేహము బయలుదేరకమానదు. పరిషత్ప్రతిలోని గద్య మిట్లున్నది.

“ఇది శ్రీమదనగోపాల వరప్రసాదలబ్ధ కవితావిలాస భారద్వాజగోత్ర పవిత్ర అయ్యలమాత్యపుత్ర అనంతయ నామధేయ ప్రణీతంబైన విష్ణుమాయా నాటకంబను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.”

ఈగద్యను బట్టిచూడఁగా భారద్వాజగోత్రుఁడును అయ్యలమాత్య పుత్రుఁడును నగు అనంతయ్య యనునాతఁ డీగ్రంథకర్తయని తలంపవలసియున్నది. రాధామాధవకవి గద్యలో గోత్రములేదు. ఇంటిపేరు చింతలపూడి వారినియున్నది. ఈగద్యలో గోత్రము చెప్పబడినదికాని యింటిపేరులేదు. తండ్రులపేళ్లు భిన్నము లై యున్నవి రాధామాధవకవి తాతపేరుకూడఁ జెప్పకొనియున్నాఁడు. మొత్తము మీఁద వీరిద్దఱు నొక్క రేయనుటకుఁ దగిన కారణము లేమియుఁగనంబడవు. ఒక్కఁడే యయి డత్తుండగుటచేఁ దండ్రులపేళ్లు భిన్నముగాఁ జెప్పకొనియే నందమా, యివి భిన్నగ్రంథములు కావు. ఒక్కగ్రంథముయొక్క భిన్నప్రతులలోనే యిట్లాశ్వా సాంతగద్యము భిన్నమయియుండుట యెట్లు సంభవించును? గ్రంథభాగమున మార్పులేమియుఁ గనంబడవు. ఆశ్వాసాంతపద్యములుగూడ రెండుప్రతులలోను సమానములుగనే యున్నవి. కావున నీయనంతయ్యయను నాతఁడెవరో తరువాతి కాలపు సాహసికుఁడు, రాధామాధవ కవి యీగ్రంథమును గృత్యాదిపద్యములు లేకయే రచించుటనుజూచి యాశ్వాసాంత గద్యమును మార్చినంతమాత్రమున గ్రంథమును దన పేర వెలయించుకొనవచ్చునని కాఁబోలును దానుప్రాసకొనిన ప్రతిలో నాశ్వాసాంతముల నీగద్యను జేర్చికొనియుండును. దానినిబట్టి ప్రాసిన ప్రతులలో నీతనిపేరుతోఁగూడిన గద్యమే నిలిచియుండుట తటస్థించియుండును. కాని మూలగ్రంథప్రతులుకూడ దేశమునఁ గొన్ని నిలిచియుండుటచే నీ గ్రంథ చొర్యము కొంతకాలమునకైన బయలుపడక తప్పినదికాదు. ఆంధ్రవాఙ్మయ చరి

త్రమున కవులలో పద్యములయొక్కయు, పాదములయొక్కయు, భావముల
యొక్కయు చౌర్య ముండినదని చెప్పిన చెప్పవచ్చునుగాని, గ్రంథచౌర్యముండిన
ట్లగపడదు. ఇదియే సంపూర్ణ గ్రంథచౌర్యమునకు ప్రథమోదాహరణము కాగ
లదు. ఇట్టి సాహసకృత్యమునకుఁ దొలుత రాధామాధవకవి కృత్యాదిలేక రచించి
యుండుటయే కొంత యవకాశమును గల్పించియుండును. ఎల్లనార్యుడే గ్రంథ
చౌర్యము చేసినాఁ డనుట కేమియు నవకాశములేదు. ఇందలి యాశ్వాసాంత
గద్యముతో నభిన్నంబగు గద్యముగల మఱి రెండు గ్రంథము లాతనివి ప్రసిద్ధములై
కనఁబడుచునేయున్నవి గదా. కృష్ణరాయల యాస్థానమున నాశుకవిలేచే బెద్దన్న
గారిని మెప్పించి, రాయలవలన రాధామాధవ కవియను బిరుదమును బొందెనన్న
కథయు నాతని ప్రసిద్ధినిఁ జాటుచునేయున్నది. మఱియు, పరిమనిష్ఠాగరిష్ఠుండగు
నొక బ్రాహ్మణుఁ డొకఁడొకరితో తగులమునఁ బడుటనుగూర్చి తారక బ్రహ్మ
రాజేయమునఁ దెలుపఁబడిన కథవంటి కథయే విష్ణుమాయానాటకమునఁగూడ
సంతకంబై రమ్యతరంబుగఁ జెప్పఁబడి యుండుటనుబట్టికూడ నీరెండు గ్రంథములు
రచించిన దొక్కఁడేయని యుండునను వాదమునకు మఱింతబల మేర్పడుచున్నది.
దీనినిబట్టి యీవిష్ణుమాయానాటకకర్త 'రాధామాధవకవి' యగు చింతలపూడి
యెల్లనార్యుడేయని ధ్రువపడుచుండుటయేకాక 'అనంతయ్య' గ్రంథచౌర్యము
కూడ సువ్యక్తంబగుచున్నది.

ఆతనివంశము, దేశము:—రాధామాధవకవి రచించిన గ్రంథములు మూఁ
డింటిలో మొదటిదగు 'రాధామాధవమున' నీతిఁడు తన వంశాదికమునుగూర్చి
యీక్రింది పద్యమునఁ దెలుపుకొని యున్నాఁడు.

సీ. శ్రీవత్సలాఞ్చన శ్రీముఖాబుజమున
శ్రీవత్సముని కులశేఖరుండు
ప్రభవించె నామహాభాగువంశాంభోధి
దివ్యరత్నంబుల తెఱఁగుమీఱఁ
బుట్టి రనేకులు పురుషార్థపరులైన
వారు వారలలోన వంశకర్త
వర్ణిత సత్కీర్తి వల్లభుఁ డొప్పారె
నతిసికే శ్రీకృష్ణుఁ డవతరించె

గీ. నతనియందుఁగామ నార్యుండు జన్మించె
నతని కేను లచ్చమాంబయందు
జననమైతి నెల్లనత్కవి చంద్రుండ
సరసహితచకోరసంఘ మలర.

తారకబ్రహ్మరాజీయమున సంజరను తిమ్మయ వంశాభివర్ణనముఁ జేసెనే కాని, స్వీయవంశాదికమునుగూర్చి యేమియుఁ దెలుపుకొన లేదు. కావున రాధామాధవమునందలియేకైకపద్యమువలన నీతఁడు శ్రీవత్సగోత్రుండనియు, సతని తాత కృష్ణభట్టారకుండనియు, తండ్రి కామన్నయనియు, తల్లి లచ్చమాంబయనియుఁ దెలియవచ్చుచున్నది. ఈవిషయములే యీతనిగ్రంథత్రయమందలి యాశ్వాసాంతగద్యములవలనను సువ్యక్తమగుచున్నవి. వీరియింటిపేరు చింతల పూడివారిని యాశ్వాసాంతగద్యములఁ బట్టియేకాక రాధామాధవమునందలి యీక్రింది పద్యమునుబట్టియుఁ దెలియుచున్నది.

ఉ. సంతతభావసిద్ధియుత సంస్థితియున్, సనయక్రియాపరి

శ్రాంతియు, స్వల్పక్షణ విచారతయున్ ఫలియించె, రాధికా

కాఁతుఁడు ప్రణవల్లభుఁడు గావునఁ బావనమూర్తియైన యీ

చింతలపూడి చొల్లకవిశేఖరుకోమలకావ్యకన్యకున్.”

ఈ యింటిపేరు ఈతని నివాసస్థలమగు గ్రామనామముఁ బట్టియే యేర్పడి యుండుననుటకు సందేహములేదు. ఆంధ్రదేశమున చింతలపూడిగ్రామము లనే కము లుండుటచే నీతని వాసస్థానమయిన చింతలపూడి యిదియని నిర్ణయించుట సులభ సాధ్యముకాదు. కృష్ణాజిల్లా (ఇప్పటి పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా) ఏలూరు తాలూకాలో నొక చింతలపూడి కలదు. తూర్పు గోదావరిజిల్లా అమలాపుర సమీపమున మఱియొకచింతలపూడికలదు. ఈ ప్రాంతములనుండి యీతఁడు రాయల యాస్థానమునకుఁ బోయియుండునా యనునదొక ప్రశ్న. కాని యదియు సందేహము కాదు. రాజనుపేంద్రవరము కొండవీడు మొదలగు స్థలముల రెడ్ల యాస్థాన కవీశ్వరులుగానున్న శ్రీనాథుఁడు మొదలగువారు కర్ణాటాధీశ్వరుని యాస్థానమునకుఁబోయి సత్కారములఁ బడసియుండిరిగా దా. గౌతమీతీర భూమిని గూర్చి యీతఁడుచేసిన విశేషవర్ణనమునుబట్టి చూడఁగా నీతఁ డీప్రాంతమువాఁడే యేమో యను సందేహము బలపడుచున్నది. పుండరీకుని చరిత్రమున, నాతఁడు దుర్భిక్షుంబుచే నవయు తన బోయయిల్లాలితో నిట్లు పలికినట్లు గలదు.

గీ. పాలతి విను పూర్వదక్షిణ భూములెల్ల

నెపుడు దుర్భిక్షదోషంబు నెఱుంగవండు

బహునదీమాతృకలుగాని ప్రతిదినంబు

దివి నిరీక్షించు దేవమాతృకలు గావు.

సీ. కర్ణాటరాజ్యంబు గంభీరతుంగభ

ద్రావణిభుంబులఁ దఱచు పండు

ద్రావిడదేశ ముత్తరశోర్పూరమృకా

వేరికాలువల ముక్కారుఁబండుఁ

తైత్తిరింగ్యమధ్యభూతలము కృష్ణాగౌత

మీప్రవాహంబుల మిగులఁ బండుఁ

గాళింగమధ్య దిక్పండంబు లాంగూల

శారదానదులచేఁ జాలఁబండు

తే. వెండియును జీత్ర మి ట్లనావృష్టియైన

సంబుజాక్షి నభోనభస్వస్వయమున

(వర్ష) దిర్వమొప్పార గౌతమి దరులుముంపఁ

బార్వములయూర్లు పదివేలు పండు నెపుడు.

సీ. ఏత్రోపఁ జూచిన నేప్రొద్దు సలిలాన్న

సత్రశాలాజనసంభ్రమంబు

లేయారఁ జూచిన నెల్ల ధాన్యంబులు

కోరువెట్టెడప్రజాఘోషణంబు

లేయిల్లుఁ జూచిన నిందిరాకరసంత

తోత్సనతోరణాభ్యుదయరేఖ

లెవ్వరిఁ జూచిన నివ్వటిల్లెడుదయా

దాససౌజన్య విద్యానిరూఢి

తే. యెచటఁ జూచినఁ గనుపండు విందువదన,

నారికేళామ్రపనస పున్నాగముఖ్య

భరిత శృంగార వనపరంపరలచేతఁ

గోరికలుముంచు గౌతమీతీరభూమి.

తే. దివ్యమైతగు గౌతమీ తీరభూమి

భోగమోక్షంబులకు జన్మ భూమినువ్వె

జన్మసంస్కారఫల విశేషంబుగలుగు

వారలకుఁగాని కలుగ ద వ్వసతిసుఖము.

దీనినిబట్టి కృష్ణాగౌతమీప్రవాహంబుల మిగులఁ బండు తైత్తిరింగ్య మధ్యభూతలమునం దీతఁడు జన్మసంస్కార ఫలవిశేషంబుచే వసతిసుఖము సనుభవించియుండనేమో యని తలంపఁదగియున్నది. మఱియు నైదవయాశ్వాసచు లోని నారదునికథకుఁ బ్రధానరంగమగు సర్వవరక్షేత్రముకూడ గోదావరిజిల్లాలోనిదే. దీనిని వర్ణించినరీతియు నాతని కీ దేశమందుగల విశేషాభిమానమును బరిచయమును జాటుచున్న దనవచ్చును. కాని కవులు క్షేత్రమాహాత్మ్యమును వర్ణించుచునే యుందురు. అంతమాత్రమున వారెద్దానిని వర్ణించిన వారచొప్పటివారని చెప్పవలసినదేనా యను ప్రశ్న బయలుదేరక మానదు. అట్లు చెప్పుట కవకాశము లేదు. కాని యొక్కొకవుడు స్వదేశమునువిడిచి రాజాదరణముకొఱకై దూర

దేశ మేగి యచ్చట గ్రంథరచన సాగించిన కవి యొక్కఁడు సహజంబగు స్వదేశాభి
మానముచే కథారంగమును స్వీయదేశమున వెలయించి దానిని వర్ణింప దొర
కొనుననుటయు నసంభావ్యముకాదు. ఎట్టికవియైనను సామాన్యముగాఁ దనరచనల
యందు స్వానుభవమును, స్వాభిమానమును, స్వాభిప్రాయములను గొంతవఱ
కైనఁ బొందుపఱుపకుండలేడు. ఎంత ప్రతిభావంతుఁడైనను సామాన్యప్రాణి
వలెనే పరిసరములప్రభావమునకు లోనుగాకుండునని తలంచుట కవకాశము
లేదు. శ్రీనాథుని కాశీఖండ, భీమఖండాది గ్రంథరచనమును జేపట్లఁ బురికొల్పి
నది స్వీయదేశస్థతేత్రమాహాత్మ్యప్రకటనమే యై యుండుననుట యసంభా
వ్యముకాదు. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు తన కథారంగమును శ్రీవిల్లి పుత్తూరుగాఁ
జేసినేకాని యే బెజవాడయో, శ్రీకాకుళమో, సింహాచలమో చేయలేదు.
ఆ కథయట్టి దాతఁడేమిచేయగలఁడందురా, యా కథను గ్రహించుటలోనే యాతని
మనఃప్రవృత్తి బయలుపడుచుండుననియుఁ జెప్పవచ్చును. సర్వవరమును రాధా
మాధవుఁ డెట్లు వర్ణించినాఁడో కనుఁగొనుఁడు.

“నేదివద్దక్షిణాశా

ప్రాదుర్భూతార్హతుల్య భాగాజలజా

మూదభరితమామారుత

మాదై త్యాశాతిహృదయ మలరంగజేసెన్.

సవిధప్రాచీనమహా

లవణజలధి ఘుమఘుమితకలధ్వని కెనయై

సవనాన్తుశ్రౌవణ్ముఖ

వివిధరవం బావనమున వీనులఁ దనిపెన్.

అతినిబిడజలదమాలా

ప్రతిమానక్రతుసముత్థ బంధురధూమ

ప్రతతుల గగనం బాచ్ఛా

దితమయ్యో దద్వనమున దివిజలు పొగడన్.

నేదివద్దక్షిణాశాయందు గోదావరీనదీముఖశాఖలలో నొకటగు తుల్య
భాగయు, సవిధ ప్రాచీదిక్కున మహాలవణజలధియుఁ గలిగిన సర్వవరతేత్రము
ప్రస్తుతము కాకినాడకు సమీపమునఁగల సర్వవరగ్రామమేయనుటకు సందేహము
లేదు. ఇప్పటికిని శిథిలమై నిలిదియున్న గొప్ప దేవాలయ మాతేత్రముయొక్క
గొప్పదనమును చాటుచున్నది. మఱియు క్రతుసముత్థబంధుర ధూమప్రత
తులతోఁగూడిన యీతని గోదావరీతీరదేశవర్ణనము సన్నపారుని వేగిదేశ
వర్ణనమును దలపించుచున్నది. ఈకారణములచే నీతఁ డిచ్చటివాఁడై యుండునని
చెప్పవచ్చును. కాని యొక చిక్కుగలదు. అచ్యుత దేవరాయలయొద్ద మంత్రియై

*“కందాచారము” (Military accounts) వ్రాయుచునుండిన సంజతిమ్మయకు నీతనికి బాంధవ్యమున్నట్లు “అంకిత మొనర్పఁదలఁచినవాఁడ బంధుసంభావన నీకు నిష్ఠముగ” అను దానినిబట్టి తెలియుచున్నది. సంజతిమ్మయ యెచ్చటి వాఁడో యాతనితో వీనికిగల బాంధవ్యమెట్టిదో తెలిసికొనుట కాధార మేమియుఁ గనఁబడకున్నది. కాని బ్రహ్మశ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణకవిగారు వారి మద్రాసు విశ్వవిద్యాల యౌపన్యాసములలో, నీ యెల్లయకవిని గూర్చి ప్రశంసించుచు, నీతనిది కడపజిల్లాలో వెన్నానదీ తీరముననున్న చింతలపూడి యనియు, నీతని వంశమున నరునగా నెనిమిది పురుషాంతరముల వఱకు పలువురు కవులుద్భవించిరనియు, నీతనికి నాల్గవ మనుమఁడు సంజీవకవి చంద్రాంగదచరిత్రమును, మూడవ మనుమఁడు ఛాయాపతి రాఘవాభ్యుదయమును, ఏడవమనుమఁడు మధురవాణి విలాసమును రచించినియు, నీతనివంశము వారిష్టుడు వెంకటగిరి సంస్థానపండితులై కాదంబరి నాంధ్రీకరించుచుండి రనియుఁ జెప్పియున్నారు. ఆయంపన్యాసములందే యీవి అచ్యుతరాయలవలన “రాధామాధవ” బిరుదమును బడసెననియు, తారక బ్రహ్మయోగమును సలకముతిమ్మయ మంత్రియగు సంజయకుమారుఁడు తిమ్మయకుఁ గృతియొసఁగెననియుఁ దెలిపిరి. ఈకవి తనరాధామాధవమునందే చెప్పికొన్నట్టియు, వెనుకనుదాహరింపఁబడినట్టియు “రాధామాధవమచ్యుతాంకితముగా” సనుపద్యమునుబట్టి యాబిరుదము సచ్యుతదేవరాయల వలననుండి కాక శ్రీకృష్ణదేవరాయలవలన నుండియే యీతఁడు పడసెనని స్పష్టమగుచున్నది. మఱియు సంజతిమ్మయ అచ్యుతదేవరాయల మంత్రియౌటయే కాక యీతఁడు సలకముతిమ్మయ మంత్రికంటె భిన్నుఁడు. ఈతఁడచ్యుతదేవరాయలయొద్ద కందాచార లేఖకుఁడు (Writer of military accounts) ను మంత్రియు నై యుండుటేకాక, వేదశాస్త్ర స్వర్ణ భాషావేత్తయు లిపిజ్ఞుఁడునైన బ్రాహ్మణోత్తముడనియు నీక్రింది పద్యమువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది.

“వేద పురాణ శాస్త్రముఖ విద్యలకెల్ల గురుండు, బ్రహ్మ వి
ద్యాదృఢబుద్ధి, నేర్చులిపు లన్నియు వ్రాయు సమస్తదేశ భా
షాదు లెఱుంగు స్వామి హితమైన ప్రయోజన మాచరించు నా
నాదిశలం బ్రసిద్ధుఁడగు సంజయతిమ్మనిఁ బోల రెవ్వరున్.

ఈ తిమ్మయయైన నే దేశము వాఁడో నిశ్చయముగాఁ దెలిసినఁగాని, యీతని యెడల “బంధుసంభావన”గల కవియు నెచ్చటి వాఁడో నిశ్చయించుట కవకాశములేదు. ఒకవేళ నీ బాంధవ్యము సంభావనామాత్రక మే యేమో. పరిచ

* కందాచారము = The native militia; కట్టబడివాండ్లు, adj, military (C. P. Brown) ఇది హిందుస్థానీపదముగా జెప్పబడినది. ‘స్కంధాచార’ శబ్దభవవైరుధ్యముండ నోవు.

యాతి లేకమునుబట్టి బంధు సంభావన యీతనికిఁ గలిగియుండవచ్చును. పేరును బట్టి “నంజలిమృతను” కన్నడదేశప్రాంతమువాఁడని తలంపవచ్చును. ఈతనితోడి బాంధవ్యము సంభావ్యమే యైనచో నెల్లనయు నా ప్రాంతమువాఁడని యూహించుట కవకాశము లేకపోదు. కాని రాధామాధవములోని యీ క్రిందిపద్యమున ‘మా శ్రీనాథుఁ’ అని చెప్పినదానిని బట్టి యీతఁడు శ్రీనాథునితో సమాన దేశీయుఁడనియుఁ దలంపవచ్చును.

సూనా స్త్రప్రమదామదస్ఫురితవత్సోజాత కాశిన్యముఁ

బూనంజాలు వచోవిలాసముల నేర్పుల్ సూపి కిర్లాటక

త్సూనాధేంద్రు సభావిత్వవిజయోత్సాహంబుఁ గైకొన్న మా

శ్రీనాథుఁ గవిసార్వభౌముఁ గొలుతుఁ నేవాంజలుల్ గీల్కొనన్.

ఇక శ్రీ రామకృష్ణకవిగారు రాధామాధవకవి కేడవమనుమఁడని చెప్పిన “మధురవాణి విలాస”కర్తయగు వీరరాఘవకవి యింటిపేరు ‘చింతలపల్లి’ వారు గాని ‘చింతలపూడి’ వారుగాఁ గనబడుదు. చింతలపల్లి వీరరాఘవకవి రచించిన ‘మధురవాణి విలాసము’ ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకాలయమునఁ గలదు. అందు “ఆహా చింతలపల్లి రాఘవకవి యాధ్యుండవీ నన్నిటన్.”

చెంది విస్తరిల్లెఁ జింతలపల్లివా

రనఁబ్రసిద్ధమై తదన్వయంబు

అనియే కలదుగాని చింతలపూడియని లేదు. చంద్రాంగద చరిత్రకారుని యింటిపేరు తెలియదు. చింతలపల్లివారో, చింతలపూడివారో. ఛాయాపతి రాఘవాభ్యుదయము లభ్యముకాలేదు. వెంకటగిరి సంస్థానమున పండితులై యున్న చింతలపల్లివారికిని యీ చింతలపూడి యెల్లయకును సంబంధము కలదని చెప్పుటకుఁ దగిన హేతువు కలదేమో తెలియదు. చింతలపూడిగ్రామము లనేకములుండుటచే నీతని నివాసస్థలముగు దానినిగూర్చి యిదమిత్థిమని నిర్ణయించుట దుర్బలమే యగుచున్నది. కావున సాధనాంతరిములచే నీతని వాసస్థలము వేఱు దేశమని నిరూపింపబడు సంతపఱకు నీతఁడు గోదావరి కృష్ణా మధ్యదేశము వాఁడని వేఁగిదేశీయుఁడని యూహింపము గాక.

ఈతనిరచనలు :—ఈ కవిరచించిన గ్రంథములలో “రాధామాధవ” మనునది యైదాకావ్యసముల ప్రబంధము. ఇది సంస్కృతమున జయదేవకవి రచించిన ‘రాధామాధవ’ కావ్యము ననుసరించి తెలుగునఁ రచించిన ట్లకవి చెప్పి కొనినాడు. సంస్కృతరాధామాధవకృతి కర్త గీతగోవిందమును రచించిన జయదేవ మహాకవియే యై యుండవచ్చును గాని యీకావ్యము లభ్యమగుట లేదు. తెలుగు రాధామాధవమున కథ న్యల్పమైనను దానిని విశేష వర్ణనలతోఁ బెంచి

ప్రబంధ ఫక్కి నిరచించి “తనహృత్సౌధమునఁ దోచి రాధామాధవము చెప్పరా ” యని ప్రోత్సహించిన శ్రీకృష్ణున కంకిత మొనర్చెను.

తారకబ్రహ్మరాజీయము శ్రీరామతారకమంత్రమాహాత్మ్యమునుగూర్చి తెలుపు నై దాశ్వాసముల పద్యకావ్యము.

“ యతివరేణ్యుండు నారాయణాశ్రములు మ

హానుభావులు నడివిరి యాగమాంత

పరిచితంబైన తారక బ్రహ్మరాజ

మఖలసస్కంత తారాఖ్య మైనదాని.

ఆధీరునిగతిఁ దెనుఁగున

రాధామాధవుఁడు సుకవి రంజిలఁజెప్పెన్

వేధోపరముని బుధ గం

గాధర జవ్వంబు తారక బ్రహ్మంబున్.”

నారాయణాశ్రములు సంస్కృతమునఁ జెప్పిన గ్రంథము నిపుడు లభింప కున్నది. ఇప్పటికి వై పేర్కొనిన సంస్కృతగ్రంథములు రెండును రాధామాధవకి తెలుఁగు రచనలరూపముననే నిలిచియున్నవని చెప్పవలసియున్నది.

ఇందలి కథ ప్రయాగక్షేత్ర మహిమాభివర్ణనమునఁ గ్రారంభింపఁబడి నది. అచ్చటనున్న పరాశరమునిశ్రేష్ఠుఁడు వసిష్ఠమహాముని శిష్యుఁడగు యమదేవునికి తారకబ్రహ్మమంత్ర ప్రభావముఁ జెప్పుచు, నగస్త్యుఁడు బోసామద్రం గూడి వింధ్యదాటి దక్షిణదేశయాత్ర సలుపుచు రామేశ్వరంబుచేరి యచ్చటఁ జేరిన వాలఖిల్వాది ఋషిమండలమునకు తారకబ్రహ్మోపదేశంబు చేసిసరితిన తాను నాతని కిద్దని నుపదేశించెను. రెండవ యాశ్వాసమున మహారాష్ట్రదేశమును ధర్మధ్వజుఁడను రాజు పాలించుచుండ శ్రోత్రియుఁడగు నొక బ్రాహ్మణుఁడు తీర్థయాత్రం బోవుచు దారిలో నొక బోయదాని తగులమునఁబడి, దానినిఁ గొనిపోయి కొంతకాలమునకు రాజాస్థానమునఁ బ్రవేశించి యచ్చట పెంపుడు చిలుక కావించు రామనామ సంకీర్తనమును వినుచు నాబోయదాని భర్తచే దెగ నఱుకఁబడి యనువులంబాసిన కారణమున విష్ణులోకముంబడ సెనయియుండువలన నే యాధర్మధ్వజుని కాలమునుండియు మహారాష్ట్రదేశీయులు రామనామసంకీర్తన పరాయణులై యున్నవారనియుఁ జెప్పఁబడియున్నది. ఈ కథయం దీ సందర్భమున బోయదానితోడి పొందును సమర్థించుచుఁ గవి యాబ్రాహ్మణునిచేఁ బలికించిన పలుకులు తారాశతాంక విజయాదిగ్రంథములయందలి శృంగారరసాతి రేకమును జ్ఞాపకము చేయుచున్నవి.

“ కొరిన కొలఁదిని వచ్చిన

కారస్త్రీ సంగమంబు సంసారఫలం

బీరీతి సౌఖ్య మెఱుంగని
వారలె కాదం ద్ర సర్వవాచోయక్తిన్.

సరకమని చదివిచెప్పిన(యు)
ధరణీపతి దండభయముఁ దగిలించియు మా
స్తురు గాక యధమపురుషులు
హరిహరు లజ్జలె రమింపరా పరసతులన్.

పరనారీ సంభోగము
పరమసుఖం బనుచుఁ గాదె పట్టుకొనియె నా
(వా)సరిజగర్భుడు కూతురు
తరిలకతలవ్రాపుడెఱుంగఁదలఁపఁగ వెంటన్.

అమరాధీశుడు స్వర్గమేలఁడె యహల్యాజారుడయ్యున్ శుచి
త్వముతోడం, బరదార సంగమము విద్వాంసుల్ నివారింపుటల్
తమభార్యల్ నియమ(స్థ)లై సతత లీలాహీనులం బాయు దో
సములం దోసమటంచు నేనెఱుంగనే సందేహ మిందేటికిన్."

ఇట్లు వాదించి బోయవనిత నింటినుండి లేవదీసికొని పోయిన బ్రాహ్మ
ణుడు రాజాస్థానమున బోయవాని ఖడ్గమున కెరయై యనువులఁ బాయసమయ
మునఁ జిలుక పలుకు రామనామశ్రవణము కారణముగా సద్గతిఁజెందెనను కథ
మూలముగా రామనామమాహాత్మ్యమిందు వెల్లడింపఁబడినది. కాని సద్గతికిని సత్ప్ర
వర్తనమునకును నిందు దెలుపఁబడిన సంబంధము మాత్రము విచారణీయమై
యున్నది. స్థలములయు, మంత్రములయుమాహాత్మ్యము లిట్టి కథలతోఁగూడినవే
మైయుండుట తఱచుగాఁ గాననగును. కేవలపతితునికి సద్గతిని గల్పించినఁ గాని
యా మంత్రముయొక్కగాని స్థలముయొక్కగాని మాహాత్మ్యము బయలుపడదని
పూర్వు లట్టికథలను కల్పించి యుండురేమో. లేదా పతితుని పశ్చాత్తాపశ్రీవ్రతా
ఫల మిట్టి సద్గతిని కల్పించునని వారి యభిప్రాయమా? ఎట్లయినను మాహాత్మ్య
ములలోఁ గొంత శృంగారాతి రేకము జారత్వసమర్థనము మొదలగునవి పొడ
సూపుచుండుట సామాన్యముగాఁ గాననగును. ఇట్టిచ్చట బ్రాహ్మణుని జార
స్త్రీసంగమమును సమర్థింపఁజేసిన కవియే తన గ్రంథాంతరమగు 'విష్ణుమాయా
నాటకమున' నింద్రియ నిగ్రహము సౌమ్యస్వభావము లేక సర్వము దమతోనే
యున్నదని విజ్ఞప్తిగ నహంకారా విప్లచిత్తులగు మహాపురుషులు గూడ నె
ట్లపహాస్యముపాలై పోవుదురో చక్కగా చూపియున్నాఁడు. ఇందలి శృంగార
వర్ణనలు స్వభావపరిశోధనమునకు, ఇంద్రియనిగ్రహ పటుత్వపరీక్షార్థము నుప
యోగపడినవేకాని శీలరహితప్రవర్తనను సమర్థించునవిగాలేవు. ఈగ్రంథమున

కథానన్ని వేశము నతి చమత్కారముగాఁ గూర్చబడినది. శ్రీనాథుఁడు హరుని విలాసములనేర్చి యొక్కచోఁ గూర్చినట్లే యీతఁడును విష్ణునిమహిమాలికాయమును జాటు విలాసములను గొన్నిటి నేర్చి యిందుఁ గూర్చెను. కాని విశేష మేమనఁగా హరవిలాసమునందు వలెఁగాక యిం దీతఁడు విష్ణువిలాస కథల కన్నిటి కొక చక్కని సన్నివేశమును, ప్రణాళికను సమకూర్చెను. ఇది వెనుకటి రెండుగ్రంథములవలె సంస్కృతమూలమున కినువాదము కాదు. అచ్చటచ్చట పురాణాదులఁ బ్రసిద్ధములై యున్న విష్ణుకథలను దెచ్చి గుదిగుచ్చి రచించిన స్వతంత్రగ్రంథము. ప్రపంచమంతయు విష్ణుమాయాశక్తి ప్రకల్పితమనియు, సద్దానిం దెలియక యహంకర్తృత్వాభిమాన ప్రేరితులై బ్రహ్మాది దేవతలును మాయచే వంచితులై తుదకు పశ్చాత్తాపమునుబొంది యీ విష్ణుమాయకు లోబడి యుందురనియు, సత్వగుణప్రధానులై యింద్రియ నిగ్రహము కలిగి జ్ఞానవైరాగ్యములను సాధించినను సహంత్యాభిభూతులుకాక ప్రపన్నులై యేకాంత భక్తితో నా విష్ణువు నారాధించినవారుగాని యీ విష్ణుమాయ నతి క్రమించి ప్రపంచతత్వమును దెలిసి సంసారచక్రమునుండి విముక్తిఁ బడయలేరని తెల్పుటయే యిందు కవి నూచింపఁదలఁచిన పరమార్థము. దీనినే కవి “భాగవత సత్కథ పరబ్రహ్మ విద్య” యని చెప్పినాడు. ఇట్టి విద్యను పఠింపఁజేయుచు శుకబ్రహ్మవలన వినుచు “వేదసిద్ధాంత రహస్య వేదలగు మహామతులును తద్దివ్య విష్ణుధ్యేయ తేజోహంబు తుదిముట్టంగాంచి తదాత్మికంబునం బొందక, త్రివర్గపలభోగంబు లనుభవించుచు నల్పసుఖానుసారు లగుచుండుటకుఁ గఠంజేమియో సంశయవిచ్ఛేదంబుగా నెఱింగింపవే యని” యీతని నడుగుటయు శుక మహర్షి

గీ. అతని నై జతత్వమగు తేజమిట్టిది
యతనిగుణము లిట్టి వతనిక్రీడ
లిట్టివని నుతింప నెఱుంగవు వేద వే
దాంతములును నిశ్చయంబుగాను.

క. కావున నుత్తమ సాత్విక
ధీవిభవము గలిగి తదధి దేవతయగు నా
శ్రీవిష్ణుని నతినిర్మల
భావంబున నిలుపవలయు భక్తినిరూఢిన్.

కా. శరీరిక నిజసాత్విక క్రియలతో, నేకాగ్రనిష్ఠన్ మహా
ధీరుండై హరిమూర్తి యాత్మనిడు నాధీమంతుఁ డామూర్తి సం
స్కారం బొప్పఁగ నచ్చునక బ్రతిమ యోజం జెందు చందానఁ దే
జోహంబున ముక్తుడై మెలఁగుఁజూ ఓ గోతలాధీశ్వరా.

యనిచెప్పి,

చ. “కమలదళాక్షుఁ డింతటికిఁ గారణ మావెడగాని యింద్రజా
లము భువనత్రయంబు సకలక్రియలుం దదభీష్టకేళితం
త్రము లరయంగ నాతని మనంబున కెట్టులు దోచె నట్లు వి
శ్వము చరియించు నెవ్వరికి శక్యము స్వేచ్ఛభరంబు పొందఁగన్.”

అని మహామాయానాటక సూత్రధారుండగు విష్ణుని దివ్య కేళీకృత్యంబులు బహువిధ విచిత్ర ప్రహ్లాద కారణంబులగుటను దెల్పి విష్ణుస్వరూపుండగు శ్రీకృష్ణుని మహిమాతిశయమునుగూర్చి ధర్మసందనునకును వ్యాసమహర్షికిని జరిగిన సంభాషణంబును జెప్పించు గృష్ణుని విచిత్రకృత్యంబులఁ దడవి వానియాధార్థ్యంబును దెలుపుచుని ధర్మజుఁడు వ్యాసు నడిగినట్లును, నీతఁ డాకృష్ణుని ప్రభావంబు వర్ణించి యాతని మాయను భేదింప నెవ్వరికి నలవికాదు. దానంజేసి కృష్ణసాయజ్యంబు దుర్లభంబు. అహంకార పరులైనవాడు మాయాచక్రంబునంద పరిభ్రమింతురు. సకలజనులు ప్రతిభా శౌర్య విద్యాప్రభావంబుల సహంకరించు చుండగావున ముక్తి వడయనోపరు. అహంకార గ్రంథులై విష్ణుమాయం దిరస్కరించి బ్రహ్మ రుద్రాదులు మోసపోయిరి. మేమెంతవారము అని పలికి వారు మోసపోయిన విధమునుగూర్చి చెప్పఁదలచిన సందర్భమున, సనకసందనాదులతోఁగూడి శ్రీకృష్ణుని సర్వసచిపుండగు గోవిందశర్మ కృష్ణునిపంపున ధర్మజుని యాస్థానమునకు వచ్చుటయు, శ్రీకృష్ణుని కేళి వర్తనములు కథలుగాఁజేసి కృష్ణుని యంతఃపుర స్త్రీలకు వేడుక గల్పించు నా గోవిందశర్మ మూలముగా నావిష్ణు లీలలను ఋషిబృంద ముతోఁగూడి ధర్మజుఁడు విన్నట్లును చెప్పి యాగోవిందశర్మ చెప్పినట్లే యా విష్ణు లీలలను శుకబ్రహ్మ వివరించిచెప్పెను. తొలుత గోవిందశర్మ స్వీయ వృత్తాంత మును జెప్పకొనుచు శ్రీకృష్ణుఁడతన సతులయెడఁ బ్రవర్తించురీతియు, సత్య భామ యసూయాపరత్వము మొదలుగాఁగల విషయములను దెలిపి, కృష్ణుని బహురూపకత్వంబును, ప్రతిమందిర పారిజాత విలసనంబును గారణంబుగా సత్య భామకుఁ గలిగిన కోపమును శాంతింపఁ జేయుటకుగా నాతఁడు “ఇదియంతయుఁ గృష్ణుని మాయావిలాసము. తొల్లి శ్రీమహాలక్ష్మి, ద్రుహిణరుద్రాదులు నీవిభుని మాయానాటకంబున భ్రమసితిరిగిరి. ఆ కథలు చెప్పెద” నని సత్యభామకుఁ జెప్పినకథల నన్నిటిని మరల ధర్మజునొద్దఁ జెప్పఁ దొడంగెను.

“ఆసాధ్య చిత్తగించుటఁ

జేసి పవిత్రములు నతివిచిత్రంబులునై

భాసితై విష్ణుమాయో

ల్లానచరిత్రములు విను మిలాతలనాథా!

శ్రీయతమై విష్ణుమహా

మాయానాటకము నాఁగ మహివెలసె, మహీ

నాయక తత్కథలన్నియు

నాయతగతి నొక ప్రబంధమై నాచేతన్."

ఇట్లు గోవిందశర్మయే విష్ణుకథలఁగొన్నిటిని "మాయానాటక" మను నొక ప్రబంధముగా రచించెనని, యాతనిచే ధర్మజనదుటఁ జెప్పించుట మూలముగా నీ రాధామాధవకవి తా సీ ప్రబంధమునకు "విష్ణుమాయానాటక" మని పేరు పెట్టుటను సమర్థించుకొనినాఁడు. కథ మాయానాటకమే యైనను, గ్రంథము ప్రబంధమేయని తెల్పుచుఁ దగనుగుణంబుగా రెండవయాశ్వాసమును బ్రబంధ ఘట్టి ననుసరించి, వైకుంఠ పురవర్ణనముతోఁ బ్రారంభించెను. ఈ ప్రబంధమునఁ దొలుత మహాలక్ష్మి విష్ణునితో నెత్తమాడి యం దామెకుఁ గలిగిన యోటమివలన భర్తవైఁ గోపించివైకుంఠపురమునందలి వైభవమున కంతకుఁదానె కారణమని తెలిపినదగుటచే దాని నుపసంహరించి తుదకు విష్ణునిచే మోసపోయిన తెఱంగును, పిదప బ్రహ్మ తానే జగత్సృష్టికర్తనని గర్వించి మార్కండేయుని హిత బోధను వినక సృష్టికార్యము చాలించి తపస్సు చేయఁబోయి విష్ణుమాయచే మోసపోయిన తెఱంగును, అసంతరము శివుఁడు మన్నఁగుని సంహరించుటచేఁ దా నింద్రియనిగ్రహము కలవాఁడనని గర్వించి విష్ణుని తన మోహినీరూప మునుజూప బలవంతపెట్టి దానిచే మోసపోయిన విధంబును, నారదుఁడు విష్ణుమాయను దోసికొన్నవారు తనకంటె నెవ్వరు లేరను గర్వముచేఁ దానిం దరస్కరించి స్త్రీరూపమును బొందిగలిన విష్ణునిచే మోసపోయిన విధంబును దెలుపుకథ లిం దతివమత్కారముగా వర్ణింపఁబడినవి.

ప్రబంధయుగమున నీకవిస్థానము:—ఇతఁ నాంధ్ర వాఙ్మయమునఁ బ్రబంధ యుగ ముదగిన యీ కృష్ణరాయయుగమం దెల్లనార్యుని రచన లెట్టివానము నాక్రమించునో యిండుక పరిశీలింపవలసియున్నది. భాషాంతరీ కిరణయుగమునందే నన్నెచోడ తిక్కనాదుల రచనాఘట్టియందు మొలకెత్తిన యాంధ్రప్రబంధబీజము కాలక్రమమున నాంధ్రకవుల స్వీయవ్యక్తిత్వ ప్రకటనోద్యోగముతోపాటు పెరుగుచువచ్చి యనేకవిధములఁ బరిణామమును బొంది యాంధ్ర సామాజ్య ధురంధరుఁడగు కృష్ణదేవరాయల ప్రాచుర్య స్వతంత్ర్యముగ బ్రతుకనేర్చి చెట్టుకట్టి శాఖలఁ దొడుగ నారంభించినది. ఆంధ్రకవుల పురాణోపాసనభాషాంతరీ కిరణప్రవణత కాలక్రమమున నన్నగిలుచు శ్రీనాథునికాలమునకు ఖండకావ్య రచనములోనికి దిగి యాంధ్రవ్యక్తిత్వమును వ్యక్తముచేయఁ దొడంగినది. ఖండకావ్యములేయగు నాతని భీమఖండ కాశీఖండదులు స్వతంత్రగ్రంథములుగనే బయలుదేరినను,

స్కాందపురాణాంతర్గతభాగముల భాషాంతరీ కరణము లనుసపవాదము వానిని వదలలేదు. దీనిని గ్రహించి యాంధ్రగణపాలకు నీయపవాదమును దొలగించుటకే శ్రీనాథుడు హరవిలాసరచనమునుబూని మఱియొకయడుగు ముందుకువేసి నాడు. ఈహరవిలాస మొకసంస్కృతగ్రంథమునకు భాషాంతరీకరణమని చెప్పవలనుపడదు. సంస్కృతమున నాపేరుగల గ్రంథమే లేదు. అందలి కథలు పురాణాంతర్గతములగుఁ గాక; అక్కడక్కడ కొన్ని భావములు సంస్కృతగ్రంథములనుండి గ్రహింపఁబడినవై యుండుఁగాక; కొన్ని ఘట్టములయందు కాలిదాసు రచనలో భాషాంతరీకరింపఁబడియే యుండుఁగాక; ఎట్లయినను హరవిలాస మనునది నైషధాదులవలెనే యొక సంస్కృతగ్రంథముయొక్క యాంధ్రీకరణము మాత్రము కాదు. ఆయాగ్రంథములందును, వ్యవహారమునందును బ్రసిద్ధములై యున్న శివుని కథలను గొన్నిటి నేర్చితెచ్చి హరవిలాసమున పేర గుదిగుచ్చినాఁ డీతఁడు. ఇందలి కథలకుఁ బరస్పరసంబంధము అనుక్రమణిక మొదలగునవి లేకపోవుఁగాక; కథలన్నియు శివునిఁగూర్చిన వగుటయే యిందలి ముఖ్యవిశేషము. శివుడే యీకథల కన్నిటికి నేకత్వమును సమకూర్చినాఁ డనవలయును. ఏమైనను శ్రీనాథుని యీ చన యాంధ్రవాఙ్మయచరిత్రమున నూతనయుగమును ప్రారంభించిన దనవచ్చును. ఆంధ్రవాఙ్మయనుండరి భాషాంతరీకరణశృంఖలములనుండి తప్పించుకొని స్వేచ్ఛను బడసినదయినది. స్వతంత్రరచనకు నూతనమగు నీయూత దొరకఁగానే యాంధ్రకవులు భాషాంతరీకరణపద్ధతిని వదలివేసి పురాణాదులనుండి తమ కథిమానపాత్రములగు కథలను గొన్నిటిని గ్రహించి వానినిఁ దమ స్వీయ కల్పనలతోఁ జెంచి యేదో విధమున గుదిగ్రచ్చుటకు మొదలిడిరి. శ్రీనాథుడు చూపిన త్రోవ నేపోయి కృష్ణదేవరాయ లాంధ్రప్రబంధ నిర్మాణమునకు శంకుస్థాపనము చేసినాడు. శివకథల శ్రీనాథునకు రచింప విష్ణువృత్త విశ్వాక్షరాయల నాకర్షించినది. కావున విష్ణుభక్తులకథల నొక ప్రబంధమునఁ జేర్చెను. పెద్దన శ్రోత్రియుఁడు, కర్నూరుఁడు కావున 'మనుసంభవ'యి నాధారముగాఁజేసికొని కొన్ని పూర్వగాథలను గుదిగ్రచ్చి గ్రంథమును జెంచినాడు. ఈతని వర్ణన నైపుణ్యము, స్వభావ పోషణశక్తి, కైతీలాలి త్యము మొదలగునవి యీతని నాంధ్రకవితాపితామహునిఁ జేసినవి. మొత్తము మీఁద నీతొలిప్రబంధములలో మూలకథ ముక్తసరియగుటయు సవాంతరకథ లల్లి బిల్లి నల్లుకొనుచుండుటయుఁ గారణముగా, మన దృష్టి ప్రధానకథయందు, ప్రధాన పురుషులయందు లగ్నము కాకపోయెను. ఈవిషయము నాకాలమునఁ గనిపట్టిన వాఁడు ముక్కుతిమ్మనార్యుఁడు. అవాంతరకథలచే చిత్రవిక్షేపము గావింపక యొక్క సరళవిషయము (Simple incident)తోఁ గూడిన చిన్నకథ నొకదానిని గ్రహించి, దానిని చక్కని ప్రబంధముగాఁ దన కల్పనాచాతురిని మెఱపించి తీర్చి దిద్ది, వర్ణనలయందుఁ జిక్కక కథావేగముచే మనదృష్టి నాకర్షించు

నట్లానర్చి, యాకాలమున నొకకొత్త యభిరుచిని కల్పించిన వాడయినాడు. ఆంధ్రప్రబంధలక్షణములన్నియు నీతనిగ్రంథమున సరియైన పాల్గొంటున్నవన వచ్చును. అట్టి చక్కని సమ్మేళనము కుదురుటచేతనే దీని కట్టి యపూర్వ రామణీయకము కలిగెను. ఆంధ్రప్రబంధపరిణామ క్రమమున నిదియే యుచ్చస్థానమును సూచించుచున్నదని చెప్పవలసియున్నది.

మన యెల్లనాడ్యుడు నీరాయల యాస్థానమున జరుగుచున్న స్వతంత్ర ఆంధ్ర ప్రబంధ నిర్మాణ ప్రయత్నముల సన్నిధిని గమనించుచునే యుండెను. ఇంతకుఁ బూర్వము తానును శ్రీనాథునివలె రాధామాధవాది గ్రంథముల భాషాంతరీ కరణోద్యోగమునే కొనసాగించుచుఁ బెద్దనాదుల మన్ననలనుబడసి రాయలను మెప్పించి యాతనివలన బిరుదమునుగూడఁ బొందియున్నాడు. కాని సంస్కృతగ్రంథముల యాంధ్రీకరణముతోఁ జుప్తిజెందుకాలము గతించిన దనియు, నూతన ప్రబంధయుగము (modern age) దేరినదినియు నాతఁడు కనిపెట్టెను. శ్రీనాథుని 'హరవిలాస' రచనముకూడ నితని దృష్టి నాకర్షించినది. హరవిలాసముల కంటె విష్ణువిలాసములు మనోహరములు, చిత్ర సమ్మోహనములునగు నని నాతఁడు తలంచెను. కానివీనిని గుడిగుచ్చుట యెట్లు? హరవిలాస కథలనన్నిటిని శ్రీనాథుడు తానే యేకరువ్ర వెట్టియున్నాడు. తాను నట్లే యీ కథల నేకరువ్ర వెట్టుట? రాయలును, ఆంధ్రకివితా పితామహుడైనను, ఏమిచేసిని పరిశీలించి యుండును. మనుచరిత్రమునందలి కథలకన్నిటికిని "మనుసంధనము" తోడి సాక్షాత్సంబంధ మేమియుఁ గనఁబడలేదు. "ఆము క్తమాల్యద" లోని మూలకథకు సత్యావశ్య కములుగాని యవాంతరగాథలు విశేషముగనే చేరెనవి. కాని వీనియందలి యటు కులు కనఁబడకుండఁ జేయుటకు వీరుపడినపాట్లను గమనించెను. విష్ణుని మాయా విలాసకథలకన్నిటికి నొకవిధమగు నేకీభావమును దానును గుదుర్చుకొనవలసి యున్నది. ఈసందర్భమున తిమ్మనార్యుని పారిజాతాపహరణ రచన యీతని భావనాశక్తిని ప్రచోదన చేసియుండును. పారిజాతాపహరణకథ కావలికథగా (Sequel) దీని నెత్తుకొనినచో విష్ణువిలాసకథలను దానికి గుడిగుచ్చ వచ్చునని నాతఁడు తలంచెను. సత్య మానీశీత్యము, తద్దర్శోపకమనము నాధారముగాఁ జేసికొని యీకథలకు దానితో నై క్యాను సంధానము కలుగఁజేసెను. ఈరెండు భాగములకును నడుమ కొలికిపూస కృష్ణుని సర్వసఖుడగు గోవిందశర్మ. కృష్ణుని మాయాకేళీరూప కథాసూత్రముచే నీ హాసము నుసంబద్ధంబైనది. ఈవిష్ణు మాయాకేళీవర్ణనమునకుఁ దొలిరంగము సత్యాదేవి సమక్షము. ఆమె కీతఁ డా కథాహాసము నొసంగి మనఃప్రసదంబుఁ గలుగఁజేసి యామెవలన పారిజాత మాలికను బహుమానముగాఁ బడసెను. ఈ కథావర్ణనమునకు రెండవ రంగము

ధర్మరాజసభ. సత్యాదేవి యెదుట నీతఁడు వర్ణించిన కథలే యొకప్రబంధమయి విష్ణుమాయానాటకమునాఁగ మహి వెలసినవి. తాను రచింపఁదలఁచిన ప్రబంధము నందు వ స్తవైక్యము సమకూరునను తఁపుతఱో రాధామాధవ కవి గోవిందశర్మ చేతనే విష్ణుమాయానాటకమును ప్రబంధము నొక దానిని రచింపఁజేసి దానిని ధర్మరాజ సభలో నేకరువుపెట్టించిన ట్లగపడుచున్నది. ఈ ప్రబంధరూప నాటక మునకుఁ బూర్వరంగమును గల్పించుటలోనే యెల్లనార్యుని ప్రతిభావిశేషము వెల్లడియగుచున్నది. “అసన్య దైవసామాన్య తేజోవిలాసంబుల వెలయు విష్ణుండె పరమపురుషుండని యుపనిషత్సర్గంబులవలనఁ దెలిసిన మహామతులును లోకం బులం బ్రవర్తించు టుడిగి తద్దివ్యవిష్ణుధ్యేయతేజోరూపంబు తుదిముట్టం గాంచి తదాత్మకంబునుం బొందక త్రవగ్గ ఫలభోగంబు లనుభవించు నల్పసుఖాను సారు లగుచుండుటకుఁ గఠంబేమియో సంశయవిచ్ఛేదంబుగా నెఱింగింపవే ” యని పరీక్షింపఁజేంద్రుండు శుని బ్రహ్మనడిగిన ప్రశ్నకు సమాధానమే యీప్రబంధ వస్తువు. అనఁగా నీ పుపనిషత్సర్గంబుఁ దెలిసినవాఁడవుగదా యీ తేజోరూపా త్మకుండవుగాని యిట్లుండ నేలయుని శుకునిఁ బరీక్షిత్తుడిగిన ట్లయినది. దాని కారఁడు బదులుచెప్పించు వ్యాసప్రశంస కొంత చేసినాఁడు. ఆతఁడు చెప్పిన సమాధాన మిది! శ్రుతు లనంతములు.

‘అం దొక పరమాణ్వంశము

నందైన సకృత్సముగఁ దనగ్ధముఁ దెలియక

బొందుపడదు వ్యాసమహా

గ్నిండుప్రముఖులకునైన, పృథకులతిలకా.’

అని చెప్పివిష్ణు మాయాత్మియమును వర్ణించి లక్ష్మీబ్రహ్మరుద్రాదులే యాతనిమాయ సత్క్రిమింపలేక పోయినని తత్కథోపక్రమణము చేయుచు నాతని తాతయగు ధర్మరాజ సభకు నాతనితోపాటు మనలను గొనిపోయెను. అచ్చట నీప్రశ్నయే మరిల బయలుదేరినది. వ్యాసుండు ప్రత్యక్షముగ సభలోఁ గూర్చుండియున్నాఁడు. ధర్మరాజునకు నీసందేహమే నొడమినది. ‘మాయావేషధారియై జగంబులు సమపురుషుడు నాతని విలసనంబుగానలేక భ్రమసి తిరుగు తనబోంట్లు ముక్తివడయఁ జాలరుగాక; విజ్ఞానదృష్టి నతని మొదలితేజంబుఁదెలిసి కృతకృత్యులైన వ్యాసాదులును దత్పరమసాయుజ్యముంబొందక యుండుటకుఁ గారణంబేమి’ యని. దానికి వ్యాసుఁ డిట్లు బదులు చెప్పెను “విష్ణుని మాయాత్మమిరంబు జగం బులన్నియుఁగప్పి సకలజనుల నజ్ఞానాంధులఁ గావించును. ఆతనియందు భక్తి యొక్కించిన పరమభాగవతులకుఁ దక్కు నితరుల కద్దాని భేదింప నలవికాదు. అహం కార గ్రంథులై విష్ణుమాయఁ దిరస్కరించి బ్రహ్మరుద్రాదులే మోసపోయిరి.

మేమెంతవారము. ” అని వారు మోసపోయినరీతినిఁ దెల్పుకథలను జెప్పనున్న సమయమున హఠాత్తుగా నాకాశమున నొక దివ్యతేజస్సు పొడ నూపుటయు, సంతఁ గృష్ణుని నర్కసఖుఁడగు గోవిందశర్మ మునిబృందముతోఁగూడి ద్వారకనుండి కృష్ణునివంపున నాధర్మజుని సభ కేతెంచుటయు, వ్యాసుఁడు ధర్మజుని సభయందు విష్ణులీలా కథలను జెప్పనున్న సమయంబుననే ద్వారకలో ముని బృందముకూడ నాకథలను వినఁ గుతూహలులై యుండుట తటస్థించుటంజేసి, కృష్ణుఁ డీవిషయమును గనిపట్టి యేకక్రియచే నర్థద్వయమును సాధింప నెంచి, ముఖ్యముగాఁ దానై చెప్పటగాని, తనయెదుట నవి చెప్పఁబడుటగాని వారించుటకుఁ గాఁబోలు వారి నందఱిని నర్కసఖునితో నిచ్చటికిఁ బంపుటయుఁ దటస్థింపగా నా గోవిందశర్మ స్వీయవృత్తాంతముతోఁ బ్రార్థించి దానిమూలముగా విష్ణుమాయా కథలను జెప్పటకు వ్యాసాదుల కంటఁ దనకెక్కుడు యోగ్యత కలదని వ్యక్తము చేయుచుఁ దన ప్రబంధమును వినుపింప మొదలిడునట్లు చేసి యాసమయంబున నీకవి ధర్మ నందన సభాసదుల చిత్తంబులు వలెనే మన చిత్తంబులు నాశ్చర్య కాతూహలం బులచేఁ దహతహలాడుచుండునట్లు చేసెను. వ్యాసుఁడే యాకథలను జెప్పనున్న సమయమున గోవిందశర్మాగమన యాపమగు నవాంతరగాథ నొకదానినిఁ దెచ్చిపెట్టి యీకవి యీసందర్భమునఁ జదువరులకు గాఢమైన చిత్తవ్యాఙ్గేషమును (Mental suspense) గల్పించినాఁడు. ఈ నూతనగాథ యాకథాసన్నివేశమునకు వింత సొంపు నాపాదించినది. వ్యాసునికంటెను కృష్ణుని నర్కసఖుఁడును సహచరుఁడునగు గోవిందశర్మ యాతని వింతచర్యలనుగూర్చి చెప్పట కెంతయు నర్హుఁడగుదా. మఱియు నీతని మూలముగా బయలుపడిన పారిజాతమాలికా వృత్తాంతము కృష్ణుని యంతఃపుర చర్యలను, ఆతని మాయావిలాసముల, వెలిపుచ్చుచు లక్ష్మీ బ్రహ్మరుద్ర నారదులనుగూడ నా యారూపముల మోసపుచ్చిన మాయానాటక సూత్రధారుఁ డిప్పు డీస్థిష్ఠరూపముననున్న పరమాత్ముఁడే నుమీ యని ధర్మ జాదులకు నచ్చఁజెప్పటలోఁ బ్రత్యతోపయోగముగలదికూడ నై నది.

కథాకథనమున నిట్టి చిత్తవ్యాఙ్గేషమును గల్పించుటలో నీకవి కసాధారణప్రజ్ఞ కలదు. లక్ష్మీదేవి మాయాలక్ష్మీ తపఃప్రకారమును జూచి వెఱుంగందు పట్టనను, ఆకాశవాణి చండదనునుని కథ చెప్పనప్పుడునుగూడ నిట్టి చిత్త వ్యాఙ్గేషమును గల్పించి యద్భుతరీతిని మన కాతూహలమును బురికొలుపు చున్నాఁడు. ఇట్టికథల కత్యద్భుతమగు నూతన సన్నివేశమును గల్పించుట చేతను, వర్ణనాంశములను విశేషముగఁ జెంచి కథావేగము కుంటుపడునట్లు చేయక దాని కనువుగ సహజధారాళము మృదుమధురము నగు సరళశైలిలో నీ గ్రంథమును రచించుటచేతను ఈకవి యాకాలపు ప్రబంధరచనా పద్ధతిలో నొక క్రొత్తత్రోవఁ దీసిపాడని చెప్పవలసియున్నది. మఱియు ననవసర శబ్దాదంబరము

పొంతఁబోకి, పాండిత్యప్రకర్షనుజాటు దీర్ఘసమాస గూఢాలంకార కల్పనాదుల
యందు విశేష దృష్టి నిడక చమత్కార సన్నివేశములతోఁ గూడిన కథాసందర్భ
ములచేఁ జడవరుల కాతూహలము సనవరతిముఁ బురికొల్పుచు సహజగంభీర
మగు శైలిని రచించుటలో నీతఁడు పింగళి సూరనార్యునికి దారి జూపిన
వాఁ డనవచ్చును.

ఁచనాపద్ధతి విషయమున శ్రీనాథుని హగవిలాసము, తీమ్మనార్యుని పారి
జాతాపహరణముఁ గొంతవఱ కీతనిని ప్రోత్సహించి యుండునని తలంపఁదగి
యున్నట్లే, ప్రబంధ వస్తుసంగ్రహణ విషయమున భాగవతము—ప్రాయశః పోతన
కృతము—ఈతనికిఁ గొంత సాయపడినదని తలంపవచ్చును. ప్రధానవస్తువగు
విష్ణులీలాగాథలనున్నటిని గుచ్చిగుచ్చు విషయమున పారిజాతాపహరణ కథా
సందర్భ మితని కుపచరించినది. ఇతఁ నీప్రబంధవస్తు వంతయుఁగూడ భాగవత
కథకుఁ దరువాఁయింక యనఁదగునని చెప్పఁటకుఁగల కారణమిది. శుకయోగివలన
నచ్యుతక్రీడల నన్నిటిని వినిన తరువాత నాతనికిఁ గలిగిన సందేహముతోడను,
దన్ములకమగు ప్రశ్నతోడను ఈ గ్రంథము ప్రాచీంధమగుచున్నది.

“భాగవతముఖ్యుఁడగు శుకబ్రహ్మచేత
భాగవతసత్కథాపరబ్రహ్మ విద్య
నెలమి వినుచు బరీక్షింప రేంద్ర చంద్రుఁ
డచ్యుతక్రీడ లాత్మ కింపారఁ బలికె.”

విష్ణుండు పరమపురుషుండని యుపనిషత్సర్గంబులవలనఁ దెలిసిన మహామ
తులును సర్గస్థిత ప్రళయ వికారకలితంబులగు లోకంబులం బ్రవర్తించుటుడిగి
తదాత్మికంబుఁ బొందఁ త్రివర్గఫల భోగంబు లనుభవించుచు నల్పసుఖాను సారు
లగుచుండుటకుఁ గతంబేమి యని యాప్రశ్న. ఆ భాగవతమునందలి పరీక్షిత్తున
కీసందేహము కలిగినదో లేదో కాని, మనయెల్లనార్యుని కిట్టి సందేహము కలిగి
యుండును. తన్నివారణోపాయాన్వేషణ కారణముననే యీతఁ డీవిష్ణునూయా
నాటకరచనము నారంభించి యుండునని యూహింపవచ్చును. ఇది కొక విధముగ
సమాధానము మొగటనే చెప్పినాడు.

సాత్వికధీవిభవము గలిగి

“యేకాగ్రనిష్ఠా మహా

ధీరుండై హరిమూర్తి నాత్మనిడు నాధీమంతుఁ డామూర్తి సం
స్కారం బొప్పంగ సచ్చసకా బ్రతిమ యోజం జెందు చందానఁ దే
జోరూపంబున ముక్తుడై వెలుంగును.” అని.

ఏ యచ్చులోఁబోసినవస్తు వారూపమును జెందినట్లు హరిమూర్తి నేకాగ్ర
నిష్ఠతో ధ్యానముచేసి వాఁ డాతనిరూపమునే చెందును. “యాచృశీ భావనా యస్య
సిద్ధి ర్భవతి తా దృశీ” యనున్యాయంబున ధ్యేయవస్తు స్వరూపమునుబట్టి యెవని
ముక్తి వానిచేతులొనే యున్నదని దీనివలన సూచించుచున్నట్లున్నాఁడు. అట్టివాఁడు
ముక్తుడై తేజోరూపంబున వెలుంగునట. అనఁగా నాధ్యేయస్వరూపుడగు
హరియు తేజస్వరూపుడేయని భావము కాఁబోలును. దీనినిఁబట్టి ముక్తియనునది
స్వయం సంపాద్యమేగాని యొకరి కరుణాధీనము కాదన్నట్లుగఁడుచున్నది. కాని
యిట్టిమతి కలుగుట దుర్లభమట; కలిగినను వైష్ణవులకే కలుగునట.

“అంత సాత్త్విక్రియయు సంతనిశ్చల
సూక్ష్మదృష్టియును విశుద్ధమతియు
సంభవించు మానసం బస్య మతముల
వ్రాలకున్న పరమవైష్ణవులకు.”

అట్టిమనంబు పరమ వైష్ణవులకువలెనే పరమ శైవులకును సంభవింపనే
సంభవింపదు కాఁబోలును. ఇచ్చట నిట్లుచెప్పినను కవియొక్క నిరూఢాభిప్రాయము
శివకేశవులకు భేదములేదనియే మార్కుఁడేముని కిథాసందర్భమునఁగల చెలియ
వచ్చుచున్నది. పరమ శివభక్తుడగు మార్కం డేయుఁడు విష్ణుగర్భమునఁ బ్రవేశించి
యచ్చటి భవసంబులఁ గ్రుమ్మరుచు శివునికొఱకే వెదుకసాగెను. అచ్చట శివునిఁ
జూచి మొక్కి యీవలకు వచ్చినపిదప విష్ణువు ‘మునీంద్రా, చంద్రకేళిరుం
జూచితివే’యని యిడిగి ‘నీవు వీరశైవుండవు నాయంశభేదంబగు శివునియంద భక్తి
సలుపు మది మదీయ హితప్రపర్తనం’బని కరుణించిన ట్లీకవి తెలిపియున్నాఁడు.
సర్వవాంఛలను విడిచి కేవల మోక్షమునే కోరుచు సత్యంతతీతతపంబునల్పిన
చండదమనునికే విష్ణుమాయకు లోఁబడి యాతని యనుగ్రహము కలిగినపిదపఁగాని
మోక్ష ముద్భవదికాదట. అనఁగా మోక్ష మొకనియనుగ్రహమువలనఁగాని
కలుగు నదికాదని చెప్పినట్లునది. కావుననే కవి యిట్లు చెప్పినాడు:

“కమలనిభాక్షుఁ డింతటికిఁ గారణ మా వెడగాని యంద్ర జా
లము భవనత్రయంబు సకలక్రియలుం దదభీష్టకేళి తం
త్రము లరయంగ నాతనిమనంబున కెట్టులు దోచె నట్ల వి
శ్వము జరియించు నెవ్వరికి శక్యము స్వేచ్ఛభరంబు నొందఁగఁ.”

ఇట్లు మోక్షమునునది స్వయముగ సంపాదించఁదగినదా, యొకరిచేఁ గటాక్షింపఁదగినదా యనువిషయమును సమన్వయించుటకే యీతఁడు తంటాలుపడి నట్లున్నది. ఎట్లయినను సకృత్స్నముగ “తదర్థము తెలియం బొందుపడదు” అను నదియే యీ కవి స్వీయాభిప్రాయమేమో? “మీవంటివారుకూడ నేల తదాత్మకంబునుం బొందలే”దను శ్రీశక్తుకు వారుచెప్పిన ప్రత్యుత్తరమునుబట్టి శుకుఁడు, వ్యాసుఁడునుగూడ తాదాత్మ్యమునుబొంది లేజోరూపంబగు ముక్తిని బడయఁగలిగిన వారు గాలేదనియే తెలియవచ్చుచున్నది. దీనినిఁ బట్టి సృష్టితత్త్వము మాయాతత్త్వమును మహామునులని పేరు పెట్టుకొనిన వారికినిగూడ నెఱుకపడలేదనియు, వ్యాసుని వలెనే యెవరికిఁ దోచినట్లు వారు తెలుపుచుందురనియు, నాకారణముచేతనే నీ లోకమున ననేకమతములు బయలుదేరినవనియు, నీజగన్నాటక సూత్రధారుఁడందలిపాత్రల నెఱులాడించిన నటులాడవలసినదేకాని స్వేచ్ఛ జరింప నెవ్వరికిఁ శక్యముకాదనియు మనకు వ్యక్తపఱచుటయే యీ కవి ముఖ్యాభిప్రాయముగాఁ గనఁబడుచున్నది. ఇది “మమ మాయా దురత్యయా” యను గీతావాక్యానుసారంబై యున్నదనుటకు సందేహము లేదు. దీనికి పరిహారముకూడ నచ్చటనే చెప్పఁబడియున్నదిగదా. “మామేవ యే ప్రపద్యంతే మాయా మేతాం తరంతి తే. అని. దీనినిబట్టి కర్మవాదమున కిందు తావు లేనట్లగపడును. నిశ్చలమగు నేకాంత భక్తితో విష్ణువునే పూజించిన పుండరీక మహామునికిని, ఏకావధాన పరమ యోగాధీన మానసుండై బ్రహ్మరుద్రాదులకుఁగూడ నందరాని ముక్తిని బడసి నిరుప మానానందము నొందుదుననియున్న చండదమనునకును విష్ణువు తనమాయను జూపిగాని ముక్తినియనని పంతంబువట్టి వారిని దనమాయలోఁ బడవేసెనట. పుండరీకుఁడు జగమంతయు మాయాకల్పితమను నారదుని మాటలను విని సంశయగ్రస్తుఁడై మాయను శంకించి దానిని తనకుఁ జూపవలయునని కోరిన వాఁడగుటచే నాసంశయమును దీర్చుటకుఁగా విష్ణు వాతనికిఁ దనమాయనుఁ జూపెఁగాక. చండదమనుఁ డొల్లనన్నను “నాతనియల్లంబు రాజ్యసంపదల వెల్లి గొలిపి, యావల మోక్షమిత్తునని దివ్యచిత్తంబునఁ దలంప”నేటికో? కేవల సాత్వికవృత్తిం బ్రపన్నుఁడుగాక, విష్ణుమాయం బడక ముక్తిపడయుదునని తపం బొనర్పనేలయని పరమపురుషునికిని అలుక వైడమెను గాఁబోలు. ఆతఁడు దయామయుండే! ఇట్లు ప్రతిజ్ఞ వట్టించుటయు నాతఁడాడించిన యాటయే యేమో? స్వేచ్ఛ జరింప నెవ్వరికి నశక్యంబని శుకుఁడు చెప్పియే యున్నాఁడుగదా! మఱియు నీతఁడు తొలుత రాజ్యనుఖం బనుభవింపవలయునని తలంచెఁగాక. పిదప సనకుని బోధనంబున నది వాంఛింపఁ దగినది కాదని తెలిసికొని, దానినుండి చిత్తవృత్తిని సంపూర్ణముగా మరల్చి మోక్షమునేకోరి ఘోరతపం బొనర్చినను దొలుత నొకసారి రాజ్యభోగ కాంక్ష గలిగినమాత్రముననే యీతనికిఁ గర్మఫలం బనుభవింపక తీరనిదై

యేర్పడినదని చెప్పుదురుగాక. కాని భావమాత్రము చేతనే యనుభవించి తీరవలసిన కర్మఫల మేర్పడుచుండ నాభావముచేతనే దానిని వెంటనే తిరస్కరించి పశ్చాత్తాపమునుబొంది, పూర్వముకంటె దీప్రవంబగు నేకాగ్రబుద్ధితో మోక్షము కొఱకు ఘోరతపంబు సలిపినయపు డామోక్షము తనంతన యాతనికి లభింపఁ గూడదా? మొత్తముమీఁద కర్మవాదమునకును ప్రపత్తిని సంబంధము కుదుర్చుటలో నీచిక్కు లేర్పడుచున్నట్లున్నది. విష్ణుభక్తులలో నుత్తమ భక్తుడగు నారదునికిఁగూడ నీకర్మబాధ తప్పినదికాదు. ఈతఁడు బ్రహ్మరుద్రాదు లెట్లు మోసపోయిరో ప్రత్యక్షముగఁ జూచినవాఁడును, విష్ణుమాయలన్నిటినిఁ దటస్థుఁడై పరికించుచున్నవాఁడను గావున మాయామోహితుఁడు గాకుండు ననుటలో నాశ్చర్యము లేదు. కాని మాయామోహితుడనుగానని యాతఁడు విష్ణునొద్దఁజెప్పకొనిన తోడనే యాతనికి “బురాకృత కర్మశేషం బనుభవింపఁ గారణంబు గలిగె”నట. ఆకర్మశేషం బనుభవించుటకుఁగా “మోహమగ్నంబులైన బ్రహ్మాండ మండలం బులలోనఁ దానొక్కరుండను గులాల కీటకంబునుంబోలె భవపంకంబునం బొరయక ప్రవర్తించు” నట్టి యాతఁడును మాయాప్రేరితుఁడై మహిమండలంబున గోదావరీతీరంబునందలి సర్పవరగ్రామమునకు రావలసివచ్చినది. భవపంకంబునం బొరయని యీతని మోసపుచ్చి హతాత్ ప్రపంబైన యాకర్మఫలముఁ గుడుపుటకుఁగా విష్ణువు తాపసవేషమును ధరించి వైకుంఠమునుండి యాయూరికి దిగవలసివచ్చినది. ఈకారణముచే నాసర్పవరగ్రామముమాత్రము ముక్తితేత్రమై యుప్పటినుండి యిప్పటికిని వెలుఁగొందుచున్నది.

మూడవ యాశ్వాసమునందలి మార్కండేయుఁ డహంకారా విష్టుండగు బ్రహ్మకు విష్ణుప్రభావమునుజెప్పి యాతనికి బ్రహ్మోధించు సందర్భమునకుఁగూడ భాగవతములోని ద్వాదశ స్కంధమునందలి మార్కండేయుని సృత్తాంతమే దారిచూపి యుండవచ్చును. ఈ కథయు నేపురాణమునందైన దెలుపఁబడి యుండ నేమో తెలియరాదు. కాని యిం దీకథయొక్క యెత్తుగడనుబట్టి భాగవతకథ యీతని మనము నంటియుండెనని తలఁపఁదగియున్నది. “లోకంబులు కల్పాంత సమయంబునం గబంధమయంబులయి యంధకార బంధురంబులయి యున్నయెడ నేకాకియయి చరించుచు బాలార్క కోటి తేజుండయిన బాలుని హృదయంబు ప్రవేశించి యనేకసహస్ర వత్సరంబులు దిరిగి వటప్రతీతాయయిన యబ్బాలునిఁ గ్రమ్మఱంగనియె”నను భాగవతవచన మిచ్చట మార్కండేయుఁడు బ్రహ్మతోఁ బలికిన యీపలుకులఁ దలపించుచున్నది.

“నిన్నగాదు మొన్న నీవు జనించుట

నివుడు సంభవించె నీజగంబు

నీవు పుట్టకమున్ను మున్నీటిమీఁద
బాలవటపల్లవంబున బాలమూర్తి
నొంటి బవళించి హరి దివ్యయోగలీలఁ
దన్నుఁదా నాత్మ భావించు చున్నవేళ.”

నేనొక్కరుండ నీటిలోనఁ దోడవ్వరులేక యెల్లెడలఁ జీకాకుపడుచు
నీదుచు మునుగుచుఁ గ్రుమ్మరుచు నొక్కవలన విపుల మాయాచరిష్టుఁ విష్టుఁగని
మిన్ను మోచియున్న యమ్మున్నీటిమీఁదఁ దేలియాడు నాముద్దుగద్దరి బాలుం
డవ్వఁడో యని తలంచి డాయంబోయి .. ... నోటుడెటచిన నేను గిరి గుహ
గర్భంబునుంబోని తదభ్యంతరంబుఁ బ్రవేశించి కైలాస వానుండగు నిందు ధరుని
దర్శించి.”

ఘోయదాని తగులమునఁబడిన నైష్ఠికుండగు బ్రహ్మణుని కథ యీగ్రంథ
ముననేకాక యీతని తారకబ్రహ్మరాజీయముననుగూడఁ గానవచ్చుచున్నది.
ఇది యీతని కంతయాదరపాత్రం బెట్లయ్యెనో తెలియదు. ఘోయవనితయొక్కయు,
ఘోయకుటుంబముతో గోదావరీతీరమునకు బయలుదేరిన పుండరీకునియొక్కయు
వర్ణన మతిస్వాభావికమయి యొప్పుచున్నది.

లక్ష్మీనారాయణులు శివపార్వతులను గౌరవించిన విధముఁజూడ రాయల
యాస్థానమునందలి రాజమర్యాదలను జూచి కవి యట్లు వర్ణించెనాయని తోచక
మానదు. “పసిఁడికింబాలువేయింట బాగుమీఱి మరకతోపల సోపానమార్గ
మిడిన, పెద్ద మొగసాలమేడ సంప్రీతిఁగాంచి,” శివుఁడును పార్వతియు వాహనము
డిగ్గుటయు, నది విని నారాయణుండు నెదురుగఁ జను దెంచెనట. అప్పుడు

“హరి యంతఃపురినుండి వచ్చుటయు నయ్యైసేనకై యున్నవా
రురువేగంబున వామదేవ శుకముఖ్యుల్ చేరి కాళాంజి యొ
క్కరుఁ డొక్కం డడపం బొకండు నిజఖడ్గంబు న్వహింపంగ నొ
క్కరుఁ డొప్పారగఁ బట్టె నుజ్వలత ముక్తాచ్ఛత్ర మగ్రంబునన్.”

రాయల యాస్థానమున జరుగు మర్యాదలను అనఁగా నాతఁడు కదలుట
తోడనే యయ్యైసేనకై యున్నవా రా తనివెంట కాళాంజి, అడపము, ఖడ్గము,
ఛత్రము మొదలగు వానిని బట్టుకొని నడచు నాచారమును వైకుంఠంబున
శ్రీకృష్ణునికేగూడ నీకవి తగిలించియున్నాఁడు. శివుఁడు నారాయణమూర్తి హజారము
నొద్దకుఁ బోవునప్పుడు కవిచే వర్ణింపఁబడిన “పసిఁడికింబాలు వేయింట బాగుమీఱి
మరకతోపల సోపాన మార్గమిడిన, పెద్ద మొగసాలమేడ”యు రాయల సగరు
యొక్క ప్రతిబింబమే యైయుండవచ్చును. కవులు తమ జీవితములందలి యనుభవ
విశేషములను దమగ్రంథములయం దొక్కొకప్పుడు చొనుపుచుందురనుట కిది

యొకనిదర్శనముగా గ్రహింపవచ్చును. బాహ్యవృత్తమును వర్ణించుకవి (Objective poet) యైనను దన దేశకాల స్థితులను స్వానుభవమును మీఱఁ గలఁడనుట యసంభవము గదా!

ఈ యాశ్వాసమునఁ బూబంతియాడుచున్న మోహినీకాంతా వర్ణనము భాగవతమందలి పోతన వర్ణనమును దలఁపించుచున్నది. “ఎలదీగలు గప్పిన పొన్ననీడ నున్నెక్కిన రత్నవేది నొక యిక్కువఁ బెంపెసలార వేడుకన్.”

సీ. “పయ్యెద దిగజాఱఁ బసిఁడి చాయలు దేరు
చనుదోయి ముత్యాలసరము వెలుఁగ
బహుతాడనాఁగూసభార జాత స్వేద
కణములు గండభాగముల నురల
ననుగతదృష్టి సంహతితోడ సారభా
గతమత్తమధుపసంఘములు చెలఁగ
గ్రహణమోక్షణవేళ ఘళఘళత్కరపిదృ
మణికాచకంకణ రణన మెసఁగఁ

తే. గంపితోత్కటకటిభార కల్పభూజ
పుష్పములు రాలి దిశలఁ బుష్పాల్లు చెదరఁ
గ్రీడమై తానె పూబంతి యాడుచున్న
యవ్వీలాసినిఁ గనియెఁ జంద్రార్థమాలి.”

ఈ విలాసినిని పోతన యెట్లు వర్ణించినాఁడో చూడుఁడు :

సీ. ఒక యెల దోటలో నొకవీధి నొకనీడఁ
గుచకుంభములమీఁదికొంగు దలఁగఁ
గబరికాబంధంబు గంపింప నుదుటివైఁ
జికురజాలంబులు సిక్కువడఁగ
ననుమానమై మధ్య మల్లాడఁ జెక్కులఁ
గర్జకుండలకాంతి గంతు లిడఁగ
నారోహభరమున నడుగులు దడఁబడ
దృగ్దీప్తి సంఘంబు దిశలఁ గప్ప

తే. వామకరమున జాతిన వలువఁబట్టి
కనకనూపుర యుగళంబు ఘల్లనంగఁ
గంకణంబులర్పుణ ర్పుణత్కార మెసఁగ
బంతిచేనాడు ప్రాయంపుటింతిఁ గనియె.”

భాగవత కథానుసారముగనే శివుడు విష్ణుని మోహినీరూపముచే మోహితుడై పట్టంజూచి వందితుఁ డయ్యెనని చెప్పినే కాని స్కాందపురాణాదులకథ ననుసరించి కుమారోత్పత్తి గలిగిన ట్లితఁడు చెప్పియుండలేదు. శివునికి జగన్మోహిని యందు శాస్త్రయను కుమారుఁడు గలిగినట్లు స్కాందపురాణమువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. ఈ 'శాస్త్ర' నే దక్షిణదేశమున తమిళగ్రంథములు 'శాస్త్రన్' అని పేర్కొనుచున్నవి. తెలుగుదేశమున గ్రామీణులచేఁ బూజింపఁడుచుండు 'పోతరాజు' అను దైవ మీశివమోహినుల పుత్రుడఁడు వాడుకగలదు. ఈ శాస్త్రయక్క శిలావిగ్రహము లాఁడు ముక్కున వ్రేలువెట్టుకొని నిలబడియుండినట్లుగాఁ జెక్కఁబడినవఱు శాస్త్ర శాసించువాఁడగుటచే, సనఁగా జనులను దుష్ప్రవర్తనమునుండి తొలఁగించి సన్మార్గమునఁ బ్రవర్తించి శాసించువాఁ డగుటచే ముక్కున వ్రేలువెట్టుకొని యుదలించుచున్నాఁడను భిప్రాయమును సూచించుటకుఁ గా నట్లు చెక్కఁబడియుండును. దీనినిగూర్చి యొక చిన్నకథకూడఁ జెప్పదరు. ఒకనాఁడు శిష్యులతోఁ బోవుచున్న యప్పయవీక్షితుల కిట్లు ముక్కున వ్రేలువెట్టికొనియున్న శాస్త్రవిగ్రహ మొకటి కంటఁబడఁగా నీతఁ డిట్లు ముక్కున వ్రేలిడుటకుఁ గారణమేమి యని యనుచరు లడిగినట్లును, 'నే నా కారణముఁదెలియఁగా ముక్కు మీఁది వ్రేలు తీయించి వేయుదు'నని చెప్పి యా విగ్రహము చెంతకుఁ బోయి.

“అంబేతి లక్ష్మీపతి మాహ్వయామి
పత్న్యః పితౄ రాతర ఏవ సర్వాః
కథంసు లక్ష్మీ మితి చింతయంతం
శాస్తర మీడ సకలార్థసిద్ధ్యై.”

అను పద్యమును జదివినతోడనే నావిగ్రహ రూపముననున్న శాస్త్రముక్కువైచున్నవ్రేలు తీసివేసినఁట! ముత్తముమీఁద శివమోహినుల కొక పుత్రుఁడు కలిగినట్లు తెలుపుగాథల ననుసరింపకుండటచే నీతఁడు భాగవతకథనే యనుసరించి రచించినాఁడని నిశ్చయింపఁ దగియున్నది.

ఇతఁ పంచమాశ్వాసము నందలి నారదుఁడు విష్ణుమూర్తిచే వంచింపఁబడి స్త్రీరూపమును బొందుటను గూర్చిన కథకు భాగవతమున నాధారమేమియుఁ గనఁబడదు. కాని వ్యాసరచితమే యగు దేవీభాగవతమున నారదుని గూర్చిన కథలు కొన్ని కలవు. వానిలో నీకథయుఁ గలదు. భాగవతమున నొకనాఁడు వ్యాసుఁడు విచారగ్రస్తుడై కూరుచుండియుండ, నారదుఁ డాతనియొద్దకువచ్చి ప్రపంచము పానుదేవ మాయామయనిచెప్పి, యాతనిలీలా విలాసములను వర్ణింపుమని హెచ్చరింపఁగా నాతఁడద్దానిని రచించినట్లు కలదు.

దేవీభాగవతమునఁగూడ నిట్లే వ్యాసుఁడు విచారగ్రస్తుఁడై కూర్చుండి యుండ నారదుఁ డాతనియొద్ద కేతెంచి తన పూర్వజన్మవృత్తాంతమునుగూర్చి చెప్పిననందర్భమేకలదు. కాని యచ్చట వ్యాసుని విచారమునకుఁ గారణ మరణ్యా వాస మూలకమగు పాండవులగునస్థితి. నారదుఁ డొకనాఁడు తన యాశ్రమమునకు వచ్చినపుఁ డాతఁడు శాంతిఁజేసి నిశ్చింత నుండుటఁగని, యీ ప్రపంచమునఁ బుట్టువుఁ గాంచుటవలనఁ గలుగు నానంద మెద్దియుఁ గనఁబడదు. అట్లయ్యును గీనిచే మోహితులై మహామతులుగూడఁ గర్మ నెందులకొనర్తురని యడుగుచు వ్యాసుఁడు తన పుట్టువుపూర్వోత్తరములును, పాండవవనవాసగమనము నాదిగాఁ గల వృత్తాంతములఁ దెలిసి, తన్నూలమునఁ దనకుఁ గలిగిన చిత్తకోఠను, దుఃఖ మును వెల్లడించి యెచ్చటను దుఃఖమేకాని నుఖము గానంబడఁటలేదు. ఏమి చేయనని మోఱవెట్టఁగా నారదుఁడు దేహధారియగు పురుషునకు మోహము తప్ప దనియు, బ్రహ్మ, రుద్రాదులేకాక దేవర్షులందఱునుగూడ మాయామోహితు లయియే యీనందసారిమున భ్రమించుచున్నారనియుఁజెప్పి తానునొకప్పుడు సామాన్యమానవునివలెనే విష్ణుచూయచే మోసపోయితినియూచ్యవృత్తాంతమును దెలిపెను. అందుఁ దొలుత పర్వతనారదులిద్దఱును దేవలోకమునుండి మర్త్యలోకమునకు రాఁగా నచ్చట సంజయుఁడనురాజు కుమార్తెను నారదుఁడు మోహించుట మూలమునఁ గలిగిన పర్వతునిఁ శాపమువలనఁ దాను గోతిముఖకలవాడైన వృత్తాంతమును దెల్పి, పిదప తాను మాయామోహితుఁడై స్త్రీరూపమును జెంది యొకరాజభార్యయై కొడుకులనుగన్న వృత్తాంతమునుగూడఁ జెప్పెను. ఎల్ల నార్యునికిఁగ కిదియే మూలమై యుండవచ్చును గాని, యీరెంటికిని కొంతభేదము కలదు. ఎల్లనార్యుఁడే తన కినువగునట్టి కథను మార్చినాఁడో, లేక యట్టిమార్పు లతోఁగూడిన యాకథ మఱి యేపురాణమునైనఁ గలదో తెలియరాదు. ఈ కథారంగము దేవీ భాగవతకథలో కనోజుపట్టణ సమీపస్థలమైయుండ ఎల్లనార్యుని కథలో ‘శేమాహిపవిత్రితపోనిష్ఠ మున్ను వెలసిన ముక్తిత్రేత్రంబగు సర్వవరం’జై నది. మఱియు నీకథల యాద్యంతములలోఁగూడఁ గొంతభేద మగపడుచున్నది. నారదుఁడు తాను మాయాశేతనని పంతంబులు పలుకుటకు సందర్భమును గల్పించినది యెల్లనార్యునికిఁగథలోఁ గాంతాసహితుఁడగు విష్ణునియెదుట మాయాకాంత చేసిన యింద్రజాల విద్యాప్రదర్శనము. ఈ ప్రదర్శనవిషయము దేవీ భాగవత కథలో లేనేలేదు. అక్కడ కథాసందర్భ మిట్లున్నది. విష్ణు దర్శనార్థమై వీణ వాయిండుకొనుచు నారదుఁ డొకనాఁడు సత్యలోకమునకుంజని, యచ్చట లక్ష్మీ దేవితో నేకాంతమున సల్లాపము సల్పుచున్న విష్ణునియెదుటకుఁ బోవఁగా, వెంటనే లక్ష్మీ యచ్చోటువిడిచి యావలికిఁ జనుటయు, సంత నారదుఁ డోజనార్దనా, నేను వచ్చినమాత్రముననే లోకజననియగు లక్ష్మీ నిన్ను విడిచి యావలకుఁ

ఓ! నేను దుర్మార్గుడను గానుగదా! ఇంద్రియములను నిగ్రహించి మాయను జయించిన యతినిగదా నేను. కమలాదేవి యట్లు చనుటకుఁ గారణమేమి యని యడిగెను. దానికి విష్ణు విట్లు బదులుచెప్పెను. భర్తగాక యే పరపురుషునియెదుటను స్త్రీ నిలువఁదగదు. నారదా, మాయను జయించుట కడుదుర్లభము. మహాయోగులే మాయను జయించలేకపోయిరి. నేను జయించితినిని నీవు చెప్పఁదగిన మాటకాదు. అనాదియగు నామాయను బ్రహ్మరుద్రాదులు నేనునుగూడ జయించినవారము గాము. గుణబద్ధుడగువాడెవ్వఁడైనఁగాని యీమాయను జయింపలేడు. రూపములేని కాలము మాయారూపములలో నొకటయి జగన్నిర్మాణకారణ మగుచున్నది. జేవములన్నియుఁ గాలమునకు లోబడియుండును. మహాధర్మజ్ఞుని సైత మీకాలము భ్రమియింపఁజేయుచుండను. అని విష్ణువు పలుకఁగా వినినారదుడు తాను మాయాస్వరూప మెట్టిదో తెలిసికొనఁ గుతూహలుండనై యుంటిననియుఁ దన కద్దానిని జూపవలయుననియు నడుగఁగా నాత్మనిజయము నొందనివారికి దానిని జయింప సాధ్యముగాదు. నీకు మాయను వేటొకచోఁ జూపెదను రమ్మని, జనార్దనుఁడు నారదుని గరుడునిపై నెక్కించుకొని కనోజి పట్టణ సమీపమందలి యొక రమణీయంబగు సరోవరంబునకుఁ దోడ్కొనిపోయి, దీనియందు స్నానం బొనరించి కనోజిపట్టణమునకుఁ టోవుదము. నీవు మాండు స్నానం బొనరింపుము. నేను పిదప చేసెదనని యాతని నందుఁ గ్రుంకించెను. అట్లు మునిగిన నారదుడు స్త్రీరూపమున లేచునప్పటికి విష్ణువు గరుడారూఢుడై యాతని వీణెను దీసికొని తన స్థానమునకుఁ టోయెను. అంత తాళధ్వజుడనురాజొకఁ డచ్చటి కేతెంచి యా స్త్రీరూపమునకు మెచ్చి నీ వెవ్వరిని యడుగుటయు, నేనెవ్వరో నాకుఁదెలియదు; తల్లి దండ్రు లెవరో తెలియదు. ఎవ్వరులేని యనాధను నన్ను రక్షింపుమని వేడఁగా నాతఁ డామె నొకపల్లకిలోఁ గొనిపోయి వివాహమాడెను. వీరికి సుధన్వుడు, వీరవర్ష మొదలగువారు పండ్రెండుగురు పుత్రులుమాత్రమే గలిగిరి. ఇట్లు కొడుకులు, కోడంద్రు, మనుమలు మొదలగు వారితో సంసారము వెరుగ వారందఱు తనవాండ్రని తాను రాజపత్నిననియే తలంచెనుగాని నారదుడ సనుభావమే యాతనికిఁ గలుగలేదు. కొంతకాలమాన కొక శత్రురాజు దండెత్తివచ్చి కనోజిపట్టణమును ముట్టడింపఁగా, నాయుద్ధములోఁ దన సంతానమంతయు మడియటయు, రాజు కోటలోనికి బాజీపచ్చెను. సంతానము నశించినందులకు దుఃఖించుచున్న యామెయొద్ద కపుడు బ్రాహ్మణునివేషమున జనార్దనుఁడువచ్చి దేవీ, నీవు దుఃఖింపనేల? ఇదియంతయు మోహము వలనఁ గలిగినమాయ నీ వెవ్వరో, యీ పుత్రు లెవ్వరివారో యాలోచింపుము, ముందొక తీర్థమున స్నానముచేసి వారికిఁ దిలోదకముల నిమ్ము. అని యామె నామెనుకటి సరోవరమునకుఁ దోడ్కొనిపోయి యిందు స్నాన మాచరించి నీధుఃఖ

ములను బోగొట్టుకొమ్మని చెప్పగా నట్లే యాపుంఠీర్థమునఁ గ్రుంకి లేచునరికి నారదునికి స్వస్వరూపము గల్గెనట. భగవంతుఁడగు హరి యాతని విపంచిని చేతఁ బట్టుకొని కొలనియొడ్డున నిలువఁబడియుండెను. అప్పుడు తాను నారదుఁడనియు హరి మాయచే నట్లు స్త్రీరూపమును బొందెననియు నాతఁడు గ్రహించెను. అంతట విష్ణువు 'నారదా, నీటిలో నేమిచేయుచున్నా'వని హెచ్చరించెను. ఇంతలో స్త్రీ రూపమున మునిగి పురుషరూపమును జెందిన నారదునిజూచి యాతాళధ్వజుడు తన భార్య కనఁబడకుండుటను హఠాత్తుగా నారదుఁడచ్చటికి వచ్చుటనుజూచి నివ్వెఱపడి భార్యకై దుఃఖింపసాగెను. అంత హరి యాతని నోదార్చి నీవాస్త్రీ నిచ్చటనే చేపట్టితివి యిచ్చటనే యావెమాయమయ్యెను. ఇదియంతయు మాయా ప్రభావము. కాలగతి నెవ్వరు నడ్డగింప లేరు. ఆస్త్రీ వచ్చినవిధముననే పోయినది. కావున నింటికిపొమ్మని యోదార్చి పంపివైచి, నారదునిజూచి హరి పకపకనవ్వు సాగెను. అప్పుడు నారదుఁ డీజీవాత్మ యీ మనస్సు నీయింద్రియము లే స్త్రీరూప మునుబొంది సుఖము లనుభవించినపుడుకూడ నాకుఁ గలవుగదా యీ మోహము విస్మృతియొట్లు గలిగెనని భగవంతు నడుంగ నిదియంతయు మాయాలీల. ప్రాణుల కిట్టిస్థితు లనేకములు గలుగుచుండును. సుషుప్త్యవస్థయందేమియు నెఱుంగక మరల జాగ్రదవస్థయందుఁ బ్రాణి సర్వము నెఱుంగుచున్నాఁడు గదా. స్వప్నావస్థయందనే కానుభవములను బొందుచున్నాఁడుగదా. అప్పటి సుఖదుఃఖములు జాగ్రదవస్థలో జ్ఞాపకమున్నంతమాత్రమున నవి యెట్లు వాస్తవములుకావ్రో అట్లే యీ మాయావిలాసములను, మాయాశక్తినిఁ దెలిసికొనుటవ్వరికిని సాధ్యముకాదు. దాని లోఁతెవ్వరికినిఁ దెలియదు. అది త్రిగుణాత్మకము. నీవు దాని మహిమ ననుభవించితివిగదా ఇంక దానిస్వరూపమునుగూర్చి యేల యడిగెదవు.' అనిచెప్పి తన వాహనము నెక్కి లక్ష్మీతోఁగూడి వైకుంఠమునకుఁ జనెను. అని నారదుఁడు వ్యాసునికిఁ దనవృత్తాంతమును జెప్పి వ్యాసుని విచారమును బాపి చనెను. వ్యాసుడును నారదునికూటలవలనఁ బ్రబుద్ధుఁడై సగన్వతీనదీతీరమునకుఁ జని యచ్చట కాలక్షేపమునకుఁగా 'దేవీ భాగవతమును' రచించెనట. ఇది దేవీభాగవతరచనా వృత్తాంతమునందలి నారదుఁడు స్త్రీత్వమును బొందుటను గూర్చినకథ.

దీనికిని, మన యెల్లనార్యుని కథకును కలభేద మిప్పుడు సువ్యక్తం బగుచునే యున్నది. తొలుత విష్ణునియెదుట మాయ తన యింద్రజాలమునుజూపిన సందర్భమున నారదుఁడు ప్రగల్భములు పలికినట్లుకాక, లక్ష్మీ యీరినినిజూచి భర్తను వదలి యావలికిఁబోవుటయే యీకథ కంతకుఁ గారణముగాఁ జేయఁబడుటచే నీదేవీ భాగవతకథయందు నారదుని యాధర్థ్య మంతగా బ్రకటింపఁబడియుండలేదు. కథకుఁ బ్రధానరంగము కనోజిగాక యాంధ్ర దేశమునందలి సర్పవరముగాఁ జేయఁ

బడుట యొక విశేషము. మూలకథలో విష్ణువు నారదుని వంచింపవలయు నను పట్టు దలతోఁ జేసిన పనిగాఁగాక, యాతనికి మాయాస్వభావము చూపవలెనను తలంపుతోఁజేసిన పనిగా వ్యక్తముచేయఁబడినది. మూలకథలోని తాలధ్వజఁ డిచ్చట చంద్రకేతుఁడయినాడు. అక్కడ వారికి పండ్లండుగురు పుత్రులు మాత్రమే కలుగ వీరికి 100 గురు పుత్రులు కలిగినట్లును, యుద్ధములో నిందఱిపుత్రులతోపాటు తండ్రియు మృతినొందినట్లును జెప్పఁబడినది. అంతేకాక ఝద్వాభావీడితయైన యాస్త్రీ వీరి కశేబరముల నొకదానిపయి నొకటిఁజేర్చి వానిపయి నెక్కి యొక మామిడిచెట్టుకాయ నందుకొన యత్నించినట్లును చెప్పఁబడినది. ఈవిషయములు దేవభాగవత కథలో లేకున్నను మఱికొన్ని పురాణములలోఁ గలవు.

వేటాకచో నీగాధ మఱియొకవిధముగఁ జెలుపఁబడియున్నది. కృష్ణుని దర్శింప నారదుఁడు ద్వారకకుఁ బోయినపు డతఁడు పదునాఱువేలు నెనమండు భార్యలతో నెట్లు కాపురము చేయుచున్నాఁడో యను తలంపుతో నీతని ప్రవర్తనను గనిపట్ట నొక్కొకయింటికే పోయి చూచి కృష్ణుఁడు ప్రతిస్త్రీయింట నేదోవిధమునఁ గ్రీడించుచుండుటఁ గనిపట్టి యత్యాశ్చర్యమగుచుండే మగిడి యాస్థాన మంటపమునకు వచ్చునరికి కృష్ణుఁడచ్చటనే యుండెను. అప్పుడు నారదుఁడు 'కృష్ణా, నీ విలాసకృత్యము లతి దుర్జ్జనుములు గదా' అని యాతనితోఁ జలుక 'నారదా, నీకును దుర్జ్జనుములగునా' యని కృష్ణుఁడు బదులుచెప్పటయు నారదుఁడు తలయూచి యూరుకొనెనట. దీనినిఁబట్టి యీతఁడు కొంచెము గర్వితుఁడయ్యెనని కృష్ణుఁడు కనిపెట్టెను. పిదప వీరిద్దఱును విమానముపై సంచారము సేయుచుండ నారదునకు పిహనగల్గుటయుఁ గృష్ణుఁడతని నొక కొలనియొద్దకుఁ దీసికొనిపోయి దింపి నీవిచ్చట స్నానముచేయకయే నీరుత్రాగకుమని చెప్పిపంపెను. అక్కడట్లు మునిగి లేచునప్పటి కొకస్త్రీ యయ్యెను. కృష్ణుఁడు నాతని విమానము కానరాదయ్యె. అప్పుడాస్త్రీ యొంటరియై జనులెవ్వరైన నగవడుదు రేమో యని యా కాననమునఁ గ్రుమ్మరుచు నొక్కచోఁ దపంబొనర్చు నొకఋషిని గనెను. ఆతఁడు కన్నులఁ దెరిచి యీమనుజుఁచి 'నీవెవ్వ' రని యడుగఁగా నామె తానెవ్వరో చెప్పలేక, యాతనికి శిష్యురాలయి పరిచర్య సేయుచుండునని మాత్రము పలికెను. ఆతఁడందుల కంగీకరించెను. కొంతకాలమునకు వీరు మన్మథుఁడు ప్రేరేప భార్యాభర్తలయిరి. వారి కరువంద్రుపుత్రులు గలిగిరి. ఇట్లు కొంతకాలము వారు నుఖంబుండ హఠాత్తుగా నొకనాఁ డాఋషియుఁ, బుత్రులును జనిపోయిరి. ఆస్త్రీ వారి కొఱకయి మిక్కిలి దుఃఖించి యేడ్వసాగెను; ఆయరణ్యమున నేకాకినియై వారి కంత్యక్రియలనైనఁ జేయలేకపోయెను. ఇంతలో నామె కాకలిబాధయు మొండయ్యె. తినుట కేమియు దొరుక లేదు. దూరముగా నొక మామిడిచెట్టున నొకకాయ యుండుటఁజూచి దానిఁగోసికొన యత్నింప నది యామె కందలేదు. అప్పు

డచ్చట మృతినొందినవారి కళేబరమాలను దెచ్చి యొకదానిపై మఱియొకటి పేర్చి వానిపయి కెక్కి యాపండు నందుకొని తినఁబోవుచుండఁగా నచ్చటికి వృద్ధ బ్రాహ్మణుఁ డొకఁడేతెంచి 'భర్త చనిపోయినపిదప స్నానమయినఁజేయక ఫల మెట్లు భక్షింతు' వని ఎత్కి యామెను వారించి యాకొలనిలో నీపండు నొక చేతితో నీటిపయిఁ బట్టుకొని స్నానముచేసి రమ్మని పంపెను. అట్లు స్నానము చేసినంతనే యాస్త్రీ నారదుఁ డయ్యెను. కాని చేతిపండును, గాజులును నట్లనే యుండెను. బ్రాహ్మణుఁడు మాయమై శ్రీకృష్ణుఁడు ప్రత్యక్షమయి, 'చేతిని గాజు లెక్కడి' వని నారదు నడుగఁగా నాతఁడేమియుఁ జెప్పలేకపోయెను. కృష్ణునిపంపున నాతఁడు మరల స్నానముచేసి వచ్చునప్పటి కాలనిచేతఁ బండునకు బదులు వీణ కానవచ్చెను. 'ఏమి యీ మాయ ? ఈ చచ్చినపురుషు లెవ్వరు' అని నారదుఁడు కృష్ణు నడుగఁగా, నాపురుషుఁడు కాలపురుషుఁడనియు వారందఱు నాతనిపుత్రులనియుఁ జెప్పెను. అప్పుడు తనపుత్రుల నామములు శాశ్వతకీర్తిని బడయుఁగాక యని కోరఁగాఁ గృష్ణుఁ డట్లే యగుఁగాక యని చెప్పెను. వారి నామములే ప్రథ వాదిపక్షి సంవత్సరముల పేళ్లయి నేటికిని నిలిచియుండెనట ! ఈ విధముగాఁ గృష్ణుఁడు నారదునికి గర్వభంగము చేసెను.

ఎల్ల నార్యునికథలోనివి, దేవీభాగవతకథలోఁ గానరానివి కొన్ని విషయము లీగాథలోఁ గనఁబడుచున్నవి. మొదటియాశ్వాసమునందుఁ దెలుపఁబడిన సత్య రుక్మిణి మొదలగు పదునాఱువేలు నెఁమండ్రు భార్యలయెడలఁ గృష్ణుని లీలావిహార వర్తనములను గూర్చిన కథకు, మూలబీజములు కొన్ని యిం దగపడుచున్నవి. ఇక్కడ నారదునకుఁ గలిగినట్లుగాఁ జెప్పఁబడినసందేహ మక్కడ సత్యాదేవియం దాదో పింపఁబడి చమత్కరింపఁబడినది. మఱియు నిక్కడ నీకాతూహలమే నారదునికి స్త్రీత్వమును గలిగించి యాతని గర్వభంగమునకుఁ గారణమయినట్లు చెప్పఁబడినది. స్త్రీరూపమున నారదుఁ డొక రాజును వివాహమాడుటకు బదులుగాఁ గాల స్వరూపుఁడగు నొకబ్రాహ్మణుని వివాహమయిన ట్లిందుఁ జెప్పఁబడినను, దేవీ భాగవతకథలో లేని మామిడికాయనుగూర్చినవృత్తాంత మొకవిధముగా నిం దగపడు చున్నది. ఇ ట్టిపురాణగాథల కొకదారి తెన్ను కనఁబడదు. వీనికన్నిటికి మూలకథ యేదో, దానినుండి యిన్ని పాకభేదము లెందు కేర్పడినవ్రా యన్నేషించి తెలిసి కొనుట యావశ్యకమే యయినను సంత సుసాధ్యముగాఁ గనఁబడదు.

పూర్వ మార్యమహర్షు లార్యావర్తమున నుండిన కాలమున వారిచే రచింపఁబడిన యాయాపురాణ గాథలను గ్రహించి తరువాతి కాలపుకవు లాయా గాథలను సందర్భానుకూలముగ మార్చి తమ కభిమానపాత్రకములగు దేశభాగ ములకు తేత్రములకు నన్వయించి నూతనగ్రంథములు, తేత్రమాహాత్మ్యములు

మొదలగువానిని రచించుచుండుటంజేసి, యేకథ యొక్కడిదో, యెట్లు మాటినదో తెలిసికొనుట కడుదుర్లభ మగుచుండును. ఏప్రాంతములవా రాయాగాథలు తమతమ దేశములలోఁ దా మెఱింగియున్న యాయాప్రదేశములకుఁ జేత్రముల కును జెందినవనియే యెంచుచు, వానిమాహాత్మ్యమును బొగడుకొనుచు వాని మూలమునఁ దాము తరించి ముక్తిఁ బడయుననుని తలంచుచుందురు. ఇందుకుఁ బ్రసిద్ధమైన నిదర్శన మొకటి సారంగధరునికథ. ఈతఁ డాంధ్రదేశమునందలి రాజ మహేంద్రవరమునేలిన చాళుక్యరాజగు రాజనరేంద్రుని కుమారుఁడనియు, నాతని గూర్చిన కథయంతయు నాపట్టణముననే జరిగినదనియు పలువురు తలంచుచుండు టయేకాక, రాజమహేంద్రవర పట్టణప్రాంతమున నిది సారంగధరుని మొట్ట యనియు నిచ్చటనే యాతని కాళ్లు సేతులు తెగ నటుకఁబడెననియు నిప్పటికిని స్థల జ్ఞులు చూపుచుందురు. ఇంతియేకాదు; చాళుక్యరాజగు రాజరాజనరేంద్రుని యాస్థానమున భారతమును దెనిగించిన నన్నయభట్టు రచించినట్లు చెప్పఁబడు 'యాంధ్రకళబ్ధిచింతామణి'యనువ్యాకరణము కారణాంతరములచే నశించినదనియు, తండ్రిచే వధియింపఁబడియు సిద్ధులలోఁగలసి సిద్ధుఁడయి నివసించియున్న సారంగధ రుఁడు బాల్యమున నన్నయభట్టునొద్దఁ జదువుకొనుటచే జ్ఞాపకముంచుకొన్న యీ గ్రంథమును దరువాతఁ గొన్ని శతాబ్దముల పిమ్మట నాంధ్రలోకమున కిచ్చెనను ప్రసిద్ధియు కూడఁ గొంతవఱకు వ్యాపించుట తటస్థించినది గదా! "హరిశ్చంద్ర ద్విపద" రచించిన గౌరనకాలమున కీకథ కాంధ్రదేశముతోఁగాని, రాజమహేంద్ర వరముతోఁగాని సంబంధ మేర్పడినట్లులేదు. ఏలయనఁగా నాతఁడురచించిన 'నవనాథ చరిత్ర' మను దానిలో నీకథ మహారాష్ట్రదేశమునకు సంబంధించినదిగానే చెప్పి యున్నాడు. ఆకాలములో నీకథకు రాజమహేంద్రవరముతో సంబంధము ప్రసిద్ధ మయి యుండిన నాతఁ డద్దాని నభిమానించి యుండునుగదా! దేవీ భాగవతమున నార్యావర్తమునందలి కనోజ్ పట్టణప్రాంతమున జరిగినదిగాఁ జెప్పఁబడిన నారదుని స్త్రీరూపమునుగూర్చిన వృత్తాంతమున కది యాంధ్రకవి చేతులలోఁ బడుటచేఁ గాఁబోలు గోదావరీ తీరమందలి సర్పవర జేత్రము నిలయమైనది. మూడవ యాశ్వాసమున బోయదాని తగులమునఁబడిన పుండరీకుని నివాసస్థానము యమునా నదీతీరమందలి మధుర యని చెప్పఁబడినది. యమునాతీరమునఁ బిప్పల తరు చ్చాయాశీతలప్రదేశంబున సాలగ్రామార్చనము చేయ. నతిఁడు "కతిపయ దినం బులకీ యచట నచట నాకలంబులఁ దినుచు గౌతమీపుణ్యభూమింజేరి యచట నొక యగ్రవళంబున భిక్షాటనము చేయఁదొడంగను. దారిలోనున్న "కాలింగమధ్య

దిక్ఖండంబు లాంగూల శారదానదులచేఁ జాలఁ బండు" నని యాతఁ డెఱింగించి యున్నను, అచ్చట నీతనికిఁ బట్టెడన్నము దొరక లేదు కాఁటాను నీవ్వయదేశము గుటచేత నాగోదావరీ తీరమునందలి యొక యగ్రహారమునకు నాకలములఁ దినిపించుచు నీతనిఁ గతిహానినములకే యీకవి తీసికొని వచ్చియుండుట! రామాయణ భారతకథల విషయమునను వానియందు జనులకుఁగల యభిమానమునుబట్టి యే దేశములవా రాయాదేశములం దాయాకథ లక్కడక్కడ జరిగినట్లే చెప్పుచుండుటయు నాయాస్థలములను జూపుచుండుటయుఁగూడ గలదుగదా! రామాయణ మున వింధ్యసమీపముననే హనుమంతునకు నముద్ర మగపడినట్లును, అచ్చటి నుండియే యాతఁడు సముద్రమును దాటినట్లును అగపడుచున్నది. అదియే వాస్తవ మైనచోఁ గిష్కింధ యెచ్చటనుండెనో, రామేశ్వరప్రాంతమగుదక్షిణపుకొననుండి వారిధిఁ గట్టుటెట్లు తటస్థించెనో, వా రపుడు ప్రవేశించిన రావణుని లంక యెద్దియో నిశ్చయింప వీలులేనిస్థితి యేర్పడక మానదు. బహుశః ఆర్యజనుల తోపాటు, వారి నాగరకతతోపాటు, నీకథలు కాలక్రమమున భిన్నప్రదేశములకు జరుగుచుఁ దారుమారయి యుండవచ్చు నని తలంపఁదగియున్నది.

మొత్తముమీఁద సందర్భానుకూలముగ నీ గాథలను సంస్కరించి యొక్కచోఁ గూర్చుటచే నీకవి యొకచక్కని ప్రబంధమును రచింపఁగలిగినాడు. ఇంతకాల మీ రాధామాధవకవి గ్రంథములు ప్రకటింపఁ బడకుండుట రాయల యుగమునాటి వాఙ్మయమున కొకకొఱంతయనియే చెప్పనొప్పును. వనుచరిత్ర తరువాత పిల్లవనుచరిత్రలు బయలుదేరినట్లే యీతని విష్ణుమాయానాటకము బయలుదేరినపిదప విష్ణుమాయావిలాసములు వెక్కు- బయలుదేరినవి. అందు 'రోసనూరి వెంకటపతి' రచించిన దొకటి యిప్పటికీఁ బ్రకటితమైన ట్లగపడుచున్నది. ఎరగుడిపాటి వెంకటకవి మఱియొక 'విష్ణుమాయా విలాసము'ను రచించెను. ఇది బిట్రుగుంట వేంకటేశ్వరుని కంకితము.

ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్ప్రతి ప్రాచ్య లిఖిత పుస్తకాలయ ప్రతికంటె భిన్నమయినదిగాఁ గనబడుచున్నది. ఇందుఁ గొన్ని పాఠభేదములుకలవు. ఒకటి రెండు సందర్భములలో నిందు లేని పద్యములుగూడ నందుగలవు. అవి యీ గ్రంథమునఁ జేర్చఁబడినవి. పాఠభేదములు గలచోటుల నుచితమని తోచిన పాఠము గ్రహింపఁబడినది. తక్కిన పాఠము లధోభాగమున నీయఁబడినవి. "చూతామంచు, పోతేనేమేలో, నీవేమిసేతు, ఏమనినమ్మేది. ఎనరుహనేత్రీ" మొదలగు కొన్నిప్రయోగములు కవిబుద్ధి పూర్వకముగఁ జేసినవేగాని లేఖక ప్రమాద జనితములు కావనతలంపుతో మార్చసాహసింపలేదు. ఈ రెండు ప్రతులనుబట్టియే

యీ గ్రంథము పరిచూచి ముద్రింపఁబడినది. వేటప్రతులు దొరికినచో నీ ముద్రణమునందలి లోపములు తొలఁగవచ్చును. తమ కార్యస్థానముననున్న యీ గ్రంథముయొక్క యనమగ్రమగు తాటియాకుల ప్రతిని దయతో నొసఁగిన ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్తు వారికి వందనములు.

ప్రొచ్యపరిశోధనాలయము
మద్రాసు.
1-12-1988. }

కోరాడ - రామకృష్ణయ్య

శ్రీ రస్తు.

విష్ణుమాయానాటకము.

—❀—

ఎల్లనార్యకవికృతము.

—

ఆశ్వాసము. ౧.

—❖— పరీక్షిస్తాహారాణా శుకయోగి నడుగుట. —❖—

తే. గీ. భాగవత ముఖ్యుడగు శుక శ్రీ బ్రహ్మచేత
భాగవత సత్కథాపర శ్రీ బ్రహ్మవిద్య
నలమి వినుచుఁ బరీక్షిన్న శ్రీ రేంద్రచంద్రుఁ
డచ్యుత క్రిడలాత్మకిం శ్రీ పారఁబలికె.

1

చ. కనుఁగొన నింద్ర నీలమణి శ్రీ కాంతి నొకప్పుడు పూర్ణచంద్ర చం
దనరుచి నొక్కవేళ యరు శ్రీ ణద్యుతి కుంకుమ వీప్తినొక్కచోఁ
దనరి గుణత్రయాత్ముడయి శ్రీ తానె సమస్తమునైన దేవునిన్
వనరుహనాథుఁ బల్కరు మ శ్రీ నంబున భావనచేసి వెండియున్.

2

సీ. అఖిలంబునిండి ప్ర శ్రవ్లద ప్రమాణోక్తి
వెలయంగ నిలిపిన శ్రీ విశ్వమయత
ఆబ్రహ్మకీటశూ శ్రీ న్యంబైన వెంబైటి
నీటిలోఁ దేలెడు శ్రీ మేటి తనము
కంసకారాగృహం శ్రీ గణమున రుద్రాది
జయనాదములఁ గన్న శ్రీ జననకేళి
నిర్వికల్పస్థితి శ్రీ నిర్లేపుడై పర
బ్రహ్మంబుదానైన శ్రీ భవ్యమహిమ.

తే. గీ. తలఁపనచ్చెరు వంబుజో శ్రీ దరుని గుణము
లన్నివర్ణింపఁ దరమె ప శ్రీ ద్వాసనునకు
నిట్టిపరమాత్ము నాద్యుని శ్రీ నెఱుఁగు నాతఁ
డతఁడు దానాట నిస్సంక శ్రీ యంబు మదికి.

3

వ. అని వెండియుం బుండరీకాక్షుని యక్షయగుణంబు లొక్కొక్క సమయంబున నపారగంభీర పారావారతరంగ సంఘంబుల చందంబున తండోపతండంబులై పొడముచు, నొక్కొక్క వేళను కాలరాత్రినిబిడనీరంధ్రతమోనిశితాతప జ్యోత్స్నాదిజ్యోతిః కలాపంబుల రూపంబున స్వకీయమాయాంతర్గతంబులై నిలుచుచు, నొక్కకాలంబున జగత్త్పాణ ప్రసరణ ప్రవీణత్వంబున దీప కత్వ నిరూఢంబులై సకలంబునం బ్రవర్తింపుచు నవాజ్ఞానన గోచరప్రభా వంబున నుండుటకు సరిదిపడి హర్షవిస్మయ స్వరూపంబగు మనంబున నమ్ము నీంద్రు నవలోకించి పరీక్షిదీక్ష్యరుండు ప్రాంజలియై యిట్లనియె.

4

మ. మునినాథోత్తమ విష్ణుదివ్యకలనల్ శ్రీ మోదాద్భుతాపాదక త్వనిరూఢిం నిగమాంత భావిత ప్రభున్ తత్వస్వరూపున్ విభున్ మననధ్యాన సమర్పనాభిమత స శ్రీ న్నానస్థితిం బొల్చియుం డునశేషక్రియలందు నన్నునిగరి శ్రీ ఘ్నల్ చాలసే వింపఁగఁ.

5

వ. ఇవిధంబున ననన్యదైవ సామాన్య తేజోవిలాసంబుల వెలయు నిఖిలభువనైక నాయకుండైన విష్ణుండు పరమపురుషుండని యుపనిషన్మర్శంబులవలనఁ దెలిసి వేదసిద్ధాంత రహస్య వేదులగు మహామతులు, సర్వస్థితి ప్రళయవికార కలితంబులు నశేషప్రాణిగణ సంకీర్ణంబులు నగులోకంబులం బ్రవర్తించుటుడిగి తద్దివ్య విష్ణుభ్యేయ తేజోరూపంబు తుదిముట్టంగాంచితదాత్మకంబునం బొందక మనంబు బహువిధకర్మ వ్యాపారంబులకుఁ బ్రేరేచి త్రివర్గ ఫలభోగంబు లను భవించు నల్పసుఖానుసారు లగుచుందురు. దీనికిఁ గతంబేమియో సర్వంబు నధ్యాహరించి సంశయ విచ్ఛేదంబుగా నెఱింగింపవే మహాత్మా ! యని ప్రార్థించిన నవ్వివేకనిధికి శుకబ్రహ్మ యిట్లనియె.

6

క. అపునీపు చెప్పినట్ల న

భువనైకస్వామి సకల శ్రీ పూజ్యుండు హరి వే

దవిచారణీయ షరత

త్వవిలాసము సృష్టినడుపు శ్రీ వాఁడును సరయన్,

7

ఆ. గీ. ఆతని నై జతత్వ శ్రీ మగుతేజమిట్టిది

యతనిగుణములిట్టి శ్రీ వతనిక్రీడ

లిట్టివని నుతింప శ్రీ నెఱుంగవు వేద వే

దాంతములును నిశ్చ శ్రీ యంబుగాను.

8

—◆◆◆ వేదప్రశంస. ◆◆◆—

తే. గీ. శ్రుతులనంతములవి యెన్ని శ్రీ చూడ నందు
నర్బుదాంశంబయేమొ స శ్రీ హస్తగతుల
నాదిలో బ్రహ్మ వక్త్రప శ్రీ ద్వాంతరముల
నిండిఁఘోషించు మధుకర శ్రీ నినదలీల.

9

క. అందొక పరమాణ్వంశము

నందైన సకృత్స్నిముగఁడ శ్రీ దర్శము తెలియన్
బొందుపడదు వ్యాసమహా
క్షీందు ప్రముఖులకు నైన శ్రీ నృపకులతిలకా.

10

—◆◆◆ వ్యాసప్రశంస. ◆◆◆—

ఉ. వ్యాసమునీశ్వరుం డపర శ్రీ వారిజనాభుఁ డతండు నిష్ఠన
బ్జాసను దేవతోత్తము మ శ్రీ హామతిమంతుని సుప్రసన్నునిం
జేసి తదీయ శిక్షనొక శ్రీ చేరికఁ గైకొని కొంతవేదమ
భ్యాసము చేసెఁ దాను చతు శ్రీ రాస్యములై చననాల్గు వేదముల్.

11

—◆◆◆ మతప్రశంస. ◆◆◆—

✓ సీ. ఆవేదములు నాల్గు శ్రీ నవగతంబులు గాఁగ
చదివితదర్శముల్ శ్రీ వెదుక లేమిఁ
దదను రూపమున శా శ్రీ స్త్రములారు సప్తాద
శపురాణములు నోలి శ్రీ సంఘటించె
వేదబీజాక్షర శ్రీ విన్యాస సరణి గా
యత్రాదిమంత్రంబు శ్రీ లనువుపఱచె
మతశాస్త్రములు యోగ శ్రీ మార్గశాస్త్రంబులు
సతిరహస్యములుగా శ్రీ జతనకట్టె

తే. గీ. సమృహభాగుఁడిట్లు¹ వే శ్రీ దాదులందు
దనరు నర్థంబు వివిధ భే శ్రీ దములనడుచు
దానమతములు వెక్కియ్యె శ్రీ దన్నతముల²
కన్నిటికిఁ గల్గెనధిదైవ శ్రీ తాంతరీ³ములు.

12

క. తామసరాజసమతములు

భూమి సనేకములు బహుళ శ్రీ ములు తదధీనం
బై మెలఁగు జగము సాత్విక
మామతములలోన సూక్ష్మ శ్రీ మైవ ర్తించున్.

13

1. ఆ. పాఠ=జిట్టి 2 ఆ. పాఠము. తన్నతంబులన్నిటికి గల్గెనది దేవతాంతరంబు ! 3 ఆ. పా. తాంతరంబు.

క. మతములు మంత్రములు వాం

ఛితములు సేవార్చన¹లును శ శిష్టాచార

ప్రతములును బదవిభాగ

స్థితులును భిన్నములగుచు శ జెల్లుధరిత్రిన్.

14

శా. ఈమార్గమున శాస్త్రవాక్యములు ప్ర శ త్యేకార్థయు క్తంబులై

భూమింబెక్కు మతంబులన్నడువగా శ బుద్ధి ప్రకారోన్నిష

త్సామర్థ్యంబున నెల్లవారు బహువా శ దప్రౌఢియామాతం

జేమేలంచు భ్రమించుచుండ్రు తమకే శ దిష్టంబు తన్నుద్రతోన్.

15

క. అందఱికి నన్ని మతముల

నందముగాఁ దదధిదేవ శ తాకృతులను గో

విందుఁడె యుచితఫల ప్రా

ప్తిందుడి బొందించు తద్వి శ ది౦త లోకములన్.

16

క. సారస్వతనంపద్యో

గారూఢములగుచుఁ దలఁపు శ లోవ ర్తించున్

గోరికల తమకమున మో

తూరంభములేదు పద్మ శ జాదులకై నన్.

17

క. కేవలనిర్వాణమునకుఁ

దావలమది సాత్వికంబు శ తత్పతిహరి యా

త్రోవకు నేరికిఁ జిత్తము

ద్రోవోదు తస్మతయుగంబు శ త్రోవకుఁబోలెన్.

18

క. కావున నుత్తమ సాత్విక

ధీవిధవముగలిగి తదధి శ దేవతయగునా

శ్రీవిష్ణుని సతినిర్మల

భావంబున నిలుపవలయు శ భక్తినిరూఢిన్.

19

శా. ఈరితిం నిజసాత్విక క్రియలతో శ సేకాగ్రనిష్ఠామహా

ధీరుండై హరిమూర్తి నాత్మనిడునా శ ధీమంతుఁడా మూర్తి సం

స్కారంబౌష్పగనచ్చునన్⁷ బ్రతిమయో శ జంజెందుచందానఁదే

జోరూపంబున ముక్తుడై మెలఁగుఁ జూ శ క్షోణీతలాధీశ్వరా.

20

క. వినుసహజ సాత్విక పుమౌత

ముననిర్మలహృదయ పద్మ శ మునఁ దిరముగ వి

1. ఆ. పా. సేవార్చన ప్రతంబులు దమకున్ | గతిమెలగజేయు భోగ | స్థితులును. 2. ఆ. పా. నడపగా. 3. హిత. 4. లోవర్తించున్. 5. ప్రానిర్వా. 6. ద్రోవడు. 7. నంచు బ్రీతిమయి. 8. వో (నో?) 9. సాత్వికత్వమున.

ష్ఠుని నిలుపుచుఁ దాదాత్స్యం

బునఁ బొందుట దుర్భరంబు శ భూవరచంద్రా.¹

21

ఆ. గీ. అంతసాత్వికక్రి శ యయు నంత నిశ్చల

సూక్ష్మదృష్టియును వి శ శుద్ధమతియు

సంభవించుమాన శ సంబన్ధమతముల

వ్రాలకున్న పరమ శ వైష్ణవులకు.

22

—◆◆◆ విష్ణుమాయానాటక ప్రశంస ◆◆◆—

చ. కమలదళాత్ముడింతటికి శ గారణమావెడగాని యింద్రజా

లముభవనత్రయంబు సకలక్రియలుండద భీష్మకేళితం

త్రములరయంగ నాతని మ శ నంబున కెట్టులుదోచెనట్లువి

శ్వముజరియించు నెవ్వరికి శ శక్యముస్వేచ్ఛభరంబు నొందఁగన్.

23

వ. మహామాయా నాటక సూత్రధారుండగు సప్తరమ పురుషుండును జూపు

దివ్యకేళీకృత్యంబులు బహువిధవిచిత్ర ప్రహ్లాద కారణంబు లవి వినవలతువేని

సావధానుండవై యాకర్షింపుము.

24

సీ. వాగీశ్వరుండయ్యు శ వనరుహగర్భుండు

త్రుతికదంబము లెక్క శ చూడఁగలఁడె

భానుసహస్ర సం శ పద గల భానుండు

తిమిరమంతయును భే శ దింపఁగలఁడె

భవనత్రయమునే లు శ దివి జాధినాథుండు

చి త్రతృష్ణావధి శ చెప్పఁగలఁడె.

పటు గరుజ్జవరేఖఁ శ బరగుఖగేంద్రుండు

గగనంబు కడయెటు శ గంగఁగలఁడె

తే. యట్లులేజోగుణోత్కృష్టఁ శ డై యనంతఁ

డై నవిష్ణుని మాయా వి శ హారకలన

నమరగంధర్వసిద్ధ వి శ ద్యాధ రస్మి

యక్షరత్నోగణంబై న శ సరయఁగలఁడె.

25

మ. ఇదిమధ్యం బిదియాదియంతమిది రూ శ పిళ్ళంగి యిచ్చోటుత

త్పదమంచు హరియున్న రూపుశ్రుతులు శ భావింపలేవన్నచో

నిదమిత్థంబనిచెప్పనోపుదు నె భ శ కైకావన ఖ్యాతునా

నదయాత్మ మదినిల్పుశక్తి ప్రతిభా శ సంయుక్తినాటించెదన్.

26

1. ప్రా. భూరివరేణ్య, 2. ఆ. సావధానంబున, 3. ఆ. టీశ్వ, 4. చేయగలడె, 5. గురు జవ, 6. ఆ. బ్రాహ్మించెదన్

- వ. అని యంతర్నేత్ర మనంత పరధ్యానయోగా ధీనంబుగావించి యుదంచిత
 రోమాంచకంచుకిత దేహుండును సంతోషరస స్రవదశ్రుధారా మధూలీబిందు
 నుందరద్యగరవిందద్వంద్వ పునఃపునః ప్రకటిభూత హరిభక్తి సుధాప్రవాహం
 డును, కరతలముక్తా ఫలీకృత ప్రాగ్విచక్షుడా ప్రౌఢరహస్య వాక్సుహృదు
 పదిష్టభావి కైవల్య లక్ష్మీవిలాస సర్వస్వసంగ్రహణ¹వ్యగ్రుండును, మధుర
 ప్రబోధోద గ్రుండును నగునయ్యోగి కులాగ్రణి రాజకులగ్రాణి కిట్లనియె. 27
- క. ధరణీశ్వర 'మమమాయా
 దురత్యయా'యనియె నరుని శ్రీ తో హరిమునుద
 త్వరమోక్షికి ననుగుణమై
 పరగెడు తన్మాయ విధము శ్రీ బ్రకటింతుండగన్. 28
- వ. అని తత్ప్రకారంబు ప్రపంచించునప్పుడు. 29

—◆◆◆విష్ణుమా యా ప్రభావంబు శుకయోగి చెప్పఁబూనుట. ◆◆◆—

- సీ. క్రతుదీక్షితర్షిసం శ్రీ తతికిదుగ్రసంబు
 గురియునాకనివాస శ్రీ సురభిశ్రాలె
 సస్యాభివృద్ధికి శ్రీ చాలంగ వర్షించు
 ప్రావృట్పయోధర శ్రీ పటలిశ్రాలె
 వేలాతటంబున శ్రీ విబుధరత్నార్థంబు
 ప్రభవించు నమృతకుం శ్రీ భంబుశ్రాలె
 సత్యభామామన శ్రీ స్వామికి నభివాంఛి
 తమునిచ్చు పారిజా శ్రీ తంబుశ్రాలె
 తే,గీ. పారికాంక్షి పరీక్షిన్ను శ్రీ పాలమళి
 మధుకిరస్వాంత సంతోషమయములైన
 కోరికలమించు శుకముఖాం శ్రీ భోరుహంబు
 నందనందన గాఢామ శ్రీ రం దధార. 30
- క. మనసునకు గోచరింపని
 వనజోదరు తత్త్వకలన శ్రీ వాగ్వైఖరివ
 ర్ణనసేయ నొరులకెట్లగు
 సునిశితవిజ్ఞాన నిధికి శ్రీ శుకునికిందక్కన్. 31
- వ. ఇట్లు చాటుకార వాక్స్పరంపరా సంపాదకుండేక ముఖుండయ్యు చతుర్ముఖ
 సహస్రముఖ జంఘాలిక కళాగర్వ నిర్వాహకంబగు శేముషీ విశేషంబున సర
 స్వతస్సలిలాంతర్నగ్నంబులగు రత్నంబులుంబోలె నామ్నాయ మండల గర్భ

1. ఆ. సంగ్రహ సమగ్రుండును. 2. ప్రా! మంచె!! 3. ప్రా. 'గాఢ', 4. సంపాద
 కందలితముఖం."

స్థంబులైన హరికథా సందోహంబులుగూడం దిగిచి వసంతసమయ సమారంభ విజృంభమాణ సురభీకుసుమ వినరంబుల పసనసలుగొనిదెసల పుణ్యగంధంబులు వెదపల్లుచు సత్పురుషవృందయ మధుపాయి నికాయంబుల నాకర్షింప నమకట్టి చెప్పనప్పారికాంక్షీ యిట్లనియె. 32

—◆◆◆ విష్ణుమాయాప్రభావము. ◆◆◆—

క. శ్రేయస్కర విష్ణుమహా
మాయానిబిడాంధకార శ మండలిఖిద్యో
తాయిత తేజోమూర్తులఁ
దోయజభవముఖులు దిరుగు శ దురు వినుమధిపా. 33

చ. జననసమృద్ధిసాశములు శ చంద్రకళావళి కెట్టులంబరం
బున ఘటియిల్లునట్లన య శ మోఘ దురత్యయ విష్ణుమాయయం
దనవరతంబులోకనివ శ హంబునకుఁ బ్రహతంబుగాపునఁ
జనవర సర్వముంజలజ శ నాభుని కైతవమగ్నమారయఁ. 34

చ. ఉరగవర్తైక దండకలి శ తోజ్వలలోక పరంపరఁ నురా
సురముఖ జంతుకోటిని డి శ చూడ్కికి యక్షకరండమట్టులై
పరఁగఁగఁజేసి యెల్లెడల శ భక్తమనో నిలయాంగణంబులఁ
దిరముగ నిల్పెవేడుకలఁ శ దేలుచు వైష్ణవమాయ భూపరా. 35

ఉ. నీలపయోధరావలివి శ నిర్భరదీధితులాడ కాడకుం
గోలమెఱుంగు¹ తండములఁ శ గొల్పి గ్రహించెడు మాడ్కిభానుతే
జోలవ చంద్రికాంశువులఁ శ జూపుచుమా²పుచునుండు విష్ణుమా
యాలలితేంద్రజాలము ని శ జాశ్రితకోటికిఁ బ్రీతిసేయుచున్. 36

క. భూయోజ్యోతిర్వైష్ణవ
మాయానాటక విధాన³ శ మర్దల పాంచా
లీయవనిక భాగవతని
కాయాంతర్మేత్ర కాతు శ కము నొదవించుఁ. 37

తే. గీ. ఆచతుర్ముఖకీట శ పర్యంతజంతు
సంతతులు విష్ణుమాయోరు శ జాలపటలి
దగులుచుందురు మత్స్యవి శ తతులు మ్రోలె
వితతతృష్ణాబ్ధి నీదుచు శ విధి⁴నరేంద్ర. 38

మ. అరిషడ్వర్గగుణత్ర యేంద్రియధర శ ణ్యాకాశవాహ్నేతి మ
న్మరుదాశాంతరవత్సరర్తుకలనా శ మర్యాదలై జాతిక

1. ఆ. మెరుంగుదండముల, 2. ఆ. పాయకనుడు, 3. ఆ. 'విధానుమర్దర', 4. విడు.

ర్నరతిశ్ఛౌతి తిరస్క్రియాదురిత ధర్మభ్యాతి¹ పూజాదులై
చరియించు హరిమాయ ప్రాణిగతయై శ సర్వైక సేవ్యాన్నతి². 39

మ. హరిమాయావిధవంబు రాజ్యపదప శ ద్వాక్షీనుత ద్విట్సుహృ
త్కరుణాశానుభవౌత్సవ వ్యయగృహో శ ధాన్యాదులై తృప్తియై
పరమాపత్సుఖ సంపదా³ ర్తిగతులై శ ప్రాపించులోకంబునన్
సురమర్త్యాసుర ముఖ్యజంతు తతిఁదే శ ల్పుం⁴దూల్పుఁ గూల్చున్సృసా. 40

—◆◆◆ ప్రకృతిపుడన స్వరూపంబులు ◆◆◆—

సీ. మానవేంద్రవినుము శ మాయనాఁ బ్రకృతిత

త్కర్తవిష్ణుఁ డతఁ డు శ దానైవిష్ణు

డతఁడె మొదలితేజ శ మామీందమటిలేదు

దానినెఱుంగు నిగమ శ తత్వవేది

పంచేంద్రియములకుఁ శ బరమంబులై యుండు

సర్థంబులఖల వి శ ధార్థయుక్తి

సర్థంబులకు నెక్కు శ వైతసర్పు మనస్సు

నిఖలప్రాయత్నత శ నియతిగలిగి

మనసున కధికమై శ మను⁵నుసద్బుద్ధి ని

శ్చలసూక్ష్మదృష్టికి శ నిలయమగుచు

బుద్ధికి నుత్కృష్ట శ భూమియై విలసిల్లు

నాత్మ విజ్ఞానసీ శ మాంతమగుచు

తే. గీ. నాత్మకతిరిక్తమగుచు మ శ హత్తువెలయు

సంతకంఁజను నవ్యక్త శ మతిశయిల్లు

నవలబురుషుండు పరకాష్ఠ శ యై వెలుంగు

ప్రకృతిలో నంబుధర గర్భ శ భానునట్లు. 41

వ. ఇట్లు పరబ్రహ్మ తేజంబున వెలుంగు పురుషుండు ఘటనిహిత ప్రదీపంబునుం
బోలె నిబిడమాయావరణ మధ్యస్థుండై నిజతేజంబు నకలంబునకో గోచరం
బని కేలీ సంచారపరాయణత్వం బపేక్షించి యేకైక కాలవళితంబై (బహు
కాలంబు) పరిభ్రమించి కులాలచక్రంబు కరణిఁదిరుగు, స్వకీయ మాయాకాల
చక్రంబున నావర్తించు బ్రహ్మాదులలోన పావకశిఖాంకూరంబువలన నంకు
రించు దీప⁶ కలకపగిది నిజతేజోబీలంబున మత్స్యకూర్మవరాహ నారసింహాది
బహువిధరూపావతారంబులఁ బ్రతిఫలించుచు సౌందర్య వీర్య శౌర్య ధైర్య

1. భాగ్యత. 2. ఆ. శుకసంపద ర్తి గతులై ప్రాపించు లోకంబునన్. 3. పాదాబ్జ. 4. ఆ.
ప్రపర్తన. 5. ఆ. 'మలయు' 6. నకలంబునకు. 7. ఆ. 'పరంపరల.' 8. ఆ. లవంబున.

ప్రతాప ప్రభావనిగ్రహానుగ్రహ దాక్షిణ్యంబు లత్యుత్కృష్టంబులై వెలయు శంఖచక్ర గదాపద్మ వీతాంబర కాన్తుభవనమాలికా శ్రీవత్సలాంఛనప్రముఖ లాంఛనంబులతోఁ జత్తుర్దశభువనంబులం బ్రవర్తించుచు, సర్లస్థితిప్రళయ కర్తృత్వంబునఁ బ్రాణివర్గంబుల నడుపుచుండు, నయ్యవతారంబులలో మిక్కిలి కృష్ణావతార విలసితుండగు విష్ణుండు సహజమాయా మానుషవేష ధారియై తత్పురుష ప్రభావంబు గలిగి విహరింపుచుండు, అతండెకాడ కారవ కులం బాహుతింగొని ధర్మసందనుఁ బట్టంబుగట్టి భవద్వంశంబునిలిపిన భక్త పరతంత్రుండు. తత్కపటకేళీకృత్యంబులు సువ్వె, మాయావిధానంబులు. నీకుఁ జెప్పననుకట్టిన కథాప్రసంగంబు నదియ వినుము. 42

క. భూమిన్ “నర్వం హస్తై ప
దేమగ్న” మ్మనెడు మాడ్కిఁ శ దెలియఁగఁ దన్నా
యామగ్నము శివవిధిర
క్షోమరమాయా విధంబు శ నవనీనాథా.

43

—◆—◆—◆ విష్ణుమాయాతిశయత్వము. —◆—◆—◆

తే. దేవ గంధర్వ యక్షుడై శతేయతతికిఁ
గలవు మాయలు విను మల్పకాలగతులు
సలిల జనిబుద్బుదాంబుదశ్చాయలట్లు
లన్నిటినిమ్రంగి హరిమాయ శ యతిశయిల్లు.

44

క. జలరుహ నాభుని మాయా
విలసనమున సుల్లగొనిన శ విధమదివినవే
జలజజ శివ వాసవముఖు
లల వడి సుడిగాలిఁబడిన శ యాకులు పూలెకా.

45

తే. జాతి పుష్పంబునందు వాసనయుఁ బోలె
దీపమునఁ బ్రభ పూలెనా శ దేవదేవుఁ
గలసి యనోన్య సాభాగ్యశ్రగతిఁ జరించు
సిరియు గర్వించి హరిమాయ శ జిక్కువడియె.

46

ప. ఇవిధంబున ననవరత సన్నికృష్ట సాంగత్యంబున నద్దేవునికిఁ బ్రాణేశ్వరియై విశాలవత్సఫల కాన్తుభరత్పసింహాసనంబున భాసిల్లు సంపద్విలాసినియును, నిరంతర సందర్శన పారాయణ ప్రారంభంబున నయ్యంభోరుహనాభు నాభ్యం భోరుహంబున బంభరాయమాణుండై యుండు సంభోరుహసంభవుండును, నమేయ కల్యాణగుణ సాదృశ్యంబున వేటులేని మచ్చికలతో హరిహరు లేకాకృతియనుటకు నాదైత్యారింగూడి దంటయై నిలిచిన ఫాలలోచ నుండును, సతతంబును నారాయణాష్టాక్షరీమంత్రసంస్కరణశ్రవణ కుతూ

హలంబున నా పురాణపురుషు నాశ్రయించి తన్నంత్రముఖరియగు
వీణైఁ గైకొని పరమభాగవతుండై భవపంకంబునం బడక నిరాతంక
సుఖయోగంబునంజెంది, మోహయత్త విషయరస సంచిత ప్రభాతరోష
కషాయితస్వాంత్యలై పొరలువారింజూచి ప్రహసించుచు హర్షించుచుఁ
జరియించు నారద మహామునీంద్రుండును, మొదలుగాఁగల మహామహి
మాధ్యులు లోకంబుల నల్పప్రాణి మండలంబుల తేజంబులం దమ తేజం
బులచేతం గుదియించుచు, నిశానమయజ్యోతి రింగణ గణద్యుతుల నయ్యై
కొలంది మాయించు నతిస్థూల సూక్ష్మ ప్రవీపాంకురంబుల మాడ్కిం
బ్రవీపించుచుఁ దమలోన లీలారూపధరుండై తన మూలరూపంబు దాచి
కలసి మెలసి వర్తించు నయ్యచ్యుతని నొరసి చూచి యనంత తేజో ధాముం
డగు ప్రభాకరు నన్నిధింబోలె నిస్తేజులగుదురు. మున్ను చన్న కథలుగలవు.
చెప్పెద నాకర్ణింపుము.

47

క. మీతాత ధర్మనందనుఁ

డాతత¹విభవాధికారయశములఁదా² నే

కాతప వారణముగ వసు

ధాతల మొక్కరుండ యేలె శ ధర్మోన్నున్నులుండై.

48

—◆◆◆ ధర్మరాజయొక్క ప్రకంశ. ◆◆◆—

సీ. ధర్మచేవతకు నురద్భవమొంది యత్యంత

ధర్మపరాయణతత్వమున నిలిచె

రాజసూయ మహాధ్వర మొనర్పఁగఁ బూని

³గుఱుతుగా రాజుల శ చెఱలుమాన్సె

సత్యప్రతిజ్ఞ విశ్వమునిండ బలవంతుఁ

డయ్యును వనవాన శ మాచరించె

⁴తేజతఖడ్గధారరాజలౌఘంబునఁ

గౌరవవంశ పంకంబుగడిగె

తే. గీ. నిఖలదిజ్ఞుండలాధీశశనిత్యదత్త

వస్తు విస్తారపూరిత శ వాజమేధ

యాగభాగాది నందితేంద్రదాదిదివిజ

నిర్నితఖ్యాతి నొప్పనా శ ధర్మనుతుఁడు.

49

వ. ఒక్కనాఁడు.

50

1. విద్యాదిగౌరవాంతంబున 2. ఆ. పా. పాంతంబుననె | కాతప. 3. గుఱుతర
రాజులం. 4. జితఖడ్గధారాజ లౌఘంబుచేతను.

ఉ. ఇందు కులప్రభూతపుణి శ్రీ వీశ్వరుడౌదలపట్టభద్రుల
క్షీందనరారి యెక్కగఁ బ్రసేసిదికి నెక్కిన యీసముజ్వల
త్సుందరరత్న సింహముల శ్రీ శోభిలుచున్న పసిండిగద్దెఁ జెం
పొండఁగ నింద్రులీలఁ గొలు శ్రీ పుండె నమన్నుపదీపితాంఘ్రుడై.

51

సీ. కారవాధీశోరుశాండద్యయద్రోహి
పటుగదా హస్తండు శ్రీ పవనజండు
కర్ణవక్షఃపీఠశఘటన చణబాణ
జనక గాండివపాణి శ్రీ సవ్యసాచి
చటుల కారవ్య పరక్ష విపక్ష నిగ్రహ
వ్యగ్రశౌర్యుడు మాద్రి శ్రీ యగ్రనుతుడు
కైతవద్యూత విగ్రహకారి సౌబల
హననధుర్యుడు నకుశలనుజుండు

తే. ననుఁగుదమ్ములు నలుగురు శ్రీ నర్థిఁగొలువ
నింద్రునకు గీష్మతియుఁబోలె శ్రీ నెనయఁ దనకు
భౌమ్యుఁ దుచితాసనమున సర్ధర్థశథల
వలన రాజర్షి మార్గముల్ శ్రీ దెలుపునపుడు.

52

—●—●—●— వ్యాసముని పచ్చుట. —●—●—●—

ఉ. కారవ పాండవేయ కులకర్త కలింద సుతాంతరీప వి
స్ఫారతరా కరోద్భవ లసద్రుచి సాంద్ర మహేంద్రనీల మం
భోరుహసంభవాకృతి విశ్రమాహితమోహరణప్రచండ వి³
ద్యారవిమండలోదయము శ్రీ వ్యాసమహాముని దోచె ముందటఁ.

53

సీ. జమున పుంభావమై శ్రీ సాక్షాత్కరించెనో¹
లలిత మంహేంద్ర నీలములప్రోవు
సవ్యసాలగ్రామ శ్రీ నగశృంగ మెగసెనో²
సుస్నేరకల్లార శ్రీ సూపవనమొ
కోమల పల్లవాంశుకురిత తాపింభమో
ఘనతరామృత మేఘ శ్రీ ఖండభరమొ
సామాధి దైవతోద్రామ విలాసమో
హరిమూర్తి సచ్చిత్రినట్టి రూపా³
తే. యనఁగ దూర్వాంకుర శ్యామశీలాంగ దివ్య
కాంతి చకచక లాశల శ్రీ గడలుకొనఁగ

1. వీశ్వరమేయల. 2. (ఆ. పా.) పక్షపాతనిగ్రహ. 3. విమోహ తమోహ తమోహరణ.
4. ఆ. పా. మెసలెనో.

నిష్టదైవంబుపోలే సరమిదకరుణ
నెదుటఁ దోచిన వ్యాసమునీంద్రుఁ జూచి.

54

◆◆◆ ధర్మరాజు వ్యాసులవారికి నమస్కరించి పూజించుట. ◆◆◆

క. మానసము నిండివెలువడు
నానంద రనంబుపోలే శ్రీ నశ్రులు దనక
స్థోనల దొరఁగఁగఁ గ్రక్కున
నా నరపతి గద్దెడిగి శ్రీ యంఘ్రుల కెఱఁగెన్.

55

మ. సకలక్షౌవర సార్వభౌమ పదవీసామ్రాజ్యవీరస్థుఁడిం
దు కులగ్రామణి ధర్మనందనుఁడుదోష్టోఁగూడి తత్తోదర
ప్రకరంబున్ నిఖిలోర్విపాలక సుహృత్ప్రద్యాతంబులున్ మ్రొక్కు ర
త్నకీరీట ప్రసవార్చులందనరెఁ దత్పాదద్వయం బయ్యెడన్.

56

వ. ఇట్లు సహజస్థ సామంత సుహృత్సంతానంబుతోఁబ్రణమిల్లి వినయ విన
మిత శరీరముకుళీకృతహస్తారవిందద్వంద్వందర్శితభక్తితాత్పర్యంబులతోఁ
దోడ్కొనివచ్చి సభామంటపమధ్యప్రదేశంబున సమున్నతకుశాసనంబున
నునిచి పూజించి తదనుమతంబున నిజసింహాసనాసీనుండై తగినవారలఁ
దగిన నెలవుల నుచితవీరంబులనుండ నియమించి ప్రాంజలియై యభిముఖుం
డగు నాధర్మతనయు నవలోకించి కృపాయత్తిచిత్తంబున సమ్ముని కులోత్త
ముం డిట్లనియె.

57

◆◆◆ వ్యాసుఁడు ధర్మరాజును క్లాపించుట. ◆◆◆

మ. జననాథోత్తమ ధర్మనందన ! హరిశ్చంద్రుఁడీమా భర్తతో
ననయై నిల్చితి సత్యవాక్యమున ధాత్రితోత్తమశ్రేణిలో
ననినిన్నెఱిచ్చెద నట్లకాదె, సుజనుండైనట్టి వాఁడార్యవ
ర్తన వర్తించినఁ గీర్తియున్ సుకృతముం శ్రీ బ్రాహ్మింపదే యెయ్యెడన్.

58

శా. ప్రాతేయాంశు కులవతంసములలో శ్రీ భాన్వన్వయోద్భూతభూ
పాలశ్రేష్ఠులలోన రామునిక్రియం శ్రీ భాన్వద్దన బ్రహ్మ వి
ద్యా లక్ష్మీప్రభవంబు శౌర్యనయయున్ శ్రీ భ్రాతృసాజన్యముం
ద్రైలోక్యంబున నెన్నుకోవెలసి తాతర్యస్తుత్య ధర్మాత్మజా.

59

క. జలరుహ సంభవములులకుఁ

⁵గొలఁది యెఱుంగంగరాని శ్రీ గోవిందుఁడు నీ

1. ఆ. పా. ప్రసవార్చనంధనరె 2. నయ్యె నెలవుల. 3. నిని నిన్నెంచగ. అనిమున్నెచ్చెద
4. ఆ. పా. 'నయయుక్తి' 5. కొలదియు నెరుంగంగరాని.

కులమునకుఁ గూర్చిచుట్టము

చెలికాఁడును నయ్యెనేమి శ చెప్పదునింకఁ.

60

వ. అని హరిందలంచి తద్భక్తవత్సలత్వంబు నూహించి.

61

తే. భక్తపరతంత్రుడై నయా శ పద్మనాభుఁ

డేడుగడయును దానయై శ యెల్లకడల

మిమ్ముఁ బ్రహ్లాదుఁడోలెనశ్రమేయకరుణఁ

దగిలి రక్షించె ఘోరదుర్దశలవలన.

62

సీ. కావఁడే మానంబు శ కారవనభలోన

పాంచాలికక్షయాంబరములొసఁగి

యాఁకొన్నదుర్వాసు శ నలుకచేపడకుండ

నరయఁడేనిను పులారకార్థియగుచు

రవిగ్రుంకకుండసైంధవుద్రుంచునవ్వసా

చిప్రతిష్ఠ నిలుపఁడే శ చిక్కుఁబెట్టి

ధృతరాష్ట్రు కొఁగిట శ మృతిమాననుక్కుకం

బముచేతఁబ్రోవఁడే శ ఎవనతనయు

తే. ²నాదరింపఁడే నారాయణాస్త్రవహ్ని

బలముదెగకుండ ద్రాణిశాపంబువలన

నుద్ధరింపఁడమివంశ శ ముర్వి నెడల

కుండఁ గృష్ణునివంటిహితుండుగలఁడె.

63

వ. వెండియు నాఖండలాదులయెడ ననురులుంబోలె పాపవర్తనులైన ధార్తరాష్ట్రులు మీమేలు సహింపఁజాలక యకారణంబ వైరంబునూది కర్ణసౌబలుల దుర్బంత్రంబున నట మిమ్ముఁ గపటవ్యాపారంబున హింసింప నమకట్టి చేయు దుష్కృతంబులన్నియు మీరెఱుంగకుండిన సర్వాంతర్యామిగావున నయ్యనంతుండు దూరస్థుడయ్యు నికటస్థుండునుంబోలె నిరర్థకంబులు గావించుచుండు. మీరెల్ల నచ్చెరువడిచూడ భగదత్తుండు వైచి న దేవాసుర నిరంకుశంబగు వైష్ణవాంకుశంబు విజయునిం బొలియింపకుండ నడ్డమై ముందట నిలిచి దాని తన కాస్తుభగైవేయ లక్ష్మీతంబైన వక్షస్థలంబున వైజయంతికీ దండయగు పూదండగా ధరియించియు నింద్రదత్తయగు నుగ్రశక్తిపార్థునిమీఁద వైవకుండ కర్ణదుర్యోధనాదులకు మఱిపుఁబుట్టించియు, నారాధేయుండలిగి యేసి నయమోఘనాగాస్త్రంబుతాకునంబోకుండ రథంబు గ్రుంగనదిమియు, ప్రత్యస్త శూన్యుడైన నరుని తలఁగాచియు, భీష్మద్రోణ కృపాశ్వత్థామ

కృతవర్ణ ప్రభృతిమహావీరపురుషుల మంత్రవీర్యవంతంబులగు సనన్యవార్య
 శౌర్యదివ్యాస్త్ర సంఘంబు లసంఖ్యంబులై విలయనమయ ధారాధర ఖండం
 బులవలనం దొరుగు ¹పిడుగుల చందంబున వై బయింబడునప్పు డద్దేహంబు
 దహింపకుండఁ దదీయ తేజోవహ్నులంతర్ధానంబు నొందియుండం దోడ్తోన
 సంస్తంభింపఁజేయుచు, బోరుతుది ధనంజయుం దొలఁగించి యయ్యనల శిఖా
 ముఖంబులకుఁ దురగ సహితంబగు రథంబునాహుతింగాఁ జేసియు, బుత్రశో
 కా ర్తిగుండు గాంధారి క్రూరశాప వ్యథాభారంబు మీయందఱకు లేకుండం
 బరిహరించి తానే వహించియు, నపార కారవకుల పారావారంబు నిశ్శేషం
 బుగా శోషింపఁజేసియు నశేషనముద్ర ముద్రితవసుంధరా భార ధారంధర్యంబు
 నీకుఁ బావరహితంబుగా ననుగ్రహించి నినుం గీర్తినుకృతంబులకుం బ్రథమ
 గణ్యునిగాఁ బ్రసాదించె నదియునుంగాక. —

64

సీ. మేనత్తయనిగొంతి శ మెయిలొని పూజించు
 నెమ్మిమఱుందియై శ నీకు మొక్కు
 ననుగు నెచ్చెలికాని శ యట్లపావనిమెచ్చు
 నర్జునుఁదనప్రాణ శ మనితలంచు
 కవలసాత్యకియందుఁ శ గలకూర్చి పాటించుఁ
 బాంచాలిఁజూచునుభద్ర ప్రాలె
 నాత్మకృత్యములుగా శ సరయునీపనులెల్ల
 మేలుసేయ నెకోరు శ మీకు నెపుడు

తే. తల్లిదండ్రులమీఁద సోదరులమీఁద
 ధర్మపత్నులమీఁద నాత్మజులమీఁద
 లేదుమీమీఁదఁగల్గు ప్రహ్లాదభరము
 ధర్మనందన ! దేవకీ శ తనయునకును.

65

మ. అమరేంద్రులచేత మ్రొక్కుగొనునశ్రయ్యంభోజ పతాకుండ
 య్యమరేంద్రులుచూడ నెమ్మిప్రణతుంకడై కంటికిఁ రెప్పచం
 దమునన్ నీకు సహాయుడై తిరుగుచున్నాడట్టి నీవంటియు
 త్తముఁడాదిపులయందునై నఁగలఁడే శ ధాత్రీకు లింకేటికి.

66

వ. అని సాత్యవతేయుండు పలికిన సత్యవచనంబులు విని ధౌమ్యపురోగములైన
 గురువిద్వజ్జనంబులును, భీమార్జున నకుల సహదేవులును సేవాగతులై యున్న
 నూర్యసోమవంశ సంభవులగు నుత్తమక్షత్రియులును హితామాత్యవర్గం
 బులు నట్లయానని పరస్పరాలోకన స్వీకృతాంగీకారులై యతిహర్షంబునం
 బొంది దేవకీనందను దయాదాక్షిణ్యంబుల నభినందించుచున్న గొలువు

భృంగ సంగీతంబులతోఁ జెంగలువకొలనుమెలంగినచందంబుననందంబయ్యె,
సమ్మహారాజ శ్రేష్ఠుండును మునిగరిష్ఠుని ముఖచంద్రబింబంబు వలనం
దొరఁగిన పుండరీకాక్షుని నామాక్షరంబులను సమృతబిందుబృందంబులు
శ్రుతిపుటంబులంబడిన యప్పటినుండియు సంతర్పిరీక్షణంబున నుత్సుల్ల
పులకకలికాభిరామాంగంబుతో సంతరంగంబు నిరంతరానందరస సరసి తరం
గంబుల నోలలార్చుచున్నవాడై సుఖపారవశ్యంబువలనఁ గొంతొక దెలిసి
బ్రహ్మధ్యానానంతరంబున యోగిపుంగవుండునుంబోలె కన్నులువిచ్చియంద
ఱంగలయ నాలోకించి యమ్మహాభాగున కిట్లనియె.

67

—◆◆◆ ధర ర్షాజ శ్రీకృష్ణ ప్రభావము వర్ణించుట. ◆◆◆—

క. ఆహా కృష్ణుని సుగుణ
వ్యాహారము లింతయొప్పునా విన నవము
క్తాహరకలాపములకు
సాహాయ్యమొనర్చుమీవశచస్సమగ్రి.

68

క. హరినామోత్కరములుశుభ
కరములు త్రైలోక్యవిజయకరములు శ్రేయ
స్కరములు హితకార్యవశీ
కరములు సత్పురుష సౌఖ్యకరములు వినినఁ.

69

చ. కలమృదు వల్లకీరవము శ కంటె వసంతవిహారచారుకో
కిలినదంబుకంటె నభి శ కీరరుతంబులకంటె తాళనం
కలితమృదంగశబ్దముల శ కంటె మనోహర కామినీవచః
కలనలకంటెనింపొనఁగు శ నాచెవికిఁ హరినామవర్ణనల్.

70

క. మీరానతిచ్చినట్లన
నారాయణుడా ర్ధరక్షణ పరాయణుడా
ద్వారపతీపురపతియా
ధారము లేకున్న బ్రతుకఁ శ దరమే మాకుఁ.

71

క. జలరాశి మగ్నవసుధా
తలమెత్తిన శ్రోడమూర్తి శ తాఁగాపుననా
కులముద్ధరించె హరియి
ముగ్ధులఁగారవ్యార్థ వామున శ మునిఁగినదానిక.

72

ఆ. భక్తితోడఁ దన్ను శ భావించు దీనుల
నెలమితోడఁ బ్రోచు శ నెనరుగలిగి

కోరి తన్ను వెతకు శ వారికి వెన్నిధి
యట్లదోచి ప్రోచు శ నచ్యుతుండు.

73

వ. అంతియకాదు. ప్రబలతరతృణస్తంబసముచ్చేదనానంతరంబున వర్షధారాభి
షేచనంబుచేత సస్యధరంబును, విషవృక్షకంటకలుంకనానంతరంబున
వసంతసమాగమంబుచేత సుద్యానవనంబును, సంసార సంకుల విషయభోగ
వైరాగ్యానంతరంబున చిదమలానందలహరిచేతం బరమయోగి హృదయం
బును, బహుళ బహుగ్రీష్మన్యాధి మోచనానంతరంబున హితాన్నపానాదిక
ద్రవ్యవిభవంబుచేత శరీరంబును, దురహంకారకాకవిద్విపాత్సశుకంఠదారుణ
ఘంటా ఘణ ఘణ త్కారనిరాకరణా నంతరంబున రసికనుకవికావ్య ప్రసంగ
గంభీర వచస్సారస్యంబుచేత నాస్థానంబు నెవ్విధంబున నభివర్ణింప నొప్పు
నట్లన క్రూరకారవృక్షులపంకకళంకతృణానానంతరంబున చక్రధరునికరుణా
కటాక్ష నిరీక్షణంబుచేత జగదేకపూజ్యంబైన కరినగర సామ్రాజ్యంబు
నాకు సిద్ధించినయది. అమృతప్రసాదియుఁ బ్రతియుగంబునఁ బ్రహ్లాదచరిత్రం
బును గజేంద్రమోక్షణ ప్రకారంబును విభీషణ పట్టాభిషేకపుణ్యకీర్తనం
బును ధ్రువ్రాపాఖ్యానంబునుంట్లెఁ జంద్ర సూర్య సాగర మేరు ధరణీ
తలంబులుంగల కాలంబువెలయ హరిసమకట్టిన వాఁడు. మఱి యట్టి ప్రభా
వంబు బ్రహ్మ రుద్ర మహేంద్ర గంధర్వ యక్షరాక్షస సిద్ధవిద్యాధర
శ్రేణులలో నెవ్వరికైన నంగలుగుట వినియైన నెఱుంగుదుమే. ఈ ముకుం
దుండే పరమపురుషుండది యెట్లంటేని.

74

చ. హరియును నేముఁ గూడినది శ యాదిగ నమృతహనీయ మూర్తివి
స్ఫురదురుతేజమాత్మగని శ పొందుగఁ గేలిమనుష్య వేష సుం
దరుఁడగు నాది పూరుషుఁ డీరతండుని మ్రొక్కఁ దలంచి, యాతఁడే
పరువడిమ్రొక్కినం బ్రకృతి శ బాంధవుఁడంచును గూర్చిసేయుదున్.

75

ఆ. మ్రొక్కి నిలిచినపుడు శ మక్కువ మఱిదిగా
గారవించి శౌరిఁ శ గాఁగిలింతు
వెనుక నితఁడు దైవశ్రమనుభీతి వాటిల్ల
భక్తి సుతియొనర్తు శ భావవీధి.

76

మ. గురుభీష్మార్జున సూనులౌజిఁ బడినన్ శ త్కోభించి మేఘమూర్తిచేఁ
బొరలంజూచుచు మందహాసవదనాం శ భోజంబుతో నుండ నె
వ్వరు వడ్డండుది మేలెకాఁదలంచు భావం బిట్టనేనా మహా
పురుషుం జూచుచునుండు నయ్యడలు దాఁగిపోవుండదాలోకనన్.

77

- క. సంధియొనర్చ నెకోరుదు
బంధుతో భమునకోడి శ పలుమరునదిని
ర్భంధప్రయత్న మనియును
సంధింపఁడు వెంచునీరకనమె యిరువాగున్. 78
- ఉ. అన్నలు దమ్ములుం గురులు శ నాపులు విప్రులు నాశ్రితాళియుం
బన్నినపోరు ఘోరమగు శ పాతక మేలని మానఁ జూచినన్
మిన్నక సాక్షిమాత్రములు శ మీరలు దీనికి మూలమేనె కా
నున్నది కాకపోదనుచు నుల్లముఁదేర్చు¹ దదీయబుద్ధిచేన్. 79
- చ. కురుకులసంక్షయంబు నృపకోటుల చావుతదాస్తమిత్రసం
హరణము తత్కులాంగనల శ యార్తరమౌత్కుట వహ్నిపాతని
మృరరభసంబుచూడనతిశోకభయంబగు మాకునవృహ
పురుషుఁడు భార²మెల్లడిగి శ పోయెనటంచు³ హసించునవ్వలన్. 80
- వ. అదియునుంగాక. 81
- తే. కనకవీతాంబరంబుతోఁ శ గాస్త్రుభంబు
తోడనానందమగుహరి శ దోచునెపుడు
కమలనేత్రుఁడునాకన్నుఁ శ గవకునెదుట
నిఖిలరూపంబులనుజెందు శ నీడఁబోలె. 82
- చ. జలధారకోమలావయవ శ సంపదతో వెలిదమ్మిరేకులం
గలకలనవృచున్న తెలి శ గన్నులతోహరివచ్చి ముందటన్
నిలిచినఁజొత్తుఁ గొంఠాకవి శ నిశ్చలదృష్టులఁ జూడఁజూడను
జ్వలరుచిరాశియా, నవయ శ వంబులు చూపక యేమిచెప్పుదున్. 83
- శా. ఆ తేజంబును నీలవీరసితవ శ గ్ధాయత్తమై క్రమ్మరన్
శ్వేతంజానరుణంబయానసితమా శ వేర్వేఱినిట్లెట్టిదో
చూతంబంచుఁ దలంప నెప్పటిగతిం శ నువృక్తకృష్ణాగతిం
జేతః⁴ ప్రీతియొసర్చు మద్భ్రమపరి శ ఛేదంబు నొనంతటన్. 84
- క. ఇదియెల్ల నెఱిగియునునా
మదిగృష్టుండాదిపురుష మయుఁడనుతలఁ ప
ట్లాదవఁ గనీ⁵ విజ్ఞానం
బదియే ముకొయనుచువగ⁶తు శ ననవరతంబున్. 85

1. ఆ. పా—నేపుకతదియ్యబుద్ధికిన్, 2. భారమెల్లడగిపోయె, 3. హరింద్రలంపునవ్వలనూ,
4. చహ, 5. వెర్వేర నిట్లెఁన్నచున్, 6. తత్వజ్ఞానంబది, 7 దలతు.

—◆—◆—◆ కృష్ణుని యథార్థము వ్యాసులవారిని ధర్మరాజుడుగట. —◆—◆—◆

వ. ఇవ్వి చిత్ర కృత్యంబు లెట్టివి, యమ్మహానుభావుండునిగూఢ తేజంజ్ఞై
శాణో త్రేజితంబుగాని మాణిక్యంబు చందంబుననున్నవాఁడు దర్శితాదర్శిత
ప్రభావుంజ్ఞై జలధివిలోల వీచీనిచయ ప్రతిబింబిత ప్రభాకరుననుకరించుచు
బ్రవర్తించు. దీని విభజించి కృష్ణుని కలరూపంతయు మీ దివ్యదృష్టి బరా
మర్శించి వచింపుడు. మీరు త్రికాలవేదులు. సకల విద్యాపారంగతులు
సఖిలసచరాచర జగద్వ్యవహార విజ్ఞులునునగు వివేకనిధులు. మీకు సగోచ
రంబులైన యవిలేవు, పెద్దకాలంబునను¹బట్టి నామనంబు తత్సందేహాహ్లాద
మానందైయున్నయది. మీ సత్యవాక్య కాశలంబునం గైతవచ్చాదితంజైన
తత్స్వరూపంబు రాజహంసముఖంబున నుడక సమ్మిశ్రితంజైన దుగ్ధరసం
బునుంబోలె నేర్పడునని ప్రార్థనాపూర్వకంబుగాఁ దన్ను ధర్మనందనుం డడి
గిన యపూర్వ తాదృక్ ప్రశ్నంబునకు నచ్చెరువడి వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు
కొండాకదడవు నిష్కంప నిస్తరంగ తరంగమాలియుంబోలె నూరకుంజి
తన యంతర్గతంబున నిది విష్ణుమాయా విభ్రమంబని నిశ్చయించి యిట్లు
నియె.

86

—◆—◆—◆ ఇదియంతయు విష్ణుమూర్తి మాయయని వ్యాసులవారు చెప్పట. —◆—◆—◆

క. ఈయెల్లదియును నాతని

మాయానాటకమువిష్ణు శ్రీ మాయయెఱుంగం

దోయజభవునకు సరిదిత

దాయ త్రంబీజగత్త్ర శ్రీ యంబును సధిపా.

87

చ. తనఘనమాయలోకము, నిరదానముదానికీ దాన కృత్యముల్
దనయవ కర్తదాన సఫ శ్రీ లత్యము బొందెడువాఁడుదాన ధ
ర్మనియనుకారిదాన పర శ్రీ మంబగు తేజముదానయై జగ
ద్వినుతుఁడులోకముల్ నడుపు శ్రీ విష్ణుఁడు సర్వముదానకావునా.

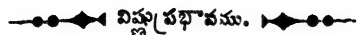
88

చ. నణినిజతత్వమేరికిని శ్రీ నిర్ణయమొందఁగ నీడులీలమై
మెఱపును బోలెఁగొందఱక శ్రీ మేయదయాకృతిఁజూపుఁజూపిత
న్నెఱిఁగితిమన్నమాయఘటి శ్రీ యించు సహంకృతిఁబొసి భక్తిమై
నఱగొఱలేనివారికి నిరంతరముం గనుపట్టుభూవరా.

89

వ. అతండు కపటనాటకుండు తనమాయా నిర్మితంబగు జగంబెట్లు నడపవలయు
నట్ల నానారూప వర్తనంబులం గార్యనంసిద్ధిఁ బ్రవర్తించు నీవడిగిన సంశ
యంబులెల్ల నేర్పరించెద వినుము.

90

- క. వనజాక్షుడు నీరూపునఁ
దనతేజమునిల్పికొంత శ దనపనిఁ దీర్చుకొ
నినుఁబెద్దఁజేసి మ్రొక్కును
జనవర సహచరితకార్య శ సఫలతకొఱకుకొ. 91
- చ. అనలరవీందు రుద్రజల శ జాసన వాసపులందునున్నయి
య్యనుపమదివ్యతేజమును శ నాహరియంశమకాదె వారిపం
దనములఁ దన్వఁడేయతఁడు శ తద్విషయంబులఁ గూడిమర్త్యవ
ర్తనమున నేరికొ సహజ శ తత్వముఁ జూపకమాయవెంపునకొ. 92
- వ. కావున నీకు మ్రొక్కుట బంధుభావంబని తలంపకుము, ¹తనను దానే నన్నా
నించుకొనుటగా వితర్కింపు మతనికి నీవు నేనని భేదంబు లేదు. పూ²జ్యపూ
జక పూజారూపంబులు విష్ణుండ. 93
- క. వనఃజాసను శాసనములు
తనమాయా కృతములగుటఁ శ దాఁ బన్నిన మే
లును గీడును జంతువులొం
దినపరిహిత మహితమనఁడు శ నియమస్థితికిన్. 94
- వ భీష్మద్రోణాదులయందఁ బితృహోతృకళిత పుత్రాది జంతుసంతతియందు
నెవ్వరైైన నది యతనికి సంతోషంబుగాని దుఃఖికారణంబుగా దమ్మహా
పురుషుండానందమయుండుగాని దుఃఖకలితుండుగాఁడు, మఱిమాయందు
ననగ్రహంబు గలిగి మమ్మరక్షించు చున్నవాఁడని పలికితి వది యెట్లంటేని.
- క. భక్తాధీనుడు గావున
భక్తుల నాపదలవలనఁ శ బనివడికాచుకొ
భక్తప్రవరుల మిమునా
సక్తిన్ రక్షించుటెంత శ చక్రధరునకుకొ. 96
- వ. తొల్లి ప్రహ్లాదాదుల నెవ్విధంబుం బ్రతిపాలించె వినవె యతనికి ప్రపన్న ప్రతి
పాలనంబు ప్రతంబు. 97
- క. వినుభూభారముఁ దీర్చుగఁ
బని బూనిన చక్రధరుఁడు శ పనిచిన పనియె
ట్లానరించిన పాపములే
దనఘాతా నేయువాఁడు శ నయ్యతుఁ డరయకొ. 98

1. తనకు. 2. అ. పా. పూజ్యపురుషు పూజారూపంబుల విష్ణుండా. 3. జననాధన
కాసనములు. 4. యె(డ)అ. 5. భార్యపుత్ర పౌత్రాది.

క. మనుజుండే చందంబున

దనచేయు నఘంబులైన శ ధర్మములైన

వనజాక్షు సేతలని మన

మునఁ దలఁచిన నుభయకర్మ శ ముక్తుండు దునిఁ.

99

క. మీరణకృత్యము విష్ణు

ప్రారంభముగాన పరమశివావస మయ్యె

గౌరవ పాండవవీరుల

పోరు త్తమ మనఁగ నెగడు శ భువనములందుఁ.

100

ఆ. హరికిఁగానియజ్ఞశ్రమైన ననర్హ ప్ర¹

బీజ మచ్యుతునకుఁ శ బ్రీతియొసఁగు

బ్రహ్మహత్యయైన శ పరమధర్మము ధర్మ

శాస్త్రవాక్య మర్మ శ సరణి వినుము.

101

వ. అత్యంత సాత్వికజ్ఞాన వంతుండవుగావున నీకు నట్లకొంత కొంత నిజతేజో

విలసనంబు ప్రకాశింపంజేయుట యనుగ్రహంబు.

102

చ. జనన సహస్రపుణ్యఫలశంబరధారలనూని సాత్వికం

బనియెడు విత్తునన్మొలచు శ నచ్యుతభక్తి సురద్రువల్లి న

జ్ఞన హృదయాలవాలముల శ సారెకుఁ బ్రోది యొనర్చుచుండ నం

దున ఫలమై జనార్దనుఁడే శ తోచి ఘటించుఁ దదీయ సౌఖ్యముల్.

103

చ. అనుపమ విష్ణుభక్తియు సకమంచిత సాత్వికధర్మనత్తపో

ధనతయుఁ గల్గునిన్ను హరిదాస దయున్ జగదేశపూజ్యుఁగాఁ

గనియును నీకు నిట్లు పొడకకట్టుట మోక్షమునీఁదలంచి యీ

యనువునఁగాదె భక్తులఁగృతార్థులఁ జేయుచునుండు నిచ్చలుఁ.

104

క. తగ సర్వవిష్ణుమయం

జగత్తనుట వినవెయ్యట్ల శ సర్వగతుఁడు త

త్వగరిష్ఠులకుం గనుపడు

ప్రగుణములై యందునతని శ ప్రతిబింబంబుల్.

105

చ. త్రిగుణమయుండు గావునఁ బ్రదీప్తపుండ్రగుణ వివిధప్రోభాప్తి ని

మ్ముగనొకవేళ నొక్కయెడ శ మూటను నేర్పడియుండుఁ గేవలుం

డగు పురుషుండు గావున క్రియాపరతంత్రుఁడు గావునన్ సమ

స్తగుణ విలాసమూర్తులఁ బ్రసక్తివహించి నటించు నొక్కచోఁ.

106

వ. అని సర్వంబునుండేటపడఁ బరాశరనందనుండు పలికిన ధర్మనంనుండువిని,

మహాత్మా ! మీ హృదయంగమ ప్రమాణవాక్యంబుల నానందేహ నివృత్తి

యయ్యె. వానుడేవుండట్టి వాడయ్యానై న నింకనొకటి యడిగెద. నవ్వురుషోత్త
ముండు నిజవేషంబు డాచి మాయామానుష వేషధారియై జగంబులు నడుపు
చుండు. తద్విలసనం బెద్దియుంగానక భ్రమసితిరుగు మముఖోంట్లు తుది
ముట్టనెఱింగి ముక్తి వడయఁజాలరు గాక. విజ్ఞానదృష్టిఁ బెక్కుతెఱంగుల
నతని మొదలితేజంబుఁదెలిసి కృతకృత్యులైన మీరట్లు తత్పరమసాయుజ్య
ముక్తిం బొందక యుంటకుం గారణంబేమియనిన నమ్ముని యిట్లను. సకలంబు
నతని మాయావలితంబు తన్నాయాతిమిరంబు జగంబులన్నియుంగప్పి సకల
జనుల నజ్ఞానాంధులం గావించుచున్నది. అది భేదింప నెవ్వరికి నలవిగాదు.
దానంజేసి విష్ణుసాయుజ్యంబు దుర్లభంబు క్రమక్రమంబున నతనియందు
భక్తియెక్కించిన పరమభాగవతులకు సిద్ధించు, నహంకారపరులైన వారు
మాయాచక్రంబునంద పరిభ్రమింతురు. వీరు వారనవలదు. సకలజనులు
ప్రతిభాశైర్య విద్యాప్రభావంబుల నహంకరించుచుండ్రుగావున ముక్తి
వడయనోపరు. సాత్త్వికగుణంబుగలిగి యతని నెఱుంగుటయరిది. అహంకార
గ్రంథులై విష్ణుమాయం దిరన్మరించి బ్రహ్మరుద్రాదులు మోసపోయిరి.
మేమెంతవార మెట్లంటేని నేనెఱింగిన కథలు చెప్పెదఁ గొన్నివినుమని
పలుకు సమయంబున.

107

ఉ. ద్వారకనుండి వచ్చెవటు శ వర్యుఁడొకండు వినీలకంధరా
కారుఁడు, గోపిచందన విశేకస్వరఫాలుఁడు, పారిజాత మా
లారమణీయవత్సుఁడు, మిత్రశత్రులసేనవమంజరీ క్రమై
హరి ద్వితీయ కృష్ణుఁ డనశోటకపుస్తకహస్త్రుఁడై దివిన్.

108

క. సనకసనందన నారద

సనత్కుమారులును వాని శ సంగతిఁబిరుడఁ

జనుడెంచిరి తత్తను ది

వ్యనితాంత ద్యుతులు పర్వ శ వడిఁ గొలువెల్లెఁ.

109

ఉ. వాసవసీలజాలముల శ వారణరాలెడు మింటనుండియు

ద్భాసితలీల వాని పిరుదననవ వంకజ రాగరత్న ము

త్రాసముదాయముఁ దొరఁగెఁ శ గన్గొనుఁడంచు వటూత్తమాంబు జా

త్రాసనజాంగ దీధితుల శ కచ్చెరువందిరి సభ్యులందఱుఁ.

110

వ. ఇట్లు గొలుపువారెల్ల నెద్దియు నిశ్చయింపఁజాలక తత్ప్రభావట లంబులు
కన్నుల మిఱుమిట్లు గొలుపుచుఁ దద్భవన ప్రదేశంబాచ్ఛాదింప సొంపారుచుఁ
గొండాకప్రాద్దు హర్షవిస్మయ రసంబుననున్న నర్జునుండు గగనతలం బవలో

కింది సాంద్ర మహేంద్ర నీలనీలాకారుండొక ¹బాలుండును సూర్య సంకాశులైన వారొక్క మువ్వరును, పూర్ణచంద్రోపమానుం డొక్కరుండును నెవ్వరోకాని యేవురు దివ్యపురుషులు విజయంబు సేయుచున్న వారని వెండియుఁ బ్రతీషించి యెఱింగితి నివ్వటుండు ద్వారకా నగరంబువాఁడు కృష్ణుని యంతఃపురస్త్రీలకు రుక్మిణ్యాదులకు నుబునుపోవఁ గథలుచెప్ప గోవిందశర్మయనువాఁడు. వీనియందు సత్యభామా మహాదేవి యనుగ్రహంబు తి సమగ్రంబైయుండు, కడమ నలుపురును సనకసనందన సనత్కుమార నారదులు. మీరెఱింగినవార. వారి రాకయునియ్యెడకయని తోచుచున్నయది. అనినఁ గృష్ణదై వ్విపాయనుండునట్లు నిశ్చయించి యీ గోవింద శర్మయనువాఁడు మహాతపస్వి, సకలకథాప్రవీణుండు. మనముపక్రమించిన విష్ణుమాయా రహస్యంబులన్నియు విశదంబుగాఁ జెప్పనేర్పు, నిక్కడి కథాప్రసంగంబు తన దివ్యచిత్తంబున నెఱింగి వానుదేవుండే పంపినవాఁడు. తదనుమతంబునఁ దద్దేవమునులును వాని వాక్పాటపంబును తనీయ మాయాప్రభావంబును వినువేడుకఁ జనుదెంచివారనిన నందఱుం గుతూహలాయత్త చిత్తులై తదభి మతాగమన ప్రత్యుత్థాన ప్రయత్నాభి ముఖులగుచుండిరంత (వారు) ననంత మార్గంబుడిగి తత్సభా సమీపంబున నిలిచిన,

111

—◆— { ధర్మరాజుసభకు గోవిందశర్మయనే బ్రహ్మచారియును సనక సనందన సనత్కుమార నారదులును వచ్చుట. } —◆—

తా. పారాశర్యుఁడు దక్కతక్కిన మహా శ్రీ భాగుల్ సభాసీనుల వ్వారాన్యున్నమితోర్కి సంఘములకే శ్రీ వన్నిల్పుడుసంభ్రమంబారం ²గద్దెయిడిగిపోయి ప్రణతుండుడై ధర్మజుండర్ధిమై వారిందోడ్కొని తెచ్చియిచ్చె కడువిశ్రాంతిసంబుతో నర్చనల్.

112

ప. తగువిధానంబున నేవురం బూజించి సత్యవతీనుతుని సమీపంబున నబ్బులుండ గ్రభాగంబునం గూర్చున్నఁ దక్కిన నలువుర నుఖాసీనులం గావించి తదనుమతంబునఁ గూర్చుండు సమయంబున.

113

—◆— ధర్మరాజుసభకు ఋషులందఱు వచ్చుట. —◆—

సీ. కశ్యపకణ్యమారీర్కండేయ భృగువసీ
ష్ఠమతంగజాబాలీరజహ్నుపులహ
వాలఖిల్యాగస్త్య శ్రీ గాలవమైత్రేయ
జమదగ్నినారద శ్రీ శంకుకర్ణ

1. అ. పా. మహాబాహుండును. 2. అ. పా. “కారంసానుజుడైన ధర్మరాజు శ్రీమా యత్తచి త్తంబుతో వారిం”

కపిలభరద్వాజ శ గౌతమచ్యవన వి
శ్వామిత్రమాధ్వన శ ఛందదమన
రామహర్షణవైల శ జై మిని మాండవ్య
వరతంతుశరభంగ శ వత్సకాత్సు

తే. లాదిగాఁగలపరమ సంరయములువచ్చి
రందుగోవిందశర్మ ధర్యాత్మజానకు
విష్ణుమాయా ప్రభావంబు శ విస్తరించు
ధీరమతినంచు విజ్ఞాన శ దృష్టి నెఱిగి.

114

వ. అట్లు సరిత్యాగర పర్యతారణ్యా శ్రమంబుల నున్నవారలును, దిక్పాల
భరిత బ్రహ్మలోకవాసులును తండ్రోపతండంబులై పాటల జటాభార దండక
మండల దర్భసూత్రాక్షమాలావల్మలాజిన ప్రముఖ లాంఛనంబులతో నారా
యణనామాక్షరోచ్చారణ పరాయణులగుచు వచ్చి ద్వారదేశంబునం
దొట్టిన.

115

క. కినిదౌవారిక ముఖ్యుఁడు
వినయాంజలితోడవచ్చి శ విన్నపమొనరిం
చినవిని కృష్ణదైవశా
యనుండంపఁగ ధర్మపుత్రుఁడతుల ప్రీతిఁ.

116

క. అనుజలు దానును సంభ్రమ
ముననెదురుగఁ బోయివినతి శ పూర్వకముగ న
ద్వినయమున నమ్ము నీంద్రులః
గొనిచనియర్పించియునిచెఁ శ గుశపీఠములఁ.

117

వ. తదనంతరంబవారల యాశీర్వాదంబులతో సోదరా మాత్య పరివృతుండై
కూర్చుండె. సిద్ధమంత్రకళాప్రత్యక్షీకృతనిజాభిమతుండై దై వతంబుల నన్నిధి
సిద్ధ పురుషుండునుంబోలె నొప్పుచుండె నప్పుడు.

118

—◆◆◆ ధర్మరాజున నారదుఁడు క్లాపించుట. ◆◆◆—

క. అందఱు సముచితపూజా
నందితులై యున్నఁబలికె శ నారదుఁడుజనా
నందకరు ధర్మనందను
చందురునందమృతరసము శ జారెడుభంగిఁ.

119

ఉ. గొంతికి ధర్మదేవతకుఁ శ గూరిమిపుట్టిన పుణ్యమూర్తివ
త్యంతదయావిధేయుఁడవు శ తాపసముఖ్యులు నీగృహంబునఁ

1. ఆ. పా. పరివృతుండై సిద్ధమంత్రతంత్రంబుల నన్నిధి సిద్ధపురుషుండునుంబోలె నొప్పు
చుండెనప్పుడు !

సంతతముం బ్రియార్జునల శ సంతసమందుచు నున్నవారునీ
యంతటిభాగ్యవంతుడర శ యకామతిలేడు జగత్త్రయంబునకా.

120

తే. దేవగంధర్వయక్షదై శ తేయరాజ
సభలు చూచితి నవియునీ శ సభకుసాటి
గావునురరాజు సభయేమొ శ కాని కొంత
ధార్మికశ్రేష్ఠ సంపూర్ణ శ ధర్మతనయ !

121

సీ. వాసవదహనాంత శ కానురవరుణమ
రుద్యక్షనాయక శ రుద్రపూజ్య
లనుచరభూతగుహ్యాకసిద్ధగంధర్వ
లైన ద్విపేంద్ర మృ శ కేంద్రమూర్తు
లమితశాసనుగ్రహ ప్రభావులుహరి
హరహేమగర్భాదు శ లఖిలవేద
శాస్త్రోపనిషదర్థ శ సన్నంత్రదక్షులు
కల్పాంతరస్థుల శ నల్పమతులు

తే. సత్యసంధులు తత్వనిర్మాగరిష్ఠు
లిట్టిమునులిట్లు నీయింటి శ కేగుడెంచి
పూజలందుచునుంట నీరపుణ్యఫలము
తత్ఫలమునీకు హరిసువ్వె శ ధర్మతనయ.

122

సీ. ఆఖిలలోకై కనా శ యకుఁజాదిపురుషుండు
త్రైలోక్యరక్షావి శ శాలబుద్ధి
శ్రీకృష్ణుడనుపేరు శ చెవులకుఁ జల్లఁగా
భువిదేవకీదేవి శ కవతరించి
యనుఁగు ముద్దులబిడ్డఁ శ డగుచు నందఱుశోద
లకునిహాపర సౌఖ్య శ లక్ష్మీనౌసంగె
కంసాదిరాక్షస శ కారవ్యముఖపాప
కారులఁద్రుంచి భూభారమడఁచె

తే. వెలయనక్రూరుముచుకుండ శ విభుఁగుచేలు
భీష్మువిదురుని మిమ్ము సంప్రీతిమనిచె
వెండియును నాపయోజనేత్రుండు మిమ్ముఁ
గూడివర్తించు పాయనిశీడఁబోలె.

123

వ. అని నారదుండు పలికిననట్లు యానని యశేషమహర్షి పుంగవకులంబు సవిశేష
భావణంబుల ధర్మనందను భూషించిన శేషపన్నగ సహస్రముఖ నిర్దోషంబు
ననుకరించె. తదనంతరంబ సనత్కుమారుండు తన యందఱినడుమను

తృప్త తేజోభిరాముండగును గ్రహమండలమధ్యంబున బాల భానుండునుం
బోలె ప్రకాశించుచుఁ బ్రతిభా విశేషంబున సఖానందకందంబైయున్న
గోవిందశర్మంజూచి ధర్మనందనున కిట్లనియె. 124

ఉ. ఈవటు చక్రవర్తిహరి శ కిష్టసఖుండు సమస్తశాస్త్రగా
భావిదుఁడాత్మవేదసతతంబును సవ్యభురాణివాసముల్
భావముపల్లవించి బహుశ్రథంగుల మెచ్చఁగఁ జెప్పఁదాత్మధల్
శ్రీవేలయఁ రహస్యకృత శ రీతుల మిక్కిలి ప్రస్తుతించుచుకా. 125

వ. ఇది యెఱింగి వినువేడుక మేము నలుపురము శ్వేతద్వీపంబుననుండి ద్వారకా
నగరంబునకువచ్చి యచ్యుతునిచేత బహుమానంబువడసి. 126

ఆ. కృష్ణ నీవిచిత్రకేలివర్తనములు
కథలుచేసెనట ప్రగల్భబుద్ధిఁ
గూర్చినీసఖుండుగోవిందశర్మమా
కవివనంగవలయు శ నాదరమున. 127

వ. అనిన మందస్థిత వదనారవిందుండై నందకపాణి గోవిందశర్మం జూచి నీవు
నామీది సౌహార్దంబునఁ జెప్పిన కథలన్నియు, మత్స్రీయ బాంధవుండగు
పాండవేయాగ్రణియు నిపుడు కరినగరంబున నిండు గొలువుండి వ్యాసభట్టార
కుండు¹ వచ్చిన, సతనితో నన్నుం బ్రశంసించి నామీది వాత్సల్యంబునఁ
బ్రసంగవశంబున హరిమాయా కేలిచరిత్రంబులు వినవేడుకయ్యెడుఁ గొన్ని
చెప్పండని యడిగిన నమ్మనియేమేనియుం జెప్ప నుపక్రమించినాడు. నీవిమ్ము
నుల వెంటఁబెట్టుకొని యక్కడికి సరిగి యారాజుకుఁ బ్రియంబుగాఁజెప్ప
పొమ్మని యానతిచ్చి వీడ్కొలిపిన వచ్చితిమి. ఇక్కడి కథాప్రసంగంబు
నట్లయున్నది. అతని సర్వాంతర్యామిత్యంబు ప్రశంసించ సరిది. ఇంక సతని
నీవు ప్రార్థించి మాహృదయంబులు ముదంబునంబొంద నిమ్మునిబృందంబు
నకుఁ గర్ణానందంబుగా నడిగి వినుమనిన, సంతసించి కృతార్థుండనై తినని
హరిదయా విశేషంబుదలఁచి పులకించి సత్యవతీ సుతుని యనుజ్ఞవడసి ధర్మ
పుతుండిట్లనియె. 128

—◆◆◆ ధర్మరాజు గోవిందశర్మను నిజవృత్తాంతమడుగుట. ◆◆◆—

తే. అనఘ భూసురతనయగుశాభిరామ
యచ్యుతుని యట్ల నీవు మాకరసిచూడ
నీదు వృత్తాంతమంతయు శ నెమ్మిలోడ
నాకు నఱిగింపుమున్ను విరనంగవలయు. 129

1. ఆ. పా. సత్కథర్, 2. డచ్చటికి చనుదెంచిన, 3. దోఁని.

క. అహితల్పునకుం దక్కను

మహితోజ్వల పారిజాత శ్రీ మాల్వ మొగులకున్

మహిదాల్పరాదు నీకున్

¹వహియింపఁగ నెట్లాద వెను శ్రీ వటుకుల తిలకా.

130

మ. అనినన్ సంతసమంది యానృపతియశ్శ్యాశ్చర్యముంబొంది క

నొనఁ గల్గెమృత వాక్పరంపరల నా శ్రీ గోవిందశర్ముండు మ

న్ననఁజూడుండని యమ్మహామునులకున్ శ్రీ హస్తాజ్ఞముల్ మోడ్చి ప

ల్కినితాంత క్రియగోపకాంతమురళీ శ్రీ గీత ప్రబంధ ధ్వనిన్.

131

—◆—◆— గోవిందశర్మ తనవృత్తాంతము చెప్పట. —◆—◆—

నీ. ఘనుఁడు ²సాందీపనియ నెడు విద్వాంసుండు

రామకృష్ణులకు గారాబు గురువు

ఆమహాభాగుని శ్రీ యగ్రపుత్రుండైన

ధర్మశీలునకు సందనుండ నేను

నాజన్మవేళ సందకపాణి వినుచుండ

నాకాశవాణి వీరడఖలశాస్త్ర

వేది యత్యాశ్రమ శ్రీ విశ్రుతకీర్తి గో

వింద శర్ముండు గోరవింద మిత్రుఁ

ఆ. డనుచుఁ బలికెఁ బలికి శ్రీ సట్లనబ్రహ్మచ

ర్యాశ్రమంబుఁ జదువు శ్రీ సలరియుండె

మైత్రిఁగృష్ణ నగరుఁమరగి వర్తింతు గో

విందశర్మయనఁగ శ్రీ వెలయువాడ.

132

క. చెప్పుదుఁ గ్రొత్తలుగాఁ గథ

లప్పద్మదళాయతాక్షున బ్రాక్షులకున్

జొప్పడనంతఃపురిలో

నెప్పుడు తత్కేళికలన శ్రీ లేర్పడియుండన్.

133

—◆—◆— పారిజాత పుష్పహరితాప్రాప్తి వృత్తాంతము. —◆—◆—

వ. మఱియుఁ బువ్వుదండ చచ్చినప్రకారంబునుం జెప్పెద నాకర్ణింపుము.

134

ఉ. ఆరయ సత్యభామ హృదయంబెటులుండునో యంచుమాయ వి

స్తారముచేసి శౌరి ప్రమదంబున రుక్మిణియాదియైన పం

కేరుహవ్రతలోచనల శ్రీ కేళివనంబుల నొక్కటొక్కటే

పారఁగఁబారిజాత విటశివమ్ములనిల్పె సమాత్మ మేర్పడన్.

135

1. ఆ. పా. 'వహింపఁగట్లాదనె చెప్పును' 2. దీపుడు నాడు. 3. నివహంబుల.

4. ఆ. పా. సధర్మ

తే. అష్టమహిమలయిండ్ల సహస్రసంఖ్య
లై స గోపాంగనలయిండ్ల శ నందఱకును
నన్నిరూపంబులై కేలి శ నలరెవిభుఁడు
పారిజాత ప్రసూన సౌభాగ్యలీల. 136

క. ఇందీవరదళలోచన
లందఱుఁ దన్నాయయెఱుఁగరక బ్జాత్ముఁడు నా
యందయనుర క్తుఁడని యిం
పొంది తదాసక్తులగుచు శ నుండిరి ప్రేమకా. 137

వ. ఇవ్విధంబున నయ్యనంతుఁడనంత రూపవిలాసంబుల దక్షిణ నాయకత్వం
బవలంబించి యందఱియెడల మనోవాక్కర్మ విలాసకేళీలీల లొక్కచందం
బుగా మెలంగుచు నుండె నంత నొక్కనాఁడు. 138

చ. దిళమగు రూపయావనమరసంబునఁబై కొని చంద్రపాద ని
ర్మల కలధౌత సౌధమణి శ మంటప కోమలపుష్పఁగలికా
తలమునఁ బద్మలోచనుఁడు శ దానురమించుచు సత్యభామతాఁ
ధలఁచెమదీయ కేళికినితండ్రి ప్రియుండని నెమ్మనంబునకా. 139

ప్ర. అట్లు దలంచి యనురాగంబు వెంచి. 140

క. తిలకించుచు పులకించుచుఁ
శిలకలమని నగుచు విభుని శ కాఁగిటఁగోర్కుల
నెలకొలిపి కబరభారో
ద్గళితోత్కట పారిజాత శ గంధంబెనఁగకా. 141

ఉ. చయ్యనశయ్యడిగ్గి యర శ జాతెఱువేణియు మందహాసమున్
బయ్యెదజేరుపాటు నవశపాటలితాత్ములు మర్మసీమలకా
ప్రయ్యలు వాసియున్న నెలవంకలు నొప్పంగ నాలతాంగియొ
య్యెయ్యనవచ్చె వాకిటికి శ నుబ్బుచు నవిభుఁగూడి క్రీడమై. 142

క. చనుదెంచి వికచపంకజ -
వనబంధుశిరసురభిగంధశవానితయై యిం
పొనరించుకేళి దీర్ఘి క
ననువున మజ్జన మొనర్చె శ నభిమతలీలకా. 143

వ. కనకపీతాంబరంబులు ధరియించి తత్తీరపారిజాత ప్రసూనంబులు మనోహర
మండనంబులుగా నలంకరించుకొని, పుష్పాడియలంది మధురసంబుగ్రోలి
యానందలహరిం దేలియాడుచుఁ దదంతిక చంద్రోపల వేదికామధ్యంబునఁ

బుష్పాస్త్రణంబునం గూర్చుండి చంద్రికాశీతలంబులగు మంజుషవన కందళం
బులచేత నురతభేదంబవనయింపుచుండిరప్పు డమ్మహాదేవి తనమనంబున. 144

శా. నాతోఁగూడి విభుండు సంతతము నురన్నాఁడిట్లు ప్రేమోల్ల స
చేతతో మోదమెలర్ప దీనికి మదిన్ శ సిగ్గెన నెట్లున్న వా
రోతర్కింపఁగ రుక్మిణీముఖవరాశోహాల్ తదుద్యోగముల్
1 చూతామంచు దరస్సితాంతుకలనాసు స్సేరవక్త్రబయై. 145

తే. ఇంగితాకార చేష్టలైఁజింగి మనసు
లోనమెలఁగెడు సఖులగారానఁబిలిచి
యానుర ద్రుమకుసుమ చర్యములు గొన్ని
యేర్చికోయించి వేర్వేలు శ యేర్పరించి. 146

తే. దివ్య మాణిక్య పాత్రికల్ శ దెచ్చియిడినఁ
దత్తిసూనంబులన్నియుఁ శ దగిన కొలఁది
నోలిఁబెట్టించి యిట్లనె శ నొకతెతోడ
సలిసనేత్రుడు దనలోన శ సవ్వచుండ. 147

క. 3 ఈపువ్వులుగొని రుక్మిణి
కేపారుకడంకతోడ శ నిచ్చితదీయ
వ్యాపారము తలఁపును గని
రాపొమ్మని యానతిచ్చె శ రాజసముప్పక. 148

వ. అప్పుడు. 149

చ. నురతకలాభగర్వమును శ శోభనయావన గర్వమున్ మనో
హరనవరూపగర్వమున శ సంగవికార పిహారగర్వముం
బరమహితాత్ముఁ డై విభుఁ డురపాయని గర్వము సత్యభామకున్
సరిపువుఁటోండ్లలోనఁ గడు శ సాగుటకున్నదిఁ బొంగిరచ్చెలుల్. 150

వ. ఇట్లు పారిజాత ప్రసూనదాన వ్యాజంబున రుక్మిణ్యాదులకు దనమహారాజ
సంబును బ్రాణేశ్వరు తోడంగూడి యనుభవించు మదన సామ్రాజ్య వైభ
వంబును హృదయశీల్యంబై యుండవలెనని కాదె ననుబోంట్లఁబంపుట యని
యాపరిచారి కారత్నంబు తన్నునఁ ప్రసాదంబున నెఱింగి, చూపిన పుష్పపాత్రిక
పుచ్చుకొని రుక్మిణీదేవి సగరికిం జనియె. కడమ సవతులయిండ్లకు నట్ల యా
దేవి నియోగించిన సఖిజనంబులుపోయిరి. అట మున్నపోయినది రుక్మిణీదేవి
కేళీభవన ద్వారంబు ప్రవేశించినఁ దద్వారపాలంగన వాకిటికి నడ్డమై నిలిచి
దానితో నిట్లనియె. 151

1. చూశంబంచు. 2. నుతుని. 3. ఈ పువ్వులుగొన్ని. 4. సంచారికా. 5. ఆ. పా.

క. ఏ కాంతంబున దేవియు

శ్రీ కాంతుఁడునున్నవారు శ చి త్రజకలనా
వ్యాకులితేంద్రియై తమ
లోకంబై, పోవఁదగునె శ లోనికి నీకుఁ.

152

క. ఇవ్విరులెవ్వరు బంపిరి

యెవ్వరిచెలివనినవ్వి శ యెఱుఁగవె యిన్నా
భివ్విరులెవ్వరి కింగల
వవ్వారిజనేత్రునగరి శ యతివలలోనఁ.

153

వ. లేని యేకాంతంబులు గల్పించెడు. పువ్వులెవ్వరు పంపిరెవ్వరిదానవని నన్ను
నిరాకరించి పలికెడు. పారిజాత ప్రసూన సౌరభ సౌభాగ్యంబు దేవేంద్రుని
నందన వనంబు చూఱవెట్టించి తెచ్చిన వీరపత్ని తిలకంబగు సత్యభామకుం
దక్కఁ దక్కిన యీనగరిమగువలకుం గలుగనేర్చునేయని గర్వింపివల్కిన
నవ్వెలది నవ్వెలయ నిట్లనియె.

154

ఆ. పారిజాతమేమి బ్రాతియందఱియిండ్ల

సంఁటఁజూడవే పయోజనేత్ర
ముడుతురిట్టి పువ్వుకోలుడిగెంపువారుమా
జననినగరిపారి శ జాతమొనఁగ.

155

వ. అనినప్పలుకులకుఁ గనలి సవ్వుఁ బలుకుగాఁ దిరస్కరించి మాసత్యభామ
మీరుక్కిణికిఁ బువ్వులిచ్చి రమ్మని పంపినది. ఈ పువ్వులిచ్చిపోయెదఁ టోవ
నిమ్మని పలుకు సమయమ్మున వారిద్దఱి సంవాదంబు నాలకించి యొక్క
సంచారికలోననుండి వచ్చి మహాదేవి యానతియయ్యె రమ్మని దానిం
దోడ్కొనిపోయె. నటమున్న యథ్యంతరమ్మున.

156

మ. నుమనోనిర్మిత హర్షస్యనిర్మల శశిశ్యోత్సన్నరసస్వచ్ఛవ
బ్రమరీచిన్ఫుటవేది లేఁజగురుపర్యంకంబునఁ రుక్మిణీ
రమణీరత్నముశౌరిఁ గూడిరతిసంరంభంబు చాలించియా
కమలానాధుఁడు డింపశయ్యడిగియె శ గౌఁదీగవేసాలఁగఁ.

157

—◆◆◆ కృష్ణరుక్మిణీ సంభోగము. ◆◆◆—

సీ. అంకుశనిర్భిన్న శ హస్తీకుంభములట్లు

కొనగోటినొక్కులకు చములమర

కీరంబువాయి సోకినబింబ ఫలమట్లు

దంతక్షతాధర శ దళముదనర

నత్తుటఁదోఁగిన శ నిశితబాణములట్లు
కరవాడి కెంజాయ శ కన్నులెసఁగ
మృగయాంతమునఁజిక్కు శ దగిలిన వెడవిల్లు
నురులట్లు చెదరిన శ కురులుజెరయఁ

తే. గేళిమైనట్లువచ్చి దీర్ఘ కుడిగ్గి
ప్రమదమున మజ్జనంబాడి శ పసిడిపచ్చ
పట్టుధరియించి తత్తీర శ పారిజాత
కుసుమభూషణములుదాల్చి శ కోర్కినిండ.

158

ఆ. పువ్వుదేనఁ గ్రోలి శ పుష్పాడియలఁదిత
త్పారిజాత మంట్రపంబులొన
నలరుపాన్ముమీఁద శ నాసీనులై యుండి
రింపుఁ బవన మొలయ శ నెలమిఁబొంది.

159

క. అక్కడనక్కడ నాక్రియ
దక్కఁగహరిఁగూడి సమ్మ శ దంబెసలారం
జొక్కమయియుండిరందఱు
నక్కట్టడయేమి చెప్పరనచ్చెరు¹ వెందున్.

160

వ. ఇవ్విధంబున వినోదించుచు రుక్మిణీదేవి తనమనంబున నిట్లనియె.

161

ఉ. నాకును పారిజాతము మ శ సంబెసలారఁ గనిచ్చెఁ బ్రేమతో
నాకడనే యహర్నిశము శ నాయకుఁ డుండఁగ సంతఁగుంచుచున్
వ్యాకులి తాత్సమై యెటులు శ వర్తిలుచున్నదొ సత్యభామనేఁ
డాకత చూతమంచు దర శ హాస విలాస విభాసితాస్యమై.

162

వ. ఒక్క చతుర సంచారికం బిలిచి క్రొవ్విరి పారిజాతమంజరులు గొన్నితోయించి
పసిండి పల్లెరంబునం బెట్టించి యవ్విరులు సత్యభామకుం గొనిపోమ్మని దాని
తోనేకాంతంబున.

163

క. మాకు నొక పారిజాతము

మాకృష్ణుఁడు దెచ్చినాఁడు శ మగువాయిది గో
నాకల్పకతరువిరులివి
యేకడలేవనుచుఁ జెప్పి శ యే²తెమ్మనుచున్.

164

ప. పలుకుచున్న సమయంబై యున్న నాపత్ని సంచారిక డాయంబోయి.

165

మ. కనియె¹ రుక్మిణిఁ బూర్ణ చంద్రవదనం శ గంజాక్షుతోఁ బారిజా
తనవీనాధరదాభిరామ నభిజా శ తస్సేరతారుణ్యమం

డనలక్ష్మీ నురతాలసాంగి నతులూ శ నందమ్మరన్నానన
ఘనపుష్పదయ పారిజాత సవిధ శ క్లారత్వ వేదితలిక.

166

వ. కని వెఱఁగుపడి యవలోకించి.

167

క. ఏమార్గంబున వచ్చెనొ

యీమాయావేషధారి శ యిచటికి నీకాం

తామణి నెప్పుడు దనిపెనొ

కామకుశల నింతహృదయ శ కంజంబలరక.

168

క. మాయంటి పారిజాతము

నీయెలమి వహించియుండ శ దెన్నడు నిది దా

నీయతివ కెపుడు తెచ్చెనొ

యీయధిపుడు సత్యభామ శ యెఱుంగక యుండక.

169

వ. అని ద్వారపాలిక చెప్పినమాట నిశ్చయించి వెండియు రుక్మిణింగనంగొని.

ఉ. తానును సత్యభామకు ము శ దంబున రుక్మిణి పంపనున్నదో

యీనవ పారిజాతములు శ నిప్పుడు సంభ్రమమట్లయన్నదా

నానలదూతియుంగదిసి శ యల్లనతావినుచున్న దేటిపూ

కానొకకొన్నిమాటలు వి శ కానముతోఁ జెవ్విఁనఁ జెప్పఁగక.

171

క. ఏనీకొనితెచ్చిన విరు

లీనెలఁతకు నీగిమేలూ శ యీకమగుడిపో

లేనేమేలో యొకగతి

నేనెయ్యది యాచరింతు శ నీయుధయమునక.

172

ఆ. ఇచ్చియున్నమాకు శ నెన్నిలే వేలతె

చ్చితివియనియె నేని శ సిగ్గుమిగుల

నీకమగుడిచనిన శ నీసతినగుఁ టోవ

నిమ్మటంచు నదియు శ నెగ్గకాదె.

173

వ. అని సంజేహంబు మనంబున నూటాడఁ గొండాక వితర్కించి మహారాజ

త్వి నగర విహరించిన ప్రౌఢగాన నదియప్పుడు దెచ్చి యిచ్చినట్ల నిర్వికారం

బున నవ్వుచు నీపువ్వులిచ్చి పోవుటయ కర్ణంబని నిశ్చయించి కడంక చెడక

యాదేవిమండలఁ బువ్వులువెట్టి మీకు సత్యభామ యంపించినదనిన లంఘించి

యవ్విరులు చూపి రుక్మిణి ప్రాణేశ్వరునితో నిట్లనియె.

174

క. నాళీకనయన నీప్రియు

రాలంపినవిరులు గొనుము శ రతిరాజకళా

కేలికిలంచము సేయం

టోలుననుచు నీరసంబు శ వృడమ నగవుతోక.

175

క. అదిచూడఁగ నవిరుల

మృదవతి వల్లభునిచూచి శ మండలిఁ దుటిమెన్

హృదయప్రణయామర్షణ

నడమల దృగ్రాగనూత్ర శ సంగతిమెఱయన్.

176

వ. అట్లు రుక్మిణి యా రసకశిఖావతంసంబగు కంసారికిఁ బువ్వులు ముడిచితన
వయస్యచేతఁ బువ్వులంపుట మాని యాపువ్వులు దాని పశ్చిరంబునం బెట్టింది
దానికిఁ దనపారిజాతంబు చూపి విభునిఁ గన్నుగీటి నవ్వుచు నిట్లనియె. 177

తే. ఇంతి యీపువ్వు చెట్టుమీ శ యింటి పారి

జాతమట్టిదెయ్ నా నేమొ శ చక్కఁ జూడు

మిందుపువ్వుల నెత్తావి శ యెందుఁ జూడ

మన్నదనిచెప్పమీ మీపరయస్యతోడ.

178

వ. అని వీడుకొలిపిన నమ్మాట వాడిగసికయై మనంబుగాడినం గనలి వెడవెడ
నవ్వుతో నమ్మగువ యిట్లనియె 179

చ. అలవుఁ జలంబుచూపి నర శ కానురుఁగెల్చిన వీర సంపదన్

బలరిపువీడుఁ జొచ్చి భవ శ నంబులుమెచ్చఁగ సత్యభామ సాం

పలవడఁ దెచ్చియాత్మనిల శ యంబుననుంచిన పారిజాత మో

చెలువ తలంప మీవెరటి శ చెట్టునకున్ సరిరాక పోయెనే.

180

క. నీ వేమి సేతుమానిని

యీవిభు నాటకముగాక శ యిదికానీవే

యావెలఁదిబారిఁ బడినపు

డీవిధములు చూపకున్నె శ యిపుడేమిటికిన్.

181

వ. అని పారిజాతంబునకై రుక్మిణి నెకనక్యంబాడి నెఱవాది తనమ్మున నమ్మురాం
తకుఁ బంతంబులు వలికి యీపువ్వులు దృష్టాంతంబులుచేసి యిచటి వృత్తాం
తంబంతయు నయ్యాది గర్భేశ్వరికి విన్నవించి సేయంగలవనులు సేయింతునని
మరలి శీఘ్రయానంబునం బఱతెంచె. నవ్వుడక్కడ సత్యభామయు. 182

క. దరహాస రుచులు నిగుడఁగ

గురు కుచములఁ బ్రియునురమ్ము శ గ్రుచ్చుచుఁ దొడవై

నిరవుగఁ గూర్చుండి మద

స్ఫురణంబునఁ జెలికి నెదురు శ చూచుచు మదిలోన్.

183

ఆ. చెలియ రాక తడవు శ చేసె రుక్మిణి శౌరి

విరహభారవహ్ని శ వేగుచున్న

నవసరంబు లేమి శ నటమండఁగాఁ బోలుఁ

గాక పువ్వులిచ్చి శ రాకయున్నె.

184

- వ. అని విత్కరించుచున్న సమయంబున. 185
- శా. విన్నంబోయిన మోముతో హృదయ నిశ్చేదంబుతో సంభ్రమ
స్వీన్నాంగంబులతో విరాగకలనా శ వేశంబుతో సిగ్గుతోఁ
జెన్నుంజేవయులేక యల్లచని చూరచేదూతి దాదవృత్తం
గన్నారందమనత్యభామను హరిం శ గౌతూహలోదాత్తులఁ. 186
- వ. కని వెండియు నాశ్చర్యంబునొంది. 187
- క. క్రమస్థర నిచటికినేమా
గ్రమ్మునఁబ్రత్యక్షమయ్యె శ రసికుఁ డితఁడుచో
ద్యమ్ముయ్యె నింద్రజాలమొ
యిమ్మైనది చిత్రమనుచు శ నెలనవ్వెలయఁ. 188
- వ. ఆగమనసంభ్రమంబులం బదంబులు తడంబడ డగ్గజవచ్చి యమ్ముచ్చకంటి
ముందటం బుచ్చపాత్రిక పెట్టి యేమియుం బలుకకయెడఁ గలుగనిలిచి నివ్వెఱ
పడి చూచుచున్న దాని ముఖవైవర్ణ్యంబుపలకీంచి సత్యభామ యిట్ల
నియె. 189
- క. వెఱఁగుపడి భ్రమసిచూచెదు
తెఱవాయిది యేమివిత శ ధృతిచాలక సాం
పఱియున్న దేమి నీమొగ
మెఱిగింపుము వింతపువ్వు శ లెచటివినీకుఁ. 190
- క. నావుడునది యిట్లనునా
దేవికిఁ బ్రియునట్లు నిన్నుఁ శ దేలిం చెడు నీ
దేవరఁగృష్ణుని నడుగుము
నీవడుగఁగ నోపి లేని శ నీరజనేత్రా ! 191
- వ. అనుచుఁ బఠినమ్ముఖంబునం జెప్పకోడి తొలంగిపోవ నిదియేముకో నీని
మాటలవలనఁ గొంతవిత చందంబు పుట్టెనని కలుషించి యాదేవి విభ్రుని
నెఱిం¹బ్రాణంజూచి యాభావంబు చెప్పమని యడుగంబోయి రోషంబున
నడుగక మణికంకణ మండీర మేఖలాకలాప ఝణఝణత్కారంబు తోరంబై
మదన ²భృంగశింజినీ భీకర³టంకార రావంబు ననుకరింపంజేయఁ దోయజా
క్షుని హృదయంబు చెదర నుదరిపడి తదంక పీఠంబు పరిత్యజించి లేచి పృథు
నితంబ భారంబునను గురుకుచ కుంభంబు వ్రేగునను గమనవేగంబు చాలక
తొట్రుపడుచు, నిలునిలుమని దానిండాయంబోయి కరంబవలంబించి యొక్క
కాంచన స్తంభంబు దండగొని యడిగిననది దాచక తనకన్న విధంబెల్ల నల్లనం
జెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 192

1. ఆ. పా. నరికారమాది, 2. మదనధనుర్భంగశింజినీ భయంకర. 3. ఝంకార,

నీ. హరియును నీవు నెయ్యముతోడ నిచ్చోట
 నుండఁగాఁ గనుగొంటి శ్రీ నుల్లమలర
 సచ్చోటఁగంటి నెయ్యముతోడ రుక్మిణీ
 లోలుగాఁగ సరోజ శ్రీ లోచనుండు
 సచటికెట్లరిగెనో శ్రీ యచటివాఁ డిచటికి
 నేలాగువచ్చెనో శ్రీ యేనెఱుంగ
 నీవయెఱుంగుదు శ్రీ నీలవర్ణుని మాయ
 1కాంతయేమందు నీకంటె మిగుల

తే. రాజసంబున శిరతిరాజ శ్రీ రాజ్యకళయుఁ
 గలిగి విభుతోడనున్న యాశచెలువ చెలువు
 మన్నధునిఁగూడి రతియున్న శ్రీ మహిమదోఁచె
 మగువయేమని నమ్మెది శ్రీ మాయకాని. 193

క. నీకిచ్చెఁ బారిజాతము
 లోకంబు లెఱుంగమున్ను శ్రీ లోలుండై నేఁ
 డా కంజాక్షినిచ్చెను
 నీకంటెను గూర్చునా వరనిత గృష్ణనకుఁ. 194

క. ఆవెలఁది నీకుఁబంపిన
 పూవులనెత్తావి చూడు శ్రీ బూమెల వలపుల్
 గావించినపతిఁ జూడుము
 3నావచనము కల్లగాదు శ్రీ నమ్మవయేనిక. 195

క. చెలినొకతెనంపు రుక్మిణి
 నిలయమునకు నిపుడెయనఁగ శ్రీ నిశ్చయముగఁ బు
 వ్వలు గొనిపోయిన యందఱు
 చెలులొక్కట వచ్చియట్ల శ్రీ సెప్పిరి సతితోక. 196

చ. అనయమునేక వాక్యముగ శ్రీ నందఱుచెప్పిన యవ్ధునిప్పు సో
 కిన క్రియవెచ్చి యంగలత శ్రీ కేవలతప్త నువర్ణమూర్తియై
 కనుబడఁగెంపు సొంపడరు శ్రీ కన్దవతోఁ దరళాక్షిమీనకే
 తనుమహితానలాస్త్రము విరధంబున వచ్చెమురారి పాలిక. 197

ప. ఇట్లసూయాజాత ప్రభూతరోష కషాయిత స్వాంతయై తనతోన నకలసఖ
 వర్గంబు ననర్గళభంగిక బువ్వమణిపాత్రికలతో నేతేర వనదేవతాసంతతితో

1. ఆ. పా. నాకంత తెలియంగ నలినగంధి. 2. రతిరాజ్య రమ్యకళయు 3. నావచ
 నము కల్లగాదు నమ్మమయనినక. (నమ్మమటన్నక ?)

వచ్చిన వసంతలక్ష్మీయన నమ్మానవలీ తిలకంబు హరిముండట నిలిచి
యట్లనియె. 198

క. విను, తాల్మిలేక యేడ్పుచుఁ
దనులతగంపింప గడ్గోదస్వరమున న
జ్ఞానిచేఁ బలికెడు వీణియ
కెనఁదై తడబడుచుఁ బలుకు శ లేర్పడకుండన్. 199

చ. ననునొక పెద్దచేసి భువనంబు లెఱుంగఁగఁ బారిజాతమ
య్య నిమిషనాథుగెల్చి నయశ్రమారఁగ నిల్చితి నాఁటిమేలు నా
నెనరు కృపావిశేషమును శ నేఁదొనరించితె పెద్దదేఁకి
మన మలరక వశీకరణ శ మంత్రము గ్రొత్తగ నభ్యసించితో². 200

తే. పారిజాతంబు భువి సత్యభామయింటఁ
గానిమఱి యెంఁదొరులయిండ్లఁ శ గలుగ దనఁగఁ
గలుగఁజేసితె తక్కిన శ పొలతులిండ్ల
నేమి మందుల వలపించి శ రింతనిన్ను. 201

ఆ. సత్యభామ పారిజాతపుష్పము లంపె
నంపసాటికొరులు శ నంపువారె
యింక కడమమాట శ లేల యీతరువునీ
యిష్టసతికిలంచ శ మిచ్చుకొమ్ము. 202

వ. అని సపత్నివిషయ రోపవిషాదంబున శంకాతంకంబులేక యవ్వీరులన్నియు
వెన్నునివైదిగు పాఱంబోయించి చంచల హృదయంబునం గోపోద్దీపితయై,
తత్సన్నిధానంబువిడిచి తన కేళిమందిరంబు చేరంబోవ, నవ్విభుండు నవ్వుచు
లేచి కూడముట్టి బోటికలైలవ్వ లివ్వలఁ దొలంగిపోవ నమ్మానిని పయ్యెడ
చెఱంగుపట్టినఁ బట్టువడక భ్రమణవేగంబున నవ్వలువవిడి జాఱ లోనికింజని
గ్రక్కున గగనకవాటార్గళంబు బిగియించి వేటొక్కచీనాం శుకంబుధరియించి
చెంగలువ పాన్నున మేనువైచి పొరలుచు, ఘటనిహిత త్సుధితపన్నగాం
గనయుంబోలె రోజుచుండె నట యొడుపుదప్పిన పద్మలోచనుండును మగుడి
యొక్క బహిర్గంటపరచిత కుసుమశయనీయంబున శయనించి, తద్వయ
స్యలునముచితసేవా విధానంబు లొనరింప నయ్యితి సంతాపశాంతికై విరహ
ధర్మం బవలంబించి యమ్మూర్తినచటనుండి, రుక్మిణ్యాది ప్రధాన దేవీజనంబుల
యందును, పోడశసహస్రసుందరీ సందోహంబునందు ననురక్తిఁ దాల్చిన రూపం
బులఁ గ్రీడించుచుఁ జిత్రకాళలంబుల నారాత్రి గడపి ప్రభాతంబున నామా
యాపంబులన్నియు నుపసంహరించి యూరకుండె నప్పుడు. 203

క. ఆలీలామిథునము త

త్కాలోచిత విధులుదీర్చి శ కడువడి నన్యో
న్యాయోకన సదుపాయం
బాలోకించుచును తహతశహం పడుచుండక.

204

సీ. ఆవేశనేఱోయి శ యదియెల్లఁ దత్పరి

చారికాజనముచేఁ శ జక్కఁ దెలిసి
హరిఁగాంచ నమ్మహాపురుషుండు దనకేళి
మాయావిధానంబు శ మందహాస
మెసఁగ నానతియిచ్చె శ నీ నేతలన్నియు
వెడపోకలని యీర్ష్య శ విడువఁజేసి
సత్యభామకుఁగోప శ శాంతిసేయుము పొమ్ము
నావుడు నలరి యాదేవికడకు

తే. సముచితక్రియఁ జనిన యాజలజనేత్ర
నన్ను మన్నించి కనకాసనముననుంచి
తాను నానతి యిచ్చెత శ ద్వర్తనములు
నాత్మసంచార ఫణితియు శ నర్హభంగి.

205

క. చెప్పిననంతయు వినినే

నప్పుడు తలయూచి యమ్మహాదేవి మొగం
బొప్పారఁజూచి నవ్విసఁ
గప్పర పడినన్నుఁ బలికెఁ శ గౌతుక మెసఁగక.

206

ప. కుమారా ! దుగ్ధసాగరంబున నమృత పూరంబునుంబోలె నీ నవ్వు మనస్సనఁ
ప్రసాదహేతువై యొక్క విశేషంబుదోఁచె నభిప్రాయంబు చెప్పమనిన,
నంబా ! యీనకలంబును నాకపటనాటకుని మాయానాటకంబు. ప్రతిమంది
రపారిజాతవిలసనంబును బహురూపకత్వంబును హరి యింద్రజాలంబు, నీ
హృదయ ధైర్యసామగ్రిచూడ నమకట్టిన పని యింతప్రొద్దు నిన్ను భ్రమ
యించె. నింతియేకాని నిక్కంబుకాదని సంచారికవలన పరామర్శించి కల్ల
చేయకదీనికై నీవంటి మహా ధీరనాయికా రత్నంబునకు సంచలించనగునే,
తొల్లియు శ్రీమహాలక్ష్మి ద్రుహిణ రుద్రాదులు నీవిభుని మాయానాటకం
బున భ్రమసి తిరిగిరి. ఆ కథలు చెప్పెద నాకర్ణింపుమనిన, నచ్చెరువంది
పరిణమించె నంత నిజపల్లభుండు ప్రణయప్రీతి పూర్వకంబులైన విధానంబు
లందన్ను మన్నించి కూడకొనిన నలరి యద్దేవ దేవుని యనుమతి నన్నుఁ
బుత్రవాత్సల్యంబున నారాధించి యా జగజ్జనని నాకు నీ పారిజాత మాలిక

యనుగ్రహించెనని గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకుం జెప్పెననిన విని పరీక్షి
త్తుండట మీఁదటి వృత్తాంతం బెట్లయ్యెనని శుకబ్రహ్మ నడుగుటయును, 207

క. నారాయణదేవ కృపా

పారాయణ భక్తలోక శ పాలకవిద్యా

కై రవ చంద్రోదయమా

యారమణీరమణయత్న శ యానందనిధీ.

208

ఉ. శ్రీతులసీసగర్భితప శ రిన్ఫుట కాన్తుభవద్గరాగ ర

త్నాతుర భద్రవీరసము శ పాశ్రితసింధు సుతాకటాక్షవీ

క్షాతుహినాంశుదీప్తివిక శ సత్త్రిజగత్కుముద ప్రసూనగం

ధాతిధిబంధరాయిత నిశానాను చరేంద్రముఖాఖిలామరా.

209

మాలినీ. ప్రకృతి పురుషమూర్తి శ బ్రహ్మయోగానువర్తి

నకలనయనరమ్యా శ సాధులోకైక గమ్యా

ముకుటకలితపింఛా శ ముక్తసంగాతివాంఛా

వికచకమలనేత్రా శ వృత్రజిన్నీలగాత్రా.

210

ఇది శ్రీమదన గోపాలచరణకమల సేవాధురీణ సత్కళాపారీణకృష్ణ

భట్టారకపాత్ర చింతలపూడికామయప్రభుసుపుత్ర సుకవి

వర్యరాధామాధవయల్ల నార్య ప్రణీతంబైన

విష్ణు మాయా నాటకంబునందు

ప్రథమా శ్వా స ము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ రస్తు.

విష్ణుమాయానాటకము.

ఆశ్వాసము. ౨.

క. శ్రీరాధాధరమధురను

ధారసధారా ప్రళాంత శ దారుణనిశిత

స్నారశరాసల ధీరో

దారగుణావాలనవమ శ దనగోపాలా.

1

తే. అవధరింపుము దేవసం శ యమివరుండు

నకలవేదాంత విద్యా విశ్చారదుండు

శుకమహాయోగి పలికెను శ త్సుకతమతీయు

నింపుగా నాపరీక్షిన్న శ రేంద్రునకును.

2

తే. ఈవిధంబునఁ బారిశ్రాంతావసీజ

కుసుమమాలిక తాఁగయి శ కొన్న తెఱఁగు

చెప్పివెండియు నాన్మవ శ శేఖరునకు

ననియె గోవిందశర్మ ప్రహ్లాదమెనఁగ.

3

క. ఆసాధ్యి చిత్తగించుటఁ

జేసి పవిత్రములునతివి శ చిత్రంబులునై

భాసిల్లెవిష్ణుమాయో

బ్లాసచరిత్రములు వినుమి శ లాతలనాథా.

4

మ. హరిలీలా మహనీయమై హరవిరిం శ చ్యామర్త్యసంసేవ్యమై

పరమంబై బహుశాస్త్ర సారమతమై శ ప్రామాణిక గ్రాహ్యమై

నిరతానంద సుఖైకహేతువయి యున్నేషిందిమాయాప్రపం

చరహస్యంబగు తత్కథానివహమ శ శ్రాంతంబులోకంబులఁగ.

5

—◆◆◆ విష్ణుమాయావిలాస కథలయొక్క ప్రారంభము. ◆◆◆—

క. శ్రీయుతమై విష్ణుమహా

మాయానాటకము నాఁగ్రమహివెలసె మహీ

నాయక తత్కథలన్నియు

నాయకగతి నొకప్రబంధమై నాచేతఁగ.

6

మ. వినువిశ్వకీతిపాలహాలి వలభీ శ్రీ విస్ఫారరత్నప్రభా
 కనదుద్దామ పదారవింద త్రిజగత్కల్యాణచారిత్ర పాం
 దునరేంద్రోత్తమపుత్ర యీముని గరిష్ఠుల్ నీవునుంగూడియెం
 దునకుం జత్తముఁ బోవనీక హరియంద్రుడు న్నిల్వినప్రీతితోక. 7

వ. అని కొలుపు సావధానంబు గావించి. 8

—◆— వైకుంఠ పురవర్ణనము. —◆—

సీ. పాలమున్నీటిలోఁ శ్రీ బ్రభవించునుదయరా
 గంబుతోడి నుధాంకు శ్రీ బింబమనఁగ
 మంచుగుబ్బలిమీఁద శ్రీ మించునుదంచిత
 కమనీయ ధాతుశ్చంద్రగంబనంగ
 నిండుఁగొలంకున శ్రీ నిండాఠవెరసిన
 ప్రత్యగ్రహల్లక శ్రీ ప్రసవమనఁగ
 పటికంపురాసానశ్చైఁ బ్రోవుగానిడ్డ |
 కాశీరకర్దమ శ్రీ కబళమనఁగ

తే. ధవళకర్పూరరాశి విధంబుగలిగి
 యందమైయున్న తెలిదీవియందుఁ దనరు
 దివ్యమాణిక్య రుచిపుంజరదీ ప్తివజ్ర
 గోవురోద్దామవరమువై వైకుంఠపురము. 9

ఉ. అరమణీయధామముననాదిమవిష్ణుఁడు లక్ష్మీయున్ మనో
 హరిమణిప్రభాస్ఫురిత శ్రీ హాటకకుట్టిమ చంద్రశాలలో
 భారతియాదిగాఁగల నుత్పరవధూటులు చేరికొల్పి సాం
 పారుచు జూదమాడుటకు శ్రీ నాత్మఁదలంచిరి కాతుకంబునక. 10

—◆— విష్ణుమూర్తియును లక్ష్మీదేవియును జూదమాడుట. —◆—

ఆ. చిత్తవృత్తియెఱిగి శ్రీ యత్తటిపవడంపు
 1 పలకరత్న సారైలలవరించి
 2 కనకరుచిరపాచి శ్రీ కములుదన్నధ్యభా
 గముననునిచె దివ్య శ్రీ కాంతయొక తె. 11

క. సిరిచూడా రత్నంబును
 హరికాన్తుభమణియున్ బందెమయ్యెజయాశా

1. ప్రా. పా. పలకల దనరసారైలలరన్ని, 2. ఆ. పా. కనకరుచిత సాచికలును, దనర సారైల లరన్ని, 3. ప్రా. పా. మణికి,

వరతంత్రబుద్ధినపుడొం

దొడులకుఁ బెనఁగొనియె ¹నేర్పుననుత్సాహంబున్.

12

క. గిలకల సారెల మోఁతయుఁ

గలకల కంకణ రవంబు శ్రీ గర్జో²త్సవమై

చెలఁగఁగ నాడిరి ద్ర³స్తరి

పలుకులఁ బంతముల నేర్పు శ్రీ పచరించితగ్గన్.

13

క. కాంతుఁడు జయమందఁగ భూ

కాంతామణి గోరు దివ్యశ్రీకాంతాతతి శ్రీ

కాంతజయము గోరును వా

క్మాంత యుభయజయముఁ గోరుఁగౌతుక మెసఁగన్.

14

సీ. అడిగిన ద్రోయంబు శ్రీ లందందఁ బడుచున్న

నుల్లంబులోకారి శ్రీ యుల్లసిల్లు

నొంటిన సారెకు శ్రీ నొసరదోయమువడ్డ

చంచలేక్షణ ముదఁగించి పొడుచు

నాటఁగొంచెం పుద్రోయమున ⁴దూగక సార్లు

చచ్చిన వెనవపు శ్రీ చక్రపాణి

తనయాట నయమయ్యు శ్రీ దగుపండుసార్లెత్తు⁵

ద్రాయంబు రాకున్న శ్రీ ద్రరుణికనలు.

ఆ. నాటనగముచేసి శ్రీ యాడించు దనుజారి

పిక్కుమొదటి కాలఁ శ్రీ బెట్టునతివ

హరి తిరస్కరించు శ్రీ సంకస గలుషించు

నాటయాగ్రహంబు శ్రీ నగ్గలింప.

15

క. ⁷అవమతి సప్తవ్యసన

వ్యవసాయము వలదు నుజన శ్రీ వరులకు సరస⁸

వ్యవహారహాని గావున

నవనీశ్వర జూదమొప్ప శ్రీ దన్నిటికంటెన్.

16

1. ఆ. పా. దొండొరులకు పెనగొని యొనవున్ సుత్సాహంబున్. 2. ప్రా. పా. కర్జోత్సు కమై. 3. ఆ. పా. బ్రస్తరి. 4. కొంచెపుకాయమనగూడ కాపారె వొచ్చిన వెడనవు. 5. దగు పంట సారెత్తు. 6. బెట్టుమొదలి పారెబెట్టునతివ. 7. ప్రా. పా. అనవమ. 8. ప్రా. పా. సద సద్యవహార.

—◆◆◆ ద్యుత నింద ◆◆◆—

సీ. స్వామి భృత్యన్యాయ శ సరణి నాజ్ఞేపించు
గురుశిష్యభావంబు శ పరిహరించు
పితృపుత్ర వాత్సల్య శ గతి మిథ్యగావించు
సన్నదమ్ముల పాడి శ నపనయించు
బాంధవమిత్ర ¹సత్సాధనంబు భంజించు
బహుమాన వినయ తత్పరత నడచు
ధర్మశీలంబుల శ మర్శంబు భేదించు
గీర్తిధనంబుల శ గేవడించు

తే. మచ్చేరముఁజెంచుఁ గోపంబు శ నెచ్చేరించుఁ
బ్రాణహాని ఘటించుఁ భావంబునించుఁ
గాన జూదంబువల దభిమానధనుల
కాడిరేఁ బన్నిదమునకు శ నాడఁజనదు.

17

ప. ఇవ్విధంబున నలుకఁగొని తలంపుల ధైర్యంబుగలంపఁ బరస్పరవిజయ కాంక్షల
నీడంబోక యాడుచున్న సమయంబునఁ గలిమిబోటి యాట నయంబై
యోట పన్నిదంబునకు వచ్చిన మెచ్చుచు మేలుచేయయ్యెనని సంతోషించి
యంతరంగంబు చెంగలింపం జేతివాటగుటంజేసి పాచికలువైచి గెలువం
దలంచిన.

18

—◆◆◆ విష్ణుమూర్తి జూదములో మాయచేయుట. ◆◆◆—

ఆ. ఆటడీలుపడిన శ నమ్మహామాయావి
చిత్తవృత్తిసగవు శ చెంగలింప
నీమృగాక్షి హృదయ శ మెట్లుండనో చూత
మంచు మాయపన్నె శ నాక్షణంబ.

19

క. ఆ మాయావిభ్రమమున
నేమనిచెప్పుదు స్వకాల శ యిందిరవైవఱ
భూమిఁబడి పాచికలలో
నా మునుపటి లెక్కలుడిగి శ యన్యములయ్యె.

20

—◆◆◆ లక్ష్మీదేవి జూదమం దోడిపోవుట ◆◆◆—

క. లెక్కలు విపరీతములై
యక్కామినిచేతి పందె శ మది దప్పిననా
పెక్కువసేడి వెలవెలనై
గ్రక్కున పాచికలు చఱచెరగనలుచుఁ జేతఱ.

21

తే. నవ్వేభూకాంతవాణి మానసంబుదాల్చెఁ
దద్వయస్యలు లజ్జించి శీ తలలువంచి
రబ్బనాభుండు పరిహాస శీ మాడెనపుడు
వానిసన్నింటనుడికె నశ్వనిత మనను.

22

క. జననాథ జూదమున నో

డినవారి మొగంబు వ్రాసుకొన్నవని చె
ప్పినమాట నిజము కమలం
బునుటోలేడు శ్రీముఖంబు శీ పాలుపునఁ దఱిగెన్.

23

వ. ఇట్లు పరాజయ పరాభవంబు వాటిల్లెననుచుఁ జెక్కుచెమర్చ నేర్పరు
లైన సపత్ని భర్తలొనర్చు కెలసనంబునకు సొలయుచు ధర్మదేవతనుదూటి,
యంతఁ గొంతఁదైర్యంబు దెచ్చుకొని యమ్మహా ధీరనాయక వివేకించి
దా¹యంబు రాకండుటకుఁ గఠం బేమని విభుండు వై వకుండఁగ్రమ్మర పాచి
కలు బట్టిచూచి వానియందు ²ముందటిశేఖల క్రమంబుగాఁ దనయాటకుం
గూడక నలువంకల నొక్కలెక్కయై యధిపుని యాటకుండగిన పన్నిదం బగు
చున్న తెఱంగు వెఱుగుపడిచూచి, యది యతనిమాయగా నెఱింగి యద్భుత
క్రోధరసరంజితంబగు మొగంబునం గంటికి నగవు చిగురుకొల్పి యిట్లు
కపటంబునేయం నగునే యని మందస్కిత వదనార విందుండై యున్న వెన్ను
నుద్దేశించి.

24

ఉ. జూదరికాని చందములు శీ చూపితివన్నియు మేలుమేలు నీ
గాదిలి భూమిదేవికి విశ్వాసముగా జనులెల్ల నెల్లెడం
జూదము వాదహేతువును చుల్కదనంబును బొంకు నంటదాఁ
గాదనరామినిక్కముగఁ శీ గంటిమి నీవెడమాయ లచ్చుతా.

25

మ. ననువంచిలి జయించి నాశిరము రరత్నంబుం బ్రయత్నింబునం
గొని యావల్లభికి దలంచితివై నీశకుం బ్రేమమట్లయ్యెనేఁ
గొనుమేనిచ్చెద మాయయేల యిది నాశకుం బ్రాంతెరతాకరేం
ద్రుని పట్టిన్ సిరినాటెఱుంగ వె జగత్తుల్ గోరి నేవింపఁగన్.

26

క. అల్పుల ననురులఁ గొండఱ

వేల్పుల మానవులఁగొన్ని శీ వెడవెడ మాయల్
గల్పించి త్రిప్పనీ సం

కల్పముచెల్లునె మదంతి శీ కంబునఁ గృష్ణా.

27

ఉ. కేవల మూఢజాతి నడకించెడు నేర్పులు చూపవచ్చితో
నీవెడమాయ నాయెదుట శీ నీశలావార హిమంబువెంపు మే

ఘావరణంబు టుడ్చుద ఘటావళి వేసవి యెండమావుగాఁ
బోవునెకాక నిల్చునెయ శ పూర్వవిశేషమే శేషతల్పకా.

28

వ. ఆటవారిని భ్రమియింపనే నీమాయలు, నీమాయ కొలఁదిగాదు నామాయ
లవియెట్లంటేని వినుము.

29

సీ. హరవిరించి పురందరరాది బృందములకు

సిద్ధవిద్యాధర శ శ్రేష్ఠులకును
యక్షగంధర్వ గుహ్యక కులాధిపులకు
పన్నగ కిన్నర శ పరివృథులకు
చారణఖచరరా శ జన్య వర్గములకు
కనకాద్రి ముఖనగ శ గ్రామణులకు

దై తేయదానవాశ్ధ్యక్ష సంఘములకు

విశ్వ విశ్వంధ రాశ్ధీశ్వరులకు

తే. షడపు లైశ్వర్యములు మహా శ ప్రాభవములు
మత్కటాక్ష మహామాయ శ మహిమఁగాదె
విస్తరిల్లుట త్రైలోక్య శ విభుత నీకుఁ
గలుగుటయె నీకు నేఁ గలుగఁగఁ గాదె.

30

సీ. చంద్రబింబంబున శ జంద్రకరవి మండ

లంబునఁ బ్రభయనశలమున దీప్తి

రత్నజాలంబున శ రంగు, సరోరుహ

వనముల శృంగార శ వైభవంబు

పురమహోత్సవములు శ కరిహయరథ భట

సామ్రాజ్య సామగ్రి శ చారుభూష

ణాంబరలావణ్య శ హావభావ విలాస

కలనలు త్యాగభోగముల గరిమ

తే. శ్రీమహాలక్ష్మి కళయున్న శ చెలువయనఁగ

విసవె నా మాయలోకైక శ విలసితంబు

నిఖిల మిథ్యాకరోపాయ శ నీదుమాయ

కంటివే రెంటి మేలును శ కమలనేత్ర.

31

౪. అని యీర్వాజనితలజ్ఞ విషాదక్రోధంబుల సంతపించి యంతట నిలువక. 32

కా. నీ వైకుంఠమహోత్సవా భ్యుదయముల్ శ నీమందిరాంతఃపురీ

లావణ్యాతిశయంబు నీమణి గణాలంకార సాభాగ్యము

నావిస్ఫూర్తులునే గ్రహించెద భవన్నాయా విలాసంబు లె

త్తై వర్తించునో చూతమంచు నిజదిశ్యాకార మేపారఁగఁ.

33

—◆◆◆ లక్ష్మీదేవి కోపముచేతను వైకుంఠ విలాసమును హరించుట ◆◆◆—

తే. ధరణి గంపింప లోకముల్ శ్రీ తల్లడిల్ల
భూతపంచక మాత్రోత్తమునఁ జలింప
శారదాదేవి ప్రార్థన శ్రీ సరకుగొనక
మింగవైకుంఠ సామాజ్య శ్రీ శేఖ లక్ష్మి.

84

సీ. ప్రాకారగోపుర శ్రీ ప్రాసాదమంటప
చంద్రశాలల పెంపు శ్రీ చేటులువడియె
పర్యంకభూషణాం శ్రీ బరపరిమళవస్తు
విస్తారములమేలు శ్రీ విన్నఁబోయె
సౌవర్ణమణిమయ శ్రీ ఛత్రచామరకేత
నంబుల బిరుద చిహ్నాంబులడతె
వారణహయభట శ్రీ వ్రాతరథానేక

పై న్యసంకుల గర్వ శ్రీ చయముడించె

తే. రంగవల్లివితాన తోరణవిచిత్ర
దీప్తికారామవాటికా శ్రీ దివ్యకేళి
పర్యతప్రోల్లసత్త్వంబు శ్రీ పాడువారె
నట్టివైకుంఠమునసిరి శ్రీ యాగ్రహింప.

85

తే. అవ్వధంబున సిరితన శ్రీ యమృతదృష్టి
మరలఁదిగించిన వైకుంఠ శ్రీ పురవరింబు
కువలయప్రియ రుచిలేని శ్రీ కుముదసూన
మల్లుశూన్యత్వమొందె చంద్రద్రాన్వయేంద్ర.

86

◆◆◆ అందుకువిష్ణుమూర్తి కలుపించుట. ◆◆◆

సీ. అంతయుఁగనికడు శ్రీ నాత్మలోఁ గలుపించి
వేగిరపడక యారవిశ్వకర్త
యాటవారల నాగ్రహంబింతి నేయునే
యక్కటా యీఫలంబనుభవించుఁ
గాకేమియని భావి శ్రీ కపటకృత్యముగాన
రాకుండ మాయానుశ్రాగలీల
ననుపారపరిరంభరణముచేసి కోపమి
ట్లేటికిలోకంబుశ్రేమిసేయు

తే. నవ్వులాటలకై నీకు శ్రీ నివ్వధంబు
చనునెయిఁకఁజాలు నీచిత్త శ్రీ జాలవహ్ని

శాంతిబొందింపు భూతపం శ చకమాజెదర
కుండఁ గరుణామృతముచల్లు శ ముత్పలాక్షి.

87

క. కోపమువచ్చిన నావైఁ
జూపవలెగాక మిగుల శ నుండరతిమై
చూపట్టెడు వై కుంతము
హాపుర సాభాగ్యముడుప శ సగునే నీకుఁ.

38

క. కంటివె వై కుంతము నీ
కంటికృపాశ్రీలఁబాసి శ కడుశూన్యంబై
యుంటయిది చాలకయ్యో
గెంటింపందలఁచెదవు నిశ్చలలోకములఁ.

39

ప. సర్వమంగళాధి దేవతయును లోకమాతయునని నిన్నుం బ్రహ్మలు సేవింపనుండి
నీకు లోకంబులవై నలుకదగునే. మనము వినోదార్థంబున కాడ సమకట్టిన
జూదంబింతచేసె, సరసంబు విరసంబయ్యె, నీచేమిదోషంబు జూదంబు
దోషంబుగాక. దీనికేమి యింకఁ బ్రసన్నురాలవు గమ్ము, నీవ గెలిచితివనుచుఁ
దన కాస్తుభ గ్రైవేయంబు నయంబున నయ్యిందిరాదేవి సమున్నత కుచ
కుంభ మధ్యంబున నలంకరించి కలంకఁదేర్చి యాదుర్ద్యుత వ్యసనదోష
భేదంబులు మానఁ గొంతకొంతప్రాద్దు సరస్వతంబు పొంత విహరింతము
రమ్మని, యనుగ్రహంబుగల యప్పుడు వై కుంత డివ్య మందిరంబు వెలుం
గెడుంగాక శూన్యగృహంబున నుండం దగదని యెలయించి కై దండయిచ్చి
తోడ్కొని యంతఃపురోద్ధాన మార్గంబున వెడలి చనియెంత కొంత
దూరంబున.

40

—◆— లక్ష్మీదేవియును విష్ణుమూర్తియును తీరి సముద్రమును జూచుట. —◆—

ఉత్సాహ. కమలయుంజ నార్ద్రమందు శ గాంచి రుర్వరావచః
ప్రమదలుక సురాంగనాళి - పజ్జఁదోడఁ గూడిరా
విమలఘనకాంతికాంత శ విన్మరత్కలానిధిఁ
ఘమఘమ త్రరంగసంఘ శ ఘోషభీషణాంబుధిఁ.

41

మానిని. నీదగుసోదర భావముఁజెంది యశనిందిత కీర్తివహించె నుధా
పాదనుధాతులనీవ భాస్కర శ భాస్వర కాస్తుభరత్నమరు
త్పాదపవంచక కామగవుల్ ఒహు శ భంగుల నెల్లజనుల్ పరమా
మాదముఁజెందఁగ నీయమృతాంబుధి శ ముద్దియ చూడుమువేడుకతోఁ.

—◆— సముద్రవస్తువులను లక్ష్మీదేవిఁ జూపించుట. —◆—

ప్రగ్విణి. నీరజాతేజుణా శ నీకటాక్షాంచలా
ధీరతాభ్యాసమశ్రించి కాఁబోలుఁ జూ

చేరిమీనాళివేరచిత్రమై దాటెడున్

గోరికల్ మీఱఁగ న్నొంటివేవారిధి.

43

వసమయూరము. వేల్లితనవీనతర న విద్రుమలతోద్య

త్సల్లవవిలగ్నమయి న భాసితెడుముతైం

బల్లదె మృగాక్షికల న శాంబునిధిలోనీ

యుల్లసిలుమో¹విఁగడు న నొప్పె చిటునవైవ్.

44

కునుమితలతావేల్లితవృత్తము.

రాకాచంద్రాస్యా యమృతనిధిసం న రంభ మొప్పంబయోదా

నీకంబాపూరంబులు గడుచడిన్ న సిల్పిసానంబుసేయన్

వేకంఠేనీవిభ్రమకసమునే న వేడ్క నేత్రద్వయంబా

లోకశ్రీలం గ్రోతెడు సువిహితా న లోలనంప్రీతిఁ జూపెన్.

45

ఉ. శాతకటాక్షచూచితివె న శ్శంఖ మొకండు నితాంతయాతనా

యాతతరంగహస్తముల న నావల యీవల యోచునున్నయ

య్యాతురవృత్తి తావకగతభావమటన్న సహింపరామి మీ

తాతబహిష్కరింపఁగఁ బరంపడి లేనఁగ లేకయుంబలెన్.

46

వ. వెండియు మదభరంబున మదనమదనోన్నదనాది నిశితశరవరంపరాకంప

మానమానసలగుచు నేటి మదిరాక్షులు చక్షురుత్సవంబులైన మదకల

కలహంస రశనాక్రేంకార సంకులపులిన ఘనజఘన బింబంబులును, వర్తులా

వర్తగంభీర నాభీతలంబులును, కోమలతైవాల రోమరాజితలును, సము

త్తుంగరథాంగ కుచకుంభంబులును, నాళీకనాళహస్తంబులును ప్రశస్త విలాస

రేఖలు మెఱయ వుష్పంధయ ధమ్మిల్లవళి బంధంబులుంజెదరఁదరునురభి కునుమ

సారభ్య ప్రవాహంబులతోడిండిర ఖండసుందరమందహాస చంద్రికల కలంకా

రంభై లేదరగకటి వంకబామల మురివెంబుల నలరు కలికి గలువరేకుల కనుం

గవ కెలంకులం దళుకులెనంగుజేడినచూపుల దీవెలుపుట్టింపుచు, బాయకవై

కొనిన దక్షిణనాయకత్వంబున నందఱ నొక్కచండంబగు ప్రేమంబున నుద్దా

మదీర తరంగ బాహుదండంబులు సాచి కాఁగిలించి తదీయ పద్మపదన తద

ధర నిర్గళిత మధుమధురామృత పానంబున నుప్పొంగు లీలాసంగతివలన

శృంగారరసంబును, నిఖల భువనైక సంభావితంబగు ప్రాధనంబున విశ్వ

విశ్వంధరా చక్రంబాక్రమించి సమున్నతాయతోర్ని హస్తస్ఫార పరిస్థాలనని

పాటిత దిగంతదంతావళి కుంభకూటంబైన పాటవంబువలన వీరరసంబును,

²అఖండల దోర్దండ మండిత చండధారాక్రూరభిదురధురాపాత సంజాత

ప్రభూత భీతిం గ్రచ్చటి శరణుసాద్ధిన శిలోచ్చయ నాయకుండగు మైనాకుని
రక్షించు దాక్షిణ్యంబువలనఁ గరుణారసంబును, ప్రావృషేణ్య పయోవాహం
బుల భ్రమంబున నదభ్రసీలమణి విభ్రమంబున నింద్రచాపదీపిత దిగ్విటం
కంబులునుం గతిని నిర్హతపాత ప్రకంపిత జంతులోకంబులును విద్యుద్దండ
మండిత జగదండ ఖండంబులును, దుర్జయ గర్జజర్జరీ రావతాండవిత శిఖండి
మండలంబులునై కుంభద్రోణ వర్షంబులు వర్షింప, మొల్లంబైన యన్నీటి
వెల్లువ యెల్లకడలంగడలుగొని యుప్పొంగి తరంగిణి ముఖంబులం బ్రవేశించు
నప్పుడును, నిదాఘ సమయ దీర్ఘదివసకర కిరణ సహస్ర స్వీకృత సరస్వత్
సరోవారికూప సాయంబై యుండి మహీమండలంబు ప్రయ్యలు వాయు
నప్పుడును చెప్పరాని యగాధ జలగాంభీర్యంబున నుబ్బునృక్కులు లేక యొక్క
చందంబుననుండు సఖండమహిమవలన నద్భుతరసంబును, సురాసుర పరివార
పురాకృత మందర ధరాధర మంథానమథన సంభ్రమణంబున గంభీర
గుణంబుచెడి వికల జీవనభంగ ప్రయాసజాత విశ్వాన యాతాయాత సర్వతో
ముఖంబులం బొరలంబడుచు ఘోషింపనెఱి దప్పిదెప్పరంబున నాటనుండియు
మొర వెట్టుచున్నదో యనునాడిక ¹వలన హస్యరసంబును, నిరంతరంబును దద్దీ
పంబులు నివాసంబులుచేసికొని కినుక ననేక పట్టణ గ్రామ వర్ణాశ్రమ వాసుల
గోవువధ శిశు స్త్రీలోకంబులు జీకాకు పడఁగనిమసంగియనువులకుంబాపి
రక్తమాంస మేదో మస్తిష్క పంక పంకిలంబగు శవనివహంబులు దెచ్చు
కొని విచ్చలవిడి నిచ్చలు బ్రమత్తులగుచు నక్తంచరులు బుత్తులుగొనఁ దదీయ
పూతిగంధ బంధురంబులగు గంధవహ ప్రసరణంబులవలన భీభత్సరసంబును,
పరస్పర విగ్రహ పరిగ్రసన రసరథన క్రోధధావనసంకులంబై నిశ్శంకంబై
కుంభీరకుంభీనసతిమితిమింగిల కమకర్కటాదియాధ పరంపరలు తెంచున
విహరింప, దురవలోక భీకరత్వంబువలన భయానకరసంబును, విలయకాల
రుద్రవినిద్ర జగదాభీల మహోత్కల ఫాలనయనానల జ్వాలాకరాళంబై
విశాలజిహ్వ సంహతులం ²వియఃపూరంబులు గ్రోలుచు పొగలఁ దగులక తెగ
లుపడి భగభగనిగుడు పొగరు చిగురుమంటల వెంటమింటికి నుప్పరంబెగయు
నిప్పలకుప్పలు చదలతుదలంజెదరి చామరధ్వజ ఛత్రాకారంబుల ప్రకారం
బున సలువంకలం ³దూలిరాలుచుండం బ్రచండతేజంబున, బ్రహ్మాండమండ
లోర్ధ్వకర్పరపర్యంతంబు శతయోజన సమీపసంచర ద్వివ్యవిమానవిహంగ
ముఖిభేచరినిచయంబుల భస్మసాత్కరింపుచు ననవరతంబు నీడఁబోకిలోకో
త్ప్రుష్టంబగుచున్న బడబొగ్గిన్యగ్రతాపోద్రేకంబువలన కాద్రరసంబును,

1. పా. నాడికల 2. ఆ. పా. క్రోధదావసంకులం. 3. ప్రా. పా. యాదావరంభర.

4. ఆ. పా. దూరిగ్రాణచుండ, 5. బలోత్కృష్టం బగుచు.

చంద్రచంద్రికాశీతల ధవళస్వభావంబును నమృతరూపంబును సతివిమలాంత
రంగంబును, ననేక సాధుబుధ ¹సేవ్యమానస్థానంబును నగు శౌజన్యంబువలన
కాంతరసంబును దనయంగు బ్రకాశింపం బెంపారునపార గుణవారం బగు
పారావారంబును వారాకర కుమారికి ననేకవిధ విచిత్ర మందరతర పఠార్థ
సందోహంబులు సూపుచు నవ్వనమాలి లీలావిహారంబునం గొండొక
దవ్వుచని.

47

—◆◆◆ నమద్రతీర వనవర్ణనము సంపలి విహారవర్ణనమును. ◆◆◆—

ఆ. తాళపూగనారి శ కేళహింతాళకే

తకరసాల సరళ శ వకుళ కదళి

పనస సింధువార శ పారిజాతాధి కా

వనిజరాజి నొప్పు శ వనము చొచ్చె.

48

సీ. నిండారు బొన్నల శ నెత్తావిగైకొని

పసిడిఁ సంవెంగల శ వైకి ను²దిరి

నటిమించు పొగడల శ నెత్తావిచేకొని

లీలమై బొండు మ శ లైలకునుటికి

నిగుడు గొజ్జంగుల శ నెత్తావిహరియించి

పొదిగొన్నచేమంతి శ పొదలకరిగి

నిండారజాజుల శ నెత్తావి సవరించి

నవపారిజాత సం శ తేతులవ్రాలి

తే. యెలమిఁ దద్దిన్య గంధంబు శ లేర్పఱింది

మెలపుతో వాని నన్నింటి శ మేళవించి

యింపు నునుగాడ్చుకానుక శ యిచ్చెవారి

కాల్గొగంధ వహారంబు శ సార్థకముగ.

49

చ. పరభ్రృత సదృటార్భటియు శ భానుర కీరతురంగహేవలం

దరురభవిభ్రమంబు సమ శ దభ్రమరద్విరదోగ్ర బృంహిత

స్ఫురణయమిహః బుష్పశర శ భూపతి సర్వజగజ్జయార్థమై

యురుగతి వచ్చిదండు దిగి శ యున్నటుల వ్వన మొప్పెజూడంగన్.

50

సీ. ఈటంబులగు పొద శ రిండ్ల నీడలవలి

గ్రమ్ముచో శీతల శ త్తణము దోఁచుఁ

బూదేనెతుం పురుల్ శ పారి పారి రాలుచోఁ

బ్రాలేయనమయ సం శ పద దనర్పు

సహకారకిసలయా శ స్వాది కోకిల నాద
మెనఁగుచో నామని శ యింపు చూపు
నగరు కాశ్మీర గం శ ధాన్వితోష్ణానిల
మడరుచో గ్రీష్మర్తు శ వతిశయిల్లు

తే. సమదు మధుకరగతులమే శ ఘాగమంబు
నెరయు విచికిలకిరణ చం శ ద్రిక్ శరత్తు
లవ్వనంబున నట్టి మహావిభూతి
నాల్సె మెచ్చిరి సిరియున శ య్యచ్యుతుండు.

51

సీ. కమలా కమలగంధి శ కచ బంధమునఁ దోఁపెఁ
బారిజాత ద్రుమ శ ప్రసవభరము
తనరు మహీమహీ శ ధరకుచకు చముల
హరిచందన పరాగ శ భరమలందె
రాణవాణీశుక శ వాణి యాస్వాదించె
మందార మధుర మ శ రందభార
నెలమి నుపర్య ప శ ర్వేందు వక్త్రులుదాల్చి
రసలార సంతాన శ కిసలయములు

తే. కల్పకము నీడ భక్తసం శ కల్పదాయి
యయ్యనంతుండు గ్రోలెమం శ దానిలంబు
మహితరతిరాజ రాజ సా శ మ్రాజ్యలక్ష్మీ
నలరు జలనిధి నవిధవ శ నాంతరమున.

52

క. కనుమాపచయ రసంబునఁ
గునుమాయుధ గురుండు వలపు శ గులుకుచులీలక
గునుమోనుకుమారి సిరినవ
కునుమిత తరులతలవెంటఁ శ గూడి చరించెన్.

53

సీ. సఫల పూగశ్రేణి శ సౌభాగ్య మగ్గించి
యురగ వల్లుల దండ శ నుండి యుండి
గురివెంద పందిళ్ల శ పరువంబు గొనియాడి
మల్లెపూఁ బొదరిండ్ల శ మలసి మలసి

1. పా. శరత్తు. 2. ఆ. పా. తనరుమహీ ధరతరగురు కవముల. 3. ఆ. పా. మలదెగ
లయ 4. ప్రమద. 5. కుమారిసిరి.

ద్రాక్షాఫలప్రసవ శ్రద్రసభారలనునాని
గొజ్జంగిపూఁజేనఁ శ్రగోలిక్రొలి
సహకార చారుమం శ్రబరులకుఁ దలయూఁచి
పొన్నపు ప్పొళ్లు వైఁ శ్రబూసి పూసి

శే. భృంగభయదంబులైన నం శ్రపంగివిరుల
మురుపు ప్రకటించి జాజాలు శ్రముడిచి ముడిచి
వెలయువనలక్ష్మి గారావు శ్రవిందులనఁగ
హరియుసిరియును గ్రీడించి శ్రరభిమతముగ.

54

సీ. ఘనవేణికాబంధ శ్రమునకుఁ జుట్టము² శిఖా
వలియంచు వనశిఖా శ్రవళులు గేర
నయనవిస్తారము శ్రనకు సయిదోడు సా
రంగియటంచు సా శ్రరంగు లొలయ
మధురనల్లాప నం శ్రపదలకు ననుఁగుఁ గో
కిలబాలయంచుఁ గో శ్రకిలలు మలయఁ
గనకతులాకోటి శ్రనినదంబునకుఁ దోడి
యంచ యటంచురా శ్రయంచలలర

తే. నలమి వనదేవతా లతాం శ్రగులు చెలంగి
చిగురు చేతులఁబైఁ బువ్వు శ్రసేన చల్ల
నవ్వలాసిని చరియించు శ్రనవ్వనమున
పద్మనాభుని కన్నుల శ్రపండు వగుచు.

55

మ. లవలీపుష్పసుగంధముల్ ముగియే శ్రలాలాస్యముల్ చూచుచు
ప్రవిదీప్తి ప్రతిమాన విద్రుమవితా శ్రనచ్చాయ రంజిల్లుచు
ధవుఁడుందాను సఖినమూహములతో శ్రదవ్వేగలీలాగతి
జివురుంగై దువు జోదుతల్లిజలరా శ్రశి ప్రాంతవన్యావలి.

56

—◆— విష్ణుమూర్తి లక్ష్మీదేవి పంచన చేయఁదలఁచుట. —◆—

వ. ఇవిధంబున నయ్యమృత పయోనిధానసవిధ వనమార్గంబున ననేకవిధ క్రీడా
రసపరాయ త్త చిత్తయై యత్తమ్మి వటారు మిటారి కత్తై నవతియుఁ గోడలును
మొదలయిన సఖిజన సమూహంబులతో విహరింపఁదదీయకాతుక లీలలాలో
కించి వైకుంఠవల్లభుండు నయ్యంపు జూదపునయ్యాటంబునకై వైకుంఠంబు
కూన్యంబు గావించిన నిర్దయురాలిని మోసపుచ్చుటకై యెడరువేచియున్న
వాఁడు గావున నొక్క కపటకృత్యంబు సంస్కరించి.

57

క. బలసంపత్స్వరుషములు
గలిగియు వినయంబు లేని శ్రీ గర్వాంధులులే
ద్వలసంపత్స్వరుషములు
పొలిదఱుగక వశులుగారు శ్రీ బుద్ధిఁదిలంపక.
58

క. సతియైనను సుతుఁడైనను
హితుఁడైనను మేరఁదప్పి శ్రీ యెఱుఁగక కడుదు
మృతి గావించిన వారిం
బ్రతి విధిఁ గుదియింప వలయుఁ శ్రీ బ్రాభవ మొప్పక.
59

వ. అట్లగుటం జేసి.
60

ఉ. ఈ యెలనాఁగ గర్వమున శ్రీ నీభవనత్రయ రాజ్యలక్ష్మి యా
త్మీయవిలాస లేళమని శ్రీ తెంపున నన్ను గణింప కుగ్రతం
బాయక పద్మజాండములు శ్రీ భస్మములైనను పిన్నఁబోనిశో
భాయతసంబు మద్భవన శ్రీ మంతయు శూన్యముచేసె దుష్కృతిక.
61

క. తానును దనయైశ్వర్య క
ళానయసామర్థ్యములు ద శ్రీ లంపఁగ మన్నా
యా నిర్మాణంబని మదిఁ
గానదుతా లక్ష్మి ననెడు శ్రీ గర్వముచేతక.
62

క. ఈరసమును నిర్దయలేయుఁ
గూరత్వము సతులసహజ శ్రీ గుణములు మిగులక
వారలలోఁజంచలకడు
నారయసిరి దుర్బదమున శ్రీ కాశ్రయమగుటక.
63

—◆◆◆ { విష్ణుమూర్తి లక్ష్మికిఁ బ్రతిలక్ష్మినిఁ గల్పించి వైకుంఠము }
మిక్కిలి ప్రకాశింపఁ జేయుట. ◆◆◆—

క. కాపున నీదుర్బదగ
ర్వావిర్భావంబుమాన శ్రీ సతిచిత్రముగాఁ
గావించువేఱయొక ల
క్ష్మీవిభ్రమకల్పనంబు శ్రీ కేవలమాయక.
64

క. మున్నున్నకంటఁ గ్రమ్మజ
వన్నెకు నెక్కింఁగఁజేతు శ్రీ వైకుంఠముదాఁ
గ్రన్నసహరియించితి నని
యున్నమహత్వము గుదింతు శ్రీ నొకనిముసమునక.
65

వ. అని యనంతగుణఁగ విలాసుండును బ్రహ్మాండ నిర్మాణ కర్మకుశలుండును
ప్రకృతి పురుషాధీశ్వరుండును, పరమేశ్వరేశ్వరుండును, నానాభూష ప్రవర్త

కుండును, సర్వస్థితి ప్రళయవికార కారణుండును, జగద్వంచనా కపటనాటక
 నూత్రధారుండును, బ్రహ్మాండకోటి బహిరంతస్థితుండును, మరాసుర
 గంధర్వ బలపరాక్రమ మాయోపాయ నిరాకరిష్టుండును నగునవిష్ణుం
 డును దన తేజంబు ప్రకటించిన. 66

—◆— వై కుంఠ పుర వర్ణన ము. —◆—

క. ఘోటకకరిరథభటసే

నాటోపముపౌరకలక శ్ లారంభమును

ద్వాటింపనాటికంటెను

మేటిగవై కుంఠపురము శ్ మెఱసెన్ సరులన్. 67

సీ. పద్మనంభవులెల్లఁ శ్ బ్రభవించు పురిటిల్లు

ప్రళయదుర్దశలంటఁ శ్ బడనిభూమి

కాలాహికొడిసి మ్రింగఁగ రానివాకట్టు

తలఁప నచ్చెరువైన శ్ తానకంబు

ప్రాకృతుల్ చొరరాని శ్ యేకాంత దుర్గంబు

మహితసాత్వికకోటి శ్ మనికిపట్టు

కై వల్య లక్ష్మీచక్రని కేళిభవనంబు

పంచభూతములఁ గల్గిల్చుచుగుఱుతు

తే. సహజతేజోల వగ్రస్త శ్ చంద్రసూర్య

చావకంబమ్మహా దివ్యోపదమునై జ

లక్ష్మీబాయునెయాకేళి శ్ లక్ష్మీచేత

నిత్యలక్ష్మీశ్వరుడు హరినిలుచు నెలవు. 68

వ. ఇట్లమేయ కళ్యాణగుణ నుండరంబగు వై కుంఠ మందిరంబు షడ్వజైశ్వర్య

సంపన్నుండగు వెన్నుని మహాప్రసాద సామర్థ్యంబున సిరికి నచ్చెరువగు

సిరిఁదొలంకుచుఁ బంకజ హితుమండలంబునుంబోలఁ దొల్లింటికంటెఁ గన్నుల

పండు వై తేజరిల్లుటకు సంతోషాద్భుత రసంబులు జొత్తిల్లు చిత్తంబుల

బ్రహ్మగుద్రాది దివిజ సిద్ధచారణ గంధర్వ జయజయనాదంబులతో దివ్య

కాంతలు పుష్పాంజలులు సమర్పించిరి వెండియు. 69

ఆ. సహజకఠిన వజ్రసారమై విలయాంధ

కారనిబిడమైయ శ్ గమ్యమహిమ

మహిత దివ్యవిష్ణుమాయావిలాసంబు

పద్మనిలయఁ బెక్కు శ్ భ్రమలఁగవ్వె. 70

—◆◆◆ లక్ష్మీదేవి విష్ణుమాయకు భ్రమించి వనమునఁ దిరుగుట. ◆◆◆—

- క. హరిమాయామోహితమ్మై
పరమజ్ఞానంబు దివ్యభావము నెడలఁ
సిరిప్రాకృత సత్తికై వడిఁ
దిరిగెఁ వనవీధిఁబెక్కు శ్రేణిఁగుల భ్రమలఁ. 71
- వ. అంత నవ్వనాంతరంబునఁ దన్తాయావశంబున. 72

◆◆◆ శోభావహీనమైన కొలనును జూచుట. ◆◆◆—

- క. కనుఁగొనియె సగ్రవీధిఁ
వనజాలయయొక్క దివ్యవనజాకరముం
దనువు సెడి వాడఁ బాటిన
వనరుహ కల్వారకై రశవంబులతోడఁ. 73
- సీ. నిండాఁజిగిరించి శ్రీ నిగనిగల్చాలక
వాడిన నవపల్లవములతోడఁ
గలయంగఁబూచి తేరేనెలు చిందు నెత్తావిఁ
బొరయక గందిన శ్రీ విరులతోడఁ
బరిపాకమునఁ బండి శ్రీ సరసమాధురిలేక
పదనింకిపోయిన శ్రీ పండ్లతోడ
మెలకువల్మాని కొరమ్మల విన్ననై యున్న
యలిపోత శుకపికారవలులతోడ

- తే. చిన్నవ్రాయిన వనము వీరక్షించిలక్ష్మి
యనుఁగుజెలులకుఁ జూపుచు శ్రీ సరిదిపడుచు
నెన్నడునుజూడ మిటువంటి శ్రీ హేమవనము
శూన్యమైయున్నదిదియేమి శ్రీ చోద్యమొక్కొ. 74

- వ. అని యాదివ్య వనంబుఁ గలయ నాలోకించి యపూర్వసిద్ధాశ్రమంబని
మనంబున నభివర్ణించుచుఁ బ్రవేశించి శంకించుచు నెట్టకేలకు నందఱు
గొలంకు డగ్గరి. 75

—◆◆◆ ఆకొలనినుండు ప్రభావీనమైన దేవతను జూచుట. ◆◆◆—

- ఉ. నిండితోలంకు నాకొలని శ్రీ నెన్నడుమం గనకాంబుజాత మొ
క్కండు వికాసహీనమయి శ్రీ కప్పక ²రేకులు వ్రాలి శూన్యమై
యుండఁదదీయకర్ణి కనశమానహిమాన్విత బాలభానుమ
న్నండలివ్రాలెఁగొంత ప్రభమాసిన దేవతఁగాంచె నొక్కతె. 76

క. ఒకచేతనక్షమాలయు

నొకచే జిన్నుద్రయును సకమున్నత దోర్దస్వం

ద్యవకలితముకుళ కరణముం

బ్రకటిల్లంగధ్యాననియతిఁబరగెడుదానికా.

77

—••— ఆదేశతయొక్క వర్ణనము. —••—

క. పరివేష్టించి సరోజాం

తరములపై నిలిచి దివ్యతరుణులుసేవా

పరికరములతోనయత

త్పరులై తనుగొలువనున్న శ్రీ ప్రాభవమూర్తికా.

78

సీ. పద్మాసనాంకా గ్రగభాగాఘ్రిశుభరేఖ

లఖిలలోకేశ్వరి శ్రీ యగుట నొడువ

చిన్నుద్రచేత మింకదిన సమాధిక్రియ

కై వల్యలక్ష్మి నిర్లక్ష్య వచింప

దీవ్యస్నహితపరస్తే జోవిభూతి ని

జాభిమతా² ప్తికినదనుదెలుప

నాపూర్ణ పరమయో శ్రీ గానందకళమది

నిష్టదై వంబున్న శ్రీ యింపుచెప్ప

తే. కన్నులకు వెక్కనంబైన శ్రీ చెన్నమిగిలి

మనసునను నదృశ్యంబైన శ్రీ మహిమగలిగి

యైహికాముష్మిక శ్రీవిరహరభూమి

యగుచునొప్పారె బ్రహ్మవిరద్యావిధేయ.

79

ప. కని విస్మయంబందుచు నందఱంగరారవిందాభినయంబునఁ గ్రందుపడకుండ

వారింది వారితో నిట్లనియె.

80

చ. ఉరువరమాత్మ యోగమున శ్రీ నున్నది యీ శుభమూర్తిగంటిరే

యరుదగు విభ్రమాభ్యుదయ శ్రీ మంగజుఁదాఁగనినట్లయొప్పెడుకా

బరిణిత తాపనప్రతిభ శ్రీ బ్రహ్మముఁదాఁగని నట్లయొప్పెడుకా

నిరుపమనవ్య దివ్యరుచి శ్రీ నిండి తొలంకెడు సంగకంబులకా.

81

మ. సలిలాంతః ప్రతిబింబితార్క రుచియోజంబోల్పి ధూమచ్ఛటా

కులకాంతిన్నవహేతియట్లదరుచుకా శ్రీ గుప్తప్రభావంబు మై

మలినత్వంబునుగల్గి యోగనిరతికా శ్రీ బ్రహ్మన్విలోకించునీ

యలఘుప్రక్రియఁదొల్లి యేనతులయగర్భదై నం గనుంగొంటిరే.

82

1. దోడకొండ కలిత ముకుళశిల్పరణము, 2. తావాప్తియదను. 3. ఆ. పా. తొచ్చి.

వ. అని వెండియు వాగ్దేవతకరంబవలంబించి యించు విలుకాని తల్లి యిట్ల
నియె. 83

క. ఈయుగ్ర తపమునేయఁగ

నీయెలజగురాకుఁబోడి ౧ కేటికి 1 నొకొము

న్నేయుగములఁ జూడములే

బ్రాయంబునఁ దపమొనర్చు ౧ పావనమూర్తికి. 84

సీ. ఈరేడు జగముల ౧ నేలుటకోయది

తనమహారాజసంఘమునకు నెంత

రతికంటె విభ్రమోన్నతిఁజెందనోయది

తనమోహనాకారమునకు నెంత

యఖలాంగనారత్నశ్రమై యుండనో యది

తనదివ్య సామర్థ్యమునకు నెంత

బ్రహ్మంబు తానయై ౧ పరిణమించనో యదె

తనచిదానంద ౧ సంతతికి నెంత

తే. యేలొకొయింత తపము వశహించి నేయ

నింత నిర్బంధమునఁ బొందరనేల తనకు

యక్షగంధర్వ సిద్ధ విద్యాధరర్షి

తరుణులందెవ్వరోక్కొ యీశ్వరమసాధ్యి. 85

సీ. బ్రహ్మాది దేవతల్ ౧ ప్రణమిల్ల రేతన

కేటికంజలి ఘటించుచదాను

తనకేది యభిమతార్థ మొకాని యభిమతా

ర్థమునకు సభిమతార్థంబు చాను

తనుమెచ్చు సేనధిదై వ్రతంబును గలదొకొ

యఖలైక దై వతేమరయఁచాను

తనుగూర్చి యందఱు ౧ తపమునేయుట గాక

యొరుగూర్చి తపము నేయుదురె తాను

తే. ఈమహానిష్ఠఁ గృశియింప ౧ నేలతనకు

నవశిరీష ప్రసూనంబు ౧ నవఘటించు

మృదులతనువల్లి నేటికిఁమొయినలంప

నర్వకల్యాణియైనయీ ౧ చంద్రముఖి. 86

ఉ. ఈలలనాశిరోమణికి ౧ నీకుభమూర్తికి నీలతాంగికి

య్యాలరి దై వమేమిటికి ౧ నచ్చెరువైన తపోగ్ని కీలలం

దూలఁగఁజేసెఁ జేసియును శ్రీ దూఁకొని దీనితపంబు పేర్చికిం
బాలసవృత్తి నీవలదె శ్రీ పాల్పడఁగ్రమ్మర వాంఛితార్థముల్.

87

తే. హరిహరబ్రహ్మలకు నవశ్రలైన దైవ
మెవ్వరోకాక వారైన శ్రీ నీరెక్కోర్కి
కోర్కిత్రైలోక్యమును నేలుకోలఁది కంటె
నెక్కువై యుండఁ బోలునీ శ్రీ యిందుముఖకి.

88

క. నాకేళ్వరు సతికంటెను
భూకామినికంటె సద్రీ శ్రీ పుత్రికకంటెగా
నీకంటెను నాకంటెను
లోకోత్తర చరితయిది విశ్లోకింపఁదగ్గఁ.

89

వ. అని వెండియు వసంబవలోకించి.

90

ఉ. ఈవనిపూచికాచి ఫలిరయించె శుకాన్యభృతాళి జాతితో
నీవిధిఁజిన్న ప్రాపుటకునేమి గతంబొకొ యీకొలంకుప
ద్దావళియేల వాడెనిది శ్రీ యచ్చెరు వెన్నడుఁ జూడమిట్లనే
దైవము శాపమిచ్చె నొకరదాయలుకన్ సతితోడఁ గూడఁగఁగన్.

91

వ. ఈ దివ్యవన దివ్యాంగనలకు నీదురవస్థ దైవశాపంబకానోపు, దైవశాపంబగు
నేని యింత యంతర్వికాస తేజంబు లెట్లు సిద్ధించు, నీయపూర్వ సిద్ధాశ్ర
మంబున నిష్పరమ పావని నిగూఢప్రభావంబున సుగ్రతపస్సామగ్రినుండుట
యద్భుత కథాప్రసంగంబు మున్నెన్నడు విన్న కన్న యదిగాదు చతుర్దశభు
వసంబుల నెక్కాలంబు సీనికట్టడయెఱుంగము దీని విధంబంతయు నీ కాంతా
మణిచేత ధ్యానాంతరంబున నడిగి తెలిసికొని పోవుదముగాని కొంపొక తడవు
నిలువుండని యాజలజ కన్యక పలుకునవసరంబున.

92

—◆—◆—◆ ఆదేశత యోగసమాధి చాలించి లక్ష్మీదేవి మొదలయినవారిని జూచుట. —◆—◆—◆

గీ. బ్రహ్మయోగంబు చాలించి శ్రీ పద్మగంధి
యూర్ధ్వబాహుత్వ చిన్నుద్ర శ్రీ లుజ్జగించి
వెడదకను దమ్ములల్లన శ్రీ విచ్చిచూచె
నిందిరాముఖ లలిత పూర్ణేంద్రేందుముఖుల.

93

క. ఆ చంద్రవదనసమధుర
లోచనరుచిచేత నావి శ్రీ లోలాక్షులు సొం
పేచిరి నవశిశిరాంకుమ
రీచిమహోపధులుపైలె శ్రీ బ్రహ్మయోగమునన్.

94

వ. అట్లు పరబ్రహ్మయోగంబు చేరించి యా పద్మాక్షి యక్షిణ తపఃప్రభా
వారిశయంబునంజేసి త్రైలోక్యపూజ్యులైన శ్రీభూసరస్వతుల సగ్రభాగంబున
నిరీక్షించి సామాన్య స్త్రీలఁగాఁ బరిగణింపుచుఁ దనయున్న పద్మాసనంబు
దిగక యాది గర్భేశ్వరీత్వంబు వహించి సాదరంబున వారితో నిట్లనియె. 95

—◆◆◆ మాయాలక్ష్మి వారి పుత్రాంతమడుగుట. ◆◆◆—

ఉ. ఎవ్వరు మీరు మీయునికి శ యెక్కడ నామములెవ్వి మీరు మీ
రివ్వినాంతరంబునకు శ నేటికివచ్చితిరింతులార యా¹
మవ్వపువితయచ్చరలొ శ మానవ కాంతలొ యక్షకన్యలో
యివ్వనదేవతామణులొ శ యించుక నాకెఱింగింపుఁడతగ్గఁ. 96

వ. అని యయ్యుత్తమ స్త్రీరత్నంబు పల్కినం జిత్తజాతజనని మాటు త్తరం బిట్ల
నియె. 97

క. ఏమమర స్త్రీలముమ్మా
నామములట్లుండనిమ్ము శ నలినాక్షి భవ
త్సామర్థ్యము వినవలతుము
ప్రేమంబునఁజెప్ప నీదు శ పేరుమునుపుగాఁ. 98

—లక్ష్మిదేవి యాదేవతను స్తోత్రముచేసి యామె పుత్రాంతమును జెప్పుమని యడుగుట.—

క. నీదీర్ఘ తపము కలిమికి
నీదివ్య విలాసమునకు శ నీదృఢమతికిఁ
బైదలి! యచ్చెరువయ్యెడు
గాదిలిమైఁ జెప్పు మమ్ము శ కల తెఱఁగెల్లఁ. 99

ఆ. మునినవస్త్రగుప్త శ మాణిక్యమునుబోలె
నీటుగవిసియున్న శ సిప్పువ్రాలె
వెలఁది నీదురూపు శ వెలిమాసిలోనింపు
గలిగియుంటకేమి శ కారణంబు. 100

క. నీవంటి దివ్య కామిని
కీవిధిదపమాచరింప శ నేటికివలసెఁ
దై వకృతంబేమననీ
భావముఁ దెలియంగవలయుఁ శ బల్కులతాంగీ. 101

వ. అని యాదిలక్ష్మి పలికిన సమ్మాయా లక్ష్మి యిట్లనియె. 102

—◆◆◆ ఆదేవత తన పుత్రాంతముచెప్పట కారంభించుట. ◆◆◆—

ఉ. ఏమనిచెప్పుదాన తరశ్రేక్షణనాదు పురాణ వృత్తముల
తామరసాననేందుధర శ తామరసాక్షపురందరాది స

ర్వామరకోటి కాత్మనయనాంచలమే విభవాను కారి నా
నామము లక్ష్మీయంద్రు భువనంబులెఱుంగ మహావిభూతితోఁ. 108

తే. హరికిఁ బ్రియురాలనై భవ శ నై కదివ్య
విభవములకెల్ల మూలమై శ వెలయునేను
దత్తసాదంబు కలిమిగాఁ శ దలఁపలేక
ముదిత గర్వించి యతనిచే శ మోసపోతి. 104

ప. అది యెట్లంటేని తత్పరమరహస్యంబు నెఱిగించెద నాకర్ణింపుము. 105

చ. అరయఁగ మూడుమూర్తులకు శ నవ్వలిమూర్తియుఁ దానయై మహా
పురుషపరేఽఖ్యుడై ప్రకృతిఁ శ బ్రోచుచుఁ జిద్విమల స్వరూపుడై
పరగైడు విష్ణుదేవుడు ప్రతపంచమునన్ బహురూపధారియై
తిరుగుచునుండు లోకములఁ శ ద్రిష్టచు సర్వస్మరైక సేవ్యుడై. 106

ఁ. అతనివలనఁబుట్టు శ సఖిలంబు నాతని
యందు డిందునలఁడై శ యాదికర్త
భూతపంచక ప్రభూత పద్మభవాండ
మండలంబునతని శ మాయనూనె. 107

ప. పరమేశ్వరుండైన యద్దేవదేవుండు కల్పాదియందనంత కోటిసూర్యచంద్ర
పావక ప్రకాశంబున నతి శీతోష్ణంబైన యఖండజ్యోతియై వెలుంగుచుఁ
బెక్కువేలు దివ్యవర్షంబులు నీలిచి తదనంతరంబ యవ్వెలుంగు సంస్తంభింపఁ
జేసి శుద్ధస్ఫటిక సంకాశంబైన రూపంబున నీలజీమూత శ్యామల కాంతియైన
యొక్క విలాసినియును దానును కవగూడి సాక్షాత్కరించి సృష్టి ఘటించి
దాని సంరక్షింప నప్పవ్యుఁడొడి జాలించె, నదియవిష్ణుమాయ,యవిష్ణుండు
పరమ యోగానందంబునఁ గొంతకాలం బేకాకియై తిరిగి క్రమ్మర లోకరక్ష
కార్థంబు నిలిపిన యవ్వెలందియందు నేను నుదయించిన నన్నుం బరిగ్రహించి
నామీది యనుగ్రహంబున సకలంబును మత్కటాక్ష వీక్షణంబున బహు
విధ సంపద్విలాసంబై వెలయ సమకట్టి లక్ష్మీయను పేరును బ్రసిద్ధి
గావించి తన తోడునీడగా మెలపుచు ననేక బ్రహ్మాండ కోటలయందు
యదృచ్ఛం జరించుచునుండ నొక్కనాడు. 108

నీ. రుద్రుండు పద్మగ శ ర్భుండు గంధర్వులు
దిక్పతుల్ మునులు దై శ తేయయత్
పన్నగాదులు మహీ శ పతులాది గాఁగల
వారల ప్రాభవై శ శ్వర్యములకు

నేన నిదానమై శ నిఖల నిధానాధి
దేవతాధీశ్వరి శ నై వెలయుచు
సఖలదివ్యాంగ నా శ భ్యర్చిత మహిమాతి
శయమహారాజన శ శక్తులమర

తే. నందఱకు నెక్కువై భువ శ నై కవంద్య
నగుచుఁబతివెన్నురంబు సిం శ హాసనముగ
సకలజగములు నేలుచు శ సర్వమంగ
శాధిదేవతనై యుందు శ నబ్జవదన.

109

క. మానిని “యెక్కినవానికి
యేనికగుజ్జంట” నిక్కమీగతి, పతిస
న్నానింప నుండి కన్నులఁ
గానఁగలేనైతి నాదిశగ భ్యేశ్వరినై.

110

తే. అన్నిటికి నన్నుఁ జాలించి శ యధిపుఁడూర
కున్న యనురాగమెఱుంగక శ యుత్పలాక్షి
ధిక్కరించితి విభునిఁడ శ త్రేజ మదియు
నస్సదీయప్రభావంబ శ యనిమనమున.

111

ఉ. ఆజగజ్జేక భర్తకుఁ బ్రి శ యాంగననై స మహానుభావతన్
బూజకునెక్కి యాదిమవి శ భూతికి నే నెల్లవైతినాకునా
తేజమకాఁదలంచితిమశ్రిదిశ భువనై క విలాససిద్ధిశ
రాజన దుర్నదంబునఁగశరంబభిమానముఁ దాల్చియుగ్మలీ.

112

క. నాతలఁచిన తలఁపదినిజ
మైతోఁచుక నంతతంబు శ సంభోరుహసం
జాతప్రముఖసుపర్వ
ప్రాతంబులు నాకు మ్రొక్కు శ వరరుహనేత్రీ.

113

వ. అట్టి సమయంబున నొక్క కల్పాదియందు.

114

చ. భువనము సృష్టికై కమల శ భూకమలారిక శాధరుల్ మహా
ర్ణవమునవంతుకుండప ముశనర్చిరి నిష్ఠన నేకవర్ష ముల్
వివిధవిధి ప్రయుక్తులయి శ విష్ణుహితంబుగఁడ త్రహగ్ని నిం
డి వెలుఁగఁజొచ్చెఁ బెంబయిట శ నిష్ఠరకీలలురాలనెల్లెడఁ.

115

క. దానికినించుక యేనియు
నానాధుఁడు కరుణపూనిశనలినభవార్యా
జానుల వరమొనఁగఁడు యో
గానందసుధాభి మగ్నుఁ శ డై యెలనాఁగా.

116

తే. భువననిర్మాణశక్తికై శ్రమానివిభునిఁ

గోరితపమాచరించుట శ్రీ వీరితలఁపు

వల్లభుండేలాఁగో వీరి శ్రీ వరమొసంగఁ

డనుచుఁ దద్దివ్యచిత్తంబు శ్రీ నరయలేక.

117

క. వరమిఁజాలకయో ని

మృదుణాత్మకుఁడయ్యె, వేళ శ్రీగాదో, తనకున్

హరిభావ మెట్లాఁగోయని

పరికించితిఁగొంతదడవు భావమునందున్.

118

వ. అట్లు పరబ్రహ్మయోగానంద రసపారవశ్యంబునం దన్నుఁదా ²భావించు
కొనుచు నాతపోధనుల దెసతలంపులేక యూరకున్న విభుని యాలస్యంబును,
వారల తపకి ప్రభావంబు నుపలక్షించి, వరదాన సామర్థ్యంబు చాలక తడ
యుచున్నవాడని తన్మాయామోహితనై తలంచి వెండియు నాదు మహి
మాతిశయంబున నింతవాఁడయ్యెంగాక యితనియందు దైవ సామర్థ్యం
బేమియున్నదనుచు నానందగర్వంబునఁ బరినిర్దేశించి సగవు దొలంకు
నెమ్మొంగుటతో వారలకడకుంబోయి మీ యిష్టంబైన వరంబు నిచ్చెద
వేడుండనిన కపరికనకగర్భులు నాతో నిట్లనిరి.

119

క. కారుమొఱుంగులుబోలెం

శారీరప్రభలునిగుడనమధిక తేజ

శ్రీరేఖఁ దోచితివి నీ

చేరెవ్వరు చెప్ప మోము శ్రీ బిసరుహనేత్రీ.

120

ఉ. ఎన్నడుఁజూడ మిట్టి ప్రభ శ్రీ కెక్కిన దేవతసర్కమూర్తి
త్యున్నతవైభవాభ్యుదయ శ్రీ నూర్జిత కారుణి కాంతరంగమన్
మన్నియమాధి దేవతవై శ్రీ మాకెఱిగింపఁగదమ్మ నిన్నునో
పున్నమనిండు జందురునిఁబోలెడు ముద్దుల మోముకోమలీ.

121

శా. కారుణ్యామృత వీచికల్ దొలకునీ శ్రీ క్రాల్గన్మోసల్ సాంపునిం
పారంగోర్కుల వెల్లివెల్లడరు శ్రేయశ్రీలు శోభిల్లగా
నోరాజానన యస్సదీయ వరదా శ్రీ నోతాహవై తెట్లు నీ
పేరుంజెప్ప వినంగఁగోరెదము సంత్రీతాత్మనై చెప్పవే.

122

క. మావరమొసంగఁగఁజాలు ప్ర

భావము విష్ణునకుఁగాక శ్రీ భామిని తన్నా

యాపిదమతులకుంబెర

దేవతలకుఁ గలుగునే మరీతింబరికింపన్.

123

- తే. అయినఁగరుణావిధేయవై శ యమిత తేజ
మొప్పఁబ్రత్యక్షమై మాకు శ నోడకిట్లు
వరమొసంగుదునని నీవు శ వచ్చినపుడ
యఖిలలోకై క జననివి శ యగుటదోఁచె. 124
- వ. దేవీ నీదివ్య చిత్తంబునం గరుణించి త్వద్వృత్తాంతంబెఱింగించి మాకోరిన
వరంబొసంగుమనిన నవ్వి యవ్వారిజాసన శ శాంకకళాధరుల కిట్లంటి. 125
- సీ. నన్నెఱుంగరెభువ శ నమ్ములు సృజియింప
మనుపమర్దింప సకమర్థనగుచు
సాభాగ్యభోగ రాశ్యజ్యకళావిభూతిప్ర
భావంబులకు మూల శ మైవసింది
1 చెల్లుదునాకృపా శ శ్రీలఁగావింపుచు
నిగ్రహానుగ్రహ శ నిపుణనగుదు
నాదిలక్ష్మీని బంకశజోదరు జీవితే
శ్వరి జగన్మాతను శ సభ్యులార
తే. మీవరంబులు కరుణింప శ మేటిసేన
కాక దైవంబు మఱివేఱెకలదె జగతి
విష్ణుఁడరిదియె మీకు నశ్వవిష్ణునకును
మత్తటాక్షంబు సువ్వెసారమర్థ్యమునకు. 126
- క. వావిరి బహుస్పష్టిభవ
ద్దేవాసురమర్త్యపక్షి శ తిర్యక్జుళిజీ
వావలి కలిమియు సొబగును
నావిలసనమగుటఁగనరె శ నానాగతులఁ. 127
- క. జలరుహా ఘల్లాఘల్లత
జలరుహమిత్రోదయాస్త శ సంప్రాప్తులచే
బలెఁదిజగత్కల నాకల
నలుసంధిల్లునుమదీయశనయానాంచనలఁ. 128
- ఉ. ఆదిమశక్తిసేన పరశమార్థవిలాస నివాసమేన, బ్ర
హ్మాదినురేంద్రకోటులకు శ నాదరువేన, సమస్తలోకసం
పాదనకర్తసేన, మది శ భావనసేయుఁడు వేఁడుఁడిష్టమా
హ్లాదమెల్లర్ప విష్ణునకు శ నద్భుతభంగిగనిత్తు సత్కృపఁ. 129
- క. అనిపలికిన నాపలుకులు
వినిజయజయనాద మెసఁగ శ వినుతించిననుం

జననీ మహాప్రసాదం

బనిభక్తివిధేయవినతులై సంప్రీతిఁ.

130

వ. మహాసంభ్రమంబున నన్ను వలగొని నిలిచిరప్పుడు బ్రహ్మదేవుండు ప్రాంజలియై యంగా నీవు నర్తకశరణ్యునగుచేసి నావిన్నపం బాలకించి జగత్సృష్టి కరణవిద్యయు సకలసంపత్ప్రదాయనియైన నీవిద్యకళయును మదీయశాసనంబునం బ్రవర్తింపుచుండవలయు, నివ్వరంబు కరుణింపుమని యడిగిన నట్లయనుగ్రహించితి. సంతరుద్రుండును నవ్వరంబును వేడిన వివేకంబు లేక నిలుకడదప్పి నీకును నిచ్చితి నని పలికితి నావాక్య ప్రమాణంబున నవ్వద్వా కళలు రెండును నొకరియందును నిలుకడ వడయరాక చంచలించి మూర్తి వంతులై యిద్దఱి దెసనడయాడుచున్నవారు. విఫల ప్రయత్నులై దీనులై యున్నం గనుంగొని దీనికేమి సేయుదాన, భ్రమసి యిద్దఱికి నొక్క చందంబు వరంబుపన్నసించితి నని, వెరవులేక చీకాకుపడుచున్న సమయంబున దేవీవ్యవహాన మహేంద్ర నీలమాణిక్య పుత్రియుంబోలె లీలామంద హాసంబెసంగ విష్ణుమాయ సాక్షాత్కరించి నాతో నిట్లనియె.

131

మ. త్రిగుణాధారుండు విశ్వలోకీభుటనా శ్రీ దీక్షాసమర్థుండు నర్వగతుండాదికి నాది విష్ణుడని సోర్వాజంబుతో నిద్దఱుం దగనీదివ్యులు భక్తివాహరికిఁ జేరఁగి ప్రీతిసంధిల్లదు ల్యగతింజేయుచునున్నవారు తమ యీష్టావాప్తికై నిష్ఠతో.

132

ఆ. ఉగ్రతపముసేయునచున్న యీ యిద్దఱి

యభిమతంబు నేకశ్రమరసిచూడ

వీరితమకముడిపి శ్రీ వేర్వేటవరములీ

వెడకుచున్నవాడు శ్రీ విష్ణుడిపుడు.

133

వ. ఇట్లున్నచోటఁ దద్దివ్య చిత్తంబుగానక యతండు లీలార్థంబున సహచరింగా ననుగ్రహించి యనురాగంబునం బెద్దచేసిన ప్రియునందు ముందెమ్మలంబున మందబుద్ధివై లక్ష్మీవిభవ గర్వంబునఁ బరినిర్మలమై నిలిచి.

134

క. భావింపఁగ నీవునునొక

దేవతయునుబోలె మీదురదెలియకవరమె

ట్లీవచ్చితి యిచ్చినవర

మీవిధమున వర్ధమయ్యె శ్రీ నిక నెట్లుండు.

135

చ. పతియసమర్థుడంచుమతి శ్రీ భావనఁజేసితి బ్రహ్మారోహిణీ

పతిశకలావతంసులత శ్రీ పన్నులు విఘ్నముచేసి తద్వర

ద్వితయమువిన్నబుచ్చితివి శ్రీ విష్ణుహితంబిది లక్ష్మీనంచుదు

రగ్గతివయి యాత్మవల్లభ పరాభవదుఃఖముఁ గందుగాకింక.

136

వ. అని పలికి నీయందు దుర్మదకారణంబులైన రాజనతామస గుణంబులు తృప్తింబులై యున్నవి. దానంతే నదనద్విజ్ఞానంబు పుట్టదు, శుద్ధసాత్విక ప్రబోధ సుధాసారస్యంబుగలదాడ నీ లక్ష్మీగర్వ విభవంబుమాని, యంతస్తే జంబుతోఁ గొన్ని దివ్యవర్షంబులు తపంబు సలుపుము, నీవు వసించిన తపో వనంబు కిసలయ కుసుమ ఫలలలిత శుకభ్రమర సంకీర్ణంబయ్యును శూన్యంబై చిత్రరూపంబు కైవడినుండు, నెప్పుడేని నవ్వనంబు వికాసంబు నొందు నప్పుడు శాపావధియగు, తక్షణంబు క్రమ్మరఁద్రుజగతేవ్యంబైన వైభవంబుతో నిజప్రభావసామగ్రి గలిగి యప్పటియట్ల యా పరమేశ్వరుం గూడి యుండఁగలవు. నీకు సహాయ పరిచారికలై శూన్యనిధానాధి దేవతలు ప్రవర్తింతురు. నీకు నిది విష్ణుశాసనంబు దుర్లంఘనీయంబు, పొమ్మని పలికి బ్రహ్మదేవునింగని మీరిద్దఱునేకాభిలాషంబునఁ దపమాచరించుట తగదు. నీవు లోకంబు సృజించుచు ప్రప్త నామధేయుండవగుము. శివుండు జంతు లోకంబుఁ గాలపరిపాకంబున హరింపుచు హరుండగు విష్ణుండు దాను సర్వంబును రక్షించుచు జగద్రక్షకుండను దివ్యనామంబున నెలయువాడునని యాజ్ఞాపించి విష్ణుమాయ మాయమయ్యె, న మ్నాయా శాసనంబున నమ్ము వురు నట్ల ప్రవర్తించుచున్నవారు. నేను నవ్వితంబున నాటనుండియుఁ దపంబు నేయుచున్నదాన, నివ్వనంబును నట్లననావచ్చిన యది మొదలు వికాసరహితంబై యున్నయది యీకాంతలా నిధానదేవతలు, కరుణావిధేయుండగున పరమేశ్వరుండింక నెన్నడు ప్రసాదించునోకాని యిది మనీయ వృత్తాంతంబు వినుమని యమ్మాయాలక్ష్మీ యాదిలక్ష్మీకిం జెప్తుచున్న సమయంబున. 137

మ. కలపుంస్కోకిల గర్వధూర్వహకుమారాః శ కారంబు కీరాళిసం
కులనాదంబులెసంగనవ్వనము చక్షుఃప్రీతిగావించెచుం
జలతాపల్లవవల్లరీఫలరస శ స్ఫూర్తుల్ ప్రవర్తింపనా
జలజాక్షీ నిజదివ్య భాగ్యకలనా శ సంప్రాప్తి సూచించుచుకా. 138

క. ఆవనవవలసనల
క్షీవిభవము చూచిమేలు శ చేకురెననిమా
యావనరుహవాసినిమో
దావహమతియయ్యె లక్ష్మీ శ యద్భుతమండకా. 139

శా. ఓలోకేశ్వరి ! యోజగజ్జనని ! యో శ యోగీంద్ర వంద్యప్రభా
వాలంకార ! భవత్రపోమహిమకు శ హర్షంబుతో నిప్పుడే
నాళీక్షేణుఁడాదిపూరుషుఁడు నీనాధుండు నీకిచ్చె యీ
నీలక్ష్మీ ప్రభయంచు నాగగన వాణిదేవి పల్కెండగకా. 140

—●●●● సురదుందుభులుమోసి పుష్పవర్షము గురియుట. ●●●●—

క. గంధర్వ మధురగానము
బంధుర దుందుభిరవంబుఁ శ బైవై నాశా
సంధుల మొరయఁగ దక్షిణ
గంధవహమువీచె దివ్య శ గంధంబులతోఁగ. 141

చ. సురతరు పుష్పమంజరుల శ సోనలుముంచె మచాలిజాలర్పుం
కరణపయోధర ప్రకట శ గర్జలు తాండవితాపురోవధూ
త్కరనవకేకి సంఘముము శ దంబాదవింపఁగ సిద్ధసాధ్యని
ర్జరఫణిచారణాశ్వముఖ శ చాతక సంచరణాభిరామముల్. 142

క. కోరికలువెల్లి విరియఁగ
నారదమునికుంచెవిసరె శ నాట్యమునలిపెఁ
స్వారాట్పుముఖ దిశాధిప
వారిజలోచనలు గొలువ శ వచ్చిరివేడ్కన్. 143

— ఆదేవతకు దివ్య విమానమువచ్చుట నమస్తదేవతలు స్తోత్రములు పండనములు చేయుట. —

చ. జలరుహగర్భముఖ్య సుర శ సంఘము గొల్వఁగ విష్ణుమాయయు
జ్వలగరుడధ్వజంబు ధృత శ చామర లాలస దివ్యకామినీ
తిలకనిషేవితంబునగు శ దివ్యవిమానముఁ దెచ్చినిల్పెనా
నెలఁతుకదండ మండిత మరణి ప్రభలాశల నాక్రమింపఁగఁ. 144

ఆ. ఆవిమాన పూజితా మరతరు పుష్ప
దివ్యగంధములకుఁ శ దేటులెనఁగ
లక్ష్మీయున్న యాకొలంకు క్రొవ్విరిదమ్మి
పువ్వుఁదేనెఁగ్రోలి శ పొదలి పొదలి. 145

నీ. దండముల్ బెట్టిరా శ ఖండలాదిదిగంత
నాయకుల్ బ్రణమిల్లె శ నాగకులము
మృక్కిరి గంధర్వ శ మూర్ధాభిషి క్తులు
ప్రాంజలు లైరిను శ పర్వపరులు
వందనంబొనరించె శ వాచంయమిత్రేణి
యానతిచేసె గురహ్యకగణంబు
అభివందనముచేసె శ యక్షనాయకకోటి
కరములుమోడ్చిరి శ గరుడపతులు

తే. చారుకరుణాకటాక్ష వీరమౌవిధూతి
పాలితాశేషభువనకు శ బ్రహ్మముఖ్య

దివిజపూజ్యకుఁ బరమసాత్త్వికమతల్లి
కాదిలక్ష్మికి నిత్యకల్పల్యాణవతికి.

146

వ. ఆ సమయంబున సమ్మహావిష్ణుమాయ తోయజాసనాదులు విన, దేవీ నీ
తపంబు ఫలించె నీ వల్లభుండగు విష్ణుండు ప్రసన్నుండై నిజలక్ష్మి తేజంబు
నీకు సమగ్రహించె నీకు దివ్యవిమానంబు పుత్తైంచినవాఁడు విజయంచేయు
మని పలికినఁ దద్వచన ప్రమాణంబున,

147

తే. పంచభూతములును సముద్రదండితాధి
జాతనిష్ఠోప మొనరించె శ సకలదిశల
దిశలు విశదప్రభలఁబొందె శ దివ్యమహిమ
సమ్మహాలక్ష్మి నిజతేజ శ మాశ్రయింప.

148

క. హరికరుణా సంప్రాప్తి
సరసీరుహనయనయపుడు శ సంతోషరస
స్ఫురణమునఁజూడనొప్పెను
ఖరకరరుచిఁ బొదలునబ్బ శ కలికయుఁబోలె.

149

సీ. శుద్ధసువర్ణంబు శ సాబగుమించినమేన
బాలసూర్య ప్రభల్ శ ప్రజ్వరిల్లె
పార్వణచంద్రబింబముఁ బోలుమోమున
సుప్రసాదశ్రీల శ సొంపునెరసె
వెలిదామరల మీటు శ వెడదకన్గొనలపై
వై శ్వర్ణకండళు శ లంకురించె
సమృతపూరముఁబోలె శ సలరుచిత్తంబున
కరుణారసార్ద్రత శ గడలుకొనియె

తే. లలితశుభలక్షణాంఘ్రివల్లవములందు
దివ్యనారీకీరీట సూర్యీప్తరత్న
దీప్తిపుష్పౌపహారముల్ శ దీటుకొనియె
పతికృపాలబ్ధవిభవకా శ పద్మముఖికి.

150

తే. సవనిధానాధి దేవతల్ శ వివిధకళలఁ
బొందిసేవించి రప్పడరప్పవ్వుఁబోడి
నలవసంతాగమమునఁ బురష్కాభిరామ
లతలువనలక్ష్మి సవరించు శ లాగుదోవ.

151

—●—●—●— { ఆమాయాలక్ష్మీయొక్క విభవముచూచి
యాదిలక్ష్మీ విభ్రాంతిచొంది తనలోఁ దాననుకొనుట. } —●—●—●—

- క. ఆమాయాలక్ష్మీమహా
సామర్థ్యము నిజమహాలే శ సమధికతేజో
ధామంబైత్రైలోక్య
ప్రేమాస్పదమైనఁ గమల శ బెగడుచు మదిలోఁ. 152
- క. నేనేలక్ష్మీకాంతను
నానాధుఁడు విష్ణుఁడఖల శ నలినభవాండ
ప్రాణిగణరక్షకుండని
మానసమునఁదలఁతు దివ్య శ మాన్యవిభూతిఁ. 153
- ఉ. ఆదికినాదియైన పరమాత్ముఁడు విష్ణుఁడు నావిభుండు నీ
వాదిమలక్ష్మీ వంచునుగృ శ తానతులైయనిశంబు బ్రహ్మరు
ద్రాదులు వీరు దివ్యులుని శ జాభిమతార్థములర్థిఁ గోరిన
న్నాదటఁ గొల్వనత్తు రిదిరయంతయు లోకమెఱుంగు నేర్పడఁ. 154
- మ. అదిమిథ్యాకథ సమ్మచ్చేసి యిదిగోనాదేవతాధీశ్వరుల్
మదినుహ్సించుచు నీశుభాంగిని మహారలక్ష్మీ ! జగన్నాథ ! మ
మ్మదయంజూడుమటంచు మ్రొక్కెదరు నామ్రమాలం మహాసంభ్రమం
బాదవఁ వెఱొక విష్ణుఁడున్ సిరియునెర్లున్నారొకో మాపయిన్. 155
- మ. కనియైనఁ వినియైన నేనెఱుంగనె శ క్కాలంబు నీపద్మలో
చనదాలక్ష్మీయటంచుఁ జెప్పినకథా శ చ్ఛాయాప్రకారంబు చూ
చిన సత్యంబయి తోచుచున్నయది లక్ష్మీన్నేనయైయున్నదా
న ననేకక్రియలందలంపనిదిగా శ న న్నాదునిక్కంబుగాఁ. 156
- క. కలగంటి నొభ్రమసితినో
1 పలవరమోయింద్రజాల శ పరికరకలనా
కులతయొయివియన్నియువృధ
2 యలవడునే యింత నిక్కమై యుత్తైనఁ. 157
- క. నాలక్ష్మీకలనలుమి
ధ్యాల్లీలలుగాని యాలతాతన్వజయ
శ్రీలన్నియు నిక్కముల
క్షీలావణ్య ప్రభా విశేషములగుచుఁ. 158
- క. ఇన్నియు నిట్లుండఁగ ని
మైన్నఁగ వేఱొక్క విష్ణుఁ శ డీ సతివరమీ

నున్నాడో నావిభుడై

యున్న జగత్కర్త విష్ణుడో భావింపగా.

159

ఉ. ఈనలినాక్షియాత్మ గురికియించిన విష్ణుడు నావిభుండయో

నేని, జగత్ప్రసిద్ధముగ నీ నిమ్మహానీయ విభూతిసంపదన్

దీనివరించెనేని యిది నీ దివ్యులుగొల్వంగ నమ్మహాత్మునిం

పూనంగఁగూడి లక్ష్మీయయియుండిన నేమగుదాననోసుమీ.

160

మ. ననుమీఱన్నుతికెక్కు నీవనితనా నీ నాదివ్యనారీజనం

బును దద్వల్లభులుంగరంబు వినయంబుల సేయుచుం గొల్వలో

చనపద్మాంచల చంద్రికారుచులచే నీ సంపత్కళలే నింపుచున్

మనుచున్లోకములీంతయున్ నిజమయై నీ నావిష్ణునిం గూడినన్.

161

తే. వెక్కువేలేండ్లు విష్ణునిఁ బ్రేమఁగూడి

లక్ష్మీనై యంటిఁగాక యీలక్ష్మీలీల

యిట్లు భవనైక చిత్రమై నీ యెసఁగుమహిమ

కెక్కియుంటినె గురుతుగా నీ నెన్నఁడైన.

162

ఉ. ఇంతయునేమిగాఁగలదొ నీ యేర్పడఁజూచెదఁగాక చిత్రమై

యింతకు వచ్చునట్టి పని నీ యెక్కడఁజూచెదఁగొనఁగలదు సంచునయ్యద

నవ్వుతునిపుత్రి మానసము నీ సంబెగఁదొందుచుఁ జూడమోసినా

శాంతములన్ జయావహము నీ లావెడలక్ష్మీ విమానమెక్కఁగన్.

163

క. కాంచనపంకజమెక్కిడు

కాంచనకలహంసిపూలె నీ కమలాలయయా

కాంచనపుష్పకమెక్కిన్

గాంచనమయదేహ రుచులు నీ గడలుకొనంగన్.

164

—◆◆◆ ఆదిలక్ష్మీయొక్క తేజస్సును మాయలక్ష్మీ హరించుట. ◆◆◆—

క. ఇష్టోయిఁ బుష్పకమెక్కుడు

సమ్మాయాలక్ష్మీ లక్ష్మీ నీ యందులతేజం

బిమ్ముల హరియించెనులో

కష్టోల్లను విస్మయంబు నీ గాఁగనుచుండన్.

165

ఆ. ఉదయభానుదీప్తి నీ యొడిసిన సారంబు

దెరలియున్న యోషధియునుబోలె

కపటలక్ష్మీ సహజ నీ కాంతి హరింపన

య్యాదిలక్ష్మీ విన్ననయ్యెనపుడు.

166

వ. వెండియు నమ్మిథ్యాలక్షి లక్షి కనుంగుఁ జెలులై గూడియున్న భూకాంతా
సరస్వతులఁజూచి ¹నేనయ్యాది విష్ణుంగూడి చతుర్దశభువన సామ్రాజ్యం
బునుం బ్రతిపాలించుచు వైకుంఠ నగరంబున వివిధోప భోగంబు లనుభవించు
చుండుడు, నింక మీరు నాసఖులై యాదివ్యస్త్రీలు పరిచారికలై సేవింప
నుండవలయు నాయనుజ్ఞఁ గైకొని రండని వారిద్దఱ నవ్వమానం జేసెంచు
కొని బ్రహ్మరుద్రాది బృందారక సందోహంబులును విష్వక్సేన ప్రముఖ
దండనాయకులును బరివేష్టింప గంధర్వ మధురగానంబులు నప్పఱో సృత్వాన
ధానంబులు నాదరింపుచు శంఖకాహళ భేరి మృదంగ పటహ వీణావేణ
నాదంబులు చెలంగఁ ద్రైలోక్యమహోత్సవంబుగా గగన మార్గంబున
వైకుంఠపురంబునకుం జనియె. తదనంతరంబ.

167

తే. అట్లు తేజోవిహీనయై శ్రీ యభికన్య
నిబిడనిర్వేద దై న్యముల్ శ్రీ నివృత్తిల్ల
నొంటిఁబడియుండె విగత తాశ్రో గ్రతిమిర
జలధరాలీఢ యామినీరలనవ్రాలె.

168

క. త్రైలోక్య వినుత సాధ్వీక
శ్రీలక్ష్మికి నీయవస్థ శ్రీ సిద్ధిఁచెఁబతిన్
మేలమున నెన్నకుండఁగ
నేలాగఁగియింప నింక శ్రీ నితర స్త్రీలఁ.

169

మ. చెలులుం దేజమునుం దొలంగిన మహా శ్రీ చింతాపరి క్రాంతయై
పలుమాఱుక విధిమాటి యద్భుతభయ శ్రీ ప్రచ్ఛన్నయై యవ్వలి
వ్వలనెవ్వారును లేక యొంటిఁబడియ శ్రీ వ్యామాక్షి పద్మాక్షునిం
నలుచోట్లంబరికించి కానకమదిన్ శ్రీ శంకించి తానిట్లనుఁ.

170

చ. కటకట కూర్చియైన చెలికత్తెలటంచును వీరినమ్మి నే
నిటువలె నేలవచ్చితి నిశ్శేషరుసంగడిఁబాసి యొంటిమై
నిటకిదె నన్నుడించి చనిరెందఱు వెంట నెవచ్చి విష్ణుఁ డె
చ్చట వసియించె నొక్కొనుమ శ్రీ సౌరభసంభృత కుంజవాటికఁ.

171

వ. అని కొలంకు గెలంకులఁ గలయ నాలోకించి తన వచ్చిన త్రోవ గొండాక
మరలివచ్చి యయ్యెడఁ ద్రొక్కిచూచి క్రమ్మటి కొలంకుఁతావునకువచ్చి వీక్షిం
చియు, మగుడిమార్గ తరు లేఖలన్వేషించుచు నిక్కంబుగాఁ బ్రాణేశ్వరుం
గానక శోకంబునం జీకాకుపడుచు నేకడకుంబోవఁ గాల్గురాక యా కలశ
సాగర కుమారి తనమనంబున.

172

సీ. ఆ తపస్విని దివ్యులర్చింపలక్షియై

యాది విష్ణునిజెంద శ సరిగఁ గడఁక

నాదేవి పిలిచిన శ సనుఁగు లై తోఁగూడి

నా సఖుల్ పోయిరి శ సన్నువిడిచి

యివ్వని సనుఁగూడి శ యే తెంచి వంచించి

ప్రాణేశ్వరుఁడు డాఁగె శ నడవిలోన

తొల్లింటి తేజంబు శ దొఱఁగి విభ్రాంతనై

యొకటియు నెఱుఁగక శ యున్నదాన

తే. ²సమ్మహావిష్ణు కవగూడ శ నాదివిష్ణుఁ

డాత్మ భర్తయ కానోపు శ సవ్వధమున

సఖులఁజేకొని యాసాధ్య శ చనఁగనిచట

విభుఁడు కనుపడకున్న య శ విధముచూడ.

173

క. సనునీ యుగ్రాటవిలో

నెనరువిడిచిపోయె విభుఁడు శ నిష్ఠుఁడై నె

మ్మనమున నిండాఁరెడు దన

యనురాగము లేక నావర్యుల్యలు చానున్.

174

ఉ. దూరమువచ్చితిఁ మిగుల శ దుర్గమహాటవి నొంటిడించి యం

భోకుహలోచనుండరిగె శ ఖోటులుదాఁమును వింతలక్షి నిం

పారగఁగూడి వేడుక దలిర్పఁగదివ్య పదంబు చేరిరె

వ్యారికఁ దోడునీడయగురవారు తలంపఁగ నాకు నీయెడన్.

175

క. పతియాశయుఁ జెలులాశయు

గతజలసేతువు దలంపఁగానీక తద్వ

ర్జితమతి నై వైకుంఠపు

గతిఁబోయెదఁగాక యొంటిఁ శ గానల వెంటన్.

176

తే. ⁴వివిధంబుననై న నేనివ్వనంబుఁ

బాసిపురిఁ జేరియుండఁగాఁ శ బ్రభుఁడు వచ్చు

నపుడునా పడ్డపాల్లెల శ నడలుగదురఁ

జెప్పి తనువు విసర్జింతుఁ శ దప్పనిట్లు.

177

తే. చూరఁడునేలేని వైకుంఠ శ పురము భర్త

యదియుఁగాదు మహాశూన్య శ మగుటఁజేసి

1. ఆ. పా. ఆదిలక్షినిజెంద. 2. ఆ. పా. అమ్మహాలక్షి కవగూడి యాదివిష్ణు, డాదిభర్త యెకానోపు. 3. ప్రాచ్యపురాతన "దానుసు 4. అవిధంబున నేనును నివిధంబు దుఃఖాచరణంబులు."

విన్ననై యున్నదాన నశ్విభుడు పోలే
నేను నిశనందయుండె దరనేకతంబ.

178

వ. అని మోహాతిశయంబున నశ్విష్ణు మాయాసముద్రంబు దరియింపంజాలక
యాలోకమాత మిథ్యాబుద్ధి మహోత్సవ సంభ్రమంబును, ప్రియసఖిజనంబు
వాసిపోవుటయును వల్లభుండు వియ్యక్తుండగుటయుఁ దన మనంబున కనవ్యా
¹దుఃఖకారణంబులగుటంజేసి పరితపించి.

179

సీ. దవ్వువచ్చుటయు మాశ్రద్ధవముచే నోర్వక
చరణముల్ పొక్కినఁ శ బారలఁబడుచు
ప్రేగు పిరుందున శ వీగు జన్ముల వడిఁ
దూఁగని నడకలఁ శ దొట్టుపడుచు
ధృతిలేమిఁ గడునుప్ప శ తిలైడు శోకాగ్నిఁ
బొడము నిట్టూర్పులఁ శ బొనుఁగు పడుచుఁ
దగునహాయత లేక శ దైన్యసంభూతాశ్రు
ధారలఁ జన్నులఁ శ దడుపఁబడుచు

తే. దుష్టమృగ దర్శనంబులఁ శ దొలఁగఁబడుచు
భ్రమసి మార్గముదప్పి నం శ భ్రమము పడుచు
నెట్టకేలకు నిబ్బంగి శ నేగుదెంచె
తెఱవ వైకుంఠసవిధాభి శ తీరమునకు.

180

వ. ఇట్లు బహువిధప్రయాసగమనభేదజనిత స్వేదపూరాభిషిక్తంబై సత్త్వంబు
నడలిన మేనుడిఁగెతో నల్లనచనుదెంచి.

181

—◆◆◆ { వైకుంఠపట్టణ విలాసముఁజూచి యాశ్చర్యపడి
యాదిలక్ష్మి యొచినుట. } ◆◆◆—

ఉ. అచ్చటనుండి చూచెకల శ శాంబుధికన్యక నాటి కంటెఁగ
న్నిచ్చకువచ్చు దత్తురసరమీహిత లీలలు సాలచంద్ర శా
లోచ్చయ రత్నతోరణ సకమున్నత కేతన హేమకుంభముల్
మెచ్చొద వించుచుఁ దిశల శ మించుల ముంచుచుఁ దేజరిల్లగన్.

182

ఉ. చారుమృదంగభేరి జయశ్రవంఖ విరావము లాసికాంఘ్రి మం
జీర ఝళంఝళధ్వని విశేషము గానకళామనోజ్ఞ వీ
ణారవముం దురంగభటరనాగ చరద్రధ పారలోక గం
భీర రవంబునుం జెవికి శ బెక్కువచూపె బయోధికన్యకుఁ.

183

ఉ. నాలుగువంకలకా నురలు శ్రీ సమశిరంబులతో సమస్త ది
క్కుల విజృంభమాణ జయ శ్రీ ఘోషముతో హరిపూజనార్థమై
పోలగవచ్చుచును మగుడి శ్రీ పోవుచునుండెడు సందడిందివి
గ్రాతెడు రత్నభూషణ పరిరంపర చిత్రమొనర్చె లక్ష్మీకిణి.

184

మ. హరిపూజా సమయార్పితా గరుముఖోద్య ధూపధూమోత్కరం
బురుసాధోపరి జాలమార్గములయందొడు దూభితమై వీధులం
బరి సర్పించుచు గంధబంధురపురశ్రీరాంతస్థలో ద్యాననుం
దర వాతాహతిఃకూలుచున్ బురికి చిత్రశ్రీ యొనర్చెం గడున్.

185

ప. వెండియు ననంతలక్ష్మీ నివాసనదనంబై రాశీభూత దివ్యతేజః పుంజంబై
యపరిమిత మహోత్సవాభి రామంబై యపూర్వమణిమాలికా లంకృతంబై
దివ్యనారీ సరసేవ్యమానంబై వికచకనకారవింద నుందరంబై త్రిభువనానంద
కరంబై యొప్పునా వైకుంఠ పుటభేదనంబుచూచి లక్ష్మీ విలక్ష హృదయయై
తలయూచి నేనివీడ్చు పాడు చేసిపోయితిఁ గ్రమ్ముటనింత యైశ్వర్యవంతంబు
గావించిన దివ్యప్రభావు లెవ్వ రొకొ యిది జగదేకాశ్చర్యంబు నేనెలపు
కొనియున్న నాడు నిట్టి సంపదయెఱుంగ, దీనితెఱుంగెఱుంగవలయు ననుచుఁ
దన్నికట ప్రదేశంబున ప్రవాళకిసలయచ్చేదం బొనర్చుచు భారిభాత కనుమ
మంజరులుగోయుచు నమృతసాగర తీరభూములం దొట్టిన ముక్తాఫలంబు
లేరుచు లీలావిహరణంబులఁ బరిభ్రమించుచున్న తీరగోఖండఁ గొందఱ నాలో
కించి వారిడాయంబోయి యిట్లనియె.

186

తే. ఏమిసేయుచు నున్నార శ్రీ భామలార
యెంతదడవాయె పురినుండి శ్రీ యేగుదెంచి
వార్తలేమండ్రు సగరిలో శ్రీ పనజవాస
యునుముకుందుండు నేలాగు శ్రీ నున్నవారు.

187

ప. అని యయ్యిందిరాదేవి వలికిననయ్యిందీవరాక్షు లిట్లనిరి.

188

ఉ. ఎయ్యెడనుండి వచ్చితివి శ్రీ యీపురిదాసపుగావె, యైతివే
నియ్యెడమమ్ము నిట్లడుగు శ్రీ దే మరివార్తలు మంచివన్నియున్,
నెయ్యముతోఁ జనార్దనుడు శ్రీ నేడొకనూతన లక్ష్మీదెచ్చి నాఁ
డయ్యెల నాఁగవిభ్రమ మరీహత్వము లెన్నవశంబై యేరికిన్.

189

ఉ. తొల్లొకలక్ష్మీగూడి పతితోరపు మేలుననుండియుండి యా
పల్లవపాణివై విత్తిగి శ్రీ బ్రహ్మముఖుల్ దనుఁగోరి కొల్వఁగా

నుల్లము సంతసిల్లఁ దనశ్రోప్పుఁ దపంబొనరించె నంచునేఁ
డెల్ల జగంబులుంబొగడ శ నింపులఁగూడ నవాజ్ఞమందిరక.

190

క. ఆ లక్ష్మీ తిలకంబు మ

హలక్షణ వతియటంచు శ నతి¹భక్తిఁబుర

స్త్రీలర్పించిరిపతితోఁ

జాలఁగ దీవించిభాగ్య శ సంపద వెలయె.

191

తే. అమ్మహదేవి దివ్యాంగ శ నాళిగాల్వ

భూసతీరత్నమును దానుశబాత్తుఁగూడి

ముద్దుగోడలు వాద్యోవిశముదమొనర్ప

నేలెనైకుంత సామ్రాజ్య శ మేకహేళి.

192

—●—●— { ఆ స్త్రీలు మాయాలక్ష్మీ వృత్తాంతము చెప్పఁగా వి } —●—●—
యాదిలక్ష్మీ విచారపడుట.

క. ఇవిగో వార్తలు వినుమని

యువిదలు తన దండఁబాసి శ యొండెడకరుగఁ

నవలక్ష్మీ లీలలకుఁ

ధవుఁడుం బురజనము ప్రేమఁదగిలీరటంచుఁ.

193

చ. మనమునఁ గుందికుంది పలుమాటు నిజేశవియోగ వహితా

కునఁగడు మ్రంది మ్రంది పటుశ్రోవ మహాజ్వరపీడ దట్టమై

మొనసినఁగంది కంది యతి శ మోహతమంబునఁ గానదయ్యె న

మృగసజితల్లి, యవ్వభుని మాయలఁ జిక్కనివారు లేరికక.

194

వ. అట్లు మాయాలక్ష్మీ లీలావిలాసలాలనుండై విభ్రుండున్నవాడకాఁ దలంచి దృగం
చలంబులం గన్నీరు వెడల నిట్టూర్పు నిగుడించి వెండియు నా దివ్యమందిర
సౌందర్యంబు సందర్శించి యింక నవ్విభుని ముందరికి నేమని పోవుదానఁ
బోయితి నేని క్రొత్త బిత్తరినిదగిలిన యవ్వలసి పరిహాసంబు నేయుంగాక
నన్ను సన్నానించునే, దీనికిఁ బరితపింపనేల, తపంబున మెప్పించికాదె యీ
సాధ్యి యింత వైభవంబు వడసె, నట్లన యనాధనాథుండును కరుణాసాగ
రుండును భక్తవత్సలుండునునగు నవ్వైకుంతవల్లభు నుల్లంబున నారాధించి
తదీయ తపస్సిద్ధి తేత్రంబై పొగపొందిన యాకొలని పసిండికెందమ్మిపువ్వు
నంద నేనునుం దపంబుచేసి మెచ్చువడసెదంగాక యని నిశ్చయించి మగుడి
కొలంకుచేరి కృతస్నానమై తత్కర్ణికా వీరంబునఁ బదాసన బంధంబు
దృఢంబు గావించి.

195

సీ. వేదాంత నూపురాశ్వితచరణాం భోజ
హటక వీతాంబరరాభి రాముఁ
గాస్త్రభక్తైశ్చేయకమనీయ కంధరు
శంఖ చక్ర గదాబ్జ శ చారుబాహు
మకరకుండల వజ్రశ్రమణి కిరీట విలాను
సురభిమాల్వా లేప శ సుందరాంగుఁ
గుండమందస్మితాంశకురలోచనాంచలుఁ

గారుణ్య రససుధాశ్శగార హృదయు
తే. హృదయమున విష్ణునా త్నేశుఁ శ బదిలపఱచి
చిదమలానంద బంధుర శ సింధులహరి
నోలలాడుచు పసియించె శ నొక్క కొంత
దడవు శ్రీకాంత యేకాంత శ తత్వనిష్ఠ.

196

క. తోయధి తీరవిహారము
మాయాలక్ష్మీవిలా సరమయకృత్యములున్
మాయముగావించి విభుం
డాయెడ నొకవీంత చంద శ మందముచేసెన్.

197

క. వినుధర్మతనయ, కాంచన
పనరుహ వీతాగ్రయోగ శ వర్జితయై య
ల్లన గొంత ప్రౌద్ధనకుఁ దన
కనుదమ్ములు విచ్చిచూచె శ గడుచిత్రముగాన్.

198

మ. ఆ వైకుంఠమునందు నొప్పైడి మహా శ హర్ష్యంబున న్వేడ్కతో
నావిశ్వంధరు సంకపీతమున నెరయ్యెం బారఁ గూర్చున్న య
ట్లావారాకరపుత్రి యొప్పై గలగగన్నట్లయ్యె నమ్మాయ లీ
లావిరూపిత దరస్మితుండగుచు దై శ త్యారాతి మోదింపఁగన్.

199

క. కురిసెం బువ్వల వాసలు
వరుసం దుందుభులుచెలఁగె శ వైకుంఠమహా
పురి లక్ష్మీనారాయణ
లురులీలల నట్లుగూడి యుండిన వేళన్.

200

క. ఈ లక్ష్మీనారాయణ
కేలీమాయావిలాస శ కీర్తనముయశః
శ్రీలొసగుఁ వినినవారికి
నాలవ పురుషార్థసిద్ధి శ సమపారగన్.

201

వ. అని గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకుం జెప్పెననిన విని పరీక్షిత్తు అటమీఁదటి
కథాప్రసంగం బెల్లుండెనని శుకబ్రహ్మనడుగుటయు. 202

ఉ. నందక శంఖచక్ర నలిన ప్రతిభాసితనంద నుందరీ
నందన నందన ద్రుహరీణప్రియ గోపవధూసహస్ర గో
బృందకనత్కదంబవిటరపీ ప్రజకేళివిహార చారునం
క్రందన చాపదీపిత శిఖాపళిపింఛ కిరీట లాంఛనా. 203

క. శ్రీవిభవ బ్రహ్మవిద్యా
భావిత బ్రహ్మస్వరూప శ పరమపురుష శ్రీ
గోవింద నంద నందన
గోవర్ధనధర ముకుంద శ గోకుల రమణా. 204

మత్తకోకిల. ధీరశంఖ నుదర్శనామృతరదీధితీనయుతాంబకా
చారుశార్ఙ్గ సురేంద్రకార్ముక శ సంచరజ్జలదోదయా
హరిహాటకచేల సాంధ్యమరహ స్ఫురదజనీముఖా
మారకోటివిలాస పుష్పసరమగ్ర నందనకాననా. 205

ఇది శ్రీ మదనగోపాల చరణకమల సేవాధురీణ సత్కళాపారీణకృష్ణ
భట్టారకపాత్ర చింతలపూడికామయప్రభునుపుత్ర సుకవి
వర్యరాధామాధవయల్ల నార్య ప్రణీతంబైన
విష్ణు మాయా నాటకంబునందు
ద్వితీయా శ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ రస్తు.

విష్ణు మాయా నాటకము.

ఆ శ్వాసము. 3.

క. శ్రీరాధా సఖరక్షత

తారేశకళా నిరంతరదర్శకదగ్ధ్వా

దారాంధకార జగదా

ధాంబునావాల నవమరదనగోపాలా.

1

తే. అవధరింపుము దేవసంతయమివరుండు

సకల వేదాంతవిద్యా విశారదుండు

శుకమహాయోగి పలికె నుత్సృకతమరియు

నింపుగాను బరితీన్నరేంద్రునకును.

2

వ. అవిధింబున శ్రీమహాలక్ష్మి కథజెప్పి గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకు బ్రహ్మ

దేవుండు విష్ణుమాయవలన మోసపోయిన తెఱంగు విశదంబుగా నెఱింగింప

సమకట్టి.

3

మ. విను విశ్వక్షితిపాల మాళివలభీ శి విస్ఫారరత్న ప్రభా

కనదుద్దామ పదారవింద త్రిజగత్కల్యాణ చారిత్ర పాం

డునరేంద్రోత్తమపుత్ర యాముని గరిష్ఠుల్ నీవునుంగూడి యెం

దునకుం జిత్తముఁజూపనీక హరియంద్రున్నిల్పి సంప్రీతితోన్.

4

క. లోకవిహీనంబై జల

మాకాశము మోచియున్న శి యపుడంబుధివై

నేకాంతంబున హరిమెను

చీకటిఁబవలించి యుండెఁ శి జన్మయల్లెక

5

తే. అట్లు సకలంబు నణచి యేకాంతలీలఁ

బరమయోగాభిరతిఁ బరశ్రబ్రహ్మతోధ

నవసుధాధార నానంద శి మవధరించి

లీలమై నుండఁగాఁ గొంత శి కాలమునకుఁ

6

—◆◆◆ విష్ణు నాభీకమలమనందు బ్రహ్మపుట్టి విష్ణుమూర్తిని స్తోత్రము చేయుట. ◆◆◆—

- మ. హరినాభీ జలజాతరేణు పరమార్ణవ్వంశంబునం బ్రహ్మ భా
స్వరహేమద్యుతిఁబుట్టె నాత్మకృత పూర్వ ప్రాజ్య పుణ్యోదయ
స్ఫురణన్దనస్సహనీయమాయ కెనయాశ్చర్య సాధనంబై జగ
త్పరినిర్మాణ విధేయతన్ని గమతత్వజ్ఞాన నిక్షేపమై.¹ 7
- తే. ఇష్టిధంబున జనియించి శ్రీ యవ్వీధాత
బిసమహోన్నత కర్ణికా శ్రీ పీఠమెక్కి
దేవదేవుని ముఖమున శ్రీ దృష్టినిలిపి
ప్రస్తుతించెఁగరాంజలి శ్రీ బంధమొప్ప. 8
- శా. ఓనారాఃకుణ! యోజగద్వరద! యో శ్రీ యోగీంద్ర! యోగీంద్రహృ
ధ్యానధ్యేయఫలాత్మ! యోజనక! యో శ్రీ యామ్నాయతత్వార్థవి
జ్ఞానానందనిధాన! యోపరమ! యో శ్రీ సర్వేశ! యోమోక్షల
క్ష్మీనిత్యాశ్రయ! యాశ్రితుండనను నెరమింపూడవే సత్కృపక. 9
- క. నీయందె పొడముచుండును
నీయందెయడంగుచుండు శ్రీ నిఖిలమువేదాం
తాయత్త తత్వవిద్యా
శ్రేయోనిధివరయ నీవ శ్రీ చిన్మయపురుషా. 10
- క. నీకంటె నితరదైవము
లేకుండు²ట కంబరావశ్రీధతమోర
త్నాకరములు సాక్షులుజగ
దేకాధిపకీర్తి నీకశయెనంగు మహాత్మా. 11
- మ. సర్వాత్ముండపు సర్వోకఫుటనా శ్రీ చాతుర్యధీవర్తివి
సర్వవ్యాపివి సర్వపూర్ణరుచివి శ్రీ సర్వైక సేప్యగడపు
సర్వోత్కృష్ట మహాప్రభావుండపు నెంచ³ శ్రీ న్నిన్నినీవాటకు
సర్వవిష్ణుమయంబగత్తనెడిశా శ్రీ స్త్రంబుల్ ప్రమాణంబులౌ. 12
- నీ. బయలునీయందు సంరథపమైనకతమున
దోయజేక్షణమునం శ్రీ తుండవైతి
పృథివినీపు సమాధిరించినకతమున
దానవదమనభూకర్షరుండవైతి

పుదకస్వరూపమై శ యుండెడు కలిముస
నుతకీర్తి నారాయణుండవైతి
వఖలతేజముఁబూని శ యందున్నకలిముస
సర్వేశ్వరబ్రహ్మతే శ జంబవైతి

తే. పూర్వోక్తానిలంబవై శ యున్నకలిసఁ
బుండరీకాక్ష సర్వాత్మ శ కుండవైతి
ప్రకృతిరక్షావిచక్షణ శ పరమపురుష
నిరుపమానంద సర్వంబు శ నీవతలఁప.

13

తే. పంచభూతాత్మకంబులై శ పద్మజాండ
మండలంబులు నీమహా శ మాయయందు
నుద్భవించుచుడిందుచు శ నుండునలీల
పూరమున బుచ్చదంబులు శ బోలెనండు.

14

సీ. నీవచఃకలనలు శ నిగమాదివిద్యలు
జగముల నీయుండ శ జాలరీల
ద్వాదశాదిత్యులు శ దహనుండు శశిప్రజా
పతులురుద్రులు సురలో శ పవనవసువు
లాదిగాఁగల దివ్యులందఱు సృష్టిబీ
జాత్మకులగుచు నీశుండ పాడము
చుండ్రునాశము బొందు శ చుండ్రుచ్యుతభ్యాతి
నీయందన ర్తించు శ నిక్కువంబు

తే. కాలచక్రంబు నీకేళి శ కల్పనంబు
పరమకూటస్థుండవు పరశ్రబహ్మతేజ
మై విలింగెడు తత్త్వంబు శ సరయనీవ
యంతయును పరమాత్మ వీరవంశిచూడ.

15

—◆— { బ్రహ్మకు విష్ణుమూర్తి ప్రత్యక్షమై సృష్టిచేయుటకుఁ
దగిన సాధనములఁ బ్రసాదించుట. } —◆—

వ. అని బహు ప్రకారంబులఁ బ్రశంసించు విరిచికిఁ బ్రసన్నుండై వెన్నుండు
జగంబులు నిర్మించు తలంపున ననేక విద్యారహస్యంబు లుపదేశించి సృష్టి
రచనా చాతుర్యంబును వాక్సిద్ధియుఁ గామరూప కామసంచార ప్రభావం
బుల ననుగ్రహించి తద్వచనాను రూపంబున మాయసంఘటించి యంతర్హి
తుండయ్యె; తదనంతరంబ.

16

క. హరినిర్దిష్టవివేక
స్మరణంబున గోచరించె శ భువనవిరచనా

పరిహోధము బ్రహ్మకుఁడ

ధ్వురు విద్యావిభవ మాత్మఁ శ గొనసాగంగఁ.

17

—◆◆◆ బ్రహ్మదేవుఁడు బ్రహ్మాండ కల్పనముచేసి ప్రపంచ సృష్టిచేయుట. ◆◆◆—

వ. ఇట్లు ప్రబంధుండై విద్యానాథుఁడు.

18

క. కోటిరదివ్య తేజము

దీటుకొనఁజేసి యాత్మ శ్రేణాంశమునఁ

హాటకమయాండ మొక్కటి

పాటించి యొనర్చి నీటిశ్రవైఁ దేలించెన్.

19

క. లోపలబయలై ధరణియు

యాపును గర్వరయుఁగాను శ రూఢంబగుచున్

వ్యాపింపఁదొడఁగెనంబుధి

లోపలనది పరపుతేక శ లోలోర్గులమై.

20

క. అంతర్గతుండై యపుడు తి

దంతరమున నిలిపెఁ జదల శ సనిలంబుసభ

స్వంతువలన నగ్నిశిఖా

వంతువలన జలము కుళము శ వలనఁ బృథివియున్.

21

క. వై సప్తావరణంబులు

భాసిల్లగఁజేసెననల శ పవమానపయో

భూసుర వర్షాదులచే

నాసరసిజ సంభవుఁడు దశరండంబునకున్.

22

వ. ఇట్లు సృజించి సకల భువన దురంధరయగు నివ్వసుంధరం దిరంబుగాఁ
దదృహిహ్లాండంబుక్రిందకర్పరంబు నాలుగంచులు మోవహత్తించి బహుకోటి
యోజన విస్తీర్ణంబగు నందు గొంత భాగంబు గడవలచేసి నట్టనడుమ నాల
వాలంబు చందంబుగా చక్రవాళంబునిలిపి తన్నధ్య ప్రదేశంబున మేరు
శ్రైలంబు సంస్థాపించి వెండియు వెండికొండ మొదలైన కొండలు వెక్కు
గల్పించి దిశాష్టకం బేర్పరించి యయ్యవ్విదిక్కోణంబుల నై రావతాది వేదం
డాష్టకంబుఁ బ్రతిష్ఠించి యంతర్ద్వీపంబులతో నుదన్వంతంబులు సంతరించి
యివ్వధంబునం బదిలంబైన మహీమండలంబు మొదలుగా నధోభువనంబు
లేడును నిర్మించి.

23

క. పదునాలుగు లోకంబులు

నదనున వెలిగింప వేయియంశములకు నా

స్వదముగఁ ద్రిగుణాత్మకుఁ బెం

పొదవఁగఁ బుట్టించె నినునినురు తేజమునన్.

24

తే. క్రిందిభువనంబు లేడింటి శ నంది వెలుంగ
మీది భువనంబులేడింటి శ నూదివెలుంగ
వేయి వెలుంగుల సూర్యనారాయణుండు
చక్రవాళాద్రివై మింటఁ శ జాగుచుండె.

25

క. అవధిగిరి మధ్యభూమిన
రవిమండల దివ్యదీప్తి శ రంజన మవలం
దు విజృంభింపదు తిమిరం
బవిరళమైయుండు కజ్జలకారమునన్.

26

తే. మేదినీకాంత ముత్యాల శ మేలుకట్టు
మాడ్కిఁజూపట్టు నక్షత్ర శ మండలంబు
గగనమున నిల్చి వెండియుఁ శ దగినచోట్ల
పెక్కు దివ్యాలయములు దీర్చింపఁజేసె.

27

క. ఈరేడు లోకములఁ బరి
పూరితముగ జంతుచయముఁ శ బుట్టించెనురేం
ద్రారి నరపన్నగాధి ప
మారూఢిగ నుచితకుల గుర్రకారములన్.

28

మ. తగులోకంబులు తద్విశేషవిహిత శ స్థానంబులుం దత్కులా
నుగుణవ్యాప్తులు జంతుసంతతులకున్ శ రూపించి తన్నాశమున్
మగుడంబుట్టువు పృథ్విలోఁగలుగ సంభావించెఁ గాలంబుతోఁ
డెగుతత్కాల మహర్షి శాబ్దగతినాదిత్య ప్రచారంబులన్.

29

క. అన్నిటికి నూర్ధ్వలోకం
బన్నలువకు నిలయమయ్యె శ హరియును మాయా
భ్యన్నత తేజోమూర్తుల
వన్నెగ విహరించెఁ బెక్కు శ వసతులయందున్.

30

క. హరియంశ భేదమగు శం
కరుఁ డాత్మారాముండగుచు శ కైలాసమహా
గిరిశృంగాగ్రమునందుం
బరమ చిదానందకేళి శ పదమున నుండెన్.

31

సీ. మనువు లింద్రాది దిజ్జుండలా ధీశ్వరు
లాశ్వినేయులు రుద్రుల మరవరులు
వసువులు మునులు రాక్షసులు గంధర్వులు
మానవుల్ మొదలైన శ జ్ఞాననిధులు

ఖగమ్మగ పశుకీటకప్రాణులైనయ
 ల్పక్షానజీవులు శ పర్యతాప
 నీజాతగుల్మలతాజాతులైనయ
 జాచరణంబులు శ సంక్రమింప

తే. విష్ణుమాయా పరిభ్రమ శ ద్విపులకాల
 చక్రవిభ్రాంతమగుచుండె శ సకల జగము
 బహుళ బహువిధ సంసత్ప్రభావ విలస
 నముల నభివృద్ధిబొందుచు శ సరవరేణ్య.

32

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రభవించిన నిఖల ప్రాణిగణంబులును సత్వరజస్తమో గుణ
 సంజాత శమద¹మాహంకార దుర్మానమోహ మాత్సర్యాదుల ననున
 రిందుచుఁ బ్రవర్తించుచుండు.

33

చ. తముఁగడుముంచుకొన్న పటుతామసరాజసవృత్తిఁ బూనువా
 రమిత మహాగ్రహస్ఫురద శ నల్పరుషాదులఁ బాపకారులై
 శమకరుణా ప్రమాదములు శ చాలక వైష్ణవ మాయచేత దు
 ర్దమ భవపంకమగులయి శ క్రాలుదురుత్కట దుఃఖదుర్మఖి.

34

చ. సుమహిత సాత్త్వికోదయ విశుద్ధమతు ల్విసయప్రకాశితో
 త్తమకరుణాశమంబులు నురదార వివేకము గల్గి మోహసం
 తమన విదూరులై హరిరపదస్థిర చిన్మయసౌఖ్యలీలలం
 బ్రమదమునొందు చుండ్రు బహుభంగుల సత్పురుషుల్ నుతింపఁగన్.

35

క. కావున రాజసతామస
 భావంబులఁ బారలఁబడక శ పటుసాత్త్వికసం
 భావితులై సత్పురుషులు
 నేవింపఁగ మెలఁగుదురు వి శ శేషవిధిజ్ఞుల్.

36

—◆◆ { బ్రహ్మశేవుఁడు రాజసగుణముచేత బ్రహ్మాండము తానే } ◆◆—
 కల్పించితిని గదాయని గర్వింపట.

క. రాజసగుణ కలితుండై
 రాజీవభవుం డహంకరణ పరివృత్తుండై
 తేజముచూపుచుఁ ద్రిభువన
 పూజితుండై ప్రాభవంబు శ పాదలఁగనుండెన్.

37

వ. ఇవ్విధంబున మహారాజసంబున లోకేశ్వరత్వం బవలంబించి.

38

1. మూ. పా. 'దయా'.

2. దర్పకరుణాదుల.

3. ఆ పా. 'పరిగతుడై'

4. ఉండై విశ్వరత్వం.

మ. తానేబ్రహ్మను, పద్మజాండము స్వజాతంత్రా¹టఁ దానొక్కఁడే
కానన్యంబిఁకనొండు లేదనుచు సంకల్పించి యాస్రష్టదు
ర్గాన శ్రీనసలారె వైష్ణవ మహామాయా కృతాబ్జాసనాం
దానీకంబు లనేకముల్ మఱియు నశ్రయ్యోచోట్ల వర్తింపఁగఁ. 39

క. ఆ పరమేశ్వరు మాయా
రూపంబు జగంబు, తదను శీ రూపంబునను
ద్వీపించితిఁ దాననక, త
దాపిహిత నిజ ప్రబోధుఁడై విధి మఱియుఁ. 40

ప. ఒక్కనాఁడు సత్వలోకంబునందు నె²సమంద్రు బ్రహ్మలును మహామునులును,
మనువులు పురందరాది బృందారక సందోహంబులును, యక్షరాక్షస గరుడ
గంధర్వ కిన్నర కింపురుష సిద్ధవిద్యాధ రాపురోవ్రాతంబులును, చంద్ర సూర్య
గ్రహతారకా సరిత్యాగర షర్వతాదులుం ³బరివేష్టించి బహువిధ సేవా
యత్తంబులగు చిత్తంబులు మొత్తంబులై కొలువ నలువ గొలుపునఁ
గూర్చుండి. 41

సీ. నాలుగువిధముల శీ లీలాభినయములు
పానఁగనాడెడు నవ్వరసల యొరపు
సప్తస్వరములు ముగిచగను ⁴దండ్రులు మీఱి
పాడెడు గంధర్వ శీ పతులమేలు
వేణునాదామృత శీ వీచీపరంపర
సలరించు నాగకశన్యకల చెలువు
లలితేంద్రజాల విద్యలు చూపి మెప్పించు
సిద్ధవిద్యాధర శీ శ్రేణిసేర్పు

తే. బ్రహ్మపురుష సరస్వతీ శీ ప్రాణనాథ
సర్వలోకేశ, సర్వరక్షతాధురీణ
యనుచు వినుతించు దివ్యజరయారవంబు
నవధరింపుచు సంతోష శీ మావటిం చె. 42

క. తన స్మజయించిన యింద్రదా
ద్యనిమిషముఖదివ్యకోటు శీ లవ్విధమునఁ ద
న్మోనియాడుచుఁ బూజింపఁ
ఘనరాజసమహిమ వెలయఁగగా నిట్లనియెఁ. 43

1. బైస, 2. ప్రా. పా. నవబ్రహ్మలు. 3. ఆ, పా. పా. మూ, పా. బ్రవేకించి.
4. ఆ. పా. చవిపంచిలు మీఱి

క. నాయంత వేల్పుగలఁడే

యేయెడల జగత్ప్రపంచ శ్రీ మిట్లానరింపన్

బాయకనడుపుచుఁ ద్రిభువన

నాయకుఁడై బ్రహ్మపదమునన్ వర్తింపన్.

44

క. నాకంటె నధికుఁడొక్కఁడు

లోకంబులలేడు దివిజలోకములోనన్

నాకల్పించిన యవిము

ల్లోకంబులు, నధికుఁడిందులోనం గలఁడే.

45

ఉ. తానె త్రిలోకనాయకుఁడఁ శ్రీ దానె జగద్రచనాధురీణుఁ డం

దానె జగత్ప్రపంచకుఁడఁ శ్రీ దానె జగత్పరిహర్తృ బూజ్యుఁడం

దానె సమస్తదివ్యులకుఁ శ్రీ దాపసులార మునీంద్రులార యో

దానవులార నన్నపరశ్రద్ధైవముగా భజియింపుచుండుఁడీ.

46

క. పదునాలుగు లోకంబుల

పదముల మిముఁ బుచ్చఁబెట్టఁ శ్రీ బ్రభువును నై చె

న్నొదవుదు నకలై శ్వర్య

ప్రదుఁడు స్వతంత్రుండు నాగరేబరఁగుదు నెందున్.

47

ఆ. ఇంద్రియముల గెల్చి శ్రీ యెక్కటి నిర్విఘ్న

యోగచిత్తు ఖామ్యతోపయోగి

మై యశీదృచ్చఁ దిరుగునట్టి యోగీంద్రుండు

నరయనేనకాని శ్రీ యెరుఁడు లేడు.

48

క. ఎన్నఁడు నొండు దలంపక

నన్ని పరబ్రహ్మమని మనంబున నిడియ

త్యున్నతిఁ దపములు సేయుచు

నున్న వివేకులకుఁ గలుగు శ్రీ సురుకుభఫలీముల్.

49

చ. అని తనుదానె చెప్పకొని శ్రీ హర్ష సుధారస వారి రాశిలో

ననయము నోలలాడు హృదయంబునఁ దా ననలారుచున్న య

వ్వనరుహ సంభవున్ భువన శ్రీ వందితు సుల్కట దివ్యతేజనిం

గనుఁగొని ప్రాంజలుల్ దనరఁగగా సురలోలి నుతించి రొక్కటన్.

50

◆◆◆ బ్రహ్మజు డేవతలు మొదలయినవారు బ్రహ్మను ప్రోక్షము నేయుట. ◆◆◆

సీ. బ్రహ్మలయ్యెనమండ్రు శ పరమార్థమని పల్కి
రిదమిద్ధమనియె మాత్రసీంద్రగణము
లింద్రాదిదిక్పాలు శ రీలాగ యశానని
రాదిత్యు లిదినిశ్చరయంబయనిరి
తప్పదీమాట నిశ్చదానపులాడిరి
కల్లగాదనియె యశక్షువ్రజంబు
సత్యోక్తియనిరి నిశ్చరసమూహంబులు
గంధర్వపతులు నిశ్కంబయనిరి

తే. యాశ్వినేయులు మనువులు శ నాద్వియైన
వారు సట్లనెయనిరి దుశ్రావరఫణితిఁ
దన్నహా హేమమపుడు మంత్రధాన మథన
సమయసాగర ఘమఘమ శ స్వసము 1 గలిచె.

51

క. వనజభవు సంతవాడును
ఘనవైష్ణవమాయ కొలఁది శ గానఁడటన్మం
గనునీ ముంతెడు నీళ్లను
మునుగుచుఁ గాఱుపు లఱచు శ మూఢుండెందుక.

52

◆◆◆ మార్కండేయ మహాముని యాశ్లేషించి పలుకుట. ◆◆◆

వ. ఇవ్విధంబున విభాత జగదేకాధిపత్యంబు వహించి యాత్మస్తుతి చేసుకొనిన
నాదరించి సింహగర్జకుంబ్రతిధ్వనులిచ్చు గిరి గుహగర్భంబులుంబోలె తదను
రూపంబునఁ గంఠశోషణంబుగా నుద్ఘోషింపుచు నవ్విరించిఁ బ్రస్తుతింపచు
విజ్ఞానవిహీనుల దేవదానవాది దివ్యయోనులంజూచి సహింపకలేది మార్కం
డేయ మహామునీంద్రుండు బ్రహ్మానందంబునుం బోనిదోర్దండంబై త్రి యంద
ఱంగలయ వారించి ప్రతాపతి నవలోకించి.

53

ఉ. వేదపురాణ శాస్త్రముఖ శ విద్యలు మూర్తివహించి పల్కెడుక
సాదరతం బ్రమాణముగ శ నన్న క్రియం బరమాద్భుతంబుగా
నాదిమునీంద్రముఖ్యుండు చిశ్రాయురుపేతుండు పూనిపల్కెనం
భోద గభీరనాదమున శ మోహపరీతుని నబ్జజాతునిక.

54

1. డెలిపె 2. మూ. పా. 'గనుగొనునే' గాదులరచు. ముంతెడునీళ్లను మునుగుచు.
3. ఆ. పా. నాలించి. 4. సాదరణన్ ప్రహేదముగ సత్కీయంబం.

మ. పరదై వంబును బ్రహ్మయోగియు పరశ్రబహ్మైక తేజంబునుం
బురుషుండుం భువనైక నాయకుడు సంభోజాననాండావలీ
పరినిర్మాతయు హర్తయు స్వరదుఁడుం శ భావింప విష్ణుండయై
పరగన్నిన్ను నుతించుకొన్న నుమతుల్ శ పాటెతురే పద్మజా.

55

ఆ. నిన్నుఁగాదు మొన్న నీవు జనించుట
నిపుడసంభవించె శ నీజగంబు
నపుడప్రభుఁడవై తిరవకటమహాప్రభుం
డైన విష్ణుఁడుంట శ యరయవైతి.

56

క. నారాయణ నాభీనర
సీరుహమున నుకృతి ఫలవిశేషంబునఁ బెం
పారఁగఁబుట్టుట మఱచితి
వే రాజన మేల మఱువనీ¹ శ దెట్టెనన్.

57

వ. పూర్వజన్మ సహస్రంబుల నేలాగుతపంబు లాచరించితిమో తత్ఫల పరిపా
కంబున పరమ పురుషుండైన పద్మనాభుని నాభీపద్మంబున నుద్భవించి పద్మ
సంభవుండను ప్రధాననామంబు వహించి యమ్ముహూత్సుని ప్రసాదంబున
జగంబును సృజించి సప్తవై పర్యాయంబున బ్రహ్మాది నామంబులఁ
బ్రసిద్ధుండవై ప్రతాపంబు వడసితివి. ఈమేలు ప్రకటించిన బ్రహ్మణ్య
డైన వంబును బ్రహ్మాండనాయకుండును, బ్రహ్మయోగియు, పరబ్రహ్మంబును,
బ్రహ్మతీపురుషాధీశ్వరుండును, కాలాతీతుండును, కాల స్వరూపుండును,
నిత్యుండును, సర్వవ్యాపకుండును, సకల జగత్సృష్టి కర్తకుండును, విష్ణుండ
యని తగిన ధీమంతులఁ బ్రబోధింపుచు, స్వామిభృత్యన్యాయంబున నదే
వుని నేవీంపుచుండక దురభిమానంబున నజ్ఞుండవై నేనే దై వంబనని యాడు
కొనుట దగునేయని పలికిన, నప్పలుకులు క్రోధోద్బోధకంబులైన నిర్వేదించి
యాసత్యసంధునితో నిట్లనియె.

58

◆◆◆ అందుకు బ్రహ్మకొపించి విష్ణుమార్తి నాడేపించుట. ◆◆◆

చ. హరిపరమాత్ముండుం బ్రభుండు శ నయ్యెనయేనిజగంబు తానెవెం
పరుదుగ సంఘటింపవలదంటినె నేబలె సర్వపూజ్యమై
పరగెడు బ్రహ్మపట్టమున శ భాసీలుచున్ సకలైకసేవ్యుడై
యరువిధ వాన్వితుండగుచు శ నుండక యూరకయుండనేటికిన్.

59

1. క. నెదెట్టెనన్. చ. నీదెట్టెనన్. (ఆ-పా) నిందెట్టెనన్. 2. బ్రహ్మనామంబుల ప్రసిద్ధుండవై ప్రధానంబుకు 3. ఆ.పా. గీర్తింపుచుండక, 4. ఆ. పా. నావలె.

ఆ. అతనినాభియందు శ నవతరించిన మాత్ర

సంయమిస్త్ర పౌరుషంబు చెడెనె

స్థానమొకటిలేక శ జనియించునేయెట్టి

దై నదానికేమి శ యవలవినుము.

60

నీ. ఉదయింపఁడే సూర్యుఁడనయాద్రి నుదయాద్రి

కంటెను తేజమై శ కానఁబడఁడె

ప్రభవింపఁడే నహ్నికపాదపంబునపాద

పముకంటె ప్రాభవాశ్చయముగాదె

అంకురింపదెముత్తరయము చిప్పనాచిప్ప

కంటె సత్కాంతి సంరగతముగాదె

యుద్భవింపదె ఫల శ మొగిఁ బుష్పమునఁబుష్ప

మునకంటె నుపయోగ్య శ మనఁగఁబడదె

తే. జననమందడెకర్పూర శ మనఁటివంటి

కంటె నిఖిలైకయోగ్యమై శ గడలుకొనదె

యట్ల యోనునుహరియందు శ నవతరించి

యంతకంటెను బూజ్యుండ శ నై తివినుము.

61

క. నేజనియించిన కతమున

నీజగములు గలిగెఁగాక శ యిన్నాళ్లయ్యం

భోజాక్షుఁడు స్పృశియింప బ్ర

యోజకుఁడగు నేని యూర శ కుండునె చెబుమా.

62

క. నాకల్పించినలోకము

గాకజనార్దనుఁడు వేతె శ గల్పించెనె యా

లోకము గల్గినఁజెప్పము

నీకన్నదిగలిగెనేని శ నిఖలమునెఱుఁగఁ.

63

ఉ. ఈమునులీమరుద్గణము శ లీదనుజుల్ వినియూరకుండఁగా

నేమని మించి పల్కితివి శ యీసభలోపల పద్మనాభుడై

బ్రేమవహించి నాకునొక శ పిన్నతనంబుగ నీవు వెద్దవై

యీమయి నీకుబంటితెలివిక్కడ నేరికి లేకపోయెనే.

64

ఉ. ఆరయలోకనాథుఁడు సురరాసుర పూజ్యుఁడు కర్తవ్యావిధిం

జీరికినిట్లు గైకొనక శ చెల్లునెయామునీ దేవకోటిలో

మూలకనోటి క్రొవ్వున దుగుక్తులుపల్కఁగనంచునుండుగా

నేరకధిక్కరించితివి శ నిన్నియ నేమనవృద్ధతాపనా.

65

ఆ. అనిన మందహాస శ్రీ మందందగోచులఁ

జంద్రికామయూఖ శ్రీ సదృశమగుచు

రత్నదర్పణాభీరరామ సముద్దామ

మృదుకపోలరుచికి శ్రీ మెఱుంగుగాఁగ.

66

మ. అర్కోదగ్రరుచి ప్రకాశుఁడు ప్రభా శ్రీ వాఙ్మండు వేదార్థసం

పర్క ప్రస్ఫుటసత్యవాక్యఁడు మహాప్రామాణిక శ్రేష్ఠుఁడౌ

మార్కండేయ మహామునీశ్వరుఁడుప శ్రీ ద్వాప్రొద్భవుఁ మూఢతా

కార్మశ్యం బెడలింపఁగోరి పలికె శ్రీ గంభీర వాక్తృత్వమున్.

67

—◆◆◆ మార్కండేయుఁడు విష్ణుప్రభావ మనేకవిధములఁ జెప్పట. ◆◆◆—

తే. హస్తీమత కాంతరము సహాస్రసాంతరంబు

విష్ణునకు నీకు నిట్లు భావించలేక

పలికితివి నీవు నీబ్రహ్మోపదము నెంత

యతని దాసానదాసుని శ్రీ ప్రతికిరావు.

68

ఉ. అక్కట కన్నులారఁగనితయైన నెఱుంగవు రాజసంబు వెం

వెక్కఁగ వేద మేదినుతీయించెడుఁ జూడవె తద్రహస్యమున్

1. సృష్కృత మయ్యె నీకతన శ్రీ నల్పవిచారుడ వాటఁ జేసి నీ

వెక్కడ విష్ణుఁడెక్కడ స శ్రీ హింతురెయ్యార్యులనర్హవాక్యముల్.

69

క. ఎన్న నినుఁబోటి బ్రహ్మలు

వెన్నుని నాభీసరోజ శ్రీ వీధిమరందో

త్సన్నులయి పద్మజాండము

లెన్నెన్నొ సృజింపుచుందురీ చందమునన్.

70

క. నా సంభవించినది మొద

లీసందునఁజేసిరి బ్రహ్మ శ్రీ లిరువురు వినుప

దాసన ! తద్భవనద్వయ

మాసరసిజనాభమూర్తి శ్రీ యందున డిండెన్.

71

వ. చిన్మయమూర్తియగు సమ్మహాపురుషునియందు ప్రాణిగణ సంకీర్ణంబులగు

బ్రహ్మాండంబులు సర్వతోముఖంబులు తండ్రోప తండంబులై మెండుకొని

జంతువులంబోలె నావిర్భవింపుచుం గాలపరిపాకంబున భగ్నంబులై పోవు

చుండు కొన్ని బ్రహ్మాండంబులు గగనంబున నక్షత్రంబులుం బోలె

దృశ్యాదృశ్యంబులై యుండు. నొక్కచోట సమ్మహా మాయానాటకుండు తన

మాయవలన లోకంబులకుఁ బ్రళయ దశలు గల్పించి వినోదలీలకై నినుఁబోటి

1. మూలపాఠము—సృష్కృడమయ్యె నీకతన నల్పవిచారుడవాటఁజేసి. వెక్కడమయ్యె

నీకతనవృత్తు 2. యార్యులనర్హవాక్యముల్. 3. ఫలంబుబరి.

[బహులం జెక్కండ్రంబుట్టింది వారు వడుచులు బాహురిండ్లు గట్టుకొని
యాడునట్లు తన మ్రోల నిటువంటి జగంబులు పన్నుకొని యాడుచున్నవారిలో
నొక్కడై తిరుగుచుండు నతని దివ్యప్రభావంబు లనేక విధ¹చిత్రకారణంబులు.

క. తన కపటకృత్యమఖలము

ననశిక, జనుల్ బ్రహ్మసృష్టియని భ్రమయుటకై

నినుంగని నీచేజగములు

జనియింపగఁజేసి హరి శ విచారింపు తగఁ.

78

ఆ. విష్ణుమాయగాఁగ శ వివరింపుదురు మహా

స్థూత్సమతులు మఱియు శ స్థూలమతులు

బ్రహ్మసృష్టిగాఁగ శ భావింతుకొంద తె

ద్రియును నెఱుకపడక శ తిరుగుచుండ.

74

ఆ. హరికి సృష్టికర్తృవై జనించుటఁజేసి

యధిక దివ్యతేజ శ మడరెనీకు

నన్నదాది దివిజ శ లర్చింపవెలసితి

వంతపట్టుచాలరదే మహాత్మా.

75

— వటపత్ర శయనఁడైన విష్ణుమూర్తికి మార్కండేయు ను జరిగిన సంభాషణము. —

వ. ఇంక నొక్కరహస్యంబు వినుము.

76

తే. నీవు బుట్టకమున్న ముగిసితిమీఁది

బాలవట పల్లవంబున శ బాలమూర్తి

నొంటిఁ బవళించి హరిదివ్య శ యోగలీలఁ

దన్నుఁ దానాత్మ భావించుచున్నవేళ.

77

సీ. ⁴ నేనొక్కరుండ నీటిలోనఁ దోడవ్వఁడు

లేక యెల్లడలఁ జీకాకుపడుచు

నీదుచు మునుగుచు శ నెగయుచు గ్రోగ్గోలు

పడి మొరటిల్లుచు శ భ్రమసి విభుని

శివుని సంతతము బూజింతు నాదేవుడ

య్యెడ డాఁగియున్నాఁడో శ యింక నెట్లు

సచరాచరంబులై శ జగములు పొలసిన

వీవేళనాకు దిర్క్కై వసించు

1. విచిత్ర. 2. న నేక. 3. మా. పా. స్థూలమతులు బ్రహ్మసృష్టిగాఁగ భావించినట్లు
చుకుల. ఆ. పా. స్థూలమతులు జంగమస్థూలమతులు బ్రహ్మసృష్టిగాఁగ భావింపుదురు అజ్ఞులదియు.
4. నే నొక్కరుండను నీటిలో దోడవ్వరులేక చీకాకునొంది నీట. 5. శ్రోగ్గోడు.

తే. నెచట నాడేవుఁ గనుగొందు శ నేమిసేయు

వాఁడనని క్రుమ్మరుచు నొక్క శ వలన మాయ

నట్లు శైశవలీలా విహారరసిక

మానసంబు¹చి దానంద శ మందిరముగ.

78

సీ. పరితస్సర్పర త్రృభోక్త²ర రత్నమునుబోలె

క్రొ మ్మెఱుంగులు గిరిశో నెడువాని

నీటదోఁగుచు నిగతనిగమను చిగురు మ

²జ్ఞాకు పానువున సాంకపారువాని

మంజీరమేఖలా శ మణిమయ శైవేయ

మకరకుండలదీప్తి శ మలయువాని

వెలిదమ్మి శేకుచూరపులఁ జిన్నినవ్వుల

లేతవెన్నెల జక్క శ లించువాని

తే. బాలుఁడయ్యను బ్రాధితో³ శ బరగువాని

గోచరించియు బ్రహ్మమై శ తోచువాని

సృష్టి లీలాత్మకుండలై శ చెలఁగువాని

విపుల మాయాచరిష్ణు సర్వవిష్ణుగంటి.

79

వ. కనిజగత్ప్రళయంబై మిన్ను మోచియున్న యమ్మున్నీటిమీఁదఁ దేలియాడు ముద్దు గద్దరి బాలుండెవ్వఁడో యాశ్చర్యంబై యున్నది. కపటబాలుండై వర్తించునొక్క దివ్యపురుషుండు గాఁబోలు నితని చూడంబు గండమని డాయంబోయి సకలశూన్యంబైన చీకటిం ³గలిసియున్న వెంటై టి నీటిమీఁద నొక్కరుండవు వెఱపులేక యున్నవాడవన్నా నీవెక్కడ పిన్నపాపడవు. నీవిధం బెఱిగించి నన్ను నూరడింపుము. చేరుగడలేక యున్నవాడ చంద్ర శేఖరుండెచ్చట నున్నవాడు నీవెఱుంగుదువే యనిన నిందులో నున్నవాడు పోయి చూడుమని నోరు దెఱచిన నేను గిరిగుహ గర్భంబునుంబోని తదభ్యంత రంబు ప్రవేశించి యందు చంద్ర సూర్య గ్రహసక్షత్ర సరిత్సాగర పర్యత వనపవన దహన విలసితంబులును, బ్రహ్మాది దేవదానవమానవ ప్రభృతి జంతుకోటి సమర్థంబులును, మహాత్మవాడంబరాభి రామంబులునగు చదు ర్దశభవనంబులు గానవచ్చిన విస్మయంబంది కామసంచారంబున సకలం బును గలయఁ గ్రుమ్మరియొక్కచోటఁ శైలానవానుండగు నిందుధరుని దర్శించి యారాధించి తత్ప్రసాదంబుపడసి, యచటనుండక వెండియుఁ గొంత తడవునకుఁ దదద్వదన ద్వారంబున వెడలిచూచు నప్పుడప్పుండరికాక్షుండు

1. మానసంబున సచ్చిదానందమయని.

2. శ్రావ్య 'ఈచరణమలోకుసంధి'—అని

యున్నది. 3. ఆ. పా. గపసి. 4. ప్రా. పా. తద్వనద్వారంబునమగుడివెడలి.

వైకుంఠ దివ్యభవనశేషపర్యంకంబున లక్ష్మీసమేతుండై దివ్యాంబరాభరణ గంధమాల్యాలం కృతుండును శంఖ చక్ర గదా పద్మ శోభితుండును మధుర మందస్మిత సుధాధారాభిషిక్త భక్తలోచనుండును నగుచు నానందించుచున్న లాగు కన్నులకు వెక్కనంబుగాఁ జూచి నలుదిక్కులు ప్రతీక్షించునప్పుడు నీవు గల్పించిన యీప్రపంచంబు గానవచ్చిన నచ్చేరువంది, యాపరమానంద స్వరూపంబునకు నభివందన సహస్రంబులు సమర్పించి, యుదంచితరోమాంచ కంచుకిత దేహుండనై యానందాశ్రు కణంబులు²రలంగరంబులు మోడ్చి.

క. ఓ దివ్యపుగవ యో కరు

³ణోదధి యో దేవ దేవ శ్ర యోజనక, భవ

త్పాదారాధన యోగ్యుని

⁴గాదృష్టింపవె మహాత్ములకుల దళాక్షా.

81

చ. తనరు పురాణ సంహితలోతావలముం దగమెట్టి శాస్త్రపుం

బెనుదలుపుల్ వడిందెఱచి శ్ర వెంపున నాగమసాధ మెక్కియం

దనుపమ యోగవీరమున శ్ర సంచితలీల వెలుంగుచుండు ని

⁵స్లనఘనయోగి పుంగవుల శ్ర కంటె నుఖస్థితినిట్లు గాంచితిగ.

82

వ. అని నా నేర్పునట్లు వాక్కుష్మాంజలులు సమర్పించినం గనుంగొని కైకొని మందస్మితంబు నిగుడ మునీంద్రా చంద్రశేఖరుం జూచితివేయనిన విని యంజలి బంధంబుతో మహాపురుషా చంద్రశేఖరుండేల విశ్వప్రపంచం బంతయు ననంత విలాసంబుతోఁ జూచితి. దివ్య ప్రభావంబుచూడ నేనెంత వాడనని నమస్కరించిన నీవు వీరశైవుండవు నాయంశ భేదంబగు శివుని యందభక్తి సలుపుమదిమదీయ హితప్రవర్తనంబని కరుణించె. నాటనుండియు మృత్యుంజయుని సేవింపుచుఁ దదీయ వంప్రసాద సామర్థ్యంబున మృత్యువు గెలిచినవాడఁ గావున లోకంబున నదేవ దేవుని మాయలు కొన్నికొన్ని యెఱుఁగుచు నిటువంటి మహాత్వంబులు చూచుచు నిట్లున్నవాడ నిదినా చూచినయర్థంబు తన్నాయాప్రభావంబు విజ్ఞానహీనులకుఁ దెలియనరది. తనయందు భక్తిసల్పిన మహాత్ములకు మాయావిధానంబుచూపి తుదింబరమ సాయుజ్యంబు గలుపుకొను నింక నొక్క యితీహాసంబు చెప్పెద.

83

●—●—● పుండరీకునికథ. —●—●

క. వినుమధురా పురవరమున

ఘనుండుమహా భాగవతుండు శ్ర గలఁడతఁడు జగ

1. ఆ. పా. భిషేకలోచనుండును. 2. మూల. పా. 'ఉరుక' 3. కానిధి.

4. ఆ. పా. గా నృష్టింపవె. 5. "సంహృతలతావరమున." 6. స్లనఘనయోగి.

7. ఆ. పా. అనిన మన్నించి నీవు.

ద్వినుతుండు పుండరీకుం
డనువిప్రుడు సహజసాత్వికా చారుడిలక.

84

క. సావిత్రియతని యంగన
సావిత్రికి సాటివచ్చు శ సాధ్వీతిలకం
బావలది తోడ నాతడు
శ్రీవిలసితుడైన హరిశచరిత్రము నొందె.

85

సీ. శాంతిసద్వృత్తులు శ సవతుగా సవరించు
గారుణ్యసౌజన్య శ కలితుఁ డగుచు
గర్భధర్మంబుల శ గవగాఁగ నలరించు
సన్వయాచార సరయజ్ఞుడగుచు
సత్యశీలంబులు శ సమముగా సవరించు
మితభాషణార్జవ శ మిళితుఁడగుచు
శ్రుతి¹పరిబోధముల్ శ ప్రతిగాఁగ నొనరించు
బ్రతిభావి రక్తి సంపన్నుడగుచు

తే. ఫాలమున గోపించదన శ ప్రభయు సగుత
జలరుహాక్షంపు ³మాలికల్ శ శ్రవణవీధిఁ
దులసిమంచరియును బలుశకుల రమేశు
కీర్తనము నొప్ప వెలయునా శ కీర్తిధనుడు.

86

సీ. ప్రాణంబుకంటెను శ బరమ హితంబుగాఁ
బాటించు నేప్రాద్దు శ పద్మనాభు
నాత్మనేపథ్య క్రియలకంటె సంప్రీతి
విష్ణుపూజలుగడు శ విస్తరించు
నిల్లాలికంటెను శ నుల్లంబునకుఁ గడు
నింపుగా హరిభక్తి శ నిరపుకొల్పు
లలితపుత్రోపలా శ లనకంటె వైష్ణవ
ధర్మమార్గ సపర్య శ కూర్మినడుపు

తే. వేదపఠనంబుకంటె బహిత్రమనుచు
హరికథా తత్పరుండగు శ యజ్ఞఫలము
కంటెఫలమని తద్వృత శ క్రమము సలుపు
బుండరీకుండు సుజనసంపూజ్యుడగుచు.

87

క. ధీమహితుఁ డతులసాల
గ్రామ శిలాతలమునందు శ గమలాక్షురమా

రాముని సర్పించుమన

స్తామరసమునందుఁ బోలెఁ శ దద్దయుభక్తిన్.

88

—◆◆◆◆◆ పుండరీకనియొద్దకు నారదమునివచ్చి విష్ణుభక్తి ప్రభావము చెప్పట. ◆◆◆◆◆—

వ. ఇవ్విధంబున ననుకూలదాంపత్య సౌభాగ్యంబును సాధుబుధ సేవ్యమాన నిజకులోచిత వ్యాపారంబును విష్ణుభక్తియు సంతకుం గొనసాగ నాగమజ్ఞుం డగు నమ్మహానుభావుండొక్కఁడగు స్వసమాగోచిత తులసీకాననంబున య మునా తీరంబునఁ బిప్పల తరుచ్ఛాయ శీతల ప్రదేశంబున నిమ్మిరువ్వుండై సాలగ్రామ శిలార్చనం బొనర్చువేళ యదృచ్ఛాగతుండై న నారదునింబూజింప నతం డతని శుద్ధసాత్విక ధర్మంబునకు సంతోషించి యిట్లనియె.

89

ఉ. ఆరయవేషభాషలు క్రితయల్ మనమున్ సరియైన సద్గుణో దారుఁడు గల్గుటచ్చెరువు శ ధారుణి నేడిదె చూడఁగంటిఁ బెం పారఁగ వేషభాషలు క్రితయల్ మనమున్ సరియైన సద్గుణో దారుని వైష్ణవౌత్తముని శ ధన్యుని నిన్ను మహీసురాగ్రణి.

90

క. ఇదిగో గృహస్థధర్మం
బిదిగో యాచారపఠత శ యిదిగోముక్తి
ప్రదమార్గము సాలగ్రా
మ దృవత్పూజనముఁజూచి శ మదిహర్షింఁచెన్.

91

క. నీవును సాలగ్రామ శి
లావాసుండై నయట్టి శ లక్ష్మీవిభుఁడున్
భావింపనొక్క యాపం
బై వెలిగెద రేమిచెప్ప శ ననఘచరిత్రా.

92

మ. పట్టంబట్టఁగఁ బౌరు నింద్రియములన్ శ బంధించి వాంఛల్లడున్
బుట్టింపం బలువై న తద్విషయముల్ శ పోఁద్రోలిదుఱ్ఱహృపుం
బట్టె యుత్కట దుఃఖదుర్గతులకుం శ బ్రావై న సంసారముం
గట్టల్కం దిగఁ ద్రోయకేల కలుగుం శ గంజాత్సుపూజారతుల్.

93

చ. నతులుతుల్ నొసహోదరులు శ సంగడికాండ్రు పదార్థజాలముల్
ప్రతిపద దుఃఖమూలములు శ పాపనమాచరణాను బంధముల్
మరిఁ బరికింపనంచు గుణసమాన్యులు తత్పరిముక్తమోహులై
యతుల నుభైక హేతువగు శ నమృతభక్తి భజింతురెంతయున్.

94

శ. వినుదీర్ఘ స్వప్నము జగ
మనియుఁ బ్రపంచంబు మిథ్య శ యనియును సంసా

రనిబద్ధ బుద్ధిమరలిచి

నినుబోటులు విష్ణుభక్తి న నిలుపు దురాత్మన్.

95

ఉ. అంతయు విష్ణుమాయ జగత్మాతృనెఱుంగ మసత్యలోక వి
భ్రాంతము లోకవర్తనము న బ్రహ్మవిదుల్ గనుఁగొండు దీనిన
త్యంత వివేకదృష్టిగని న తద్విరతిన్నిరతంబు చిత్సుఖా
నంతవిలాససిద్ధి కోఱక చ్యుతు భక్తిభజింతు రెంతయున్.

96

మ. పరిబోధాంజనయుక్త చిత్తనయన న ప్రవృత్త దుష్ప్రేల్లన
ద్గురుమాయావృత చిన్నిధానమనియూ న ద్యుల్ విష్ణునింగాంచి దు
స్తరసంసార విమోహదైన్యమెడలన్ న సంతోష సంప్రాప్తివే
బరమ బ్రహ్మపద ప్రసిష్ట సుఖసంపత్ప్రభులౌ చుండెలన్.

97

క. హరిమంత్ర జపని రూఢియు

హరిపూజా సంభ్రమంబు న హరికీర్తనమాం

బరమమగు సాధనము దు

స్తరభవవిదళన మొనర్చి న తిత్పద మొనఁగన్.

98

క. కావున నీవును నుత్తమ

ధీవిభముగల్గి సన్నోతి సాలగ్రా

మావాసుం గేశవుఁడుల

నీవనమంజరులఁ బూజ న నేయుము భక్తిన్.

99

- ♦ ♦ ♦ తులసీప్రభావము. ♦ ♦ ♦ -

అ. కల్పక ప్రసూన న కనకారవిందమా

ణికృపూజనముల న నెలవుకొనదు

జలజనాభు చిత్త న జలజంబు తులసీద

భార్చనమునఁబోలె న సనఘచరిత.

100

క. తులసీకానన మెచ్చట

విలసిల్లుచు నుండునచట న విష్ణుఁడునుండన్

జలజాక్షుఁడున్నచోటను

జలజానన ముఖ్యదివిజ న సంఘమునుండున్.

101

అ. భక్తజనులయందు న బావనతులసీమ

హీజవాటియందు న నెట్టివేడ్క

⁴(నుండునట్టివేడ్క) న నుండఁడుహరిలక్ష్మి

యందు బరమపదమునందు వినుము.

102

సీ. శ్రీతులసీమహీశాతాభిషేకంబు
 పట్టాభిషేక సంపత్ప్రదంబు
 శ్రీతులసీతీర్థ శ సిద్ధర సార్వత్వ
 మవబృథన్నాన పురణావహంబు
 శ్రీతులసీమూల శ మృత్తికాతిలకంబు
 యమనిశాచర పరిహారక్ష
 శ్రీతులసీనమ శ స్క్రియబ్రహ్మహత్యాది
 పాపతిగస్క్రియా శ ప్రాథముద్ర

తే. తాపహరణంబుతులసీ ప్రసరక్షిణంబు
 శ్రీకరము నిత్యతులసీ విరలోకనంబు
 వేదశాస్త్రోపనిషదర్థ శ విశ్రుతంబు
 దీనిఫలమేమిచెప్ప భూరదేవవర్య.

103

సీ. తులసీమహీజంబు శ మొలునఁబెట్టినఁగల్గు
 ససముద్రభూదాన శ సమఫలంబు
 తులసీవనము దండనలకు శ్రాద్ధంబు గ
 యాశ్రాద్ధఫలదమై శ యతిశయిల్లు
 తులసీవనంబునంద్రు జపించుమంత్రమొ
 క్కటికోటియై స్వసంకల్పమొసఁగు
 తులసీవిలాసంబునగల యిల్లు కలనైన
 దర్శింపభయమందు శ దండధరుడు

తే. తులసిదురితాహితాభేద్య శ దుర్గభూమి
 తులసిసజ్జన గృహవాటి శ కలకుఁదొడవు
 తులసినిత్య మహోత్సవంబులకు నెలవు
 తులసికై వల్య లక్ష్మీకే శ దోడునీడ.

104

క. గంగాకళింద జాదితి
 రంగిణులందీర్థమాడఁ శ బ్రాపించుఫలం
 బంగీకృతమగు శ్రీతుల
 సింగరములనంటినపుడ శ చింతింపుతగఁ.

105

తే. తులసి యెన్నులనెత్తావితులకురాదు
 కల్పవృక్షప్రసూన సురగంధధరము
 తల్లనస్సంజరీపూజఁ శ దన్నుఁదనువు
 వారిక చ్యుతుడచ్యుతానవాన మొసఁగు.

106

వ. అని తులనీవనలక్ష్మిం బ్రశంసించి.

107

చ. ప్రతిదివసోపవాసములఁ శ బౌయక కృత్సియు నత్యదానస
ద్వితములఁబెద్దలయును దురంతతపోనలకీలఁ గ్రాగియున్
గ్రతునియమార్తి మాఁగియును శ గానరు వైష్ణవ దివ్యబోకమ
చ్యుతపదపంకజార్చకుల శ చొప్పన విప్రకులై కభూషణా.

108

మ. ప్రతిమాన్ధంజిల హృజ్జలాగ్ని రవిబింబభస్మాన లక్ష్మప్రకా
శితునారాయణుఁ గొందఱు త్తమగుణుల్ శ సేవింతురార్యుల్ ఘనుల్
ప్రతిభంగొందఱు నీవునుంబలెనె సాశ్రమామ సాక్షాత్ప్రకా
శితులక్షీవిభుఁ బూజసేతుర మృత శ శ్రీవాస సౌఖ్యాగ్నులై.

109

—◆— సాలగ్రామ పూజామాహాత్మ్యము. —◆—

క. ఏమిటియందును న ల

గ్రామస్థలియందుఁబోలె శ కమలాక్షుఁడు తే
జోమహితుఁడగుచుఁ బూజితుఁ
డై మోక్ష శ్రీనొసంగఁడందఱు మహాత్ముల్.

110

శా. ఉగ్రై న స్తిమిరార్క మండలము నిరత్యోత్కృష్ట దుఃఖాటపీ
వ్యగ్రోదగ్రమహాదవాగ్ని కుమతీవ్యాపారదుగ్ధోహస
ర్వగ్రస్తాభయదానమానిత కళాశ్రవక్షింద రూపంబు సా
లగ్రామాచ్యుత పూజనంబు సుజనాశలంకారచూడామణీ.

111

ఆ. కీర్తనీయవజ్ర శ కీటవినిర్మిత

చారుచక్రసుప్రసన్నమైన
విష్ణుదివ్యమూర్తి శ వెలయు సాలగ్రామ
మల్పమతుల కబ్బరదర్పలొసంగ.

112

క. వినుసాలగ్రామ శిలా

ర్చన మెవ్వఁడొనర్చువాని శ సకల పితృగణం
బును పితృలోకంబునకును
జనుయమపురినుండి యైన శ సత్యం బనఘా.

113

ఆ. అనఘ కారియైన శ నఘవంతుడైన మో

హంధకార మగ్నుఁడైన భక్తీ
బూనివేడ్క నెవ్వఁడైన సాలగ్రామ
పూజసేయునతఁడు శ పూజ్యులముఁడు.

114

నీ. దివ్యసాల గ్రామరదేవ మందిరము ప్ర
 త్యక్షవై కుంఠ పురణ్యాలయంబు
 దివ్యసాలగ్రామ శ దేవైశ్చప్రకీడ
 త్రిభువన సామ్రాజ్య శ దివ్యపదవి
 దివ్యసాల గ్రామరదేవ పూజానిష్ఠ
 బ్రహ్మ నిర్వాణ సంకపన్నలీల
 దివ్యసాల గ్రామరదేవ తీర్థ ప్రసా
 దములు త్రిలోక సేవ్యములు దలఁప

ఆ. నిదియెఱింగినువ్వై శ యెపుడు సాలగ్రామ
 పూజసేయుదురు ప్రబుద్ధమతులు
 మేచ్చుశూద్రకుమతతత్తుచ్చు చండాల నా
 స్తికులు దక్కవినము శ ధీరహృదయ.

115

—◆◆◆ హరినామకీర్తన ప్రభావము. ◆◆◆—

క. హరినామ కీర్తనమునకు
 నరయఁ గనేకులజలయిన శ నర్తులుపూజా
 పఠతగల పుణ్యసంపద
 హరియొనఁగుం గీర్తనీయఁగై వారలకుఁ.

116

క. విస్తారంబగు దుష్కృత
 దుస్తర సంసార వార్తితుదిఁ గోరరమే
 శస్త్రుతి నాకారూఢుల
 కస్తోకాత్ములకుఁగాక శ యన్యులకగునే.

117

తే. పుత్రమిత్ర కళితార్థ శ భూరివిషయ
 సంకులంబగు సంసార శ చక్రమెల్ల
 విష్ణుమాయా మహామోహ శ విభ్రమంబు
 దీని మదివాడికొల్పు భూరదేవ వర్య.

118

తే. విష్ణుమాయా పరాధీన శ విధివిధేయ
 ధర్మమల్నార్థభోగ ప్రదంబు వినుము
 నర్వధర్మంబులును మాని శ చక్రధరుని
 నాశ్రయింపుము చిత్తు భూరవాప్తికొఱకు.

119

—◆◆◆ పుండరీకుఁడు మిక్కిలిగ క్తిచేత హరిపూజచేయుట. ◆◆◆—

వ. అని యనేక పరమరహస్యంబు లెఱింగించి భవనందనుం డెందేనియుం
 జనియె. తననంతరంబ యన్యుహీదేవైశ్చత్తముండు చిత్తంబున లోకోత్త

రుండగు నారదముని సత్తముని సత్యవచనంబులు వేదప్రమాణంబులని
యాదరించి తొల్లింటికంటెను బ్రతిదిన ప్రవర్ధమాన సువ్యక్తభక్తి తాత్పర్యం
బులుగలిగి సాలగ్రామ విష్ణుపూజా మహోత్సవంబు లొనర్చుచుఁ దదీయ
మంత్ర పఠతంత్రుండును దదీయ నామస్మరణ పరాయణుండునునై యను
కుల కులపాలికా సహాయుండగుచు నిజ కులోచిత ధర్మ కర్మంబులు
కృష్ణార్పణ బుద్ధిందగిన కొలందివిడువక నడుపుచుం, దనలోన. 120

ఉ. నారద సంయమిశ్వరుఁడు శ్రీ నా కుపదేశమొనర్చి విష్ణు పూ
జారతియుం దదీయగుణ శ్రీ సంస్మరణ స్తవమంత్ర తంత్ర వి
ద్యారమణీయ భంగియుఁ గృతార్థుండ నైతి మదీయజన్మ సం
స్కార విశేషసంపద జగంబుల వర్ణనకెక్కుఁ టో¹యింక. 121

వ. అని హర్షించి వెండియు. 122

క. ఇస్సీ సంసారంబిది
లెస్సదనంబేమియును ²భరణింపక మిగులక
సిస్సారంబైతోచు మ
న స్సంకల్పములు వెక్కు శ్రీ నాశముఁ బొందెక. 123

◆◆◆ ఇదియంతయు విష్ణుమాయను సర్వమంచు పుండరీకుఁడు సంజేహపడుట. ◆◆◆

ఉ. ³ఆమునిస్సైతముక భువన శ్రీ మంతయు విష్ణునిదివ్యమోహ మా
యామయమంచుఁ బల్కెనిది శ్రీ యట్లనయ్యెడుఁ జూడఁ జూడ మి
థ్యామమతన్ నిజంబుగఁ బరదార్థవిసర్జన మాచరింపఁగా
లేమినయాతలంపును జరలించెడుగాని యొకించుకాత్మలోక. 124

వ. అని కొండొక పరమార్థంబు విచారించి విష్ణుమాయా విభ్రమంబున నవ్విచా
రంబు గొనసాగింపలేక ప్రపంచం బాలోకించి. 125

మ. ఆలుం బిడ్డలు నిండ్లు సర్థమును నశయ్యెయన్వయాచారముల్
నాళికాసన సృష్టికర్తృకములై శ్రీ నానావిధార్థంబులై
యాలీలం బహుకాలముల్ గడవఁగానీ సర్వముక విష్ణు మా
యాలాస్యంబిది యాటకున్ మదికి దృష్టాంతంబు నాకెల్లగుక. 126

మ. ఈ భూమండలి యీసముద్రవలయం శ్రీ బీనాయు వీసావకం
బీభాస్వత్తు హినాంశుదీప్తి కలుగనీ జంతు సంపత్తి మా
యా భిన్నములటంట యెట్టు లవి దృష్టాంతంబులై యుండఁగా
నేభావంబున నిశ్చయింతు నొకట శ్రీ సీతభ్య మిథ్యా ద్వయిన్. 127

క. నాయాత్మకు దృష్టాంతం

బైయుండిన దాడ మాయ శ యనలేనపుడుం
దోయజభవ కల్పితమగు
నీయఖలము మాటలింక శ నేటికి వేయున్.

128

క. ఈయాలును నీబిడ్డలు

నీయిండ్లును నీ కులంబు శ నిల్లుండఁగ వే
తేయొక సంసారస్థితి
యైయుండిన మాయ'యనఁగ శ నగునఖలంబున్.

129

ప. అని యివ్వధంబున సందేహ దోలాందోళాయమాన మానసుండగుచుఁ
గ్రమ్మఁగ బరబ్రహ్మవేదియగు నారదమహామునీంద్రుని సత్యోపదేశంబువలన
నకలంబును విష్ణుమాయా విలసనంబని వినిన తెఱంగు నిశ్చయంబుగా
నెఱుంగంగోరి యప్పటప్పటికి స్వామీ నే నీభక్తుండ నీవు భక్తవత్సలుండవు
గావున నించుక నీమాయ చూపవలయునని విష్ణునిం బ్రార్థించుచున్నవాడై
యొక్కనాడు పితృదివసంబున బ్రాహ్మణుల నిమంత్రణంబుచేసి, ధర్మపత్ని
యగు సావిత్రి కృతస్నానయై పాకయత్నంబు నడుపుచుండఁ దదీయోచిత
ద్రవ్యంబులు సంపాదించి మధ్యాహ్న సమయంబున నదికింబోయి.

130

ఆ. తీర్థమాడివిధులు శ తీర్థి సూర్యోపాస్తేః

జేసి విమల పులిస శ సీమయందుఁ
బంకజాసనమునఁ శ బదిలుండై విష్ణు నా
మత్రయము జపించి శ మరియు నతఁడు.

131

క. కుండేందు ధవళమూర్తిని

మందస్మిత మధురవదన శ మండలు మాయా
నుందరు విష్ణునిఁ దనమది
సందేహనివృత్తికొఱకు శ స్మరియించెదుదిన్.

132

—◆◆◆ పుండరీకుని విష్ణుమాయ యావహించుట. ◆◆◆—

తే. అన్నవట్టినగతి నిద్ర శ యలమినట్లు

మూర్ఛవచ్చిన పగిదికనొగ్గించి చిత్త
మింద్రియవ్యాప్తి నుడిగిత శ దేకనిష్ఠ
నలరఁగలవ్రాతె హరిమాయ శ యాశ్రయించె

133

1. ఆ. పా. యైయుండిన నపుడు మాయయగు నఖలంబున్. 2. ఆ. పా. దృష్టాంతం
బుగా నెఱుంగంగోరి. 3. కన్యోత్పు.

తే. వాణి¹జనియింపఁ దొల్లింటి శ భవము తెలివిఁ
గప్పి వివరీత కృత్యమై శ త్రిప్పుచున్న
వినుత చారిత్రమైన యా శ విష్ణుమాయ
విప్రసహజ ప్రకృతియును శ వేటుచేసె. 184

వ. ఇట్లు పుండరీకుండును విగత విజ్ఞానుండై యుండు నవసరంబున. 185

—◆◆◆ ఆకనియొద్ద కొక బోయపడుచు వచ్చుట. ◆◆◆—

క. ²మారునిమోహన తీవ్ర వి
కారము స్త్రీరూపమొంది శ కదిసినక్రియ సౌ
పారియొక బోయగుబైత
చేరువఁ గనుపట్టె విప్రచిత్తం బలరగ. 186

సీ. పచ్చగాజలయొప్పు శ పచరించు చేతుల
సంకుటుంగరముల శ చేయలెనఁగ
నిగనిగల్ దొలకాడు శ బిగువు చన్నులమీదఁ
గురువింద పూ³సల శ సరము దనర
ధవళతాళపలాళశతాటంక రుచి మించు
చెక్కులఁ జిటునవ్వు శ జీరువాఱఁ
గొప్పన కందని శ కురులు నించుక దోచు
నుదుటి జేవురు బొట్టు శ కుదురు మెఱచు

తే. సన్నవలివెంపు ట్టొల్లియ శ సగముగట్టి
సగము మునుకిడి యొయ్యార శ ముగమెఱుంగు
కంచుమెట్టెలు మొరయంగఁ గడకవచ్చు
నవ్వీలాసినిఁ దగమెచ్చె శ నవనిసురుడు. 187

క. ఆలీలావతి విభ్రమ
హేలాయావన గుణముల శ నెవ్వని తలఁపాం
దోళింపదు ధైర్యచ్యుత
మైలోకమునందు సంగ శ జార్తం బగుచుగ. 188

తే. అట్లు ముందటఁ బ్రత్యక్ష శ మైన మదన
దేవతయుఁ బోలె నొప్పనా శ తీగఁబోడి

1. వాణి జనియింప. 2. ఈ పద్యము ప్రా. ప్రతిలోలేదు. అ. ప. ప్రతినుండి గ్రహింపఁ బడినది. 3. ప్రా. పా. కురువిందపూగుబ్బ. 4. నువనాటి.

మేలియెల జవ్వనమునకు శ లోలుడయ్యె
విగత లజ్జాభిమానుడై శ విప్రకులుడు.

189

క. కులశీలంబులు దలచు నె

వలరాయని బారిబడిన శ వాడు నవీనో

జ్వల యౌవన సంపద గల

కలికిమెఱుగువాలు¹ గంటి శ కడుచే పడినా.

140

తే. దాని మదనోన్ముఖత్వంబు శ దాని సౌభగు

దాని క్రొమ్మేని జిగి బిగి శ దాని వయసు

మదనుసామ్రాజ్య కళలట్లు శ మారుమలయఁ

జూచి పులకించె మమతలఁ శ జొక్కుచేలి.

141

క. అది మాయావిలసనమని

మదిఁగానకపోయెఁ గాక శ మఱిపాఱుడు దా

నిదిబోయత యనవలచే

²తుది భ్రమసిన తలపుతెలివి శ దూఁకొనఁ దెందున్.

142

—◆◆◆ ఆ బోయదానిని పుండరీకుండు మోహించుట. ◆◆◆—

ప. వెండియు.

143

ఉ. ఇయ్యెలనాఁగ యొంటిబడి శ యిక్కడికిం జనుదెంచె లీలనిం

కెయ్యడకైనఁ బోఁగలదొ శ యేనుయినం బనిగల్గి యిచ్చటం

దియ్యముచూపనుండునొ మరదింబరికింపఁ గనంచు నాత్మలో

నయ్యనసీనుండు వెడ శ యాసల వెల్లునఁ దల్లడిల్లఁగన్.

144

ఉ. ఆచపలాక్షియుం గదిసి శ యాధరణీ సురపంచబాణుని

జూచె మనోనురాగమతి శ సొంపునఁ బొంపిరివ్రాపు చూపునం

జూచిన చూపులోన మదిజోకె వికారము మైచెమర్పఁబె

³ల్లేదిన సౌఖ్యముల్ వెలప శ లించెను గోకిఁ దావలంబులై.

145

క. జవ్వనపు సిరులుమదమునఁ

గ్రొవ్వారుచు నున్న మెఱుగు శ గుబ్బలతోడఁ,

నివ్వటిలుచున్న కన్నియ

యెవ్వనిఁబై కొనదురతికి శ నేకతమైనా.

146

క. ఎలప్రాయము లావణ్యము

గలిగిన స్త్రీపురుషు లొంటిఁగదసిన వేళన్

1. ఆ. పా. "మెరుగు గుప్పెలాడి కడకాపట్టన్.

2. ఆ. పా. మది...మూకొనదెం

దున్. 3. ఆ. పా. పెల్లెచనసంఖ్యముల్. నిలపులింపుల.

¹పలరాయఁడేల మానును

కులశీలములడఁచిజోడు శ గూర్వకయెందుఁ.

147

వ. ఇవ్విధంబున నొకరియొకరి తలంపులం గామకళాశంకలంకురింప తమకంబు
నం బట్టుకొన గమకింపుచుండిరప్పు డప్పువ్వుబోణి యతని తలంపు దెలిసి
కొనంజూచి కొండాక ధైర్యంబు సట్టుకొని కట్టెదుర బిగువుచనుకట్టు పయ్యెద
దిగ జార్పుచు నదీ జలంబులఁ గాళ్లు చేతులు గడిగికొని యొక్క కెందమ్మి
పూవుఁ దిగిచి పుప్పొడి చిందయందంద కరారవిందంబునఁ ద్రిప్పచుఁ జక్ర
వాకమిధుననిధువన క్రీడ లాలాకింపుచు, ముసిముసినవ్వులు నవ్వుచు వాటి
కూటమికాళ్లు గలుగ మగుశిచూచుచున్నఁ దదభిప్రాయంబుదెలిసి మనసి
జుండు ప్రేరేపఁ బుండరీకుండు లేచి యాచమనవ్యాజంబున దాని డాయం
బోయి.

148

—♦♦♦ బోయదానికిఁ బుండరీకునికి సంఘాషణంబు జరుగుట. ♦♦♦—

ఉ. ఎవ్వరిదాన వెక్కడికి శ నేగెద వాయితెపాటు తోడ నీ
వివ్వల నొంటిపాటున యశ్శేచ్చ రతీశవిహారరేఖఁ దో
డవ్వరు లేక, ప్రాణవిధుఁ శ డెవ్వఁడు నీకుల మెద్దిచెప్పనే
జన్యని నిన్నుఁజూచి మదిఁజాలక వేడుక తొంగలించెడుఁ.

149

తే. అనిన నించుక తలవంచి శ యాననమున

నలఁతినవ్వును లజ్జయు శ నంకురింప

చేతికందిన ఫలమట్లు శ చేరఁబడుచు

నెలుఁగురాల్పడనొయ్యన శ నిట్టులనియె.

150

♦♦♦ బోయది తన వృత్తాంతముచెప్పి పుండరీకుని పఠించుట. ♦♦♦—

ఆ. బోయవారిపడుచే శ భూసుగోత్తమయేను
వెండి లేడునాకుఁ శ బెద్దవారు
గలరు ముసలివారు శ తలి దండ్రు లింతియ
యల్లయ్యేటిదాపు శ పల్లెదాన.

151

క. మావారిఁ దల్లిదండ్రులఁ

బ్రోవను, ననుగారవింపఁ శ బొందై నపతిన్

భావించి గానివెండిలి

గాపించిన నొల్లననుచుఁ శ గడుఁజింతింతుఁ.

152

ఆ. దానఁజేసి మగఁడు శ తన కెవ్వఁడును లేడు

తగినమగఁడులేమి శ మగనియాళ

విడిచియున్నదాన, ౩ విప్రపుంగవ నీవు

మగఁడ వై తివేని ౩ మనసువచ్చు.

153

క. ఆరూఢ యశావనంబిది

భారముగా దిన్నినాళ్లు ౧ పరికింపమహా

భారమయి తో, చెనిప్పుడు

నీరూప శ్రీలూమిఁగ న నిగుడుచు నుండెన్.

154

క. ఎన్నడు నెవ్వరిమీఁదను

గన్నానక యున్నచోటఁ ౩ గాముఁడు నీవె

గన్యా నఁ జేసె, నికన

ట్రాన్స్‌వో నాభ్యాగ్యరేఖ ౧ యుత్తమ చరితా.

155

[illegible]

వ. అని పోలిపైసానినిండు జవ్వనంబునఁ గన్నులపండువై యున్న యక్క-న్నియ
నోరూరం జేయుచున్న చందంబు డెందులున బ్రక్రికారసప్తారంబు చంద్రో
పలంబునుంబోలె ననురాగ రసమయంబు గావించుచుండఁ బుండరీకుం డంత
రతంబున.

156

ఉ. అక్కట యింతచక్కని మృగగాక్షిని బోయిత నెట్లు చేసె న

వైక్కురు దై వసుర్క్కిడు ౩ విభమసంపద మీఱువారి యం

దొక్కకళంక మేమయిన ౧ నుంచు గృహవిపరీతబుద్ధియై

చక్కెర విల్లునంతటి రసజ్ఞుని సంగవిహీనుఁ జేయఁడ.

157

ఉ. వాసన లేని మేలిమి నువ్వర్థము దీని మనోహరత్వము

బ్లాసను(డన్యవాయ మొక క్రీటల్పతరంబుగ సంఘటించుటం

జేసి ఏలాస విభ్రమ విశేషము మాన్పెడు నాకళంకమున్

భాసుర చంద్ర బింబమునఁ శ్రీ బ్రహ్మని వెన్నెల కందునుంబలెన్.

188

తే. ఇంత నిన్ని విచారంబు ॥ లేడక్క

ಗಂತುಡ ಸಿಧಾರ ಧೈರ್ಯಂಬುಃ ೨ ೫ ತಿರಿಂಚೆ

నాదరువు లేక చి త్తమియ బలమింద

(వాలియున్నది మగుడఁ దిశిప్పంగ రాక.

159

క. శుచేరిక మాటలలో

నేచంచల నృతిఁ బేమ ३ నలయించితది

యోచితరతి తంతసుఖ

ప్రాచుర్యం బనుభవించు ॥ బహ్మము ముట్టన్.

160

వ. అని కామోదేక జనితోన్నాదంబున లక్ష్మణమానంబులు విడిచి దానితో

ನಿಟ್ಟನಿಡು.

161

క. ఓ వెలది నీ చరిత్రము

నీవచన విశేషగతియు శ నీ వినయము నీ

లావణ్య భావములు మ

ద్భావము మదనానురాగ శ పదముం శేసెన్.

162

ఉ. నీ యిటువంటి సద్గుణము శ నీ నవయావనరూప లక్షణ

శ్రీయుతిఁ జెందగల్గిన విశేష పురాకృత పుణ్యమేమనన్

దోయజనేత్రి నాదగు మనోరథమున్ ఫలియించు నీవు నా

ప్రేయసివై తివేని విధిశంభున బోయత్వవైన నేమగున్.

163

క. నీ మనసులోనఁ జెనఁగెద

నీమాటల కడుగుదాట శ నిక్కము వినుమా

కాముఁడు రతియును సాక్షులు

గా మృచ గాదబలనమ్మి శ కై కొను నన్నున్.

164

చ. బిగిచనుదోయి క్రొమ్మొనల శ వెక్కువయక్కునఁ జక్కనొత్తి యొ

ప్పుగ నధరామృతం బానఁగి శ పొందికమాటల గారవింపుచున్,

దగమదభీష్ట పుష్పశరతంత్రములన్ సుఖకేళిఁ జేల్పవే

మగువతదీయ తీరనవశంజుల పంజులకుంజవాటికన్.

165

క. అని యనుమానింపక మన

మున మనసిజ బాణపాత్రమునఁ బాడ మెడువే

దనఁబడఁజాలక బాలికఁ

గనుఁగొని తమకించిపట్టి శ కాఁగిటఁజేర్చెన్.

166

క. మును వనితజవ్వనపుసిరిఁ

గనివంశము మఱచెఁబిదవఁ శ గాఁగిటిలోనం

దనుమఱచె బ్రాహ్మణుఁడు రతి

నొనరిననిఁక నేమిమఱచునో సుఖకేళిన్.

167

క. అడెరాయిది సాధారణ

మదిరామాత్రమున మఱచు శ మనుజుఁడు మదవ

న్నదిరాక్షిలీలోత్కుట

మదిరారసలహరిచేత శ మఱువఁడె యెంచున్.

168

వ. ఇట్లు మోహపరవశత్వంబున బ్రహ్మకుల సంభవుండు సంభ్రమించి పరిరం

భించి పులక కఠినా కలితగాత్రాభోగుండును. బద్ధానురాగుండునునై కాఁగిలి

వదలక మదవతిసతిప్రయత్నంబున నొయ్యన నెయ్యంబుగాఁ దార్చికొని

తన్నదీనివిధపుష్పితిలతానికుంజ క్రోడంబున నిధువనక్రీడ లాచరించి తదనంత

రంబ జోడువాయక వేడుకజొత్తిల్లు చిత్తంబులతోడఁ దద్గ్రహంబునకేగి,

దాని జననీజనకులగు సత్త మామలకు నల్లుండనని తనపేరుచెప్పి నమస్కరించి, వారి దీవెనలు వడసి యింటికి సర్వంబును దానయై బోయకాపురంబు నేయుచుండె, నివిధంబునఁ గొంతకాలంబున నవ్వవ్వుబోణి జవ్వనం బనుభవించి యొక్కొడుకు నొక్కకూతురం గనియెనంత. 169

క. ఆయాలును నాబిడ్డలు
నాయిండ్లును నాకులంబు శ నాబ్రతుకును వే
తేయొక సంసారస్థితి
యైయుండెం గోరినట్ల శ యావిప్రునకుఁ. 170

—◆◆◆ పుండరీకుడు మాయాసంసారము నేయుట ◆◆◆—

క. ఈ రీతినన్మాయాసం
సార వృథాభ్రాంతిఁ బారలె శ నదనద్విద్యా
ప్రారంభముడిగి విప్రుఁడ
వారణ నత్యల్ప శ భోగవాంఛాసక్తిఁ. 171

తే. అల్ప సంసారవిషయ సుఖానుభోగ
మభిలషింపుదు రథములీనట్ల ధమగతికిఁ
దద్విరక్తి ప్రబోధ సుఖాస్వరూప
చిదమలానంద మనుభవింపుదురు ఘనులు. 172

క. దుర్విషయ కలుషవార్ధన్యం
తర్వత్నులు గనరుమోక్ష శ ధామమువిద్యా
పర్వతశిఖర స్థితులగు
నిర్వాహక మతులుగాని శ నిశ్చయదృష్టిఁ. 173

వ. అంతఁ దత్కాలంబున నతండున్న దేశంబున. 174

సీ. పగలార్ద్రపూనె ప్రాకృత్పశ్చిమంబులగురు
కావ్యులు సమనప్రకమున నుండె
ధూమకేతువు దోచె శ దూర్పుదిక్కున బుధ
శుక్రమధ్యస్థుడై శ సూర్యుఁడుండె
గ్రహరాజ భార్గవాశ్రమగుండయ్యెఁ గుఱుడు మీ
నమున వర్తించెశ శ నైశ్చరుండు
దితిసుతాహితమంత్రి శ యతిచారగతుఁ డయ్యె
శశిరక్త పరివేష శ సహితుఁడయ్యె

తే. చంద్రికాచ్ఛాయ విద్యుత్తు శ సంభ్రమించె
ప్రాతరాంభములఁ దుమా శ రములు చిలికె

రాత్రిగగనంబు సక్షత్ర శ రమ్యమయ్యె
విను మనావృష్టి దోషమా విర్భవింప.

175

సీ. హరునిచిచ్చుట కంటిరమురువున నిష్ఠలు
గురిసెఁ జండకరుండు శ గోచరముగ
నాడాడనుగ్రడ శ వాగ్ని శిఖాభీల
మై నీలుచేసె వశనాంతరములు
గండభేరుండాది శ చండమృగంబులు
గ్రామోపకంఠముల్ శ గడలవయ్యె
పటుతరసంతాప శ భారకారణములై
వ్యాధులు జీవుల శ నలతముంచె

తే. గల్గ రాజులు దెగిరి నిశ్శూరణంబు
దండుగలువట్టె ప్రజనాత్మ శ ధరణివిభుండు
బందిపట్టులు తఱచయ్యె శ బాపకారి
విధిక్వతంబయియయ్యె నావృష్టికతన.

176

ఆ. ఏలులింకెఁ గొలఁతు శ లింకె నొడ్డనబావు
లింకెనూతులింకె శ నింక కున్నె
యయ్యవగ్రహోద శ యముననం భోరాశి
యైన నింకుననిన శ నబ్బగర్భ!

177

సీ. కడువాడి కొనమాడి శ నుడిసచ్చి వేరెండి
వరులు వెంధూళియై శ ధరణి గలిసె
యావనాళాది సశస్యములెల్ల భూమిని
పదనులేకయె విత్తు శ బడకయుండె
పుష్పఫలాభి సంపూర్తి శూన్యతనెల్ల
తరువులు నీరింక శ బిరుదుమ్రాయె
నీరసంబై నేల శ నెరియలువాసిన
తూడిదుంపలు గ్రాగి శ మాడిపడియె

తే. నిగుడికావురు దిశలఁబెన్బొగలు గవసె
నెండమావులతో మంట శ లెగసెఁజెడల
సయ్యవగ్రహసమయ చంద్రుడాం శుకీరణ
ధగధగదృష్టి కీలావి శ తానహతిని.

178

క. ధనికుల యిండ్లం గలిగిన
ధనమెరియు నెత్తుకెత్తు శ ధాన్యముఁగొనఁగా

జనెధాన్య వాటికారతు

లనలశిఖా చోరబాధలవిసరియయ్యె.

179

చ. దురితమలీమనాంగమును १ దుస్సహరోష కఠోర దంష్ట్రలున్
బరిభవ దీర్ఘ జిహ్వయును १ బంధురరోదన సింహనాదమున్
ధరనిశితా సింధారయు నుదగ్రతమీఱదరిత్రతాని శా
చరి, వికృతాకృతిం గసిమనంగుచుఁ బైకొనె జంతులోకమున్.

180

వ. వెండియు నకాండప్రళయంబైన నయ్యనావృష్టి దోషంబునం బ్రాపించిన
మహాత్మామంబునంజేసి తద్దేశంబున రాజనంబు తేజంబు దొలంగె, దినసరి
సరియయ్యె, సంభావ లేపుదప్పె, గర్హారభోగి బాగుచెడె, బలుగుత్తి మొత్తం
బడియె, గాంబోది బీదురాలె, నలిసె నవసె, నెల్లి ప్రాసంగి గ్రుంగె, వంకె
డొంకె, మెట్టజీలుగు మాలుగయ్యె, గావర కావరంబుడిగె, సత్తెనంగ
సత్తువచెడె, వెలవడంబు వెలవెలంబారె, బుడమముడివడె, వరిగె నురిగె,
చోమకోమలంబు విడిచె, యవలచెలువుదప్పె, గోధూమంబు నిర్ధూమంబయ్యె,
నువ్వుక్రొవ్వరె, వెనరు నునురునకుడప్పె, మినుము మునుము మునుగె, నను
మనుమానంబయ్యె, నులవ చెలువుమాసె, బొబ్బర దబ్బరయ్యె, ననంగ
నలంగె, ముసిరి మిసిమిదప్పె, లంకల బింకంబు దటిగె, నావ ప్రభావంబు
వదలె, గండమూలంబులు నిర్మూలంబులయ్యె, జెఱకు గిరకవడె, నాకుడిగెలు
చీకాకయ్యె, బోడమాఱులు తేతువచెడె, చూత పనస రంభా ఖడ్జుర
కపిథతాళ హింతాళ నారికేళ నారంగ జంబు జంబీరమాతులుంగ లవంగ
ప్రముఖ ఫలవాదప ప్రధానంబులు లూసంబులయ్యె, సలాబు కూళ్ళాండ
కర్కరీపటోలికా కారవల్లి వృంతాకరోశాతకీమూలక ప్రభృతి హితౌషధీ
నికరంబు దుష్కరంబయ్యె, దధిక్షీర ఘృతతైల మధుశర్కరా స్తోమంబులు
విరామంబులయ్యె, ఊధాతుర బాలవృద్ధ స్త్రీలోక భీరుక పరిదేవ నార్త
నాదంబులును, ఘాసగ్రాససలిలపాన దారిద్ర్యంబునఁ గంటక ప్రాచీన సరస
తరుగుల్మలతా సంతతులు నమలుచుం గృశించు పశుగణంబు లొనర్పు
సంభారవంబులుప్పొంగి గగనంబుఁ గబళింప, 'భిక్షాండేహి, 'నాస్తిగచ్ఛ'
యను దీన నిర్దయజనాలాపంబులును, 'దరిద్రస్య మృతస్యచ' యను
దుఃఖార్తుల దీనలపింతంబులును 'కాలోవక్రగతిర్భవే' త్తను చింతాపరికాంతుల
భయాయత్త భాషణంబులును, 'జాతస్య మరణం ధృవమ్మను దేహత్యాగ
వైరాగ్య భాషణంబులును, "రక్షంతి పుణ్యాని పురాకృతాని, యను ధార్మిక
ప్రమాణోక్తులును, 'దరిద్రతా ధీరతయా విరాజతే " యను సత్పురుషుల
యభిమాన వాక్యంబులును, "స దేవాత్సృష్టి నాశః " యను పౌరాణికుల
యుపశమన వచనంబులును, జెల్లుచుండఁ గరుణాద్భుత భయానక భీభత్స

కాద్రసావహంబగుచుఁ గేదార తేత్రంబులు ధూళిమయంబులయ్యె.
 గ్రామోప కంఠంబులు పశుశల్యంబులయ్యె. గృహంగణంబులు శవమయంబు
 లయ్యె; ¹పట్టణంబులు శుష్కీభూత మృతకదితురగగర్వభోష్ట్ర కశేబరకబళన
 వ్యాకీర్ణ కుర్మర కంకగృధ్ర కాక సాలావృక కోలాహల మయంబులయ్యె;
 మనుజులొకంబు పరస్పరద్రవ్య పరిహరణ వంచన తాడన మారణ తర్జన
 గర్జాదివివిధ దుష్కర్మమయంబయ్యె; దిశావలయంబు దుర్గంధమయంబయ్యె;
 నహోరాత్ర సంధ్యాసమయంబులు పిశాచ మలినచ్ఛాయా మయంబులయ్యె,
 నిట్లు మేలెల్ల నడంచి భూమింగల సారస్యం బెల్లదీర్చి చతుర్విధ పురుషా
 ర్థంబులను గాపుపట్టుచు, వర్షప్రాప్తికై పర్వస్య దేవతాప్రీతిగా నొనర్చు
 మంత్ర తంత్ర జప తపోధ్యాన హోమకర్మ కలాపంబులు గావింపుచు
 శాకునిక భాషణంబు లప్రమాణంబులు సేయుచు ననన్యవార్యంబై యనా
 చారంబునకు నాధారంబును నజ్ఞానంబునకు నిదానంబును, ఎర్ల సాంకర్యం
 బునకు నాకరంబును, నరిషడ్వర్గంబునకు నిస్వర్గంబును, జంతుసాశంబునకు
 నివాసంబునై యావిర్భవించిన యాదుర్భిక్షకాలంబున. 181

సీ. వెట్టినతల్పులు శ్ర వెట్టినట్లుండ దే
 వాలయంబుల సమరయార్చులుడిగె
 విప్రమందిరముల శ్ర విధిదక్ష్కె స్వాహాస్య
 ధానమః పుణ్యశ్రద్ధములులేక
 రాజసాధాంగణ శ్ర తేజంబుచెడె వీర
 భటఘోష గజవిజృం శ్ర భణము వాసె
 సంగళ్లసాబగెల్ల శ్ర నడఁగెనస్త్రక్రయ
 విక్రయంబులు మాని శ్ర విజనమగుటఁ

ఆ. దల్లిబిడ్డ కిడని శ్ర దళవచ్చె మగ్గఁడాలి
 నమ్మయనెడునట్టి శ్ర యులతవచ్చె
 గురుసహోదరాది శ్ర పరమబాంధవులకుఁ
 బోరుపుట్టెలేమి శ్ర కారణమున. 182

మ. క్రతుదీక్షిల్ వడుగుల్ వివాహకలనా శ్ర ప్రారంభ సీమంతముల్
 రతి తంత్రోత్సవమాట పాటలు ప్రియాలంకార సారస్యముల్
 వ్రతముల్ వేదపురాణశాస్త్ర పఠనల్ శ్ర వర్ణాశ్రమాచారముల్
 హతసంస్కారములయ్యె లేమిగడుఁబెక్తలై యెల్లెడఁ దోచినె. 183

ప. అట్లు మానిసిమానిసిందిను కలుపుదఱమిన నుపాయశూన్యలై సకల మహా
 జనులు నాకటి చిచ్చుపెచ్చున మలమలమాడి యెండి కుండ బడుగులై హత

శేషులు పాడైన యాభ్యువిడిచి యయ్యె నెలవులకుం బోవుచుండి రట్టి ముట్టడి
న త్ర మామలు గూఁతు రంతరించిన సంతరించలేక నవ్విరించి కులసంభవుండు
దుఃఖాకాంతుండై ప్రియకాంతం జూచి కన్నీరునిగుడ్చుచు నిట్లనియె. 184

చ. ఇరుపదియేడలయ్యె మన శ మిద్దఱముం గవఁగూడి యెందునే
యెరుసును లేకయుండితిమి శ యీసరికిన్ విధియింతమీఁదనే
వెరవునఁ ¹బెట్టునో యెఱుంగఁ నృద్ధులుఁ బుత్రియుఁబోవ దుఃఖసం
భరితులమైతిమి యృడలుఁపాటున కంటెను లేమినోప్పిడుక. 185

క. ఈ దుర్భిక్షార్థవమున
నేదరియుం జేరలేక శ యిదిగో చీకా
కై దెనపడుచున్నారము
వైదలి యింక నెన్నిపాట్లఁ శ బడుదు ము మీఁదక. 186

ఆ. తోయజాక్షి నేటితో నీకు నామను
దైవమెడఁగిరనేయఁ శ దలఁపఁబోలు
నిలరుణాను బంధమెన్నొల్ల⁴ యన్నొల్లె
కాక కూర్పనేమి శ కారణంబు. 187

వ. అని మోహాతిశయంబున వాత్సల్యంబున దైన్యంబు తోపంబలికి యాకలి
నీరుపట్లకు నోర్వక పురపురంబొక్కుచున్న పిన్నబిడ్డనిం జూచి నిర్వేదించి
యీశశువును రక్షించుటకు మిక్కిలి ప్రయాసంబైయున్న దేయపాయం
బుననైన శీఘ్రంబున నొండుదేశంబునకుం బోవుట కర్హంబు, మనదేశంబని
యుండుట కార్యంబుగాదు, నుభిక్షంబైన రాజ్యంబునఁ దిరిసికొనితినియైన
బ్రతుకవచ్చునని యూహించి. 188

తే. వాలతి విను పూర్వదక్షిణ శ భూములెల్ల
నెపుడు దుర్భిక్షదోషంబు శ నెఱుంగవండు
బహునదీ మూత్రకలుగాని శ ప్రతిదినంబు
దివినిరీక్షించు దేవమూత్రకలు గావు. 189

సీ. కర్ణాటరాజ్యంబు శ గంభీర తుంగభ
ద్రాజతొఘంబులఁ శ దఱచుపండు
ద్రావిడదేశ ముత్తరశోర్పరమ్యకా
వేరికాలువల ముక్కారుబండు

1. బెట్టునోయనగ. ఆ. పా. వెరవును బుట్టునో యెరుగ. 2. నొప్పుడున్. 3. ఎడఁబనేయ. మెన్నొల్లనన్న. 4. నున్నినేకంబని. 5. గురక్షితంబైన. 6. నెగదంబు.

త్రైలింగ్యమధ్య భూతలము కృష్ణాగౌత

మీ ప్రవాహంబుల శ మిగులఁబండుఁ

గాళింగమధ్య దిక్పండుంబు లాంగూల

శారదానదులచే శ జాలఁబండు

తే. వెండియును జిత్రమిట్లనా శ వృష్టియైన

నంబుజాతీ నభోనభ శ స్వద్వయమున

¹వర్షమొప్పుర గౌతమి శ వరదముంపఁ

బార్షముల యూర్లు పదివేలు శ బండునెప్పుడు.

190

సీ. ఏత్రోవఁజూచిన శ నేప్రాద్దు సలిలాన్న

సత్రశాలాజన శ సంధ్రమంబు

లేయూరఁజూచిన నెల్ల భాన్యంబులు

కోరుపట్టెడు ప్రజా శ ఘోషణంబు

లే యిండ్లఁజూచిన శ నిందిరాకరసంత

తోల్నవతోరణాభ్యుదయరేఖ

లెవ్వరిఁజూచిన శ నివ్వటిల్లెడు దయా

దాన సౌజన్య విరద్యా నిరూఢి

తే. ²యెచటఁజూచినఁ గనుపండు శ విందువీదన

నారికేళావ్లపనసపురన్నాగముఖ్య

భోరితశృంగారవన పరంభవరలచేతఁ

గోరికలుముంచు గౌతమీతీరభూమి.

191

తే. ³దివ్యమై తగుగౌతమీ శ తీరభూమి

భోగమోక్షంబులకు జన్మభూమి సువ్వె

జన్మసంస్కారఫల విశేషంబు గలుగు

వారలకుఁగాని కలుగ దశవ్వసతిసుఖము.

192

వ. ఈ వృత్తాంతంబు మున్ను పెద్దలవలనవిని యెఱుంగుదు నందులకుం

మని నిశ్చయించి.

193

సీ. కొడుకుఁ జంకటనిడిశికొని బోయియిల్లాలిఁ

జక్కఁగా వీవున శ సంతరించి

గంజిచిత్తడికి నీతగలు పోకముసిరెడు

సుగంపుకుండచే శ నొకటిపూని

1. ఆ. పా. దర్పమొప్పుర గౌతమీ దరులుముంప. పార్వభూములు 2. ఆ. పా. ఏమిచెప్పుదు కనుపండు. 3. ఆ. పా. ఫలిత. 4. ఆ. పా. మించు. 5. ఆ. పా. వారి జానన గౌతమీ తీరవనతి. 6. ఆ. పా. సందిటనిడుకొని బోయియిల్లాలి. 7. పా. పా. పోయియిల్లారి.

యొక్క కరంబున శ నెక్కుడించిన విల్లు
గోలలపిడియంబు శ గూడఁబట్టి
నడునెత్తినైఁ ద్రాటరమడచి చుట్టినదింపి
యీఁతాకుచాప వరహించి క్రుంగి

తే. వీనుఁగుల నత్తుకొని నిజశీఘ్రమునకు
జరుగువెక్కురు బడుగు పిశాచమునఁగ
మైలవట్టిన మైచాయ శ మ్రూఁగు¹పడుచు
పుండరీకుండు గౌతమీ శ భూమికరిగె.

194

తే. ఇట్లు కతిపయదినముల శ కచటనచట
నాకలంబులు దినుచు నశ్లల్లఁజేరి
పుండరీకుండు గౌతమీ శ పుణ్యభూమి
సంతపాపక్షయమునకై శ యజ్జగర్భా.

195

ఉ. చనిచనికాంచె విప్రుఁడు బీరస ప్రసవప్రసవత్పరాగినం
జనితసుగంధబంధురలసజ్జల శీకరశీతవాతహా
తనిరుపమాన శైత్యనిరత ప్రతివర్ధిత సత్ప్రసాదా
దినియమ నైష్ఠికవ్రతతి శ తీరములంగల గౌతమీనదిఁ.

196

వ. ఇట్లుగాంచి యనతిదూరంబునఁ గరంబులు మోడ్చి.

197

ఉ. రంగదనిద్ర సద్రుచివిశ్రాంతి పద్మసుగంధసమ్మిళ
ద్భృంగకనంగ భంగశశి శ దీప్తకదర్ప కృశానుపంగకా
శాంగనశీకరోత్కర సరమగ్రతరంగకు మ్రొక్కెగౌతమీ
గంగకభంగురాభ్యుదయ శ కారణకారుణి కాంతరంగకుఁ.

198

చ. తరఁగలవెల్లుఁ గ్రొన్నురువు శ తండము మెండుజలత్కణావళీ
విరళతయ్యు భృమీవలయ విభ్రమము లహరీపరంపరా
నురుచిరభంగియ్యు జవము శ సొంపును బెం వెసలార వచ్చునీ
గరిమ త్రిలోకలోచన విశకాసము సేయఁగదమ్మ గౌతమీ.

199

ఉ. కొండలు ప్రక్కలించి పటుశీకూలనిపాతము నాచరింపుచుఁ
జండతరోగ్ర సక్రముఖ శ సత్వవిహార సముచ్చలన్నహా
ఖండతరంగ హస్తములఁ శ గంకణముల్ వెదచల్లుచుఁ సము
ద్గండత వచ్చునీనిబిడ శ దర్పము మెత్తుఁగదమ్మగౌతమీ.

200

వ. అని కొనియాడుచుం బుత్రసహితుగడై పుండరీకుండు దత్పుణ్య వాహినీ
ప్రవాహంబున నవగాహించి దప్పిదీర సలిలపూరంబులు గ్రోలి దుష్కర్మ

విముక్తికిం బాత్రంబై వెడలి తత్తీరంబునఁ గొంతదూరంబు చనిచేరువ
నొక్క యగ్రహారంబుచూచి డాయంబోయి.

201

—••— { పుండరీకుండు బోయదానిని చిన్నవానిని మఱిచెట్లు క్రిందనుంచి }
యగ్రహారములోనికి భిక్షమునకుం బోవుట.

క. గ్రామోపకంఠమున వట

భూమిజ మొకటున్నజూచి శ బుత్రునిదానిం

ప్రేమమునడించిభిక్షకు

భూమినురుడరిగె పత్రపుట హస్తముతో.

202

తే. బ్రాహ్మణుండు ధర్మపథముచే శ పట్టియింక

¹యువతివుత్రావలోక నాభ్యుదయ మొంద

మనకునుండుట దగదని శ మాయసతియు

మాయబాలుండు నవ్వల శ మాయమైరి.

203

క. మాయాకారాగ్రహమున

బోయతయనుచాశబంధమునఁ బాపిరమా

నాయకుండు పుండరీకునిఁ

బాయకయింక దివ్యరాజ్య శ పదవియునిచ్చు.

204

తే. అధికవిజ్ఞాన నిధిమైన శ యపనినురుండు

పుండరీకుండు త్రైలోక్య శ పూజితుండు

కోరికొని మాయ నీ దురారచారదశకు

వచ్చెఁగాక యతండు దుర్రావృంభితుండె.

205

తే. ఉత్తమజ్ఞానవిధిఁదేల్పు శ నొక్కవేళ

నురుకృపామృతమునఁదేల్పు శ నొక్కవేళ

నెప్పుడెవ్వరి నెటునేయ శ నిచ్చగించు

నట్లకావించు లీలార్థ శ మచ్యుతుండు.

206

తే. ఉభయకర్మఫల ప్రాప్తినిొందఁజేయు

నుభయకర్మవినిర్ముక్తి శ యొగినొనర్చు

నచ్యుతుండె కర్తయనియుండు శ ననఘమతికి

నొదవు తుదియందు విష్ణుసాక్షయ్యులక్షి.

207

వ. ఆ సమయంబున.

208

క. తనమాయాపటలముదా

పునహరి సాక్షాత్కరింపఁ శ బూనివనించె

వినుతెరలోపల వెలువడి

కనుపండువుగాఁగనిలువఁ ౩ గలనటులీలఁ.

209

తే. బలధరచ్చన్న సక్షత్ర ౩ సమితిఁబోలె
మాధవునిఁగొల్చి తన్నహామాయతోన
నారదాది మునీంద్రబృందాదరకులును
జేరియుండిరి తత్కృపా ౩ శ్రీలుచూడ.

210

క. వారున్నయట్ల సచ్చర
లారూఢవిమానలై సకమంచిలపుష్పా
సారములు గురియనుండిరి
శ్రీరమణుని యాజ్ఞచివ్ర ౩ శేఖరుమీఁదఁ.

211

వ. ఇష్టిధంబున భాగవతశ్రేష్ఠుండైన పుండరీకుండు వేదగ్రామంబున విష్ణు
మంత్రాలయంబు ప్రవేశించి సంసారక్షుధాతాపశాంతికై వైరాగ్యపాత్రం
బున నుపనిషద్వాక్యంబులచేతం గైవల్య లక్ష్మిఁ బరమానందా మృతభిక్ష
యడుగం గోరియన్న యమ్మహాయోగి పుంగవుండు గావున సయ్యగ్రహ
రంబుఁజొచ్చి యొక్క పుణ్యగృహంబునకుంబోయి యభ్యంతరవర్తిని నయ్య
ల్లాని 'భిక్షాం దేహి'యని పలికిన విని అయ్యా వేళగాదు తిరిగిరమ్మనిన
వెండియు నిట్లనియె.

212

క. అల్లదెయూలును బిడ్డఁడు
నుల్లలనుడుకుచును నోర్వరకున్నారు కడుం
బెల్లగునాఁటి చిచ్చునఁ
దల్లి తేదనక భిక్షదయనిడుమనియెఁ.

213

తే. పుండరీకుండు దానునాశపువ్వుఁబోణి
తనకులాంగన యాయిల్లరీతనదిగాఁగ
నెఱుంగ నేరక భిక్షదాఁ ౩ దఱిమియడుగ
నాపతివ్రతపతిమాట ౩ లాటయెఱిగి.

214

వ. ఇదియేముకో భర్తనదికింబోయి తీర్థంబాడి వేగిరంబరాక తడవుచేసి మధ్యా
హ్నంబు దిరిగెఁ గుతపకాలంబు దప్పక బ్రాహ్మణుల నర్చింపవలయునని
విచారించుచున్న దగుటంజేసి సావిత్రి యాలోసనే భిక్షాం దేహియనిన వేళ
గాదనినంబోక యాలుబిడ్డ లాకొన్నవారని దయదోప భిక్షార్థియై పలుక
నవ్వచనంబు తనమఁసుచూడఁ బుండరీకుండు పలికిన కపటంపుఁ బలుకని
నవ్వుచు నొక్క తామ్రపాత్రంబు దోముచు నిల్లువెడలినచ్చి ముంగిటనున్న
పతిసవలోకించి,

215

తే. ఎంతదడవాయె యమునకుఁ శ నేగిమీరు

శ్రీరమాడింతకపుడయె శ తేరరాదె

పిదపనను నిట్లు భిక్షువేడెదరు గాని

బ్రాహ్మణులఁ గొల్చి తెండు శ్రీఘృణుమునఁ బోయి.

216

వ. వేగిరంబవచ్చి వంటయును వేళదప్పకుండ బ్రాహ్మణుల నర్చింపవలయు నగ్ని
హోత్ర దేవపూజా విధానంబు లాచరింపవలయు నాయితము సేయుమనిన
భృమయింపుచు మాయలాడుచు వచ్చి ముని వాకిట బెండుపడి యూరకున్న
వారిది యేమనిన మూర్తు తరం బీ నేరక కళవళించి.

217

చ. భృమసి యతండు వెండియును శ పట్టెడు నాకళనంబు వెట్టుము
త్తమసుచరిత్ర తల్లియని శ దైన్యము దోపగఁ బల్కుచున్న నా
యమచలియించి యేమియిది శ యక్కట భూతము సోకఁబోలుత
న్న మఱచియాడెడుంగడుఁ మనోవ్యధయయ్యెడు నేమిసేయుదుకా.

218

సీ. ధాతువుల్ దప్పిన శ తమకము చందమో
యక్షివిభృమము లేరదదియుఁగాదు
నీటిలోనక్రంబు శ నిగుడభీతిల్లెనో
యంగకంపంబులేరదదియుఁగాదు
కార్యాంతరాన క్షీగల విలక్ష్యత్వమో
యార్తభావంబులేరదదియుఁగాదు
బ్రహ్మవిద్యాతత్వ శ భావనచలతయో
యానందలహరి లేరదదియుఁ గాదు

తే. కానఁదక్కినవేమియుఁ శ గనుఁగొనంగ
నొంటినదికేగి రాఁగనశత్యుగ్రభూత
వికృతి మైసోకుటయతప్సరకటదీని
కేదిప్రతికృతి చింతింప శ నెవ్వరింక.

219

సీ. ప్రత్యక్ష విష్ణురూపంబు సాలగ్రామ
మర్చించు భక్తినిశితైక్యకనిష్ఠ
బ్రహ్మంబు హరియకారభావించునేక త
సావధానమున యోగనురూఢి
సంసారసుఖము నిరస్సారంబుగాఁ జూచు
మృగత్మప్తి కాజలముగఁ దలంచి
వైష్ణవమాయ సరస్వము గవితర్కించు
నారదాదుల బోధనంబు నమ్మి

తే. శుద్ధసాత్వికమూర్తి విశుద్ధబుద్ధి
సత్యసంధుండు కరుణాప్రసన్నముఖుడు
బ్రహ్మకులసంభవునకు నీరవాచనునకు
నిట్టిదురవస్థ ఘటించితే విధాత ! 220

ఉ. ఈ దురవస్థమాన్ని పరమేశ్వరుడార్చ్యుడనంతఃకచ్యుతుం
డాదివిధాత ధాతసకలత్ముడు సర్వహితైకవర్తి దా
మోదరుడార్త రక్షణగుణోదధి నా పతిగాచుగాతః బ్ర
హ్మోదు ధృవున్ గరింద్రుని దీర్యమామతిగాచిన యట్లయి త్తరిన్. 221

తే. భూతములకెల్ల నాధార శ భూతమైన
విష్ణుఁడీభూత వికృతి వేదవిష్ణుగాతః
బుండరీకుఁ డితండు నామపురుషుఁడేని
యేబతివ్రతనగుదు నే శ నీక్షణంబు. 222

వ. అని ప్రాకృతుల చందంబున నితరమంత్ర తంత్ర విధానంబులకుంబోక
యయుత్తమ పతివ్రతాతిలకంబు నిజపాతివ్రత్య మహాప్రభావజనిత విజ్ఞాన
విశేషంబున సకలంబునకుం గర్తవిష్ణుండయని నిశ్చయంబు ప్రదీపించినం
బులకించి యార్తజనశరణ్యుండగు నారాయణుం బ్రార్థించిన. 223

—●— { పుండరీకుడు విష్ణుమాయా విమలమండై పరిశుద్ధుడు కాగా } —●—
విష్ణుమూర్తి ప్రత్యక్షమవుట.

మ. కురిసెం బువ్వలవానలభ్రమున దిగ్గుల్ నిండ శ్రావ్యంబులై
మొరసెం దివ్య మృదంగనాదములు సంకమోదాప్సరో లాస్యముల్
బెరసెన్ దేవజయధ్వని స్ఫురణతో శ బెంపారు తన్నాయయన్
విరిసెన్ ధర్మచరిత్రుడైన యతని శ నేస్వముంచి మంచుంబలెన్. 224

ఆ. సానఁబట్టినట్టి శ జాతి రత్నముఁబోలె
విశ్రుహృదయమవుడు శ విమలమయ్యె
విష్ణుమాయఁబడిన శ విధమెల్ల నింద్రజా
లముగఁదలంచి హరిఁదలంచె నతఁడు. 225

వ. అంత. 226

సీ. విక చముక్తాఫలరమకుటదీధితితోడ
ధవళలోచనముల శ దళుకులెసఁగ
నజ్రకుండల సముర్జ్యల గండకాంతితో
మందస్మిత శ్రీలురమాటుమలయ

అభినవకాన్తుభ శ ప్రభలతో వత్సస్థ
 లస్థరమాదీ ప్రితలలునిగుడ
 స్వర్ణపీతాంబర శ చ్ఛాయతోజలరుహ
 రాగకాంచీరుచి శ రాజిమెఱయ

తే. బాహుదండ సముద్దండ శ పద్మశంఖ
 చక్రకామోదకీ మహాశక్త్యక్రమొప్పఁ
 దేజములకెల్లనుత్పూర్వతేజమగుచుఁ
 గరుణలక్ష్మీశ్వరుండు సాక్షాత్కరించె.

227

వ. అట్లు డెందంబునకు వాక్కునకు నందరాని యమృతచిదానంద స్వరూపంబగు
 నాదినారాయణదేవుండు ప్రత్యక్షుంబైన నద్దేవుని శ్రుతిసీమంతినీ సీమంత
 సిందూర రజంబులగు శ్రీసాదార విందంబులవలనం బ్రసరించు సరవిందోద్భవ
 పురందర ప్రముఖ బృందారక పూజిత పారిజాత ప్రసూనదివ్య సారభ
 సాభాగ్యంబును, శ్రీవత్సలాంఘన సులక్షితంబగు వత్సస్థలంబున నిగుడు
 కాతుకోత్సవ శ్రీపరిరంభ సంధ్రమ ప్రసక్తలక్ష్మీపయోధర గంధసార సుభి
 గంధ పరంపరా సారస్యంబును, చూర్ణకుంతల రేఖా బంధురంబగు ధమ్మిల్ల
 వలీ బంధంబునం బాలయు గర్భకేతకీభూత కోమల శ్యామల తులసీమంజరీ
 మంజుపరిమళ ప్రవాహంబును, బహుప్రకారంబుల నాసికాపుట కుటీరంబులం
 బొగవులు వార మనోహర శారీరభూరి రుచినిచయ చాకచక్యంబులును,
 దత్ప్రభల నల్లిబిల్లిగొను శంఖ చక్ర కింకాంబరా భరణకిరణ తరంగ సమాం
 దోళనంబులును దన్నయూఖరేఖల నొరయు మందస్మిత కరలోచనాంచల
 మరీచి చంద్రికా ప్రసరణంబులును, గప్పారి యొప్పు సవలావణ్య యశావన
 సంపద్విలాసంబును ద్రైలోక్యసామ్రాజ్య మూర్ధాభిషేకలాంఘన ప్రాభవ
 ప్రసాదలక్ష్మీ ప్రభావాలీశయంబును, బెనుబండువు నేయం గన్నులొనంద
 రసమగ్నంబులై నిగుడ సందర్శించుచు మోడ్పుగేలుదోయితోఁ బ్రదక్షి
 ణంబుచేసి యగ్రభాగంబున.

228

చ. సనకసనందన ప్రముఖసంయములూహ లొనర్చుతత్వము
 న్వనజజముఖ్య దేవ పరివారము నేలెడు రాచవారలున్
 ఘనతరభక్తియు క్తజన శ కామఫలప్రదదైవతంబవై
 తనరెడునీవు నచ్చెలి విధంబునఁ దోచితినాకు సమ్యతా.

229

జు. దురితావాసము పుణ్యనాశనముచేతతో జాడ్యమూలంబు నం
 సరణం బాత్మకళత్రపుత్ర ధనదోష వ్యాధిపీడాకరం
 బరయం జిక్కితి దీనఁజాలునిఁ నశ్నర్థిం గటాక్షింపవే
 హరినారాయణ కృష్ణకేశవ ముకుందాదేవ దామోదరా!

280

క. ఈదుర్గోహపు సంసా

రోదధిఁదరియింపఁ జేయ శ నొండుగలదె మీ

పాదస్మరణ ప్లవమొక

టాదరువై నిలిచెఁగా¹క శ యవ్యయపురుషా.

281

వ. అని మహాభాగవత శ్రేష్ఠుండగు పుండరీకుండు పలికినఁ బుండరీకాక్షుండు
ప్రసన్నుండై గండమండలంబునం గందలించు మందస్థిత చంద్రికా పల్లవం
బులవై జాతిన ధవళధవళ కటాక్షవీక్షణ ప్రసాదమధుర సుధాపూరంబున నభి
షేకం బార్చి ఘోరమాయా సంసారగహన దహన దందహ్యమాన మర్క
స్థానుండైన యతనిమన స్సంతాపంబుమాన్పి యిట్లనియె.

282

క. నీమనసు చూడఁజేసిన

నామాయాకలననువ్వె శ నారదుఁడలనాఁ

డీమేర నీకుఁ జెప్పఁడె

నీమదినిటుగానఁజూడ శ నిఖిలము ననఘా.

283

ఆ. అస్మదీయమాయ శ యఖిలజనంబును

మాయజగములోన శ మలుగఁజేసె

పదుగుకర్మపాశశీబద్ధులై సంసార

మోహదురితజలధి శ మునుఁగుచుండ్రు.

284

క. రాజసతామస మతములు

బీజంబులు మాయసాంపు శ వెంపొనరింపక

రాజిల్లు సాత్వికము ద

ద్వాద్విజముఁ దలఁపంగపరమ శ ధా²మముఁ జూపున్.

285

వ. కావున సహంకార మోహదూషితంబులగు రాజసతామసంబులు విసర్జించి
యుత్తమసాత్వికజ్ఞానంబున నన్ను సాలగ్రామస్వరూపు నారాధించిన నిన్ను
మోహింపఁదలంచి కాదె నారదునిం బంచి బ్రహ్మాపదేశంబు నేయించి
యదిసాలక వెండియు నీమనస్సంశయంబు మాన్పుటకు నపూర్వమాయా
విలసితంబగు సంసారంబధిగమించి యేనుబ్రతిచ్ఛాయయుంబోలె దీపింపంజేసి
తానతగులువెట్టి³ పూర్వజన్మాంతర కర్మశేషంబులు దొలంగించి యుచిత
పదం బొనంగుటకై యింతప్రయాసంబు నొందింపవలసె నట్లు గావున
నీవు నింక మోహవికార దూరుండవై యల్పపల్వల కలుషవారి పంకంబున
మునుఁగుచుఁ దేలుచుండు మహిషనంఘంబుఁ జూచు గోపాలుని చందంబున,
నిద్రాముద్రితులైన వారిశ్రేష్ఠులనుండి చూచు జాగరూకుని మాడ్కి, మదిరా

పానంబున మత్తిలి శిథిలీ కృతాంగకములతో నిండియజ్ఞానంబు లేక నిద్రించు
 స్త్రీలనడుమ నిండియ భ్రంశంబు లేక పరిభ్రమించు శుద్ధాత్మునికై వడి,
 మాయావిషయ భోగంబులం జిక్కి మ్రక్కి పాపంబులంబొరలుచున్న మూఢుల
 నవలోకించుచు ననుస్తవస్తు విస్తారంబునం దదంతర్పించిత తేజోవిశేషుండ
 వగుచు సత్పురుషులం బ్రహ్మోధించుచు భూలోకంబునం గొంతకాలంబు మహా
 భాగవతుండవై ప్రసిద్ధిపహించి తుదినాయందు జెందగలవని ప్రసాదించి హరి
 యంతర్హితుండయ్యె. దద్వాక్య ప్రమాణంబున నా పుండరీకుండును ప్రహ్లాద
 నారద పరాశర ప్రముఖ మహాభాగవత శ్రేష్ఠులతో జగద్వర్ణనీయుండై యట్లన్
 కొండొక కాలంబు బుధపుంగవులకు హర్షోత్కర్షంబు గావించుచు హరి నారా
 ధించుచు నుభయకర్మ నిర్దుక్తుండై ధర్మకళత్రంబైన సావిత్రియుం దానును
 జ్వాలాసహిత ప్రదీపంబునుంబోలె సాలగ్రామ గర్భబ్రహ్మ నిర్యాణ తేజస్స
 నాధుండయ్యె నిది జగద్విఖ్యాతంబు. 236

క. ఈపుండరీక చరితము

పాపపునంసారతిమిర శ పటలంబడఁచున్

దీపింపఁజేయుబోధము

దీపము క్రియమాయ యింటఁ శ దిరిగెడు వేళన్.

237

వ. అని యివ్వధంబున మార్కండేయ మహామునీంద్రుండు మునిబృందారకుల
 విస్మితులం గావించి విరించితో నిట్లనియె. 238

మ. జలజాతోద్భవ పుండరీకుండు విశేషజ్ఞానియైయుండియుం

బలుపాట్లంబడె విష్ణుమాయ నిఁకఁజెప్పన్వేది నిర్వాణని

శ్వలితబ్రహ్మ విదుండొకండు నిలువన్ శ శక్తుండె తన్నాయకున్

వెలయందత్కరుణాశ్రితుండు వలిగాశవిశ్వంభరామండలిన్.

239

క. నాపుడుఁ దద్వచనముఁదన

భావంబునఁ దిరుగఁ దిరుగ శ భావించియుబో

ధావహితుండు గానేరక

యావిధిహరిమాయుద్రిప్ప శ నపుడిట్లనియెన్.

240

మ. అకటా యేమిమునీంద్రబాటుండవై మూఢాత్ముండవ్రా వెట్టి వ్రా

నకలబ్రహ్మమునీంద్ర దైత్యదివివరత్సంఘంబు నిన్నెచ్చునే

యొక మర్త్యాధముఁ బుండరీకుఁదనమా శ యోపాయకృత్యంబులన్

వికలస్వాంతునిఁ జేసెనంచు గుఱిగా శ విష్ణుం బ్రశంసించినన్.

241

—◆◆◆ { బ్రహ్మదేవుఁ డహంకరించి యా విష్ణుమాయఁ దనవైఁ
బన్నింపు మన్ని మార్కండేయునితో వాదించుట. } ◆◆◆—

క. ఇన్ని కథలేలచెప్పెద
విన్నీచున్ మోసపుచ్చురీటిది చిత్రంబే
పన్నిసమాయలు నావైఁ
బన్నింపుము నిర్వహింపఁబదిలుఁడవై నన్. 242

క. ఆతనిచేఁగాకుండిన
సీ తపమునఁగల్గు బల్మీరనెరవుచునై నన్
భ్యాతిగ ననుభ్రమియింపుము
చూతము నీకేమియిదియె ర చోద్యముగాదే. 243

చ. హరిదనమాయ పన్నినను ర నంగఱ వెట్టులఁజేసినట్లయీ
సురలు మునీంద్రులుం బొగడఁ ర జోద్యముగా భ్రమియించియో మునీ
శ్వరయింక విష్ణుమాయ గెలుకనందరమే యని నీవు మెచ్చుగాఁ
బరఁగెడుఁగాక బ్రహ్మమయి ర పద్మభవాండము దానెయేలుచున్. 244

వ. 'లని క్రోధించి. 245

క. నేనున్ బ్రహ్మనె హరిమా
యానాటకచక్ర విభ్రమాయత్తుఁడనై
దీనుని గతి దిరుగుదునట
యీ నీచోక్తులును వింటి ర రేయెయ్యెడలన్. 246

క. ఈ సురసంఘము నీవును
నాసామర్థ్యంబు పద్మరసాభునినిజమా
యాసామర్థ్యముఁ జూచెద
రాసన్నంబై న వేళరయది యట్లుండెన్. 247

వ. ఇదిగో నేడు నేను చరాచర నిర్మాణ కర్మంబులు విసర్జించి లోకపరిపాలనం
బులు సాలించి నిర్విఘ్న పరబ్రహ్మయోగాధీనమానసుండనై నిర్వాణ తత్త్వం
బంగీకరించి యొక్కవిహిత పుణ్యస్థానంబునఁ దపంబు నల్పుచుండెద, నే
జ్ఞాసిపోయిన వెనుక సృష్టి చీకట్లుగొని లోకంబులకు దిక్కులేక జంతులో
కంబు చీకాకుపడుచుండ నిర్వహింపఁజాలక వట్టి యింద్రజాలంబులు పన్ను
కొని యాడుచు మిముఁబొట్ల భ్రమియింపుచున్న విష్ణుండును నీవును, దేవ
ముని సంఘంబులతోడవచ్చి జగత్పరిపాలనంబునకు నన్నుఁ బ్రార్థింపుచున్న
ప్పుడు నిన్ను మందలించెదఁగాక యిప్పుడు వృథా ప్రతిజ్ఞలాడనేల యని

దిగ్గునంగొలుపువిచ్చి యా ప్రజాపతి యొక్కరుండును భేచర గమనంబున
మందర పర్వతంబునకుం జనియె నంత.

248

సీ. బ్రహ్మపోయినదోడి శ బ్రహ్మలుపైయిరి
సృష్టిక్రియాలీలఁ శ జిక్కుపఱచి
వేదశాస్త్రాదిక శ విద్యలెల్లను మ్రొంగి
యాసరస్వతియత్త శ నాశ్రయించె
బ్రహ్మరథంబు నిరర్వాప్యపారమైననం
చేలువిచ్చి మానస శ సరసికరిగె
బ్రహ్మతేజ స్ఫూర్తిరబాసిన సత్యలో
కంబు పెంజీకటిఁ శ గవసియుండె

తే. పద్మసింహాసనాగ్రంబు శ పాడువారె
దానసత్యతపోజ్ఞాన శ ధర్మపరులు
బ్రహ్మపదవాసు లట భయశ్రభాంతులైరి
తద్విధంబేమి చెప్పుదు శ ధర్మతనయ.

249

సీ. ప్రభమాసెనర్క బింశబంబునఁ జంద్రికల్
నడలెచంద్రునియందు శ జాతవేదు
దాహకత్వముమానె శ తారాగ్రహచ్ఛాయ
లడలెనోషధుల యంద్రింకెసత్వ
మబ్బిదరంగంబు శ లడఁగె నేలులవేగ
ముడిగె వాయువులు వీర్యుటలుదక్కెఁ
గాలమార్గంబు వశక్రతనొండె జపతపః
క్రతుకర్మ ధర్మసంగతులు పాలిసె

తే. జననములులేక జంతుసంక్షయము గలిగె
దైత్యమునిదేవతాకోటి శ తల్లడిల్లె
బ్రహ్మతేజంబువాసిన శ పద్మజాండ
మండలంబెల్ల చీకటి శ మానుపడియె.

250

—◆— { ఆటలరావ్త మార్కండేయాఁడు విష్ణుమార్తిని స్మరింప } —◆—
నాథఁడు ప్రత్యక్షమాట.

క. ఆయజుఁడు పోవశూన్యం
బై యుండిన జగముఁజూచి శ యచ్చెరుపడుచుం
బోయిరి సురాసురాదులు
నాయెడ గమివిచ్చి బెగడి శ యయ్యెగతులఁ.

251

- ఉ. అంతయు నామృతకండునుతులదాత్మగమంగొని పద్మయోనిన
త్యంతవిమూఢుఁగావగచియవ్విధి లోకము లెల్లమాయుచున్
జంతువినాశమైస్సృజన శ చాలకకాలము విన్ననైన శ్రీ
కాంతుభయాపహారిఁ ద్రిజగత్పతి సంస్మరియించె భక్తితోన్. 252
- వ. ఇట్లు కన్నులు మూసికొని యంతర్ధ్యానంబున సంస్మరించిన నాక్షణంబు. 253
- క. దినకరకోటి ప్రభతో
మునిముందటఁదోచి పలికె శ ముదమునమేఘు
ధ్వనిఁగేవలుఁడవ్విష్ణుఁడు
జననాయకయమృత ధార శ జాతెడుభంగిన్. 254
- చ. పరమముశీంద్ర యోభవన శ పాత్రచరిత్ర మృకండుపుత్ర నీ
గురుపరమార్థబోధమునకున్ మదిఁగొల్పక బ్రహ్మదా నహం
కరణపరాయణత్వమునఁ శ గానకనన్ను నధఃకరించెను
ష్కరితరపీడచేసెఁ ద్రిజగంబులకంచుఁ దలంక నేటికిన్. 255
- వ. అని నిజాభిప్రాయంబెఱుకపడం బలుకుచు ముందట బ్రహ్మ తేజోరూపం
బున నున్నం గన్నులువిచ్చి మార్కండేయుండు. 256
- క. | అవ్యక్తుడైన విష్ణుని
| సువ్యక్తధ్యానయోగ శ సుందరమూర్తిన్
దివ్యజ్యోతిర్గండలు
నవ్యాహత శంఖచక్ర శ హస్తనిఁగనియెన్. 257
- చ. కనుఁగొనియశ్రువించువులు శ గారఁగనంజలి బంధ మొప్పగాఁ
దనువునఁగంటకాంకుర విశ్రాంతములీనఁగ భక్తిగద్గద
స్వనమునవేదవాక్యముల శ సన్నుతీజేసె మహద్భుతోత్సవం
బునఁదనుఁదానెఱుంగక ప్రహేదనుధాంబుధిలోలబడుచున్. 258
- క. నారాయణ దేవకృపా
పారాయణ భక్తలోక శ పాలన విద్యా
కైరవ చంద్రోదయ మా
యారమణీరమణయక్ష శ యానందనిధీ. 259
- క. కేవలమగు నీతత్వము
భావింపఁగ నెంతవాఁడ శ భవదీయకృపాం
భోవాహనుధాధారల
నీవిభవముగలిగెఁగాక శ యీశ్వరనాకున్. 260

—◆◆— { మార్కండేయునికి విష్ణుదేవుండు దివ్యదృష్టి నివ్వఁగా నమ స్తమసు } —◆◆—
జక్కగాఁ గనఁబడుట.

వ. దేవావిధాత దుర్మితంజేసి భవనంబులకు సపాయంబు వాటిలై, ప్రాణిగణంబు సంక్షీణంబయ్యె, భయభ్రాంతులై సురాసుర వరేణ్యులు దిరుగుచున్నవారు వీరిం గమనించి లోకంబుల కభయదానంబు ప్రసాదింపవేయని ప్రార్థించిన నా పరమపురుషుం డిట్లనియె. మునీంద్రా ! లోకంబులు మదీయ మాయా నిర్మాణంబులని కానక విధాత తనచేత సృష్టించులై నవని యహంకరించి దురభిమానంబున నిట్లు చేసినవాడుగాక లోకంబుల కతనిచేత సపాయం బెట్లు ప్రాపించు నతని దృష్టికల్లుందోచె నంతియ చక్కం జూడుమని దివ్య దృష్టి ప్రసాదించిన చరాచర² ప్రమాదంబులు వీతంబులై చంద్రసూర్య పావక ప్రభాభి రామంబులయి జగంబులు గానవచ్చిన సచ్చైరువండి వందన సహస్రంబు లాచరించిన నతని మన్నించి వెండియు నిట్లనియె. 26 :

ఆ. అస్మదీయమాయ శ్రీ యఖిలంబుననక తా
బ్రహ్మననుచు లోకశ్రవణి నటించు
యోగిననుచు నున్న శ్రీ యుద్భైల్లనడఁగించి
పిదపలోకమునకు శ్రీ ముదమొనర్తు. 262

వ. కొండొక గాలంబు చూచుచుండుచుని తన యభిప్రాయంబెఱిగించి హరి యంతర్హితుండయ్యెనంత.

263

—◆◆◆— బ్రహ్మదేవుండు తపస్సు నారంభించుటకుఁబోవుట. —◆◆◆—

సీ. రాజేంద్ర వినుమట్లు శ్రీ రాజీవసంభవుఁ
డాగ్రహంబున మంద శ్రీ రాద్రియందు
నుగ్రతపంబు సేయుటకు నై పోవంగ
నడుమననేక విశేష్ణుములుదోచె
మదిమదినుండి బ్రహ్మపదంబు వాయుట
గాదనిమోసె నాశకాశవాణి
హరిమాయఁ గడవరాదని యొక్క సెట్టిన
దర్పించి పలికె భూతప్రజంబు

తే. తలఁపనట్లన యాఁగదా శ్రీ తండ్రిదైవ
మనకయవమాన మొనరించు శ్రీ నధమజాతి
కేటివిజ్ఞానసంపద శ్రీ యేటితప్తము
లేలసిద్ధింపనేర్పు సరభీష్టఫలము.

264

క. అతిరాజనతామసమతు

లతులానంద ప్రకాశశ్రమగు యోగకళా

రతినిర్వహింపక త్తులె

సతతబ్రహ్మజ్ఞ శుద్ధసాత్వికులగతిన్.

265

క. కనుఁగొనియె నట్లుచని య

వ్వనరుహసంభవుఁడు మణిసువర్ణమయోద్య

ద్వనశృంగ సంకతస్వ

ర్వనితాసాహస్రసుందరము మందరమున్.

266

వ. కని యమ్మహానగంబధిరోహించి.

267

సీ. సరళాదిపాదపరీచ్ఛాయలఁజిన్నుద్ర

నురుతరధ్యానులై శ యున్నమునుల

సానుదేశంబుల శ సమధిక నిష్ఠతో

బంచాగ్నితప్తులై శ పరగుమునులఁ

దలక్రిందుగాఁగ శాశఖలయందు వ్రేలుచు

నత్యుగ్ర నియతఁజెం శ పారుమునులఁ

గందరాగర్భంబులందుఁ బాములుప్రాక

దృఢయోగరూఢి వర ర్తించుమునుల

తే. నిరళస వ్రతజపముల శ నెగడుమునులఁ

గేవల బ్రహ్మకళఁ బరిరేకించుమునులఁ

గాంచెలక్షోపలక్షలఁ శ గమలభవుఁడు

ధరణినాయక యమ్మహీ శ ధరమునందు.

268

చ. అనలగవీందు మండలసహస్రసముజ్జ్వల దీప్తులోలిఁ బ

ర్వినక్రియనమ్మహీధర వర రేణ్యమునందుఁ దపంబానర్చనమ్మునుల

... ..

... ..

269

ఉ.

... ..

ఇట్టితపఃప్రభావులకు శ నిచ్చనభీష్టవరంబు లెట్టిపా

గట్టిగ వీరికేనుబాడరకట్టి తదర్థము లిచ్చుటొప్పుని

వృట్టుననంచు దివ్యరుచి శ పర్వంగ డాసివిధాత యిట్లనున్.

270

క. మెచ్చితి మీతపములకే

నిచ్చెదఁ బ్రార్థింపుఁడెద్ది శ యేనియుననినం

జెచ్చెరనతులై యమ్మును

లిచ్చిరిమారు త్రరంబు శ లెలనవ్వెలయన్.

271

—◆◆◆ ఆముసులకు బ్రహ్మకు సంవాదమగుట. ◆◆◆—

క. మాకోరిన వరమొసంగఁగ

నీకు నశక్యంబు పొమ్ము శ నీరజభవ నీ

కేకాదు నీవు మొదలుగ

శ్రీకంఠాదులకు నై నఁ శ జింతింపఁదగ్గఁ.

272

వ. అది యెయ్యది యంటేని.

273

ఉ. దానము సత్యముందపము శ ధర్మముయజ్ఞము బ్రహ్మవాద వి

జ్ఞానము ధైర్యముంగలిగి శ సాత్వికులై పరమార్థవేదు లె

వాని కృపావిశేషమున శ వర్తిలు చుండ్రు విమోహముక్తి నా

శ్రీనిధిమాయ గెల్పుటకుఁ శ జేయుటమాత పమబసంభవా.

274

వ. తన్నిమి త్తంబునంజేసి తదధినియకుండు విష్ణుండుగావున నద్దేవదేవునింగూర్చి

తపంబు సేయుచున్నవారము నిన్నుఁ గోరికాదు, సమర్థుండవైతివేని యధిదేవ

తనై మాతః ఫలంబు స్వీకరించి యవ్వరంభాసంగుము, నీకసాధ్యంబగునేని

నీవు పోయెడి త్రోవంబామ్మనిన నవ్వీరించి క్రోధించి.

275

నీ. సంయమిశ్వరులార శ సకలవేదాగమ

విద్యా రహస్యముల్ శ వెదకినారు

ప్రాజ్ఞలుమహితత శ పస్నిధులిట్టి మీ

రజ్జులభంగిని శ ట్లాడఁదగునె

సచరాచరము లైన శ జగములు గల్పించి

యఖంబునకుఁ గర్త శ నైన నన్ను

బ్రహ్మదేవునింగూర్చి శ ప్రార్థించునర్థమే

విష్ణుమాయాజయ శ వికటబుద్ధి

తే. మృత్యురాక్షస శత్రుదా శ రిద్యజయమె

విష్ణుమాయాజయంబవి శ వేకులార

బ్రహ్మశివవాసవాదిత్య శ పదనిరూఢి

యడుగకెట్లడిగితిరిట్టి శ యథమవరము.

276

క. దాకొనిమార్కండేయుండు

ప్రాకృతులను బోలె మిమ్ము శ భ్రమయించెనొకో

కాకాభేద్యము హరిమా

యాకల్పనమనుచు బ్రహ్మ శ మచ్యుతుఁడనుచుఁ.

277

వ. అట్లు కాఁబోలుంగాక లేకున్న మీకు నీవుధావిష్ణుమాయా భ్రాంతి పుట్టునే,

మిమ్ము బోధించినట్ల విరతింబుట్టించి దివ్యపద భ్రష్టులంగావించి యేకాకులం

జేసి యనేకులఁ జీకాకుపఱచె, నదియునుంగాక దేవముని సంఘంబులలో నేడ

నాసమ్ముఖంబున నాస్పష్టియెల్లనుం దృణీకరించి సర్వంబును విష్ణుమాయగాఁ
బ్రతిష్ఠించి విష్ణుని పరబ్రహ్మంబుగా నూఁది, నన్నుం దిరస్కరించె, దానికినేఁ
గోపించి శాపదగ్ధునిం జేయందలంచి శాపదగ్ధునింజేయుట పౌరుషహానియని
వితర్కించి యది విసర్జించి సర్వంబును విష్ణుమాయయను నతని యవివేకంబు
మాన్విపిదపం జేయవలసినట్లు చేసెదనని లోకంబులు శూన్యంబులు గావించి
యేకాంతంబునం దపంబునేయువాడనై వచ్చితి, మీఁదటి పనులమీకుం
జెప్పనేల నాకంటె విష్ణుండు సమర్థుండయ్యేనేని మీవరంబులు వేడుకొమ్మని
వారి కడందొలంగి శిఖరాగ్రంబునకుంబోయి ప్రజకిట రూపంబున శిలాపట
లంబుభేదించి తద్రంధ్రంబునలోపలం జొచ్చి దశయోజన విస్తారంబుగా నొక
గుహ కల్పించి.

278

—◆◆◆ బ్రహ్మతపమారంభించుట. ◆◆◆—

సీ. తనపూర్వరూపంబు శ దాల్పినిజప్రాభ
పంబున నొక్కవశనంబుకొలను
గల్పించితిమిరవీరకల్పనార్థము బ్రహ్మ
తేజము దివియగా శ నోజపఱచి
తత్సర స్తీరమందార భూజము నీడ
విమల చంద్రోపల శ వేదిమీఁద
పంకజాసన బంధ శ బంధురుండ చలుండై
యంతర్ని రీక్షణం శ జాచరించి

తే. బ్రహ్మ నిర్వాణతేజంబు శ భావవీధి
ధ్యాన మొనరించు నిలుకడ శ దప్పియపుడు
లోకములు లోకగతియును శ లోక కృతియు
సంస్కరింపంగదొడఁగెనా శ జలజభవుఁడు.

279

తే. అచలిత ధ్యాననియతి బ్రహ్మంబుఁగాంచి
చిదమలానంద రససుధా శ శీకరముల
నాత్మదనుపంగ లేడాయె శ నజ్జనూతి
యట్లు సిద్ధించునే విమరయాతురునకు.

280

క. విరతియెఱుంగక యోగా
చరణంబున ధ్యానియైన శ జనునకు బ్రహ్మ
స్థిరబుద్ధియేలతోఁచెడుఁ
బొరిపొరి సంసారకృత్య శ ములె కాకమదిగ.

281

మ. పరమ బ్రహ్మముధ్యేయముఁ ఫలమునుఁ శ భావింపఁగా వైష్ణవౌ
ద్ధురయోగ స్ఫురణంబు, యోగితతికే శ త్రోవఁ విచారించినఁ

సరసీజాసనుఁడటైఁగియును దశన్తాయాపరిభ్రాంతి నా
పరమాత్మవ్యతిరిక్త యోగమె మదిన్ శ భావించె నుర్రీశ్వరా. 282

వ. ఇవిధమున ననన్యభేద్యుంబగు మందరిగి గర్భంబున నిశ్చలసమాధిగఁగ్ను
దెఱవక పదివేలుదివ్యవర్షంబులు తపంబుచేసి, సంతనొక్కనాఁడు సర్వాంత
ర్యామియగు విష్ణునిమాయా బలంబున. 288

సీ. స్వర్ణ రంభాతరు శ స్తంభసంభృతము వి
ద్రుమఖండవలభి ప్ర శ గోపితంబు
విలసితకుండకు శ ట్టల మాక్తిక శ్రేణి
కరవీరదళ విటం శ క ప్రజంబు
మాలతీ జాలక శ మార్గంబునవకేత
కచ్చదఫలకప్ర శ కల్పితంబు
కల్పారతోరణ శ కలితంబు మల్లికా
పుష్పవితాన సంపూజితంబు

తే. పద్మకోంక కనకకుంభస్ఫుటంబు
చూతలతి కాచతుర్ద్వారశోభితంబు
బహుళబహువిధపరిమళ శ బంధురంబు
నగుచు నొక మేడసంభూత శ మయ్యెనచట. 284

క. చంద్రాధి దేవతయనం
జంద్రసమానాన్యహాస¹ శ చంద్రికతోడం
జంద్రకులేశ్వర వాణీ
చంద్రాననయయ్యెమాయ శ శౌరిమతమునన్. 285

ఉ. శ్రీమదహర్మఖద్యుమణి శ చెల్వున నుజ్వలరాగరేఖఁ జూ
డామణి మీఱఁదారలవశడంబడఁజేయఁగఁజాలు తారహా
రామలదీప్తి పర్వఁగనశనంగ ధనుర్గుణ భృంగఝంక్రియో
ద్దామ సువర్ణనూపుర శ పద ద్వయితో సతియొప్పె జూడఁగఁగ. 286

చ. కనకముఁ జెక్కిపుచ్చిన ప్రశంకారమునన్ గిరిగొన్న వన్నియం
దనరునితంబ బింబమును శ దామర మొగ్గల యగ్గలంబుఁగా
దనుకుచ కుంభయుగ్మము, నురదగ్రనుధారస పల్ల ప్రౌఢముం
గనుఁగొన నొప్పసింతికి జగత్రయజైత్ర చరిత్రనంపదన్. 287

సీ. నెత్తమ్మిరేకుల శ నెఱిమించునడుగులఁ

గ్రొత్తలత్తుక నీరు శ గులుకుచుండఁ

గోమలరంభాభి శ రామంబులగు తొడల్

బిగియాగునును జాయురనిగల నిగుడఁ
గలికి జక్కవసోయశగము మీటు కుచకుంభ

సౌభాగ్య గర్వంబు శ సంభ్రమింప
మరునారసంబుల శ మాడ్కి మిటారంపుఁ

గ్రొవ్వాడికొస గోళ్లు శ నివ్వటిల్ల

తే. నలరుఁగెమ్మోవి నమృతహాసంబు దొలఁక

వెడదకన్నుల మద రేఖ శ విస్తరిల్ల

మనసునిండిన నిండు జశ్వనముతోడ

మరులుగొలుపంగఁ దొడఁగె నశమ్మాయచుగువ.

288

సీ. కుచములమెత్తిన శ కుంకుమగంధంబు

నీరనురాగంబు శ నెలపుచెప్ప

నిటలభాగంబున శ నెలవంక కస్తూరి

కారేఖవలపు చీరకట్టు గొలుపఁ

గొప్పనఁ దుఱిమిన శ గొజ్జంగి రేకుల

నెత్తావిపవనంబు శ నిర్వహింప

వలుదపిరుందువై శ జెలువారు వెలిపట్టు

వలువవెన్నెలరేకు శ వన్నెఁదాల్పు

తే. నాసికారత్నతాటంక శ నవ్యహార

చారుకంఠణ కాంచిమంజీరరుచులు

మేలి తనులక్ష్మీకొనఁగు నిరవాళిగాఁగఁ

జెలువరతియొగ్య భూషణ శ శ్రీలఁదోఁచె.

289

మ. మదగర్వంబును యశావనోదయము రశమ్యత్వంబు మాధుర్యమున్

మృదులాలాప దరస్నితాంశుకలనాశస్నేరాసనాబ్జంబు పెం

పొదవన్ మన్నధరాజ్యలక్ష్మీ క్రియనేత్రోత్సాహ సంపత్కళా

సదనంబై విలసిల్లె నాకపట భాషాదేవి లీలాగతిన్.

290

ఉ. అంగనయంగదీప్తి యమృతాంశుమయూఖతరంగరేఖను

పొంగుచుదీపమై యచటఁ శ బాల్యనలారెడు బ్రహ్మ తేజమున్

ప్రంగవడంగఁజేసె నభిర్రామ గుణాబిరఁ జెప్పనేలయ

య్యంగజ దివ్యతేజమున శ కడ్డమెయావెడ బ్రహ్మ తేజమున్.

291

క. అమ్మాయ పొలతిజూచిన

నమ్మాయానాటకుండు శ హరిదానై నం

నెమ్మదిధైర్యము వదలఁడె

యిమ్మైజపలాత్ము బ్రహ్మశ్రేణీకిఁ జెప్పన్.

292

తే. ఆవిలాసిని రసహవ శ భావలీల

మరుఁడు బహురూప ధారియై శ మానవేంద్ర

నిశితపుష్పాస్త్ర పూర్ణ తూణిర సహితుఁ

డగుచుఁ గార్ముకగుణనాద శ మడరఁజేసె.

293

క. వెన్నెలరేకు విధంబునఁ

జెన్నగువెలిడమ్మి పరపురచే నలరుచు న

త్యున్నత డోలాతల్యం

బన్నెలతుక దండరతుల శ యాసలఁ జూపెన్.

294

క. ఉల్లమను మదనసాగర

కల్లోలంబనఁగఁజోలీరకాపర్యంకం

బల్లనగాడ్చునఁ దూఁగుచు

నల్లలనాహంసి కాశ్రయంబై యొప్పెన్.

295

వ. ఇట్లు త్రిలోకవిజయ ధ్వజవియగు రతిరాజ తేజంబునకు వెన్నెవెట్టుచుఁ గన్నులకు వెక్కినంబైన చందంబైన సమ్మాయానరస్వతి సనత్కుమారి కావరుని శాసనంబు శిరంబునందాల్చి వాసనావశంవద మదాళి జాతింబగుచు సురత సమరఖరళీ నివాసంబై యొప్పునప్పున్నమేడలోన మధ్యప్రదేశంబునఁ బుష్పవీరంబున నుఖాసీనయై పురోభాగంబున వాహన హంసంబును గెలంకున వజ్రపంజరంబునఁ బ్రియకీర రమణియునుండ నియమించి, కుచకంఠంబునఁ బసిండి వీణెమోపి జాటుపయ్యెడతోఁ గల్గెవతంసకల్లార సారభమధూళిబిందు సందోహంబునకుం బరిభ్రమించు చంచరీ కాంగనలుపట్టు శ్రుతులంగీకరించిన కరాంచలంబులం దంత్రులుమీటుచు మధురగానంబున బ్రహ్మనాదంబుగూర్చి బ్రహ్మవశీకార కామరాజమంత్రకలిత శృంగారగీతంబులు పాడుచుండ నప్పుడు.

296

క. గోపాల వేషధరుఁడై

శ్రీపతి వేణుస్వనంబు శ చెలఁగించు క్రియన్

బ్రాహ్మచే దస్సహ మా

యా పాటలగంధివీణియయు నునుమోతన్.

297

వ. వెండియుఁ దనకుందానే నంకల్పదశావీశేషంబున.

298

—◆— మాయాసరస్వతి వికారములఁ గనఁబడుట. —◆—

సీ. కన్నీరునించుఁ దొం శ గలిరెప్పలల్లాడ

నొకమాటుప్రియుఁడు రాశకునికిఁ జేసి

కంపించునొకమాటు శ కాదీఁగఁ చెమరింప

భర్తకాఁగిటఁజేర్పఁ శ బట్టెననుచు

సవ్వలఁదేలునాశనన మొప్ప నొకమాటు

పతితోడ భావించు శ భావరతికిఁ

బులకించు నొకమాటు శ వలపుచన్నుల క్రేవ

లదరవల్లభులీల శ నాత్మఁగోరి

తే. యంగజాఁడు వెల్లి గొల్పంగ శ సంగకముల

నెల్లకళజాఱ ధైర్యంబు శ పల్లటిల్ల

బ్రహ్మదేవునివైఁ బ్రేమఁ శ బాఱవిడిచి

వీణియను మీటిపాడుచు శ విద్రుమోష్టి.

299

వ. ఇవ్వీధంబున సపయోవన మదోద్రేకంబున నుష్పొంగు మన్మథరసోల్లాసం
బున సవ్వలాసిని యలవ్రాకగా వీణెవాయించుచు బ్రహ్మదేవునిం బ్రేరేపఁ
దివురుచుండ నాసమయంబున.

300

క. ఆరామపుష్పమాలా

శారీనుగంధ భరము శ సన్నదమరు

త్రేరితమై పైఁబర్విన

సారసభవు నింద్రియములు శ సంచలియించె.

301

క. వై గాలివారిసంతనె

యోగముచెడి మనసు గరఁగె శ నొగి బ్రహ్మకుఁ గాం

తాగుకుకుచ పరిరంభా

భోగంబున నేమి చెప్పఁ శ బురుషుల తలఁపుల్.

302

క. తనదీర్ఘయోగ భావన

కొనసాగక యింద్రియములఁ శ గోరెడు మదిన

వ్వనజజాఁడు తాల్చి జాలక

తనువున మరుమోహలహరి శ దగులుకొనంగ.

303

వ. కొంతతడవెద్దియుఁ దలంపనేరక యూరకుండి యీవివిక్త ప్రదేశంబునఁ
జిత్తంబు మదనాయత్తంబయ్యె దీనికిఁ గతంబేమియనుచుఁ గన్నులు విచ్చి
యచ్చట నచ్చ వెన్నెలచ్ఛాయం బ్రజ్వరిల్లుచు బ్రహ్మతేజంబునధఃకరించి
యమృత ప్రవాహంబు చందంబున సయనానంద కందంబై దండడించు

నమ్మించు దీగఁగఁబోడి మైచాయంజూచి యిదియేటి దీప్తియొకో, తెలియ
వలయుననుచు లేచి ముందట మన్నభవుష్పకంబునుం బోని పువ్వు మేడఁగనుం
గొని వెఱగుపడుచు డాయంబోయి, 804

మ. శ్రవణోత్తంస వినీల నీరజ¹ గుణాశ్శా సంభ్రమద్భృంగమం,
²ద్రవిరావశ్యతి వీణెమీటుచు నుధా³ధారామనోహరి గా
నవిశేషంబునఁ గంటకాంకురవితానస్వేదముల్ పైకొనన్
బువుగడ్డెన్ విలసిల్లుచున్ గలికియై శ్రీ పుష్పాస్త్ర మేకొల్పుచున్. 805

—◆— బ్రహ్మదేవుడు మాయాసరస్వతినిఁజూచి యత్యంతి మోహమును బొందుట. —◆—

క. గురుకుచములఁ బయ్యెదకొం
గరజాఱఁగ మేనుమఱచి శ్రీ యనురాగమునోఁ
బరిపరివిధముల తను నా
దరమున నంకించి పాడుతరుణిం జూచెన్. 806

క. కన్నులకు వెక్కనంబై
యన్నెలతకుమదన పరవశాకార విలా
సోన్నతిశత ధృతి ధృతియును
మున్నీటికి మందరాద్రి శ్రీ మూర్తివహించెన్. 807

వ. ఇవ్విధంబున నుల్లంబుపల్లవింపంజేయు నా పల్లవచరణ రమణీయత్వంబును,
నారంభోరు యూరుచారు భావంబును, నాపులినజఘన జఘనఘనత్వంబును
నానతనాభీ నాభీసాభాగ్యంబును, నాతనుమధ్య మధ్యా³నుమితత్వంబును, నాల
తాంగి యంగతాల్యంబును, నాగురుకుచకుంభ కుచకుంభగాంభీర్యంబును,
‘నాచినహస్త హస్తప్రళస్తలావణ్యంబును, నాకంబుకంతి కంతసముత్కంతిత
విభ్రమంబును, నాచంద్రవదన వదనప్రసాదమాధుర్యంబును, నాబింబాధర
యధరనుధారన ధారయు, నానునతి దంతపంక్తి సాబగు కాంతియు, నామృదు
కపోల కపోలపాలికాలాలిత్యంబును, నాచంపకనాస నాసికానిశ్వాససార
భ్యంబును, నాచకోరాక్షి తీక్ష్ణకటాక్షంబును, నానుకర్ణ కర్ణవర్ణనీయ శ్రీకార
రేఖయు, నాశీతాంశుఫల ఫాలభాగ పరభాగంబును, నానీలకచ కచనిచయ
చాకచక్యంబును, నానుకుమారి సౌకుమార్యంబును, నానుందరి సౌందర్యం
బును, నాయువతి యౌవనవర్గంబును, నావిలాసిని విలాససామగ్రియుఁ
గౌతుకాశ్చర్య ధుర్యంబగు మనంబున నేకాగ్రదృష్టి బుట్టించిన మోహాతి
శయంబున. 808

1. ఆ. పా. నీరద. 2. మందవిరాజాకృతి. 3. ఆ. పా. తనుమధ్యమధ్యాన వధ్యత్వం
బును. 4. ఆ. పా. నాచినరుహస్తహస్తాస్త్ర ప్రళస్తలావణ్యంబు. 5. ఆ. పా. వాంఛాతిశయ.

క. ఈ లీలావతి కాగిలి

చాలదె తాదాత్మ్య మొసంగె సమధికయోగ
జ్వాలాముఖగత సౌఖ్యం
బేలాకాంక్షించెదరు మునీశ్వరులాత్మక.

309

క. ఈలలన యావనాంబుధిఁ

దేలకయోగాన్ని శిఖలఁ దేరెడునామే
నేలాగునఁ జల్లారెడుఁ
జాలు జితేంద్రియతఁ గల్గు సౌఖ్యములింకన్.

310

ప. ఇదియ మదీయతపః ఫలంబు నాతపోఽధిదేవతయ యారూపంబునఁ బ్రత్యక్షం
బైనది గాక కేవల స్త్రీమాత్రంబున కిచ్చటికిం బ్రవేశింప నెట్లువచ్చునని తన
ప్రయత్నంబు మఱచి పట్టుకొనఁ దలంచి కదియంబోయి.

311

క. ఒకచో వాహనహంసము

2నొకచోఁ బ్రియకీరరమణి స యును శేతవిపం
చికయును నుండఁగ భారతి
యొకొయని యటకొంతనిలిచి స యొయ్యనఁజూడన్.

312

ఉ. ఆచపలాక్షి యంతటినె స యాననమించుకయెత్తి ముందటం

జూచెననోజనూతి, మరు స చొక్కునఁబట్టఁ దలంచు చంచలుం
జూచి విపంచిడించి నగునచుం బువుగద్దియడిగ్గె మేఘలా
కాచకలధ్వనుల్ చెలఁగఁ స గాఁబయికొంగు దొలంగ గ్రక్కుసన్.

313

క. పువుగద్దె డిగ్గువడినను

బువుఁదీగెంబోడి తురుము స పువ్వులురాలెన్
పువునిలుతు నక్షయములగు
పువుదూపులు పూలెబ్రహ్మ స బుద్ధి గలంగన్.

314

తే. అట్లు చనితూగుటయ్యెల స యవలికేగి

ముదిత తల్పంబుమాటున స కొదుగఁబోవఁ
దనమనంబూన పఱచి యా స తమ్మిచూలి
యంగజోద్రేకముననుబైఁ స కొంగుపట్టె.

315

ఉ. పట్టినలజ్జయున్ భయము స పాటిల, మైగురుపారలీలమై

గొట్టునఁబట్టినక వెనకొంచుఁ గరంగుచున్నఁ బోక యా
దిట్టమగండు ప్రేముడిఁ దగ్గదీయ విధంబరయంగఁ గోరిలోఁ
దొట్టెడు కోర్కె వెల్లువలఁ స దోగుచునిట్లనియెన్ మృదూక్తులన్.

316

- క. బాలా నీవెవ్వరు నీ
వేలాగున వచ్చియుంటి శ విచ్చట నీకీ
కేళీ గృహమెట్లాదవె, గు
ణాలంకృత చెప్పవే ప్రియంబున నాకుఁ.
- 817
- క. నీపేరుచెప్పి మధురా
లాపనుధాధార చేత శ లలన మనోభూ
చాపధ్వని నిర్ఘాతమ
హాపరితాపంబు మాన్యునూ కృపతోడఁ.
- 818
- వ. అని కామార్తుండై యధైర్యంబు దోషబలుక నిట్లనియె.
- 819
- సీ. దేవ మహాత్మ నీదేవి నన్నెఱుంగవే
నేవకురాలి వాణీవధూటి
నట్లు మార్కండేయుఁ శ డాడినఁ గోపించి
యబ్జజాండంబు శూరస్యంబుచేసి
మీరు విచ్చేసిన శ మీతోడఁగూడి యీ
గుహకునేతెంచితిఁ శ గూర్చితోడ
బ్రహ్మవలోకనశరత నావైద్యుష్టి
యున పకుండితి గాక శ యుగ్రనిష్ఠ
- తే. తావకాయల్లకార్తి సంఘతాపమంది
నాటనుండియు మిముఁగూర్చి శ నానవిడిచి
చేయుచుండుదుఁ దపమిట్లు శ చిత్తభవుని
బారిపడలేక యీలీలఁ శ బరిధవించి.
- 820
- క. దేవ మహాయోగివి నీ
కీవిధమున నార్తిబాంద శ నేటికి నేనీ
దేవిని స్వకీయఁగానే
కావింపుము చిత్తకాంక్ష శ కరుణాదృష్టిఁ.
- 821
- వ. అన నెవ్వరు నెఱుంగని యేకాంత స్థలంబగుటకు నితరసామాన్య స్త్రీగాక
స్వతంత్రకులపాలికయగుటకు సంతోషించి యంతరంగంబున నుహ్సంగు
ననంగ సాగరకల్లాలంబుల మునింగి నిర్దిరోధంబున నయ్యంగనం గవుంగలించి
మించుటూగుటుయ్యెల యెక్కించి పంచశరకేళి ప్రపంచంబు విస్తరించి వలసి
నట్లు వెక్కువేలేండ్లు గ్రీడించె.
- 822
- తే. ఊర్ధ్వరేతస్కుండై దృఢ శ యోగశక్తిఁ
బటుతపోజ్వాలఁగ్రాగు తరపస్వియైన

చెదరుసతిఁగన్న వాణికుఁ శ జెప్పనేల
మనసు పండని సన్యాసి శ మతమువాని.

828

సీ. అతిసూక్ష్మయోగ శాస్త్రార్థంబు శోధించి
విజ్ఞానసంపద శ విస్తరించి
కడుఁబ్రపంచము మిథ్య శ గాఁగ సిద్ధాంతించి
ద్వంద్వమోహంబుల శ తగులువిడిచి
యేకాంతియై యింద్రియేచ్ఛఁబోవక యుంట
దృఢముగాఁ జిత్త మాతీకరించి
తనువులఁ బులకలు శ జనియింప నిర్మల
బ్రహ్మతేజోధ్యాన శ పరతనొంది

తే. యక్షయానంద రససుధనాని యాని
తాన చిద్రూపమైయుండు శ తపముతపము
గాక తనకేల సిద్ధించుఁ శ గమలజనకు
భూమి భ్రమియింపఁ బోయిన శ బోటితపము.

824

సీ. అఘోరములమీఁద శ నరుచిపుట్టినదాఁక
సంసార మొకపాటి శ జరుపవలయు
నరుచిపుట్టిన పరుంకడగుచు నాసంసార
విషయభోగముదిగ శ విడువ వలయు
విడిచిమనంబు నిర్మలఁజెందు సందాఁక
నుచితసజ్జనగోష్ఠి శ నుండవలయు
మనసు నిల్చినదాని శ మఱచి బ్రహ్మముఁగన్న
దాఁకతపంబులఁ శ దలవవలయు

తే. బ్రహ్మమీక్షించి తపముల శ భారమెడలి
యవ్యయానందలహరి నిర్హరవలయుఁ
గాక తమకించి వట్టియాశ్రహముపూని
సేయుతామస తపమెందు శ సిద్ధిఁబొందు.

825

ప. అని యోగనిరూఢి యెఱింగించి గోవిందశరణ ధర్మనందనునకు నటమీఁది కథ
యిట్లనియె.

826

తే. తనవి చాలక దినదినోత్సాహరతికి
మనసుగొలుపుచు మన్నభోగన్నాద వికృతి
మఱచెఁ దనబ్రహ్మయోగ సమాధి బ్రహ్మ
మన్నభ బ్రహ్మయోగ సమాధిఁబొంది.

827

సీ. అంతకంతకు లతాంత్రాస్త్రరసాంభోధి

నోలలాడుచుఁ దృప్తి నొందలేక

బహువిధ రతులతోఁ గ బడి చిక్కి మగ్నుడై

దష్టాధరుండు నిరర్థభితనఁడు

గాఢపరీరంభ న గంభీరకుచకుంభ

ఘర్జాంబు కిలితపక్షిస్థలండు

నగుచుమన్నభ ముద్రలవయంబులకు నా

భరణంబు లై యుండఁ గ గరముమెఱసి

తే. ఘనతపోధ్యాన సంధ్యాదికములు విధులు¹

తనకు రతితంత్రములెకాగఁ గ దలపునిలిపె

వేదవిద్యా రహస్య విశవేక మెల్ల

దగ్ధమైపోవఁ బ్రాల్భాలితమిచ్చుమాలి.

328

ఆ. లోలుడగుచు నిట్లు న నాశీకజాతుండు

నిముసమైనఁ బాసి న నిలువకెనయు

గాఢరతులకోర్వఁ గజాలకామాయ

లలననూరు రూపరములు ధరించె.

329

—●— { మామాసరస్వతి కతరూపములు ధరించి బ్రహ్మమిక్కిలి } —●—
మాహింపఁ జేయుట.

సీ. తారహారంబులు న ధరియించి వెలివట్టు

వలువతో నొకమూర్తి న వన్నె మెఱసె

నలిననాగ విభూషణములు ధరించి చెం

గావితో నొకమూర్తి న రేవఁజూపె

నవరత్న భూషణోన్నతిఁ జెంది చిత్రాంబ

రంబుతో నొకమూర్తి న రంగుమీఱె

విరులసాములును దానమర నూలీచీరయుఁ

గైచేసి యొకమూర్తి న కరము దనరె.

తే. మృగమదశ్రీల నొకమూర్తి న మేళగించె

కుంకుమాద్యతి నొకమూర్తి న కొమరుమిగిలె

మఱియు వేణ్వేణు విధముల న మండనముల

నలరె మాయాసరస్వతి న నలువయెదుట.

330

క. ఇందుముఖ నూరురూపులఁ

జెందిమనో జాతకళలఁ గ జెలగినఁ గడునా

నందించి బ్రహ్మప్రీతిం

బొందితానందుడనగ్గఁ శ బాగఁడొందెనృపా.

331

వ. అట్లు శతరూప విలాసంబులఁ గిరంగించిన యమ్మించు దీఁగెఁబోడియందు శతానందుడు ననేక సంవత్సరంబులు సురత సౌఖ్యంబను భవించె. అంత నారూపంబులన్నియు నుపసంహరించి యెప్పటి రూపంబునెయ్యంబు చూపుచున్న గారవించి యొక్కనాఁడు సుఖపారవశ్యంబునఁ బట్టంబోయినఁ బట్టుబడక కొలంకుల నొదిగియుఁ బొదిరిండ్లు దూరియు నోలంబులదాగియు నెలయించుచు గుహవెడలి తదీయద్వారంబున నిర్గమింప విరహభారంబున కోర్వక వెనువెంట వెలికివచ్చిన నచ్చట నగ్రభాగంబున నటమున్న యదృచ్ఛాగతుండైన యమ్ముని శ్రేష్ఠుఁడు మునులతోఁ బ్రత్యుత్థానంబు చేసెనప్పుడు.

332

క. వెనువెంటబ్రహ్మదగులఁగ

వనజానను తగులుపడక శ నచ్చి తదగ్రం

బున మెఱుఁగు దీఁగె పూలెం

జననాథ యదృశ్యమయ్యె శ సభ్యులు చూడన్.

333

చ. పాలతి యదృశ్యభావమును శ బొందిన తాపనరూప్య లద్యుతా కలిత మనస్కులై దిశలు శ గన్గొని యొండొరుఁ జూచి ముందటన్ వలపుల సోలుచున్ మరుని శ పోలిక తూపులగండ్లతోడ నా విలమతినున్న పద్మజువిత్రవేషిహీనునిఁ జూచిరందఱున్.

334

క. ఆదిగులుపాటు కంపము

నాదైన్యము నావిలక్షణకారము నా

భేదము లజ్జయు నజదుః

ఖోదధి కల్లోలఁడోల శ నూచన రేంద్రా !

335

వ. అంత సంతయు విష్ణుచూయా వికారంబుగా నెఱింగి హరిందలంచి మోహని ద్రాముద్రితగుండగు చతుర్ముఖునిఁ బ్రబోధింపనమయంబగుటకు సంతోషించి బ్రహ్మవాదియగు మార్కండేయుండు మునిసంఘంబుతోఁ జేరంబోయి నమస్కరించి యవ్వరించి కిట్లనియె.

336

సీ. దేవ మహాత్మనీ శ దివ్యావతారంబు

ప్రణుతింపఁ ద్రైలోక్య శ పావనంబు

సృష్టికిఁగ ర్తవు శ సేవ్యుండవలనే

దాగమవిద్యార శ హస్యవేది

వరయ నీవిట్టిమ శ్రీ హనుభావుడ వజ్ర
 నట్ల దింతాక్రాంతి శ్రీ నలఁగఁదగునె
 యమరసంయమికోటి శ్రీ కారాధ్యుడగు విష్ణు
 నాజ్ఞపూనుటకు నీ శ్రీ కనుచితంబె

తే. నలఁగితివి పెక్కు విధముల శ్రీ నాన విడిచి
 తెలియు మిఁక నైన హరిమాయ శ్రీ తేట పడఁగ
 నదిసరస్వతిగాదు మా శ్రీ యావధూటి
 దానికే బరితపింపకు శ్రీ మానసమున.

337

క. విడువు మహంకారము మదిఁ
 బొడమింపుముబోధ సకల శ్రీ భువనస్తుతమై
 యడరెడు సాత్త్వికగుణమున
 నడువుము హరిఁదలఁపు మనముననుసేవ్యునిఁగాఁ.

338

మ. విలసద్బోధ పథంబు సాత్త్వికగుణాశ్రేణింబు తద్వృత్తిఁ బు
 మ్మలవర్తుల్ చరియించుచో నితర సౌఖ్య శ్రీలు చేకొండ్రు, దు
 ర్గలినాహంకృతి నిర్మథించి వినుమాశ్రయస్తుత్య సత్యంబహం
 యులు తత్సాత్త్వికవర్ణులట్లుగ శుభం శ్రీ యల్లారునూ చూడఁగాఁ.

339

నీ. హరిమాయ జగములు శ్రీ హరిమాయ యాకాశ
 మరుదగ్నినలిల భూశమండలములు
 హరిమాయ బ్రహ్మలు శ్రీ హరిమాయ యింద్రాది
 సురకిన్నరంగా శ్రీ సురగణంబు
 హరిమాయ సూర్యుండు శ్రీ హరిమాయ చంద్రతా
 రాగ్రహతపతిమి శ్రీ రవ్యవన్ధ
 హరిమాయ గుణములు శ్రీ హరిమాయ పంచేంద్రి
 యస్మరవికృతి కాశమాదికంబు

తే. ప్రాథమైతాహ వీర్య శాశ్వతములు జయము
 భయము రక్షయు హాని లాభములు కృపయుఁ
 గర్భతంత్రంబు హరిమాయ శ్రీ నిర్మలాత్మ
 సత్యసాత్త్విక విజ్ఞాన శ్రీ సరణిఁజూడు.

340

నీ. బ్రహ్మంబు హరిగాఁగ శ్రీ భావింపు బ్రహ్మాండ
 భాండంబు హరిగాఁగ శ్రీ మతియొనర్పు
 సత్యుండు నిత్యుండు శ్రీ శాంతుండు వైద్యుండు
 చింత్యుండు హరిగాఁగ శ్రీ జిత్రగింపు

ముద్భవస్థితివిల శ యోత్వాదన క్రియా
నిర్ణేత హరిగాఁగ శ నిశ్చయింపు
వేద వేదాంతాది శ విద్యార్థ తత్త్వంబు
హరినిరంజనునిగా శ ననుమతింపు

తే. విమల విజ్ఞాన దీపంబు శ వెలుఁగఁజేసి
మూఢతాహంక్రియా శ్రోధకముద్రవిడిచి
యాత్మనాయకు నవ్విభుశనాశ్రయింపు
శాశ్వతైశ్వర్య సౌఖ్యంబు శ సంగ్రహింపు.

841

వ. అని సమబుద్ధియగు నవ్వబ్ధముని యుపదేశించిన సత్యవాక్యంబులఁ బ్రబోధి
తుండై పితామహుండు విజ్ఞాన సుధాధాత దురహంకార పంకకళంకంబై
విమలంబైన హృదయంబున భక్తినిల్పుకొని యశ్రుధారా పూరంబులు
దొరఁగు నయనంబుల దైన్యంబుదోష మార్చ్యభాహుండ్లై ముకుళితహస్తం
బులతోఁ గరుణాసాగరుండగుహరి నుద్దేశించి.

842

—◆◆◆ { బ్రహ్మకు జ్ఞానోదయమై విష్ణుమూర్తిని ప్రోతముచేసి యపరాధ
క్షమచేయుచుని వేడుట. } ◆◆◆—

ఆ. ఓ యనాథనాథ శ యో కరుణోదధి
యో భయాపహరియో మహత్మ
యో జగత్త్రయేశ శ యోనురాసుర పూజ్య
కలుషబుద్ధినైతి శ గావవయ్య.

843

ఉ. నన్నపరాధిగావుము వినమ్రముండ దీనుండ నీచకర్మండ
సన్నపుబుద్ధి వాడఁగలుగవ క్రియుండఁ శరణాగతావ నా
భ్యస్తతమైన నీబిరుదు శ భూవినుతంబు మదీయదుష్కృతం
బెన్నకు దివ్యచిత్తమున శ నెగులువెట్టునె తండ్రి పుత్రువై.

844

ఉ. నీ మహనీయమాయను గ్రహింపఁగ నెంతటి వాడనేను మా
యా మయదుర్వికారుండ నరహంయుండ సంయమిభావితాత్మ ది
వ్యామరసేవ్యతావక శుభభాకృతిఁ జూపి కృతార్థుడేయవే
స్వామి సహస్రకోటి శిఖితచంద్ర దివాకర తేజ సత్కృపఁ.

845

నీ. సంతాపముడువవే శ జలజాయతేక్షణ
కృపఁజూడవే జగద్వినుత కీర్తి
దీనతమాస్పవే శ త్రిభువనాధీశ్వర
యథాయ మీవేదేవతాగ్రగణ్య

నిర్వేదముడువవే శ నిర్ణిరోధానంద
యండగావే సముద్బంధకౌర్య
వికలతవారింపరవే భక్తవత్సల
సన్నిధిగావె ప్రసన్నహృదయ

తే. దివ్యరూపంబు చూపవే శ దేవ దేవ
యాశ్వసింపవె సంరక్షితాశ్రితౌఘ
గారవింపవె నుజన మంతదార భూజ
యాత్మనాయక నామొర శ యాలకించి

846

—◆◆◆ బ్రహ్మదులక నిష్ఠమూర్తి విరాడ్రూపము కనుటచుట. ◆◆◆—

క. పరమవిరా డ్రూపంబున
హరి సాక్షాత్కారమొందె శ నాదిత్య సహ
స్రరుచి వెలుగుచు బ్రహ్మకు
వరదుండై మోహతమము శ వారింపంగఁ.

847

ప. ఇట్లు పరమపురుషుండగు విష్ణుండు బాలసూర్య ప్రభాపటలచటుల పద్మరాగ
మణి మకుట విటంక విలంబమాన పారిజాత ప్రసూన సౌరభ సౌభాగ్యంబు
విస్తరించు మస్తక సహస్రంబును, శరచ్ఛంద్ర చంద్రికా సాంద్ర ప్రభాఖండ
పుండరీకదళంబుల వెదచల్లు విలోచన సహస్రంబును, మంత్రకళాధి దైవత
మధుకర నికర సంకలిత ఛందోబృందమంజీర మంజరీ రంజితంబైన చరణార
వింద సహస్రంబును, శంఖ చక్ర కామోదకీ కార్జునందక ప్రముఖ దివ్యా
యుధమయూఖరేఖా సమాశ్రయంబైన దీర్ఘబాహు సహస్రంబును, శోభిల్ల
గనకమణిఖచిత మకరకుండల హరికేయూర కంకణముద్రికా కాంచీలతాది
దివ్యాభరణ భూషితుండును, వక్షస్ఫలస్థిత వైజయంతీ స్రగావరణ మధ్య
ప్రభాసిత కాన్తుభవదక ప్రేంభోళిత లీలాభినంది కేందిరానుందరీ మందస్థిత
ద్యోతమానగంధస్థలీ ముకురబింబిత ముఖమండలుండును దివ్య వీతాంబర
ధరుండును, దివ్య గంధానులేప మనోహరుండును, దివ్యసౌందర్య ధుర్బలం
డునునై చరణాంగుష్ఠ నిష్ఠూతసురంగి త్పూరంబుల నఖిరణ కదంబ కాదం
బంబుల నోలలాడించుచు, దివ్యమాణిక్య శృంగసంగతంబై మూర్తి వంతంబై
తోచిన మహామేరువు చందంబున సపరిమిత తేజో రాశిన్మై శృంగార వీర
కరుణామృత రిసస్వరూపంబగు రూపంబునం బ్రదీపించుచు నిత్యముక్తులైన
సనకి సనందన సనత్కుమార వామదేవ నారదాది బ్రహ్మయోగీంద్రులు
చామరచ్ఛత్రధ్వజాది సేవావిధానంబుల నుభయపక్షంబులం గింకరులై
సేవింప నాభివలన సంతరింతుంబును, ప్రాణంబులవలన పవనంబును, ముఖంబు

వలన బ్రహ్మసలైంద్రులును, స్వేదంబువలన నదనదీ సముద్రంబులును, బాదం
బులవలన భూమియు, జూపులవలన నూర్యుండును, మనస్సువలనఁ జంద్రుం
డును, శ్రోత్రంబువలన దిశలును గల్పించి, బ్రహ్మనాదంబున నోంకారంబును,
దివ్యభాషణంబుల వేదంబులును, శ్రవణ నాసికారంధ్ర రోమకూపంబులవలన
వసురుద్రాదిత్య విశ్వేదేవ యక్షరాక్షససిద్ధ విద్యాధిరోప్పరో గణంబులును,
చతుర్విధ జంతుసంతానంబును నుద్భవంపంజేయుచు, నవాక్షాననగోచర
ప్రభావంబైన యాతేజంబుచూడ నశక్యంబని కరుణించి మార్కండేయాది
మునీంద్రదంఘంబునకు నార్తుండై ప్రార్థించు నవ్విరించికిని దివ్యదృష్టి ప్రసా
దించె నప్పుడు.

348

క. లక్షసూర్యమండలము లొక్కవడువునఁ
గూడియున్న నైనఁ శ్రీ జూడవచ్చుఁ
గానియట్టి దివ్యశమైన తేజముచూడ
నరిదివినుము పాండవవాధి నాథా.

349

క. ఆతేజోమూర్తి సుమీ
భూతలవర నీమరంది శ్రీ పురుషవరేణ్యం
డాతత కరుణాజలనిధి
యాతురబాంధవుడు గృష్ణశ్రేణరయుము బుద్ధిగా.

350

క. నయవంతులు దృఢయోగ
ప్రయతఞ్చానానురూఢి శ్రీ భావములోనఁ
నియమించి కాంచుతత్వో
దయమాతేజంబు నువ్వె శ్రీ ధర్మవిధిజ్ఞా.

351

క. ఆముని సంఘము దానును
తామరరాచూలి యద్భుతంబును భయముం
బ్రేమయు భక్తియుఁ శ్రీ బాడమఁగ
భూమింబడి పొరలిపొరలి శ్రీ పొరి బారి మ్రొక్కెన్.

352

వ. ఇట్లు సాష్టాంగదండ ప్రణామశతంబులు నమర్పించి రప్పడు పద్మసంభవుండు
పరమవిరాడ్రూపంబునం దనవంటి బ్రహ్మలను సురాసురాదిజంతు సంతానం
బును బుట్టించుచు, దనచేసిన యంధకారంబు విరియింపుచుండఁ దేజోరాశి
యైయున్న యన్నారాయణుని నవలోకించి పులకించి దృగంచలంబుల వెడలున
శ్రువులు రెప్పల తుదనప్పళించుచు మోడ్చుఁగేలుదోయితో నోంకారపురస్స
రంబుగాఁ బురుషసూక్తంబును నారాయణోపనిషత్తును జదివివేదశాస్త్ర పురా
ణేతిహాస పర్యాయంబున నిట్లని స్తుతియించె.

353

సీ. జయపరబ్రహ్మ శాశ్వత నిరంజననిర్వి
 కల్పనిత్యానంద శ కవివరేణ్య
 జయ త్రిగుణాతీత శ సత్యస్వరూప ని
 ర్మలశాంత పుష్కలారాధ్య చరిత
 జయమహాయోగీంద్ర శ జయసాంద్ర కారుణ్య
 జయయగణ్యాకార శ జయయనంత

... ..

... ..

తే. ... ..
 ... ..
 ... ..
 ... ..

354

సీ. వేదాఘములు నీవ శ వేదోపనిష దర్శ
 రాధాంత తత్వసారంబు నీవ
 ధ్యానంబు నీవ ధ్యేయస్వరూపము నీవ
 తత్పలారూఢ మోదంబు నీవ
 ప్రకటిత బహుతరత్రబహ్నండ నిర్మాణ
 కుశలుండ వీవ తత్సర్గరుండ వీవ
 జననరక్షాలయోచరణ దక్షుండ వీవ
 జీవాత్మ పరమాత్మ శ భావమివ

తే. పూజ్యపూజక పూజా విభూతివీవ
 పంచతత్వా శ్రయము నీవ శ పరమపురుష
 వర్తివీవ చిదానంద శ మూర్తివీవ
 త్రిభువనోదార చారిత్ర శ శ్రీకళిత్ర.

355

సీ. బ్రహ్మండ కోటులు శ ప్రభవించు నీమహా
 మాయాదద్భ్రహ్మండ శ మండలముల
 కథిపతులైన బ్రహ్మలనేకు లఖల చ
 రాచర విధసృష్టి శ యాచరించు
 వారు తత్సద్భక్తులురదార తేజలు బ్రహ్మ
 మను మహేంద్రాదులు శ మణియుఁ గలరు
 పరికింప లోకాధిపత్యమాత్రము బ్రహ్మ
 గాని సామర్థ్యంబు శ కలిమినంత

తే. కంఠయోగీంద్ర దివ్యసంక్రమంబు గలదు
 తలఁప నిటువంటి దగునృప్తి శ కలనలోన
 నొకఁడ రాజున దురహంక్రీయోద్ధతుండ
 నీశనీతత్వ మెఱుంగ నే శ నంతవాఁడ. 356

క. నీపాద సేవకులలో
 నేపారంగ నొకనిగాఁగ శ నెఱపుము కరుణా
 రూపమున బ్రహ్మపదవీ
 వ్యాపారము చాలునాకు శ నఖలాధిపతీ. 357

చ. ఘనుఁడు మృకండు పుత్రుఁడు జగద్వినుతుం డతఁడేమి చెప్పెచె
 ప్పిన హితభాషణంబులవి శ బేలతనంబునఁ జేయనైతి నాఁ
 డనుమతిఁజేసి మత్సర మహోర్ధ్వ మగ్నుఁడనై చలంబునఁ
 జనక తదీయ దోషము మననంబునఁ బెట్టక ప్రోవవేదయన్. 358

క. నీతత్వ నిశ్చయస్థితి
 నాతరమె యొనర్చులోకనాయకవిద్యో
 పేతులు యోగీంద్ర వరులు
 నాతురమానసులుగాఁగ శ నవ్యయపురుషా. 359

వ. అని విన్నవించిన విరించి ననుగ్రహించి క్రమగర్ బ్రహ్మాధిపత్యంబును విజ్ఞానో
 దయంబును గరుణించి చతుర్దశ భువనంబులకుం బ్రమదంబొనర్చి నకల
 సురా సురార్చితుండై మార్కండేయుని వీడుకొల్పి తనుగూర్చి మాయా
 జయంబునకై తపంబుసేయు నమ్నందర గిరివాసులగు మునీంద్రులకు దివ్య
 సాయుజ్యంబు ప్రసాదించి యంతర్హితుండయ్యె నప్పుడు. 360

—◆◆◆ బ్రహ్మ యథాప్రకారంబు బ్రహ్మాధిపత్యంబు సేయుట. ◆◆◆—

తే. బ్రహ్మతేజంబు తోఁదొంటి శ పగిదిబ్రహ్మ
 బ్రహ్మసింహాసనాగ్ర విభాసియగుచు
 భువనములు నడ్చుచుండ విభూతిమెఱసి
 బ్రహ్మముని దేవదానవ శ ప్రతతిగొలువ. 361

—◆◆◆ ఈ కథయొక్క ఫలస్తుతి. ◆◆◆—

క. బ్రహ్మస్వరూపమగు హరి
 బ్రహ్మకుఁ డనకేళిచూపి శ పరగినపరమ
 బ్రహ్మాపదేశ చరితము
 బ్రహ్మనందము నొనంగుఁ శ బార్థివచంద్రా. 362

వ. అని గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకుం జెప్పెననిన విని పరీక్షిత్తుట మీఁదటి
కథాప్రసంగం బెట్లుండెనని శుకబ్రహ్మ నడుగుటయును. 363

కా. గంగా సంగపదాంబుజ ద్వయయతో శ గంగాతరంగావళి
రంగత్పద్మ భవాండకుండలికులేంద్ర ప్రాథ పర్యంక సా
రంగాంకా భరణద్భుత ప్రకృతకశర్మ స్ఫారసంసార ఘో
రాంగారార్త సుధాపయోధర జగద్వాన్యకీర్ణ పుణ్యోదయా. 364

క. శుకసనక సనంసన శా
నక భీష్మవ్యాసవిదుర శ నారద పవమా
నకుమార ప్రహ్లాద బ
లికీరీటి పసిష్టముఖ ఫలిత సురభూజా. 365

తే. చతుర్వేదవేద్యా శ చతుర్వక్త చో¹ద్యా
చతుర్ముక్తి దాతా శ సతీయుక్తవత్సా
సతీవామపత్నా శ సతీమాతృపాదా
... .. 366

ఇది శ్రీ మదనగోపాల చరణకమల సేవాధురీణ సత్కథాపారీణకృష్ణ
భట్టారకపాత్ర చింతలపూడికామయప్రభునుపుత్ర సుకవి
వర్యరాధామాధవయల్ల నార్య ప్రణీతంబైన
విష్ణు మాయా నాటకంబునందు
తృతీయా శ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

ॐ నమః శివాయ ॐ

శ్రీ రస్తు.

విష్ణు మాయా నాటకము.

ఆశ్వాసము. ౪.

- క. శ్రీరాధా మదవద్వ
క్షీరుహమకరీ కలాపశోభనముద్రా
ప్రారంభ జ్యంభి'నునిశిత
ధారాసఖజాల నవమృదన గోసాలా. 1
- తే. అవధరింపుము దేవ సంశయమివరుండు
సకల వేదాంత విగ్నా విశళారదుండు
శుకమహాయోగి పలికె నుత్సృకతమరియు
నింపుగా నాపరీక్షిన్న కేంద్రుతోడ. 2
- ప. ఇవ్విధంబున శతానందుని కథచెప్పి గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకు విష్ణు
మాయవలన శివుండు మోసపోయిన తెఱంగు విశదంబుగా నెఱిగింప నమకట్టి.
మ. విను విశ్వక్షితిపాల మౌళివలభీ శి విస్ఫారరత్న ప్రభా
కనదుద్దామ పదారవింద త్రిజగత్కల్యాణచారిత్ర పాం
డు నరేంద్రోత్తమపుత్ర యీమునిగర్విష్ణుల్ నీవునుంగూడి యెం
దునకుం జిత్తముఁ బోవనీక హరియం శి దున్నిల్పి సంప్రీతితో. 4
- ప. అని కొలువు సావధానంబు గావించి. 5

—◆— సముద్ర మథనప్రశంస. —◆—

- సీ. ఆదికాలమున మాయావక్రియగు చక్రి
యనుమతి నమృతార్థ శి మమరగణము
నమరారిగణము దుర్గ్ధాంభోధి మందర
మంథానదండ సకమగ్రశక్తి
నహిరాజ దామకంఠబడరించి మధియింపఁ
బుట్టి నుగ్రాసలకన్పూర్తిఁ దొలుతఁ
గాలకూటము దానిగతి కోర్కెగాలేక
దేవదానపులార్తి శి దిరుగుపడఁగ

తే. హరికిఁ బ్రయముగ హరికి శ నభయమిచ్చి
యావిషజ్వాల ఫాలాక్షుఁడౌ హరించి
కాలకూటాశనుండనా శ ఖ్యాతీవడసి
తొరగిరి కూటమునకేగ శ ధర్మతనయ.

6

సీ. కల్పపాదప పింఛశకము నప్పరస్త్రీలు
కామధేనువును జింతామణియును
నుచ్చైశ్రవంబు మనదోల్కటంబగు చతు
ర్దంతయు జనియించె శ దరువఁ దరువ
నవి యింద్రయోగ్యంబు శ లయ్యె వెండియు లక్ష్మి
యను దులసియు జనించిన విరించి
జనకుండు విష్ణుండు శ సంప్రీతిగై కొనె
గ్రమ్మట నమృతకుంభముతోడ

తే. నకలలోకై కరమౌ విశాలబుద్ధి
యంత ధన్వంతరియు నుదయంబునొందె
మహితమందర మంథానమధ్యమాన
మానితాంభో నిధానంబు శ మధ్యవీధి.

7

క. కుముదముద జృంభితంబగు
హిమకర బింబంబుపోలె శ హృదయోత్సవమై
విమలస్ఫటిక ఘటంబున
నమృతము పరిపూర్ణరుచుల శ నమరెన్ జూడన్.

8

ఉ. అయ్యమృతంబుచూచి యమశరాసుర సంఘములభిఁ ద్రచ్చుటన్
నయ్యసమానిరంత బలి శ కాసనమూది సురారులుద్ధతిన్
గొయ్యతనంబుతో నమృత శ కుంభముఁ గ్రక్కున నాక్రమించి మూ
కయ్యిరివేఱె యొక్కయెడ శ నందఱుఁ బాలిడ కోహటింపు¹చున్.

9

క. వెలవెలఁ బాటిరివేల్పులు
తలచెదరి సుధాఘటంబు శ దైత్యులు గొనినన్
బలవంతులు గొనునర్థము
బలహీనులు దిరుగఁగొనుట శ భారముగాదే.

10

క. పాలిక యమృతకళం
బాలిల సురారికోటి శ హరియించినదే
వాళి యుపాయవిహీనత
నాలం బొనరింపసేన శ నడరించుటయన్.

11

తే. భూత భావిభవత్కాలముల విశేష
గతులుదెలిసిన యమ్మహా శ కార్యవేది
శౌరి యిదివేళగాదని శ సంజ్ఞఁజేసి
జంభమర్దన సైన్యసంరంభముడివె.

12

చ. హరిహయుఁ డబ్జలోచనుని శ యాజ్ఞబలంబుల గు స్తరించి సం
గరమెడలించి తియ్యమెసఁగ న్నయవాక్యవిశేష చాతురీ
గరిమను బాలువెట్టుడు సరగంబమృతంబని చేరి పల్కుచుకొ
వెరవున రాక్షసేశ్వరుల శ వేడుచునుండఁగ సంతసవ్వలన్.

13

—◆— విష్ణువు మోహినీకాంత యగుట —◆—

మ. త్రిజగన్మోహన మూర్తియైన హరినాథరీ కర్మరూపంబునకొ
గజయానంబున నందియల్సారయ వీరతృపుండరీక చ్ఛద
ప్రజముల్ నల్లుచు మందహాసమెసఁగ శ స్వత్రోజముక్తావళి
భజనక వే చనుడెంచె గామకలనా శ పాథోధిల్లాలయై.

14

తే. అలసయానంబుతోవచ్చి శ యమరదైత్య
బలము నడుమ విలాసంబు శ పరిధవింప
మోహమాయాంధ కాంఠంబు శ ముంచుకొనఁగ
నిలిచె శృంగారమూర్తి నా శ నీలవేణి.

15

ఉ. వెండియు దుగ్ధసాగరము శ వెల్వడివచ్చెనొ లక్ష్మీనామరు
స్కండలము స్కందద్విమత శ మండలముకొ మదనార్చిబొంది యొం
డొండ సమాకులం బగుచు శ నుల్లసిలకొ దరహాస చంద్రికా
మండిత దృక్పథాలహరి శ మానినిముంచె సమస్తలోకముల్.

16

మ. తరళతప్తంబు విలోచనంబులకుఁ జేరఃపంకజ శ్రేణికా
తురభావంబు నిదాఘమంగములకుకొ శ దోద్ధోస పాటిల్లఁగా
సరసీకానన పుష్పసాయక సహస్ర శ్రీకశృంగార సా
గరమూర్తిం జనుడెంచినిల్చిన దివ్యాకః పూర్వదేవాళికొ.

17

నీ. తరుణారణాంఘ్రి పరద్వద్వయీ లాతౌప్ర
భాస్మాత్పలింద్ర గోపములుగాఁగ
నవరత్న ఖచితమంశితన బహుచ్ఛాయా క
దంబంబు శక్రచారపంబుగాఁగ

కుచకుంభచిత్రిత శ గోరోచనాపత్ర
 లతలు పాదామినీలతలుగాఁగ
 గమన లీలోచ్చల శ త్కచభార వివికిల
 నూనముల్ వడగండ్ల శ సొంపుగాఁగ

తే. కాంచి ఘంటా నినాదంబు శ గర్జగాఁగ
 లలనకందర్ప పర్జస్య శ లక్ష్మీపూత
 దివిజదై తేయ చాతశోత్సవముగాఁగ
 వాలు జూపుల నమృతంపు శ వానఁగురిసె.

18

సీ. ఆత్మసంజాత రోమానలచ్చట పెంపు
 విరహసద్దావాగ్ని శ బురువుకొనియె
 వైరిబాణోన్ముఖశత్ర్వంబు నేతాపాంగ
 వైశాత శరపరంపరలఁ దొడరె
 నన్యోన్యలక్ష్మీసమాహరణక్రితి
 యౌవన సంపత్తి శ నావహించె
 సమరభూ జయసముజ్వలకీర్తి సంప్రాప్తి
 వికచహానేందు చంద్రదీకలఁగలిసె

తే. నమృతకుంభంబు వైనున్న శ యాశఁరుచుల
 మించు కుచకుంభయుగళంబు శ మీఁద నిలిచె
 నేమిచెప్పుదు నింద్రాసురేంద్ర ముఖుల
 కాజగన్నోహనాంగి ప్రత్యక్షమైన.

19

సీ. అభినవలీలా సిరతాం భోరుహంబని
 కమనీయ ధవళశంఖంబనియును
 శృంగారముగ నిండు శ చెంగల్వకచ్చని
 ప్రభమించు కాస్తుభాశభరణమనియుఁ
 బసపు కుంకుమచాయ శ పట్టు పుట్టంబని
 సిరిమించు కనక కాశ్మీయ మనియుఁ
 గ్రొత్తహత్తించిన శ లత్తుక రసమని
 కమలరజోమిశ శ ద్దంగయనియుఁ

తే. గామవళ వళయైయున్న శ కామినియని
 విష్ణుకితవవిలాసి నీరవేషమనియుఁ
 దలఁచు నమరాసురర్షి సంరతతి పొలంతి
 యైన దైత్యారిమేని చిరహ్నుములఁ జూచి.

20

—◆◆◆ మోహినీకాంతము—◆◆◆ మోహపడుట. ◆◆◆—

తే. అటుల సమ్మోహినీదేవి శ్రీ సమరగణము
సమరగణమును నీక్షింప శ్రీ ససమబాణ
కల్పలతపూలై మదనాన్ని శ్రీ కళికపూలై
సంతసంబును దాపంబు శ్రీ సంభవించె. 21

శా. మాయానిర్మిత విశ్వలోకుండగు శ్రీమద్వాసుదేవుడు తా
మాయామానినియై విలాసకలనా శ్రీ మాధుర్యముం జూపఁగా
నాయింద్రాసుర రాజునై న్యము లెయ్యేలా! మోహవిభ్రాంతులై
శ్రేయస్సిద్ధ మునీంద్రులైన మదనార్పిష్ఠచ్ఛిఖం గ్రాఁగరే. 22

శా. ఆలీలావతి సర్వమోహన కళాసహంకార రేఖాసీతీ
లీలాంకరణాభి రామయగుచు శ్రీ రేఖాసురశ్రేణితో
మేలంబాడుచు రాఁగ నింద్రబలులు శ్రీ మినాక్షివేదాని ర
ట్లాలోకింపఁగఁ గర్మయుగ్మక మవీర్యం జెందు చందంబునఁ. 23

వ. అప్పుడు. 24

చ. ఇది తన యిచ్చేనుండెడి దొ శ్రీ యెవ్వనికైన నధీనమైనదో
మదననిధాన దేవతకు శ్రీ మాటయై విలసిల్లుచున్నదీ
మదవతి యెవ్వతేనియును శ్రీ మానకపట్టె ద నేననేన యి
య్యదనుననంచు నందఱుఁ బ్రభయత్నము నొందిరి రెండుసేనలఁ. 25

క. ఆమాయా మోహినియును
నామై దరహాసచంద్రికామృతవీక్షా
దామముల వాని వానికిఁ
గామించిన యట్లుమేలు శ్రీ గైకొల్పెనృపా. 26

వ. అవ్విధంబున నాదేవేంద్ర బలిదానవేంద్రులు సాంద్రానురాగంబున డగ్గరిన
మొగ్గరంబులువిరిసి సకలసైన్యంబులు నొక్కపెట్టునఁ జెలియలికట్ట సతిక్ర
మించి వచ్చు సమయసముద్రతరంగ సంఘంబులభంగిఁ జట్టుకొని యాల
తాంగి యంగలావణ్య సరోవరంబున నోలలాడుచూపులును, వానికి మున్నాడి
యయ్యిందువదన దరహాస చంద్రికామృతపూరం బాస్వాదింపం దివురు
నాలుకయును, దానిందలకడచి యాపద్మగంధి బంధురశారీర సౌరభం
బాఘ్రాణింపందలంచు నాసికయును దానింద్రోచి యాశుకవాణి వీణామధుర
భావణ మకరందబిందు శైత్యంబునం బరిణమింపఁ దలపెట్టు చెవులును, వాని
సతిక్రమించి యాయువతి యావనమదోద్వృత్తపయోధరకుంభపరిరంభణం
బునకు సభిముఖంబులై గరుపారు చేతులునునై, పంచేంద్రియంబులు నిస్తం

ద్రంబులై హృదయంబును బోధింపం జూచుచుండె నయ్యవనరంబున నా
బింబాధరకు దేవరాజ దనుజరాజు లిట్లనిరి. 27

ఉ. ఎక్కడనుండివచ్చితివి శ యెయ్యవి నీకుభనామ వర్ణముల్
నిక్కముచెప్పి వీనులకు శ నెయ్యమొనర్పుము స్వేచ్ఛదానపూ
యొక్కని యాలపూనురనశ్రోరగ ముఖ్యులలోన నీక్రమం
బక్కజమయ్యెడిన్ సరసిజానన చూడము నిన్ను నెన్నడున్. 28

క. మాయంతఃకరణంబులు
నీయెడ ననురాగ లీల శ నిలిచినవి యన
న్యాయత్రములై చిత్త భ
వాయుధకృత్తంబులై సురరాసురపూజ్యా. 29

ప. అని పలికిన నాకలికిచిగురాకుఁబోడి వాడిదేరిన నిడువాలుచూపుల సేన
పయిం గలువరేకులవాన గురియుచు మందహాస మధురంబులైన మృదు
వాక్యంబుల నిట్లనియె. 30

తా. ఏనిచ్చావతిన్చై చరింతుఁ బతిలేఁడెవ్వఁడు నాకొక్కరుం
డేనాఁడుంగను దృష్టిపెట్టె మదిలో శ నెవ్వఁడు నేవాని బ్ర
హ్మనందంబునఁ దేల్చువేఱెయొకచో శ నానక్తుడెవ్వఁడు దా
వానిం గైకొన, తాపదగ్ధుఁ డయిపోవంజేతు నాపోకల్. 31

సీ. నానెఱిఁజూచిన శ ననుపారి యత్తులైనఁ
దలఁపొండు దిక్కులఁ శ దగులసీరు
నా నామవర్ణముల్ శ వీనులఁ బడెనేని
విజితేంద్రియులకైన శ వేడ్కనిలుచు
నాదృష్టిసోకిన శ మోదించి నిర్వాణ
మత్తులైన నాయొద్ద శ మరగియుండ్రు
పొందుగా నామైత్రి శ జెందిన బ్రహ్మ యో
గీంద్రులకైనను శ నింపుబుట్టు

తే. చూచిచూడఁగ లేరునా శ సౌబగు జనులు
మేలుగలచోట వర్తింతుఁ శ శేలిగతుల
నెవ్వరేలాగు ననుఁగూడ శ నిచ్చగింతు
రట్లనేనును వారల శ ననుసరింతు. 32

ప. ఇది యస్మదీయ ప్రవర్తనంబు మీరలు దుగ్ధజలనిధిమధించి యమృతంబు
సంపాదించి సహృదయంబునం బంచుకొననేరక విరసించి పోరఁదలంచితిరని
గగనవాణిపలన విని మీయిరువాగునకుం బోరులేకుండ సమృతంబు పంచి
వెట్టెదనని వచ్చితి. మీ రెండు దెఱంగులవారికి సమృతంబగునేని యొక్క

పక్షంబున నానేర్చినట్లు పంచివెట్టెద కాదేని యెంచేనియుం బోయెదనని యను
రాగంబు నెఱపి తగవుదోపఁబలికిన నందఱు నేకవాక్యంబున నిట్లనిరి. 33

ఉ. వీనులు సంతసెల్లె నరకవింద దశేతుణ తావకీనవా
చానయమాధురిక సకల శ సమృతమయ్యె భవత్ప్రయోజనం
బీనిపుణత్వ మీజగతి శ నెవ్వరికున్నది మమ్ముమన్నథా
ధీనుల నీనురానురుల శ నేలుము పుణ్యకటాక్ష దృష్టులక. 34

క. అమృతము మాకేటికి నీ
యమృతోత్కృష్టంబులైన శ యాలాపములుక
మమకారంబును జాలదె
రమణీ నీయాజ్ఞమా శిరంబుల నిలిచెక. 35

క. నీమాట కడుగు దాటము
నేమెవ్వరమిందు మాకు శ నియమముగానీ
కోమల చరణాబ్జంబులు
భామిని ముట్టుదుమె నీకుఁ శ బ్రత్యయమొందక. 36

వ. అని సమయంబుచేసి రప్పడు. 37

మ. అమృతం బేటికిఁ బ్రాణమేమిటికి రాశ్యంబేల యన్యాభి లా
షములంజెందు సుఖంబులేల మదనోత్సాహోద్భవైతద్వధూ
కమనీయాధర పానసంజనిత సోఖ్యంబబ్బినం జాలునం
చమృతం బిచ్చిరి దానవ్రల్ హతికి మారయా మోహినీమూర్తికిన్. 38

ఆ. అమృతకుంభమిచ్చి శ రంభోజపత్రాక్షీ
కాత్మజీవరక్ష శ యనకయనుర
లేణలోచనలకు శ నీరానివస్తువు
గలదె యెట్టిదె నఁ శ గాముకులకు. 39

వ. అట్లు పలికి ప్రముఖులైన రాక్షసులు దయాధర్మ వివాసులు గావునఁజేతి
కందినఫలం బనుభవింపనేరక యయ్యమృతంబు మాయావిద్యైన హరిచేతి
కిచ్చి యొక్క బంతిఁగూర్చుండి రప్పడు పురందర ప్రముఖ భృందారకులును
దారొక్కవంకయైకూర్చుండి రిట్లు రెండు దెఱంగులవాకును రెండుబంతులై
యయ్యంతి తమకమృతంబు వడ్డింపంగుడుచు వేడుకనుండి రంత. 40

చ. అమృతముహస్త పంకజమునందు వహించి మురారి దేవతా
సమితికి నై జరూపమై ప్రసన్నము సేయుచుఁ జూపెఁజేతి య
య్యమృతము, దానవాళికిఁక శ నాడుదనంబె ప్రకాశమానమై
యమరగఁజేసి చూపె దరహాసరసామృత మాదరంబునక. 41

క. కనకాంబర పల్లవయును

కనకాభరణ ప్రసూన శ్రీ కళికయునై యా

వనఫల భరమున నొప్పెన్

వనమాలిని దనుజకల్ప శ్రీ వల్లికపోలెన్.

42

ప. ఇవ్విధంబున దేవతలు తూర్పు మొగంబునుం బూర్వదేవతలు పడమటిమొగం
బునునై ముందటం గనకమణి పాత్రంబులు వెలుంగంగూర్చుండిన నవ్వ
ధూరత్నంబు ప్రయత్నంబున నమృతకుంభంబును నెత్తుగా వామ హస్తపంక
జంబున ధరించి కనకదర్శికలిత దక్షిణకరారవిందయై యుత్తరముఖంబై
నిలిచి రెండు బంతులుగలయ నాలోకించి మొదలిబంతి సగ్రస్థానంబున నున్న
దేవతాచార్యునకు బృహస్పతికి వడ్డించి తదనంతరంబ యంతరాంతర విశేషం
బులు దెలిసి యాగంబులం బ్రథమహవిర్భాగ యోగ్యుండైన యింద్రుండును
జతుర్విధాహారంబులును దనజిహ్వముఖంబులం బరిపాకంబుచేసి తొలుతఁజవి
గొన నర్హుండైన వైశ్వానరుండును, సకల ధర్మంబులకు నాధారభూతుండైన
ధర్మరాజును, బుణ్యతపో విభవంబున దేవభావంబు వహించిన పుణ్యజనుం
డును, పడ్రసాధిపతియై యమృతజనకుండునైన వరుణుండును, జగత్పాల్కిం
డైన పవమానుండును, నవనిధానాధీశ్వరుండైన పౌలస్త్యుండును, సిఖలై
శ్వర్య ధుర్యుండైన యాశానుండును మొదలుగాఁగల వసురుద్రాశ్వినేయ
ప్రముఖులకు వడ్డించుచు నప్పటప్పటికిం దనయోయ్యారంబు చూపుచు, 43

నీ. అమృతకుంభము త్రెడ్డు శ్రీ నలవ్రాక నొకచేతఁ

బట్టి పయ్యెదకొంగు శ్రీ బాగుపఱచు,

నలవున నిలిచి యోగ్యునిమేని చెమటలు

మందానిలమునకు శ్రీ విందువెట్టు

ఫాలభాగంబునఁ శ్రీ బలుమాటు చెరలాడఁ

గొనగోళ్ల ముంగురుల్ శ్రీ గూడదువ్వు

నవనతయై లీల శ్రీ నమృతంబు వెట్టుచు

సందెలు మొరయించు శ్రీ మందగతుల

తే. దొడ్లపిరుదున వేగంబు శ్రీ దొట్రుపడఁగ

ప్రేగుజన్నుల సందునఁ శ్రీ దూఁగలేక

మరుఁడు సహచరుడై తోడు శ్రీ మలయుచుండ

నమరకొటికి వడ్డించు శ్రీ నమృతరసము.

44

ఆ. అత్తలవి చేతులంగడియవికన్ను

లనెడుజాడఁ జూపె శ్రీ నబ్బవదన

యమృత మమరకోటి శ కలవక వడ్డించు

దివిజవరులమీఁద శ దృష్టిఁగఱపి.

45

సీ. తనకుచంబులుచూడఁ శ గనుపెట్టువానికి

సన్నపయ్యెదకొంగు శ జాతవిడుచుఁ

దనయాసమాటలు శ వినఁదలంచినవానిఁ

దగిలియొయ్యనజాణ శ తనములాడుఁ

దనమనోభావంబు శ నెనయఁగోరినవాని

కలఁతియై దరహాస శ కలనఁజేయుఁ

దన మన్ననోత్సుకశ్రవ్యంబు నారయువానిఁ

గనుసన్నలోనన శ యనుమతించు

తే. నమృతమునకంటె దీపుమై శ నాల్కలొన

నుభయసైన్యంబులకు లోచనోత్పవముగ

నాఁడువారల వెడబూమె శ లాడుఁగొంత

యమర కార్యాభిలాషి నాశరాయణుండు.

46

క. మాయా విలసనలీలల

నాయువతి సురారికోటి శ సటుభ్రమయిఁచెన్

దోయజనేత్రుల వలపులు

మాయలుగాకవియునిజమై శ మహిమూహింపన్.

47

తే. అమృతపూరంబుఁ గ్రోలున శ య్యమరతతికి

నాల్కకించైన తృప్తి లేదాయె నపుడు

రమణిమందస్మితామృత శ రసముఁగ్రోలు

నసుర సంఘంబునకుఁబోలె శ నవనినాధ.

48

ప. ఇట్లు వడ్డించుచు వచ్చివచ్చి కడపటిబంతియందుఁ దనకీర్తి ప్రతాపంబులుబోలె

వెలుఁగారు చంద్ర సూర్యులకు నమృతంబాసంగి తనరాక కెదురుచూచుచు

వేగిరపడుచున్న క్రవ్యాదులు చెదరకుండ నభిముఖుండై మదనవికారలీలలు

చూపుచుఁ బరాకునఁ దొడిబడం దల్పమీపముననున్న సింహికాసూనునకు

మాయాదేవ భావకలితుండగుటఁ దలంపక యమృతంబువెట్టిన, వాఁడమృతం

బుపయోగించు సమయంబున నా చంద్ర సూర్యులు వీడమరారి రాహువని

చక్రధరుని కెఱింగించి రప్పడు.

49

చ. సరిగమురారి రాహువును శ జంద్రుఁడు సూర్యుఁడు బల్కుకంటెమున్

హరియునెఱింగి వీనిఁ దెగకటార్చుదు నన్నతలంపులోనెతా

సరసిసహస్రభాసున దృశకారసహస్ర సుదర్శనంబు భీ

కరగతివచ్చి వానితలఁ శ గ్రక్కునఁద్రుంచె నిమేషమాత్రలోన్.

50

క. రాహువు తలఁద్రుంచి మహా

త్సాహంబున భ్రమరితిరిగి శ చక్రమవార్యం

బై హరి నిలయుమునకు జగ

దాహాకారై కలీల శ నరిగెన్నింటఁ.

51

క. కమలాక్ష ద త్తమగునా

యమృతము సోకుటయు సమృతమై రాహువు మ

స్తమువెలిగె నాటనుండియు

సమృత కరార్కులకు నై రతమై యది యుండెన్.

52

ఆ. మాయనై ననెట్టి శ మతముననైన నే

మరలునైనఁ బగరశమనికిఁ జెటిచి

ధర్మపరులఁ బ్రోవఁ శ దగు మహామతులకు

సాక్షి యానాకాఁడొ శ చక్రధరుఁడు.

53

క. బృందారకులకు సమృతం

బందఱకు నొసంగి యపుడు శ హరి దనుజకదా

నందకర పురుషరూపము

నందుఁ బ్రకాశించె దివ్యశ్రమగు రూపముతోఁ.

54

వ. వెండియు దేవకార్య నిర్వాహకుండై నారాయణుండు తదవశేష సుధా
కలశంబు నంరక్షింపుమని దేవేంద్రుని చేతికిచ్చి కాన్తుభాధరణ భాసితుం
డును, శ్రీతులసీ విలసితుండును లక్ష్మీనమేతుండునునై విష్వక్సేనాదులు
గొలువ గరుడవాహియై వైకుంఠపురంబునకు విజయంబు చేసెనప్పుడు. 55

ఉ. అంతయుఁజూచి నివ్వెఱగుననంది బలిప్రముఖుల్ నిశాచరుల్

కంతునిరిమ్మవాసి మదిశకంపము నొందుచుఁ గాలహీనులై

చింతయు వంతయుంగనలు శ జిక్కురు వక్కురు సేయలేచి దు

ర్దాంత సముద్రఘోషమునఁ శ దాకిరి వాసవదివ్య ముఖులఁ.

56

—◆—◆—◆ దేవతలకు రాక్షసులకుఁ గలహమవుట దేవతలు జయమును పొందుట. —◆—◆—◆

మ. అమరేంద్రుండును నుగ్రుండై శిఖయమారద్యాశాధిప శ్రేణితో

సమరోత్సాహ రసప్రసన్నముఖు¹డై శ సైన్యంబుమున్నాడి దు

ర్దమదోర్ధ్వండిత మండలాలోఁగున కోశదండాస్త్ర సన్నాహసం

భ్రమమొప్పఁ దరుమంగ వీగఁబొడిచెఁ శ రాత్రిం చరవ్యూహమున్.

57

క. కార్యంబు చెడినకలమున

వీర్యాధి కులయ్యుడనుజ శ వీరులు మదిలో

... ...
... ...

58

శా. ... ...
... ...

గారామార నుధాఘటంబుఁగొని లోకంబుల్ బ్రశంసింపఁగా
ధీరుండై యమరావతీపురికి నర్థింబోయెఁ జొదంతివై.

59

మ. దురహంకార మహానలార్చియగు నా శ దుర్వాసుశాపంబునఁ
శరధింబడ్డ సురేంద్రలక్ష్మీదిరుగఁ శ సాధించి దై త్యేంద్రుల
నగ్గరలంబెట్టి నుధాఘటంబుఁ గొనియెన్ శ రక్షించెదేవావళి
సరిలేరింక నిజాశితావన నుహృతస్సంరక్షకుఁ దై వముల్.

60

వ. అని జగంబులు గొనియాడుచుండె నా వృత్తాంతంబంతయు నెఱింగి కలహ
ప్రియుండగు నారదమహామునీంద్రుండు తత్ప్రకారంబు శంభునకు విన్నవించి
వెఱుగువఱుతునని గగన ఘంటాపదంబునంజని.

61

—◆— విష్ణుని మోహినీ రూపకథను శివునిలో నారదుఁడు చెప్పఁబోవుట. —◆—

ఉ. కాంచన గర్భనందనుఁడు శ గాంచె విలంబపయోదగర్జితో
దంచిత రత్నశృంగ కృత శ తాండవమత్త శిఖండి సాంద్రమున్
చంచలగాంగ భంగ పరిహంగపయోధి నివంగదేహ రు
గ్వంచిత పూర్ణ చంద్రము నశకల్పపతారధరాధరేంద్రమున్.

62

సీ. పార్వతీ శంభుదంశపతులకేళి సాధ

మమర కన్యకల క్రీడాచలంబు
కనకనగస్వామి శ కెనయైన చెలికాఁడు
భూకామినీ శిరోభూషణుండు
జలజ జాండాధార శ సంభృత స్తంభంబు
దశకంధరునిచేతి శ తమ్మిబంతి
గగన గంగా పతాకామణి దండంబు
పుష్కరశ్రీదేవి శ పువ్వుగదై

తే. కీర్తనలు సేయఁదగు భాస్వరవర్తమాన
మందపవమాన చలగరునన్నధుప లీన
పినుత కల్పద్రుమవితాన శ వికచసూన
వాసనా శ్రీధరంబు కైరలాన ధరము.

63

- ఉ. రావణబాహు దండముల శ్రీ వ్రయ్యలువాసినరాలు రేకుల¹
 పై విలసిల్లఁగోణముల శ్రీ యందు వెలింగెడు నింద్రసీ²లరే
 ఖా విభవంబు తుమ్మెదలుగారజతాచల రాజమొప్పు ధా
 త్రీవనితాలలామ కరదీపితకేళి సితాంబుజచ్ఛవిన్. 64
- చ. భుజబలలీల నారజ తరభూధరకూటము లన్మృగేంద్రముల్
 గజములఁ బట్టఁగొన్ని భయశకంపమునన్ వడిఁగాలుజారి య
 క్కజముగ గండశైలముల శ్రీ కై వడి డొల్లఁగవానిఁ బట్టివా
 యుజవముతోడఁదూలు శరరభోత్కరముల్ గగనాంగణంబునన్. 65
- మ. కటకాగ్రంబులఁ గేసరుల్ కరులవీరకంబట్టుచోఁ బుట్టు త
 త్పుటుగర్జల్ దిశలన్ బ్రతిధ్వనులు చూరపందారశైలంబు దు
 ర్లుట నిర్ఘోషమునొందు నుగ్రముఖ జాగ్రన్నార సింహాదయో
 త్కటహుంకార హిరణ్యదానవ సభాశస్త్రంభంబు చందంబునన్. 66
- చ. ఘలఘలఁబాటు నధ్రనది శ్రీ కాలువ లున్నతచంద్రమశ్శిలా
 తలమునఁ బడ్డఁబెల్లెగయు శ్రీ తత్కణమండలి మింటదట్టమై
 యలవడు వెండికొండఁ గొలుకవై వసియించిన చంద్రహాళిక
 జెలువలరంగమీఁద విరచించిన ముతైపు మేలుకట్టనన్. 67
- సీ. కుండలీకృత భోగశ్రమండి తోన్నతఫణో
 దారమైయున్న శేరహాహివరుఁడొ
 ప్రతికృష్టపక్ష విశ్రభప్తేందు కళలు ప
 ద్వాసనుండొక ప్రోవుతజేసినాఁడొ
 అసమాక్షులావణ్య శ్రీ రసము జాటుచున్న
 యుర్విధరం బగుశ్రున్నయదియొ
 యల్లనాఁడురులింగశ్రమై మిన్నుగాడిన
 శాంభవ్రాజ్యల రుచిశస్త్రంభమిదియొ
- తే. యనుచు శతకోటిచంద్ర చంద్రద్రాతపంబు
 తళుకు నిగనిగలాశలఁ శ్రీ దగులుకొనఁగఁ
 జూడ నొప్పారు నమ్మహాక్షోణిధరముఁ
 బద్ధసంభవ భవుఁడక్కెఁ శ్రీ బ్రమద మెనఁగ. 68
- వ. ఇట్లు గన్నులపండువైన యవ్వెండికొండ నధిరోహించి తదగ్రరత్నశిఖరా
 భోగంబునఁ గనకమణిమయ ప్రాకార గోపుర సౌధవీధికాబద్ధ తోరణ నైజ
 యంతి విరాజితంబును, సతతవికసిత సుగభి సురతరుకునుమ విసరవిష్మయర
 పరిమళ మిళిత తరువపన సహచరముఖర మధుకర నికర మృదునినద హృద

యంగమంబును, బ్రతిగృహ గర్భనిర్భర ప్రతిశబ్ద బద్ధానద్ధ ఘమఘమ
ధ్వానమానితంబును, బలిసమయ సమాందోభిత కనకఘంటా ఘణత్కార
మనోహరంబును, బ్రాహ్మదగోపుర పురోభాగ ప్రతిష్ఠిత వృషభధ్వజంబును,
గనకకలధౌత దండమండితా ఖండమాణిక్య దీపమాలికా ప్రకాశితాంతగ్నే
హంబును, బంచాక్షరీప్రముఖ పాశుపతజపధ్యాన పారాయణంబును, బ్రమథ
గణ మహితముక్తి మంటప సహస్రంబును, నందికేశ్వర దండనాయక సభా
సీన పురందర ప్రభృతి నిఖలదేవతాముని మండల మండితంబును, బ్రతిద్వార
ద్వారపాలకరకలిత కనకవేత్రలతాశత దురవలోకితంబును, నై జగదేక
పూజ్యంబైన శివాలయంబు ప్రవేశించి తదభ్యంతరంబున.

69

సీ. గంగాకణాక్షిర్న శ ఘనమాళితోడఁ బు

ప్పిత కల్పకములీల శ బెరయువానిఁ

గంఠహాలాహల శ కచ్చరచ్చవితోడ

నుదితిపూర్ణమృగాంకు శ నొరయువాని

సామ్రైసశేషాహి శ చూడామణిశ్రీల

తోడ సహస్రసాంకు శ దొరయువానిఁ

గరుణార సోర్నికా శ గాంభీర్యములతోడ

నుదధిరాయని భంగి శ నున్నవానిఁ

తే. గామకళయైడ్లుడ్లుక్కునఁ శ గడలుకొనఁగ

బ్రహ్మతేజంబు కుడివంకఁ శ బ్రజ్వరిల్ల

యోగసింహాసనంబున శ నున్నవాని

శివునిదర్శించె మునికుల శ శ్రేష్ఠుడపుడు.

70

వ. ఇట్లు నర్పించి జయజయేతివచన పురస్కరంబుగాఁ బ్రదక్షిణంబుచేసి బహు
ప్రకారంబులం బ్రస్తుతించినం గరుణించి కాలకూట హరణానంతర సముద్ర
మథనకథా ప్రసంగంబు వినఁ జిత్తగించి విరిచినంభవునకు శ్రీకంఠం డిట్లు
నియె.

71

తే. ఉదధి మధియించువేళ నీశ్రవున్నవాడ

వే కదా కాలకూటంబు శ వెనుకనందు

సంయమిశ్వర యేమేమి శ సంభవించె

నెవ్వరేమేమిగైకొని శ రెఱుంగఁ జెప్పును.

72

క. అని విషకంధరుఁ డడిగిన

వినిహర్షావేశ మొదవ శ వినయాంబలియై

మునివిన్నవించె నప్పుడు

తనచూచిన యంతవట్టుఁ శ దత్పరమతితోన్.

73

- చ. గగనముమోచి బాడబళిభానిచయంబుఁ దృణీకరించి క్రొం
బొగలు దిశావశాశములఁ శ బొంగ నభంగవిహగ్నియుగ్రమై
జగములు మింగఁజూచినఁ బ్రసన్నుడవై యుపసంహరించి దే
వగణముఁగాచి దేవరపు శ వచ్చినపిమ్మట నాపయోనిధిన్. 74
- మ. తరువందీర్వఁగఁ బుట్టి కాస్తుభము చింతారత్నముఁ గల్పభూ
మిరుహైరావత లేఖవాజులును లక్ష్మీనాకవేశ్యా సుధా
కరబృందావనముల్ సుధారసము లోకభ్యాతిగావాని శ్రీ
హరిదాఁ గొన్నిహరించి తక్కినవి దిగ్విశ్రేణికిచ్చెన్ గృపన్. 75
- కా. ఆకర్ణింపుము దేవయొక్కటి త్రిలోకకాశ్చర్య కృత్యంబు నా
కాళోద్వేషులు ముఁసుధాఘటము గర్రోవ్విదిక్తులై బల్కి దా
రే కై కొన్ననురాలి విన్ననయి యూహింపంగఁ గంజాక్షియై
యాకంజాక్షుడు గ్రమ్మరంగొనియె దైత్యశ్రేణిచే లీలమై. 76
- క. కొనితన త్రిభువన మోహన
వనితాలీలావిలాస శ వైఖరిచేకన్
దనుజులకు నిడకయమృతం
బనిమిథులకు నొసఁగెఁ జవ్వె శ యార్యా రమణా. 77
- క. ఆహరిలీలా మాయా
మోహినియై మరులుగొలుప శ ముల్లోకములుకా
మోహించె నసురవీరుల
మోహంధులఁ జెప్ప నేల శ మురజిన్నితా. 78
- సీ. అప్పరన్ స్త్రీలు వ్రీడానములై తమ
మించు విభ్రమము నింకదించుకొనిరి
యందఱనాయల్ల శ కార్తులఁ గావించు
వెడవిలుకాఁడును శ వెజ్జియయ్యె
సూర్యరేతస్కులై శ యుండు తాపనులకు
సధర రేతస్కుంద్రమయ్యె నపుడు
తనువెత్తి పంచభూతంబులు సైతము
విరహభా²వంబున శ విహ్వలించె
తే. పద్మసంభవములు విశ్రాంతులైరి
మొదల ననురాధిపతులతి శ మూఢజనులఁ
జెప్పఁగానేలలోకముల్ శ చిక్కువడియె
విష్ణుమాయావిలాసిని శ విలసనమున. 79

- క. ఎన్నడు విన్నది కన్నది
యెన్నిన యదిగాదు సువ్వే శ యేయుగచూలన
వ్వెన్నుని మాయాస్త్రీత్వము
పన్నగధర పొగడఁగర మె శ బ్రహ్మాదులకుఁ. 80
- వ. అని సర్వమోహనాకృతంబైన విష్ణుమాయాచరితంబు విన్నవించిన విని
శివుండు వెఱగుపడి నారదు మొగంబుచూచి చిరుసవ్యసవి నాసికావిన్యస్త
హస్తాంగుళి పల్లవుండై తలయూచి యెంత మృషఁబలికె నీమునీశ్వరుండనుచుఁ
బ్రయియకాంత నవలోకించి. 81
- క. హరియీ భవనత్ర మమును
దరుణీలీలా మనోజ్ఞ శతలఁ గడుమోహ
తురముగఁ జేసెనటె యా
సరసతవే జూడకేల శ సమ్మతి పడుదున్. 82
- క. వై కుంఠంబునకుం జని
శ్రీకాంతుని కపటసుందరీ విలసనమా
లోకించి వత్తునిపుడయ
నాకులమతి తోడనుండు శ మంబుజనేత్రీ. 83
- వ. అని ముక్కుంటి పలికిన మందస్మితం బొసరించి యంబికా మహాదేవి
యిట్లనియె. 84

•—◆— పార్వతి శివుని నివారించుట. —◆—•

- క. దేవరపు మిక్కిలియుఁగాం
తావివళాత్కుండపు మనసు శ ధైర్యము చలనం
బై వచ్చెనేని మఱతువు
భావింపఁగ సర్వభూప్రపంచంబెల్లన్. 85
- చ. జగములుమూఁడు నాతని వశంబుననున్నవి మాయఁజిక్కి యీ
జగతి ప్రధానదైత్య సురసంయములుం గమలాసనుండు నా
దిగఁగలవారెల్ల వికృతీం బడుచుండ్రు తదీయలీలనే
మగునొసుమీ మహాత్మ జలరజాత్తునిచేత భవత్రతాపమున్. 86
- తే. తలపు ధైర్యంబు పదిలంబు శ గలిగేనేని
గట్టిగాఁగమునకు బొమ్మరగట్టితేని
నమ్మిపొమ్మని నగుచునానగజ పలికె
హరుఁడు నప్పుడు నాయింతి శ కనియెమఱియు. 87
- తే. సర్వమోహంధమైన యీ శ జగముఁజక్రి
మాయఁగొల్పుట యిదియెంత శ మహిమచెపుమ

భూమి శిశువుల భ్రమియించు శ్రీ బూమికాండ
చేత నార్యుడు భ్రమయునే శ్రీ చిత్తవీధి.

88

ఉ. నాయవియంద్రియంబులు ; మనసం జెటుపోయిన దానిసంగతి

బోయెడు వాడఁగాను నినుకబోటుల లోకవిహారలీలకై
పాయక యుంటగాక మరుకబారికి లోబడి యే ! మృగాక్షి ! నే
డియ్యెడ నాజితేంద్రియత శ్రీ యెల్లను జూచెడు నిశ్చయంబుగఁ.

89

వ. అని పలికిన హరుని యుద్యోగంబు నిశ్చయంబునేయంగోరి నారదుం డిట్ల
నియె.

90

—◆— శివుని నారదుడు తిరిగి పురికొల్పి రోషమెక్కించుట. —◆—

తే. ఆ మనోహరకామినీ శ్రీ హావభావ

విలసనంబును జూచిన శ్రీ వెట్టియెత్తి
దేవ భ్రమసి తిరుగుదువు శ్రీ దీనవృత్తి
నింక పదివేలమాటల శ్రీ నేలచెప్ప.

91

వ. అనినం గనలి యతనివచనంబు నిరాకరించి తన మహానుభావత్వంబు ప్రక
టించి యీశ్వరుండు ప్రమథగణములతో నిట్లనియె.

92

—◆— శివుడు మిక్కిలి రోషము చే విష్ణుమాతకు లోబడనని పంతమాడుట. —◆—

ఉ. సిద్ధమతిఁ జితేంద్రియతఁ శ్రీ జెందితి దుర్విషయాభిలాషనం
బద్ధుడఁగాక దుష్కృతిని శ్రీ భావజాగెల్చినవాడ సత్తపో
వృద్ధ మనోవికాస మొదలవించు చిదంశమ, నిట్టినాకు దు
ర్బద్ధులకామినీజనుల శ్రీ పోకలచిత్తము సంభ్రమించునే.

93

క. నావుడుఁ దద్వచనంబులు

భావించి విరించి సుతుని శ్రీ భాషణములు సం
భావింపక ప్రమథులు గిరి
జావల్లభుతోడననిరి శ్రీ సందడిపడుచుక.

94

ఉ. దేవముందటం గపటరీధీయుతుడైన సరోజనేత్రు మా
యావికృతుల్ సురాసురులయందు బలెంబ్రనరింప నేర్పునే
భూవలయంబు దిక్కులు నశ్శోగతియుం గబళించు సంధకా
రావృతు లేమియాఁ జెపుమ శ్రీ యర్కుని ముందర నిందు శేఖరా.

95

క. మిమునెక్కడ భ్రమయించెడు

మము భ్రమయించిన నెచాలు శ్రీ మాయాతరుణి

క్రమదుర్వికారముల నా

క మలాక్షుడు వెక్కు-పలుకఁగా నేమిటికిన్.

96

వ/ అనిన మందహాసంబెనంగు మందరాస్యంబుతో వారి నవలోకించి.

97

క. ఇప్పుడు మనకీపంతము

చెప్పఁగ నేమిటికి నతని శ చేడియరూపం

బొప్పారఁ జూచి భ్రమయని

యప్పుడుగా యనుచులేచె శ నభవుండంతన్.

98

క. హరుఁడా వై కుంతమునకు

నరిగెడు సంభ్రమము హృద్యమై నారదుని

బరితుష్టాత్మునిఁ జేసెను

సురదుందుభి నినద మెసఁగ శ సురపథవీధికా.

99

నీ. భర్తనూత్రంబునఁ శ బదిలంబుగాఁగ ఘ

నవ్యాఘ్రు నాగాజీనములుగట్టి

మంత్రపవిత్ర నిర్మలభూతి సర్వాంగ

కముల సాంద్రంబుగాఁ శ గలయ నలఁది

తరళజిహ్వోభీల శ దర్శికరస్వామి

నలమ్రాక పేరుగా శ నలవరించి

పటుజటా జూటాగ్రభాగంబువైఁ జంద్ర

ఖండంబు వెడపువ్వరగాఁగదోపి

తే. దర్పకునిఁ దిన్నదహననేత్రంపు దీప్తు

లిరియఁగప్పిన రెప్పలరయెడల నిగుడ

దివ్య యోగీంద్రమూర్తియై శ దివ్యతేజ

మెసఁగ రూపంబుగైకొనె శ నీశ్వరుండు.

100

క. ఆపాద ఫాలభస్మో

ద్రీపితుఁడై నిర్వికల్ప శ తేజోమహిమ

త్రాపించి యోగవిద్యా

రూపంబిదియనఁగ నపుడు శ రుద్రుఁడు పాలించె.

101

వ. ఇట్లు నిర్వికారంబగు రూపంబుదాల్చి నిజపంచాక్షరీ మంత్ర విద్యాబలంబున

దుర్విషయ కలుషేంద్రియ మహాభుజంగంబులకు వాకట్టుగట్టి పంచబాణుని

బిరుదు వెండేరంబువెట్టి చిత్తంబు నుత్తమయోగంబునకుఁ దగులువెట్టి దృఢ

నిశ్చయంబున.

102

క. హిమగిరిజా సహితుండై

హిమకరశేఖరుడు చనియె శ వృషభేంద్రమహా

ద్యమలీలాగతి విచల

ద్విమలశ్రుతికుండలాంశు శ విభ్రమరేఖ.

103

క. ప్రేరకుండై ముందరనా

నారదముని వల్లభుండు శ నడువంగ బ్రమథుల్

చేరి యిరుగడల నేనా

పారీణతఃజనిరి విజిత శ భావముతోడ.

104

శా. చూడంబోయిది పావకేందు రవితేజుల్ బ్రహ్మవిద్యాధికుల్

వీడాశూన్య కటీరమండలులు నిర్వృహ్నత్నయోగుల్ పరి

వ్రాడీశుల్ విజితేంద్రియుల్ శివునిభాసస్థైర్యము వైష్ణవ

క్రీడామాయయు నెట్టులయ్యెడి నొత్తర్కింపంగ నంచున్నడిన్.

105

క. హరిమాయా చాతుర్యము

హరుడే క్రియఁదెలియఁగలఁడా శ యరయుదమనుచున్

సురలున్ నలుగడ నడచిరి

వారిఁబారి వైకుంఠ సగరమానకుం బ్రీతి.

106

ప. ఇట్లు చనుచునందు గొందఱు దివ్యపురుషులు విష్ణుమాయా పరీక్షేచ్ఛుండై

యేగువిరూపాక్షుని యక్షీణతేజోరూపంబు గనుంగొని తమలోన.

107

శా. కుంతీభాత దురింద్రియాగ్రహుడు చక్షుఃపీత పుష్పాయుధో

త్కంఠం దుగ్రవిలోచనండు ఘనయోగధన్య చిహ్నార్తి శ్రీ

కంఠండట్టి మహాత్మునిం భ్రమలఁజిక్కింబెట్టు నెట్లైన వై

కుంఠం దెవ్వరి మోసపుచ్చఁదొకనల్ శ యుద్ధైకమాయాగతిన్.

108

ప. అని వితర్కించిరంత నమ్ముండట.

109

శా. భేరిశంఖ మృదంగనాదములు ప్రసస్థితాంబరాభాగ భా

గ్ధీరోద్య ద్విహగేంద్రకేతనము ప్రీతితేజసే చక్షుఃశ్రవౌ

హారశ్రోత్ర విలోకనంబులకు లోకానందకందైక ల

క్షీరమ్యాచ్యుత రాజధాని కెదుటం శ శేరంగరా దవ్వలన్.

110

ఉ. మేలిమి ధూపధూపములు శ మించి మధుప్రతిలీలగ్రాల ను

త్రాల సువర్ణకేతన విరతానదశంబుల¹ దెల్లదీవివై

బోలఁగమెట్టి చెంగలువరపోల్కి ముదంబునఁజేల్చె రత్న రే

ఖాలలితాంశు గోపురము శ కంజదళాక్షు పురంబు శంభునిన్.

111

క. ఆతత పుణ్యోపేతము

శ్వేతిద్వీపము తదగ్రసీమఁ బరిఘ్నే

భూతాభిపురము లోక

ఖ్యాతంబదివేత పొగడఁగ నేమిటికిన్.

112

తే. నెఱిఁజతుర్విధ పురుషార్థ శ నిధులు మిన్ను

ముట్టియున్నట్టు లొప్పు సరప్పట్టణమున

గుఱుతుమీఱఁ జతుర్ద్వార శ గోపురములు

వికచమణిమయ నైజయంతికలతోడ.

113

చ. అమలిన హరిహరికమరయంబును నగ్రనరోజ రాగకుం

భములును నై సమేడలఁ బ్రభాకరబింబము దోచి తన్నహా

ద్యమరుచి పుంజముల్ మెఱుగుతండము లీనఁగ భానుకోటి తే

జమున వెలుంగునప్పుర మరజస్రము ఖేచరదుర్నిరీక్ష్యమై.

114

చ. స్ఫటికమణి ప్రభాపటల శ భాసురగోపుర శృంగకోటి సం

ఘటనగ నేడు కోటలునుగొక పదంపడి విశ్వకర్మ యు

త్కటమతిఁ బెట్టుకోటయనఁగఁ గనుపండువునేయు రాకలం

జటుల సుధాభిధంగము లరసంఖ్యము లాపురిచుట్టుఁ దూలుచున్.

115

చ. వలయిత రత్నవప్రము సురవర్ణశిరోగృహ రాజసంచయో

జ్వలితమునై న యుప్పురము శ సాగరమధ్య తటంబునందు ని

ర్మల పరివేష చక్రరుచి శ మండన మండిత చంద్రభాను మం

డల¹ ప్రతిబింబమాయనఁగనం గడునొప్పుఁ ద్రిలోకపర్వమై.

116

ఉ. సింగపు మోములుంగలుగు శ చిత్తరురూపము లప్పురోత్తమో

త్తుంగ సువర్ణ హర్ష్యములఁ శ దోరములై యటవేల్పుటేటి నీ

టంగడు బింబితంబులగుటన్ గని నీళ్లకుఁ దెచ్చి యభ్రమా

తంగము భీతిమాన్పురురు శ తచ్చలితా చలితప్రవాహులై.

117

చ. సననిధి వీదికోచ్చలిత శ వారికణంబులు నా పురంబులో

ఘనతరహర్ష్యకేతువుల శ గాడ్పులఁ దూలుచురాలు నభ్రవా

హిని జలబిందువుల్ చదలనీనింపగు దన్నిధునోత్సవంబునఁ

జనమరగా మరాంగనలు చేరల్లెడుసేనలనంగ వెన్నెలన్.

118

చ. హరియెదుటఁ బురేందర సతీతాంగనయై యలరించు మస్తాభా

సురకనకాగ్ర దండపరిశోభిత పూర్ణఘటాలిపూలఁ ద

ద్దురు గృహరాజసాధమణి శ కుంభపథంబున నూర్ధ్వలోకముల్

గరము వెలుంగు దిక్కులఁబోగ డ్రకునెక్కి విచిత్రవైఖరిఁ.

119

- మ. హరినీలేందు శిలాభిరామమగుచున్ శ హర్ష్యంబొకండగ్రభా
స్వరమాణిక్యఘటంబుఁ గేతనఁజేటి శ సంపత్తియుంగల్గి య
పురి వామాంగముఁ దామ్రజూటము మహాభోగంబు హారంబునం
గర మొప్పారెడు నానదాశివునిరేఖన్ బొల్పునత్వన్నతిన్. 120
- చ. నవ సలినప్రియోర్ధ్వకిరణ ప్రతితుల్ పురి వెండి మేడలం
బ్రవిమలరాగ పల్లవవిభాసినులై లతలట్లు సాగఁగాఁ
బవడఁపుదీఁగె లెక్కడికిఁ శ బ్రాకెడునంచుఁ దదగ్రసంచర
ద్యువతులుబట్టి చేదగులరకుండఁగ నవ్వుదు రద్భుతంబునన్. 121
- చ. త్రిపథగయే చతుష్పథగ శ చేపతరంగిణి చూడఁడంచురే
యిపురిఁజతుష్పథాగ్రమున శ నిందుఁడు నిల్చిన నాల్గువీధులుం
జపలతరస్ఫురత్కనక శ సౌధ పరంపరలన్ సుధాకరా
తపరసపూరముల్ నిగుడఁ శ దద్దయుఁజూతురు పౌరజాలికల్. 122
- మ. హరిసౌధాగ్ర సుదర్శనార కలితంబై చిత్రవర్ణాకృతిన్
సురుంగన్ ప్రేలుచుఁగేతనాంబరము ప్రేల్చున్నాఁడు రాహుగ్రహా
ద్ధరమూర్ధం బటఁద్రుంచి వైచునెడ నెంతదుంబోక రక్తాంకమై
పరిభాసిల్లు తదీయభోగలతయన్ శ భావంబునం దత్పురిన్. 123
- చ. బహుకుసుమోపహరములఁ శ బ్రస్ఫుటమౌక్తిక రంగవల్లులన్
బ్రహిత విచిత్రతోరణ పరంపరలన్ శశికాంత వేదులన్
రహిఁబచరించు నవ్వరవరంబు పథంబులు శ్రీకరంబులై
సహజమై శ్రీనివాసములు శ సంతతమున్ సదలం క్రియాస్థితుల్. 124
- తా. కేళీసౌధము కేలిఁజోలికయునుం శ కేలీవనశ్రేణియుం
కేలీలైలము కేలీదీరికయునుం శ కేలీమరాళంబులున్
బోలన్లేని గృహంబులే దొకటియుం శ బూఁబోండ్లు ప్రాణేశులన్
శ్రీలక్ష్మీ హరిమూర్తిభేదములు వర్ణింపంగ నింకేటికిన్. 125
- మ. బలభిన్నలమణి ప్రతానకృత సోరసానంబునం బద్మరా
గలనత్కంధర మందిరంబులు గళత్కల్పద్రు పుష్పావళీ
కలితస్వర్గ విశాలసానువులు నై శ కన్పట్టు క్రీడాద్రులన్
లలనల్ మేఘవియక్త చంచలలలీరలం బొల్తురవ్వీటిలోన్. 126
- ఉ. రాకొమరుండు మన్నఘండు శ రాజసమొప్పగ నవ్వరంబులో
నేకధనుర్ధరుం డగుచు శ నెమ్మెలుచూపు గుణీకృతాభి లీ
లాకల ఝంకృతుల్ సుదతులం బతులంగడునొంచు నమ్మహా
భీకరమాని వైరికతి శ భీకరభంగి చెలంగఁ జేయుచున్. 127

మ. హరినాభీనవ పుండరీకమకరం శ దాసారముఁ గ్రోలి త
ద్వరకర్పూర మయోరు సౌధనుమనో శ వాతాయన ద్వారసం
చరణక్రీడ లానర్చ్యచుం దిగుచు నిశ్చాభంగ సంగీతను
స్వరభంగీతతి మందమారుతము పశ్చిమ్మగ్నమ్మరూఁ దత్పురిన్. 128

సీ. పాలమున్నీటి లోశచలనెంత దవ్వైన
జానుదఘ్నుంబుగా శ సంచరించుఁ
దివుటఁ దొండముసాచి శ ద్విరిణి శ్రేణి
చరమాంస దేశముల్ శ సంస్పృశించుఁ
గ్లాసమేరు శృంగముల వప్రక్రీడఁ
గొమ్ముల నలవ్రాకఁ శ గూలఁద్రోచు,
నమదఘీంకారని శ స్వనములఁ జుక్రవా
భాచల గుహల సింహములఁ గలఁచు

తే. సమదరక్షోధినాథ వక్షఃకవాట
పాటనోద్గండ తరచండ శ బలభరమునఁ
బ్రకటకట దానపాన సంశ్రమ దళింద్ర
గానముల నొప్పునప్పురి శ కరివరములు. 129

ఉ. రూపముతోడి గాడ్పులు గళరుత్తులులేని ఖగంబు లశ్వలీ
లాపరిసర్త నోల్లసిత శ లాసిక వర్ణము శౌర్యవార్ధి వీ
చీపటలంబు నాఁగవల శ సిల్లుచునుండు మనోజవంబుతోఁ
నాపురివాజిరాజి హరిదశ్వని యశ్వములన్న నవ్వుచున్. 130

ఉ. భూరిబలోగ్ర హేమకశేపు ప్రముఖానురులం జయించి య
వీరులబాహు వెండెమున శ వ్రేలఁగ నంఘ్రుల దిగ్విలీన ని
స్సార విరోధులై సుభద్రసంశ్చకు మోహన చక్రలాంఛనో
దారభుజా కిలాపులయి శ తత్పురిఁ గాల్వరువుల్తు రిమ్ములన్. 131

చ. పరభృతచంచు సంచలిత శ పల్లవమున్ మధులోల బంధరో
త్కరగత సూనముఁ శుంఘముఖ ప్రవిభిన్నఫలంబుఁ గేలిసం
చరదబలా ప్రియప్రసవ శ నద్గమునై సో కలర్తయుక్తమై
పురివన వై భవంబలరు భూరిమనోహర సారభస్మితిన్. 132

చ. రసికవధూవరుల్ కనకరత్న విభూషణ విభ్రమంబునై
విసికిపరిత్యజించి వెడలివిల్తుని కన్నులపండువైన సాం
వెనఁగఁగఁ బువ్వుసొమ్ము ధరియించి పరస్పరరూప దర్శనో
ల్లసిత పునఃపునస్సరతీలం పట్టులై నుఖయింతురాపురిన్. 133

- చ. నిరతము నిర్మలామృతము శ నిండితలంకు కొలంకులంతరాం
తరములనుండ వేల్పుగను శ దమ్ములకుం బ్రియమాచరించుచు
బరిఘదనర్చు దన్నగర శ పంకజవాసకటీ స్థలంబునం
గరము వెలుంగు వజ్రఫలకంబుల మేఖలలీలఁ గ్రాలుచున్. 184
- మ. పరమబ్రహ్మయు విష్ణుఁడీజగము లుత్పాదించి తద్రక్షకై
పురుషాకారముఁ దాల్చునాఁడు సిరితోభోగింప నీదుగ్ధనా
గరమధ్యంబున సర్వమోహనముగాఁ శ గల్పించినాఁ డమ్మహా
పురివై కుంతము దానియొప్పు పొగడన్ శ భోగీంద్రుఁడున్ జాలునే. 185
- వ. ఇవిధంబున సవరిమితైశ్వర్య రేఖాలంకృతంబైన యావై కుంత దివ్యనగరం
బట్లు త్రిలోచనుండు లోచన పర్వంబుగాఁ జూచి సంతసంబునం బ్రవేశించి
రాజమార్గంబునం జనునప్పుడు. 186

—◆◆◆ శివుఁడు వైకుంఠములోఁ బ్రవేశించుట. ◆◆◆—

- తే. తోరణం భోజమకరంద శ ధారనర్ఘ్య
మొసఁగి మధుకర¹ మధురర శ ప్రాక్షిఁగుశల
మడిగిబాంధవ సంభావ శ నానుకూల
యయ్యెఱురలట్ని పార్వతీ శ హరుల కపుడు. 187
- తే. హరుని తనుదీప్తిచే నీలహర్ష్య చంద్ర
కాంత పాపాణముల జలకణములురుల
నాడఁ బ్రోది నెవఱ్ఱుకే శ కారవములఁ
గనకనూపుర ఘళఘళాత్కార మొసఁగ. 188
- సీ. మృగమదా లేపము శ మెఱయు వేదిక నద్ర
కూలభాగంబని శ కొమ్ముఁజిమ్ము
మరకత సాధకోశమల రుచులకుఁ దృణ
ప్రీతిమొనందంద శ మూతిఁజూచు
నాపణరత్న దివ్యచ్ఛాయ నిర్ఘరా
కృతియైన నుఱకలంఘింపఁ జూచుఁ
దననీడ మణిభిత్తి శ గని ప్రతిపకకుద్ద
దాశంకఁగనలి² ఘ్రల్లనుఁచుఁ దిరుగు
- తే. వెండితోగడున నినిచిన శ వీధులందు
తాండవము చూపునూపుర శ ధ్వనులతోడఁ

1. ఆ. పా. మొసగి మధుకర మధురోక్షిఁ గుశలమడిగి, బాంధవాయత్త సంభావనాను
కూలమయ్యె. ప్రా. పా. మధుకర మధుకరవ్యోక్షి 2. ఆ. పా. గుర్రనుచు 3. ప్రా. పా. తెగ
ఘననిలిచిన 4. పా. తగటునని నిలిచిన.

పసిడి మువ్వలపేరు జొరపంబు మెఱయ
నందికేళ్ళరుఁ డీళ్ళరానందలీల.

139

సీ. ముల్తైపుఁ జెఱఁగుల శ్చిత్తంబు నిండించుఁ
గనకాం శుకంబుల శ్చ కట్టుదనరఁ
బసపు కుంకుమచాయ శ్చ నెనఁగు కుచంబుల
మందార పుష్పదాశమములు శ్రేల
నెలవంక తిరుణాము శ్చ గలనెన్ను దుళ్లఁ గెం
పులచుక్క బొట్టులు శ్చ చెలుపు మీఱఁ
దాటంకవజ్రాం శుభాశభశ్యంబుతోఁ
జెక్కులచిటు నవ్వు శ్చ చెంగలింప

తే. శంఖచక్రాంక భుజలతల్ శ్చ చారుముఖులు
పురపురంధ్రులు సంభ్రమంబునను వచ్చి
నిలయచత్వర వేదుల శ్చ నిలిచి చూచి
రద్రిజాశంకరులను నెఱయ్యంబు తోడ.

140

సీ. శుకముఖోదితము క్తి శ్చ సూచకభాగవ
తవిధేయులై న భాగవతవరులు
నుపనిషచ్చాస్త్ర సమమత్కృష్ట గీతార్థ
గరిమ శోధించు భాగవతవరులు
ధృతివిశిష్టా ద్వైతతమత వైష్ణవాచార
గతి నివేదించు భాగవతవరులు
సావర్ణిము క్తి లరక్షణము వచించు నా
గమయు క్తి మెచ్చు భాగవతవరులు

తే. నింటిముంగిళ్ల సగరులశ్చ నెనసి యున్న
యాసనంబులపై లేచి శ్చ యచటనచటఁ
దమకు నముచిత సంభావనములు సేయ
నద్రిజయు నీళ్ళరుండను శ్చ నరిగియరిగి.

141

ప. అంతఃగొంతదవ్వునం బురమధ్యంబున ననేకకోటి సూర్యబింబ ప్రతిబింబ
కంబు లనం బ్రతిభాసిల్లు పద్మరాగమణిఖండంబు లెడయెడలంగలిగి కనక
రుచినిచయచకచకవ్యాకీర్ణంబై యగ్రభాగంబునఁ గృత్రిమమరాళ ద్వంద్వ
మధ్యంబులం గెందామరపువ్వుల మవ్వంబున నివ్వటిల్లు పసిడి కుండలచాలు
కోభిల్లనాకాశంబొరయు ప్రాకారంబుతోడంగూడి ప్రత్యగ్రవిదుమద్వార
స్తంభనముజ్వల వజ్రకవాట ఘటితంబును, ధళధళాయమాన నవరత్నకీలితం

బును, బుష్పతోరణాభిరామంబును, బహిరంతర్వికచ చంద్రోపలవిత్పర్ది కా
 శోభితంబును, దావారిక సహస్రదురవలోకితంబును నగు ప్రథమగోపుర
 ద్వారంబు ప్రవేశించి వెండియునుం గుంకుమపంకాను లేపంబున నిగనిగలు
 వారుచు నకాల సంధ్యారాగంబు సంపాదించుచు వివిధకుసుమకోరక నికరవిర
 చిత రంగవల్లీసముల్ల సితంబులగు సనేక ద్వారగోపుర ప్రాంగణంబులు
 చూచుచునయ్యె ద్వారపాలక కృతావధానంబుల నభినందించుచు ఖోయి
 ముందట.

142

—◆◆◆ శివుడు నారాయణమూర్తి హాహారమునొద్దకుఁ బోవుట. ◆◆◆—

సీ. శతధనుర్విస్తార శ చత్వరరత్నకు
 ట్టిమభూమి మెఱుంగు తంశ్రడములనీన
 మండిత సవపుష్ప శ మాలికా సంకీర్ణ
 భృంగసంగీత ప్రశనంగ మడర
 బహుపద్మరాగకుంభముల బాలాచిత్య
 పాటలాంకువులువై శ బ్ర'బ్ధికోనంగ
 నవరత్న చిత్రిత్రప్రవిమలో ల్లోలకాం
 తులు క్రిందఁబెక్కువరన్నలు రచింప

తే. పసిడికంబాలు వేయింట శ బాగుమీఱి
 మరకతోపల సోపాన శ మార్గమిడిన
 పెద్దమొగసాల మేడసంక్రీటిగాంచి
 వాహనముడిగ్గె శివుడు పార్వతియుఁదాను.

143

వ. ఇవిధంబున శంభుండు ప్రమథగణ పరివృతుండై ప్రియకాంతయుం దానును
 వచ్చి పెద్ద కొలువుకూటంబుముందర వాహనావతరణంబు చేసియుండుట
 నేత్రపాలురవలన విని నారాయణుండు.

144

—◆◆◆ నారాయణమూర్తి శివపార్వతుల కెదురుగావచ్చినప్పటి విధము. ◆◆◆—

క. తనమాయా²శ్రీలీలలు
 వినిక్రమ్మరఁ జూడవచ్చు శ విధమిదియనినె
 మ్మనముననవ్వుచు నెదురుగఁ
 జను దెంచెన్ లోననుండి శ సంప్రీతిదగఁ.

145

మ. హరి యంతఃపురినుండి వచ్చుటయు సశయ్యైసేవకై యున్నవా
 రు రువేగంబున వానుడేన శుకముఖ్యుల్ చేరి కాళాంజయ

క్ష్మరుఁడొక్కఁడు డడవంబొకఁడు నిజభరద్వంబు నవహింపంగ నొ

క్ష్మరుఁ డొప్పారఁగఁబట్టెను జ్వలతముఁక్తాచ్చత్ర మగ్రంబునన్.

146

వ. వెండియు విష్వక్సేనుండు కై దండ యెసంగం గనక వేత్రపాఞులగుమఁ జండ
ప్రచండ జయవిజయకుముద కుముదాక్షులు ముందట నితయితో మహాదేవ
యను నాలోకశబ్దంబులు బలుకం బసిండిగొడుగు పావాలుగిలుకలకుం దోడ్చి
శ్రీపాదపద్మంబుల నిగమాంత నూపుర ఝళంఝళ భావంబులు చెలంగఁ
దరంగరేఖాభంగి నపాంగంబులం గరుణారసంబు దొలంకఁ బంకజలోచనా
నమాసంబులు ధవళచామరంబులు వీవఁ గనకవీతాంబర మయాఖరేఖాలం
కృతుండై, మూర్తిమంతంబులై శంఖ చక్రంబు లిరువంకలంజనుదేర ననంత
విలాసవైభవంబున శుద్ధాంత కేళీభవనంబులు వెలువడి గంభీరయానంబునఁ
జనుదెంచి యాదంపతుల నవలోకించి.

147

క. శ్రీరమణీ గురుకుచ కా

శ్నిరద్రవసి క్తమగుచు శ మెఱయు నురమునకా

వారిజ నాభుండప్పుడు

గారవమునఁ బ్రమథనాధుఁ గాఁగిటఁ జేర్యెన్.

148

వ. ఇట్లు కాఁగిలించి యన్యోన్య మధురాలోకన జనిత కాతుకంబునం బొదలి
యద్రదిఁ గుళంబడిగి పద్మనాభుండు సబహుమానంబుగా నయ్యిద్దఱఁ
దొడ్కొని కొలువుకూటంబునకు విజయంచేసి వారికి నొక్క భద్రవీరంబు
చూపి నిజసింహాసనాగ్రంబు నలంకరించె, నంతఁ గ్రమక్రమంబునఁ బితా
మహాప్రముఖ దేవగణంబులు గంధర్వా స్సరస్సిద్ధ విద్యాధర వ్రాతంబు
నరుగుదెంచి యద్దేవ దేవునకుం బొడనూపి యుచితస్థానంబులం గొలిచియుండి
రాసమయంబున.

149

క. అపథాన తత్పరంబై

యవనీశ్వర చూడనొప్పె శ హరికొలువపుడా

శివపద్మోద్భవవాసవ

దివిజర్షి ప్రమథపూజ్య శ దివ్యవిభూతిన్.

150

—◆◆◆ లక్ష్మీ పార్వతులు కలుసుకొనుట. ◆◆◆—

తే. గారివచ్చుట యెఱిగి శ్రీకాంతదివ్య

కామినులు గొల్వ శుద్ధాంత శ నీరునుండి

కాతుకస్నేర వక్త్ర పంకజముతోడ

వచ్చెఁగొలువెల్ల సంతోషరవార్ధిఁ జేల.

151

తే. కలిమిచూపుల నెత్తమ్మి శ కంటికెదురు

గాఁగవచ్చిన నగజాతఁ శ గాఁగిలించి

తగినపూజలఁదనిసి సంతసముతోడ

నేక వీరస్థయయ్యె నశ్రయ్యంతితోడ.

152

—◆— నారదుఁడు విష్ణుమాయాగానము నేయుట. —◆—

క. ఆవేశ నారదుఁడు వీ

ణావాదన కేళిఁజేల్చె శ నారాయణ నా

నావిధ తన్నిజమాయా

వ్యావృత్తుల గీతసరణి శ నమరులు మెచ్చున్.

153

ప. వెండియుఁ బర్యాయంబున గంధర్వ యక్షకిన్నర కింపురుష సిద్ధవిద్యాధరాదు
లయ్యె విద్యల వైశారద్యంబులు చూపిరి. తదనంతరంబనముచితగోష్ఠీనలిపి
తన వచ్చినరాక ముఖావలోకనంబునం బ్రమథులకు నెఱుకపఱచి యలతి
నవ్వు నివ్వటిల్ల శివుండు పుండరీకాక్షునకు నిట్లనియె.

154

—◆— { విష్ణుమూర్తియొక్క మాయామోహినీరూపము చూడవలెనని } —◆—
సాంబమూర్తి కోరుట.

చ. ¹తరలకవార్ధిఁద్రచ్చి యమ్మ శ తం బొడఁగూర్చి బలాఘ్యులై నిశా

చరులుహరించినం గపటశచంచలలోచనవై ²హరించి నీ

వెరవునఁబుచ్చి దివ్యులకు శ విందులుజెట్టి త్రిలోకపర్వమై

తిరిగిన నీ వినోదము మరదిం బ్రియమయ్యెడుఁజూడ నచ్యుతా.

155

క. నారదుఁడుచెప్పె మదనో

దారథవత్కామినీ విరోహరవిలాస

శ్రీరామణీయకంబును

నారాయణ నామనంబునకుఁ బండువుగాన్.

156

ఉ. ఏమొనింతరూపము వశహించితోయెంత విలాసనంపదన్

గాముని నాక్రమించితివై శ కాతుక మొప్పఁగనే క్రమంబునన్

బూమెలఁజేల్చితో దనుజశృంగవ దేవమునీంద్ర వర్యులన్

దామరసాక్ష నాకుఁబ్రమరదంబునఁ జూపుము తద్విదనోదముల్.

157

తే. హరిపథూలీల మోహించె శ నఖలజగము

నావిలాసంబు చూచిన శ నభవనీవు

సంగజఘ్రాంతిఁ జరియింతు శ వసుచు నన్నుఁ

బంతముగనాడె నారద శ పారికాంక్షి.

158

క. దేవాసురమును లట్లన
 నీవును మోహింతువనిన శ్రీ నీచోక్తులకుఁ
 భావమునఁగనలి వచ్చితిఁ
 గావింపుము మాయనీప్రగల్భతఃజాతుఁ. 159

ఉ. దానవదేవ సిద్ధమునిశామరసానన ముఖ్యులందఱుఁ
 నీనలిశేక్షణాంగ రమణీయగుణంబుల మోహితార్థులఁ
 దీనతనొంది క్రుమ్మరుట శ్రీ తెల్లమి వారలు వీరివీరిలో
 నా నెరియుంభవత్కవట శ్రీ నాటకముఁ విభజింతు మియ్యెడన్. 160

ఉ. నామది నిర్వికారమును శ్రీ నావిజితేంద్రియతా నిరూఢియుం
 నీమహనీయ మాయయును శ్రీ నేడమరుల్ గనిమెత్తురందఱుం
 దామరసాక్షుచూపు బెడితదంబుగ నీకలమాయ యెల్లనా
 దీమన మెల్లఁజూపెద నశిస్థిరయోగ నిరూఢివెంపునఁ. 161

వ. అని మహాయోగి పుంగవుండైన యనంగదమనుండు తనయొద్దమున్న విష్ణు
 మాయం బ్రకటించి సకలంబును హరిమాయా మగ్నంబనియును పరమ
 సాత్విక జ్ఞానవంతులగు హరిశక్తులకుం దక్కతక్కిన వారెవ్వరికి నమ్నాయ
 గడప రాదనియును మఱియంతటం బోక సామాన్యదేవదానవులం బలెనే
 మహానుభావుండగు దన్నుం బరిగణింపక నీవైననమ్నాయవలనఁ దరింపలే
 వనియును దిరస్కారగర్భంబుగాఁ బలికిన కలహాప్రియు నప్పటికిఁ గోపింపక
 నైరించి కార్యానంతరంబున వారింతువాఁడై మచ్చేరంబునవచ్చి చిత్త
 త్కోభంబుతోడ వనజనాభుతో నంతఃకోపతామసుఁడై పలుకునవిర్వరూపాక్షుని
 రూక్షవచనంబులకు ననుగుణంబుగాఁ బ్రమథశ్రేష్ఠులు శ్రోధపరుషభావణం
 బులం గడకన్నులం గెంపుదోప నిట్లనిరి. 162

—◆— ప్రమథులు నదేవతారమహారించి పలుకుట. —◆—

తే. కూపమండూకమునుబోలె శ్రీ గొంచెమైన
 నీదువెడమాట దామున్ను శ్రీ నీచబుద్ధి
 యధికగుణగణ్యుడైన యీశయభవునాడె
 నితకులనుబోలె నీమాని శ్రీ యెఱుకమాలి. 163

ఉ. మాయలముంచు నిన్నయిన శ్రీ మచ్చేరికించిన విష్ణుఁడంచు నుం
 బాయక రుద్రునింబలికె శ్రీ బల్కినయప్పడె పండు డుల్లఁగా
 ప్రేయుదు మీ వెడంగు నునిరవేగిరమేలని భర్త మాన్యఁగాఁ
 బోయెనుగాక యీపనులు శ్రీ బోయినపిమ్మటఁ జెప్పనేటికిన్. 164

1. ప్రా. శోపతాపసందై. 2. వెడమాయదాముని నీచబుద్ధి 3. మామలు మంచు,
 నిన్ననిన మచ్చరకించునొ విష్ణుడంచు.

- ఉ. ఆతనికల్గ నేమిటికి శ నాతఁడు పల్కినయట్లు నీవు నీ
 గాతలెపల్కి మాయలఁ బ్రశగల్భతఁ జూపినఁ జూచిరోసియ
 జ్ఞాతథవాది దివ్యముని శ సంఘము ముందటఁ బొల్లువుచ్చి వి
 భ్యాతిగఁ గ్రమ్మఁజనుట శ కావ్యముగాక తలంచి చూచినన్. 165
- క. నీమాయకొలఁది యీముని
 యేమై మున్నెటిఁగి నాఁడొ శ యెఱుఁగకయున్నన్
 దామెఱసి పంతమాడునె
 భూమింగల చోట్లనెల్ల శ బ్రూమెలు గాఁగన్. 166
- చ. మొదల నిశాచరాధముల శ మూఢులదుర్విషయాభిలాషులన్
 మదనవికారతత్పరుల శ మాయలఁబెట్టుట చెప్పనేల య
 య్యదనునసిద్ధ సంయమి మశహవిజితేంద్రియులు న్ననోభవ
 ప్రదరవిభిన్నులై రనుచుఁబల్కె మునీంద్రుఁడు నీవధూక్రియన్. 167
- ఉ. నీతరుణి విలాసమున శ నెమ్మదిఁదాల్చినిఁదూలి యమ్మనో
 జాతనిశాతబాణములఁ శ జంచలులైన మునీంద్రు లెవ్వరో
 చూతము వీరు వారనుచుఁ శ జూపిన నీసభలోనె లేఁరెకాం
 తా తరళాత్ములున్నునలై శ తాపనులే విజితేంద్రియాత్ములే. 168
- వ. అని ప్రమథులు పతిహితంబుగాఁ బెక్కుభంగుల నారదుని భర్జించి హరిని
 ధిక్కరించి బీరంబులు పలుకుచుండి రాసమయంబున. 169

—◆◆◆ అందుకు విష్ణుమూర్తి యోచన నేయుట. ◆◆◆—

- చ. ప్రమథగణంబులాడు బహుశ్రేభాషలు శంకరుఁ డీగనంబునన్
 దమకముతోడవచ్చిన విశ్రంబును నారదు నిశ్చయంపు భా
 వముగని మందహాస మొదతనన్ వసతాననుఁడై నిమేషమా
 త్రము హరియూరకుండె నుచితతక్రమమారయుచున్ మనంబున్. 170
- వ. అప్పుడు. 171
- సీ. మాఱుత్తరములేక శ మాధవుం డున్నవాఁ
 డది యే మొకోయని శ యరయువారు
 మనబోంట్లఁగాక యీశమాయలు సోకునే
 దర్శకాంతకునని శ తలఁచువారు
 నేఁడేని యిద్దటి శ నెఱతనంబులుగాన
 నయ్యెడుమని మదిశనరయువారు
 హరునేవిధంబున శ నైన యీ హరి మాయ
 నెలయించునని నిశ్చయించువారు

తే. నై రినురమునిముఖులు తనదవసరమున
నాప్రతిజ్ఞాప్రతిష్ఠ యొనర్పమున్న
భావమిదియని విభుఁడున్న కభావమెల్ల
నారదుఁడు తన్ననకి ప్రసన్నత నెఱింగె.

172

క. అందఱునయ్యె విధముల
నందకధరచి త్రవృత్తి శ నాటినతలఁపె
ల్ల దమతిమ మతముల కొలఁ
దందరయుచు నుండిరమరు శ లానమయమునకా.

173

వ. సర్వాంతర్యామి యగు నమృతనందుడు తన యంతర్గతంబున నమృతార్థంబు
దుష్టదానవ వంచనంబునకై పూనినమదీయ మానిసీరూపవిలసనంబు చూచిన
వాఁడై నారదుండు ¹వార్తావాహుండు గావున సకలలోకంబుల బహుప్రకా
రంబులఁ బ్రకటించుచు వచ్చివచ్చి తన మ్రోలవిసోదంబుగాఁ బ్రసంగించినఁ
బ్రమథులుం దాసును నేమని యాక్షేపించినాఁడో, దానికై కథాను కథనం
బున దేవరవై నం జూచిన మోహితువని యత్యాశ్చర్యంబుగాఁ బ్రస్తుతిం
చిన నదితన్నుండిరస్కారంబు నేయుటగాఁ దలంచి యభిమానించి క్రమ్మఱ
నాకపటనుందరీ సౌందర్యంబుచూచి మోహింపక నిర్వికారంబునం బోవు
వాఁడనని సంకల్పించుకొని వచ్చినవాఁడు, సౌంత్యవచనంబులం బోవు
వాఁడు కాఁడు, దీనికేమిసేయువాఁడ, నమృతహాతుని చి త్రంబు సంక్షోభింపం
జేయవలసె, నీతని తమకంబు కొలందిగాదు, ప్రమథులు నిర్వాణత్వంబు
చూపి బీరంబులు పలుకుచున్నవారు, వీరినెవ్వధంబుననైన నీ వేళకుండ్రోచి
పంపితి నేని నారదునకుఁ దలయెత్తుకొనరాదు. నేఁడు వీరిని మోసపుచ్చి సిగ్గు
పఱపకుంటి నేని గైంటపంబాడి వచ్చుదురని నానావిధంబుల నూహించి మాధ
వుండు కొంతొక ప్రోద్బుదంబు మాయామండస్మిత నుందరంబగు వదనారవిందం
బల్లనయెత్తి భూతభర్త కిట్లనియె.

174

—◆— { మోహిసీరూప మేలచూడవలె నీపంతము మానుమని
కవునతో విష్ణువు చెప్పట. } —◆—

క. అమృతార్థంబమరులకై
కమలేక్షణ నై వికార శ కలనన్ మాయా
భ్రమలంబెట్టితిఁగాక
ట్లమరునె యోగీశ్వరుండ శ వగు నీయెదుటన్.

175

ఉ. నీవు మహానుభావుఁడవు శ నిర్గులయోగ నిరూఢమాని సం
భావిత దివ్యమూర్తివి ప్రకభావనమగుఁడ విట్టినీకు చే

1. ప్రా. ప్ర. వార్తాక్షుండుగావున. ఆ. పా. వార్తకామండు.

తోవికృతి ప్రపంచములు శ్రీ దోచునె యింతుల దుర్వికార మా
యావిషమ ప్రకారముల శ్రీ సన్మలకుంబలె భూతనాయకా.

176

మ. మముసఖ్యంబునఁ జూడవచ్చి హితసరస్వానంబులం బూజలం
బ్రహ్మదంబందక యల్పకార్యమునకై శ్రీ భావంబు వేటొక్క చం
దము గావించుచు నీగుణంబు గడుఁజిత్తక్షోభముండెంది దు
ర్దమవాష్టివృథ వృత్తిజూపుటకు నాశర్థ మెచ్చెది¹ ట్లేటికిన్.

177

క. కనకాస్యాదులకై చూ
పిననావనితా విలాస శ్రీ వేళలగుణముల్
మునుదెలియవె యా భంగినె
దనుజులకుం జూపినాడి శ్రీ దర్శకదమనా.

178

చ. అదియును నీకుఁజూడఁ బ్రయత్నమైన నొకానొక కార్యవేళఁ జూ
వెద నిపుడేల యింద్రియ విశ్లేషముఁబొంది మనంబు లాల్పిబి
ట్టదరఁగఁజేసి యూగక మరహాత్ముల నిశ్చయదివ్యయోగ సం
పదఁగుదియింప నీనుజన శ్రీ మండలియందు నవేందుశేఖరా.

179

ఉ. నాపుడు శంభుఁడిట్లనియె శ్రీ నారదు పంథము నిల్పుటొండ నే
భావజనేడుగెల్చి కృతీభంగిఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కుటొండ గా
కీ వెడమాటలం జనుదురనే మురమర్దననేడు నువ్వె కా
ర్యావసరంబు నీకును మరదర్థము మాయల వెంపుచూపఁగన్.

180

క. నామీఁదయాననుమ్మి
తామరసదళాక్షయస్యోధా చిత్తుండవై
నీమాయా స్త్రీరూపము
నాముందఱఁ జూపకున్న శ్రీ సమ్మోగ గ్రీడన్.

181

క. అని రుద్రుఁడు వాలాయము
తనునొత్తిలి పలుకఁబలుకఁ శ్రీ దగనిట్లనియెన్.
వనజాక్షుఁడు బ్రహ్మమర
మునులకుఁ గర్ణోత్సవముగ శ్రీ ముగ్ధేందు ధరున్.

182

చ. పలుమలు మాన్యుడంచు నినుశ్రేణంగమొనర్చక సఖ్యమూఁది నీ
యలుకకునోర్చి నీప్రహఘోరలాడెడు కర్ణకఠోరభాషల్
దలకకనీకునేఁ బ్రియము శ్రీ తద్దయుఁ జెప్పిన నియ్యోగోక నా
పొలఁతుక యాపుచూచుటకై శ్రీ పొంగెదు చూచెదుగాక యేమనగ.

183

వ. అని భక్తవచన ప్రతిపాలకుండును జగన్నాటక సూత్రధారుండును 'సకలగుణ సంపన్నుండునునగు వెన్నుండు చిన్నినగవు మొగంబునం జగురుకొల్పి నారదుని ప్రతిష్ఠ నిల్పువాడై యతని సహాకించి. 184

క. ఫాలవిలోచన వహ్ని

శ్వాసల మరు నేర్పినాడు శ సర్వజ్ఞుడు కాం

తాలీల మోహించునె

యేలాపంతంబు పలికి శ తీహరుతోడన్.

185

వ. అనినఁ గరంబులు ముకుళించి విరించినూనుండు కలహభోజనుండు గావున నయ్యద్దఱకు వివాదంబగుటకు సంతసించుచు హరియభిప్రాయం బెఱింగి యిట్లనియె. 186

—♦♦♦ నారదుడు పిష్టుమూర్తిని, నాతనిమాయను మత్కర్ష చేయుట. ♦♦♦—

✓శ. దేవా దేవర దివ్యతత్వము మహాధీరుల్ పరబ్రహ్మ వి
ద్యావేదుల్ నిజసాత్వికోత్తములు, సత్తత్వజ్ఞానవంతుల్ మదిన్
భావింపంగలరేము కాక యితరుల్ శ భావింపఁగా శక్తులే
యీవాణీశ శివామరుల్ దెలియరే శ యీ యర్థమాత్మేశ్వరా. 187

క. డెందంబునకును వాక్కున

కందఁగరాకున్న నీచిరదాకృతి విద్యా

మందు లెఱుంగరు విజ్ఞా

నందుజ్యోతాన్ని ప్రసన్న శ హృదయులు దక్కన్.

188

తే. అట్లు బ్రహ్మైక తేజమై శ యలరునీవు

భూరిమాయా బలంబున శ భువనచయము

బహుచరాచరకోటి సంశపదలనించి

ప్రభుడవైయుంట యిది వేదశ్రావితంబు.

189

క. ఇటువంటి నీవు మాయా

నటనకళా ప్రాథిచూపి శ నన్ భ్రమయక యెం

తటివారు యోగవిద్యా

వటుబుద్ధివహించి నిల్వఁబడువా రుద్విన్.

190

మ. అదియే యేల యెఱుంగరే మునులునీ శ యంభోజజాతుండు నీ

మదవత్కుక్కటయాప విభ్రమమునక శ మాంబు వేరూలిసక

మదమాద్యన్మదనాస్త్ర నిర్దళిత మగ్నస్థానులై పోక బ

ల్లిదులై యెవ్వరు నిర్వికారమునఁ దాల్గొనెడ లేకుండుటల్.

191

వ. దేవగవట్లు సముద్రమథన సంభవంబైన యమృతకుంభంబు హరియించిన
యనురుల మోసపుచ్చి యమృతంబు గొనుటకై కపటకామినీ రూపంబు
దాల్చి యానక్తంచరులు మున్నుగా నకల లోకంబులను మోహింపఁ
జేయుట జగంబులం బ్రసంగించుచుఁ బోయిపోయి కైలాసంబునఁ బ్రమథగణ
పరివృతుండైన యిమ్మహాదేవుని సన్నిధానంబున స్తుతియించిన మిథ్యా
లాపంబులని నన్ను నపహసించి తన నిర్వికారత్వంబు ప్రకటించుకొని
యహంకరించిన.

192

శా. పంతంబాడితిఁ భాలలోచనునితో శ్రీ బ్రహ్మాదులుం బోలెనా
వంతైనా గడువంగలేక హరిమాత్రమోహచక్రంబునకా
భ్రాంతింబొందుదు వా జగత్పతివధూ శ్రీ రత్నోల్లసత్కిండలకా
జెంతన్నిచ్చిన నీవునంచుఁ ద్రిజగత్సిద్ధంబుగాఁ దత్సభన్.

193

క. ఇది యపరాధంబని మీ

మదిఁజూడక భక్తవరద శ్రీ మనమునకింపై

నదియాచరింపు మనుచుం

దుదిదోషం బలికె నారశదుఁడు నకలంబున్.

194

ఉ. అంతయు దివ్యచిత్తమున శ్రీ నారసిమాయలు సంఘటించి శ్రీ
కాంతుఁడు తత్సభాసదులఁ శ్రీ గాలగళం బ్రియమారఁజూచె వ
క్తాంతర సుప్రసాద దరశహాసరసా మృతవీచిదోషగా
నంతటనేమి చెప్పుదు ధరరాధిప వల్లభయద్యుతంబుగన్.

195

◆◆◆ { విష్ణుమాయా ప్రభావముచేత ముందుగానే శివునికి మన్నన } ◆◆◆
వికారములు పుట్టుట.

క. ఆయంగజగురు నగవున

నాయంగజవైరి యంగశానందకళా

శ్రీయుక్తుఁడయ్యె వెన్నెల

సోయగమునఁ గైరవ ప్రసనూనము పోలెకా.

196

సీ. అవయవంబులు గరురేవారె నానందాశ్రు

కణములు దొరఁగె మై శ్రీ కంపమడిరె

జడతవాటిలై వైశ్రస్వంబు జనియించె

బులకాంకురంబులు శ్రీ పొడమెఁగలయ

మోములు వైవర్ణ్యరేమునఁ బొందెనందంద

శ్రమవారి పూరంబు శ్రీ జాలువాతె

నుల్లాసమునఁ బొందె శ్రీ నుల్లంబు నంగజో

రాహను రాగముల శ్రీ సందడించె

జే. భావిస్తైన్లన మాయానశ్రీవిలాస
జాతపరితాప భారసూత్రచకముగాఁగ
నప్పుడేమని చెప్పదు శ్రీ నవనినాక్ష
కొలుపు వారికి నెల్లఁ గోశర్కులు దలిర్ప.

197

—◆◆◆ మామాహిని యవతరించి వచ్చుట. ◆◆◆—

క. హరి యోగమాయనుదినం
స్మరియించిన మాత్రనపుడే శ్రీ మనుజేశ్వరయా
పురహర ముఖులముఖంబులఁ
గరమరుదుగ మదన కాంతి శ్రీ కళ దై నాతెన్.

198

చ. కలకలనవ్వు నెమ్మొగము శ్రీ కాటుక రేఖల సోయగంపు చూ
పులు నెలవంక నెన్నుదురు శ్రీ భూలతి కావలంబు మన్ననా
కులహృదయంబుఁ గల్గి కుచ శ్రీ కుంభభరానతి మధ్యవల్లితోఁ
జెలఁగుచువచ్చె నొక్కమన శ్రీ సింధుర యాన సభాగ్రసీమకున్.

199

నీ. నాసాపుటముల కాశనంద సంప దియై
పచరించె నొకవిత శ్రీ పరిమళంబు
చెవులకుఁ బండునై శ్రీ చిత్తంబు ఝల్లనఁ
గెరలెనపూర్వ భృంగీస్వనంబు
కనుగొనల్ మిటుమిట్లు శ్రీ గొనఁదళుక్కునఁ బర్వె
గుటుతు నేయఁగరాని శ్రీ మెటుఁగు దీఁగె
యంగంబులుప్పొంగ శ్రీ హర్ష్యరత్నశ్రేణి
మోహనపుత్రికా శ్రీ మూర్తిదోఁచె

తే. నతివ చనుదేర ముండట శ్రీ సంతసంత
నవ్యతనుగంధమును నూపురారావంబు
సంగదీ ప్రియు సతిరూపునయ్యెఁ బిదపఁ
జోద్యమందుచు సభ వారు శ్రీ చూడఁజూడ.

200

—◆◆◆ ఆమాహిని కాంతముకాచి సకలమైనవారు మెచ్చుకొనుట. ◆◆◆—

చ. మదననిధాన దేవతయై శ్రీ మానినియై తిలకింపవచ్చు న
మృదరసపూరమో సురత శ్రీ మంత్రనియంత్రిత యంత్రమూర్తియో
నదమల దివ్యయోగిజన శ్రీ సంఘముపాలిటి విష్ణు శక్తియో
యదియని యవ్వలానవతి శ్రీ నందఁజూచిరి యుత్సవంబునన్.

201

కా. మందాందోళిత కుండలద్వయముతో శ్రీ మందస్థిత శ్రీలతో
మందార ప్రసవాంచితాలకమిత శ్రీ నృత్యలిగానంబుతోఁ

- గండర్వక్షీతి పాలగంధ గజరాక్షంభీర యానంబుతో
సాందర్యాకలమైన యాపాలఁతి యాస్థానంబు వే శాసినఁ. 202
- చ కొలువున నున్నయచ్చేరలు శ గుందిరి యైందవ చంద్రికారుచిఁ
నలినులభంగి సిగ్గునఁ బెనంగిరి శ్రీనగజావధూమణుల్
వెలవెలఁబాతెఁ దద్భవన శ విస్ఫుటకృత్రిమ రత్నపుత్రికా
విలసన మవ్వలొనవతి శ విభ్రమకాంతులు మింటఁదోచినఁ. 203

—◆◆◆ మోహినీకాంత విలాస వర్ణనము. ◆◆◆—

- సీ. వేయుమన్నభుల పూనవింటికొలల బారు
పరునున దృక్పరం శ పరలు నిగుడ
లక్షపద్మముల యుల్లాసంబు పొది గొన్న
కరణి నెమ్మోము వికాస మడరఁ
గోటిచంద్ర ద్యుతుల్ శ కొనసాగుచున్న రూ
పంబునఁ దనుదీప్తి శ ప్రజ్వరిల్ల
శతకోటి రతివధూ శ సౌభాగ్యమెనలారు
పగిదిలావణ్య సంఠపద దనర్ప
- తే. నఖదివ్యాంగనా సమశ్శర్మిణాం
విభ్రమానక్తి మరుఁడువె న్నెంటరాఁగఁ
జొచ్చె నాస్థానపదనంబు శ శోభనాంగి
చంద్రకాముదిఁ గుముదపురష్పంబుమ్రొలె. 204
- వ. ఇట్లు మదనకామధేనువు చంకంబున ననంగ మంగళాధిదేవత తెఱంగున,
నంకల్పభవ కల్పలతికలాగునఁ గామసిముద్ర కల్లోలిక విధంబునం గునుమళర
వర్ణాగమ తటిద్వల్లి మురివెంబున నిక్షుకోదండవీర లక్ష్మీలక్షణంబున సాక్షా
త్కరించిన, లత్తుకరనంబు జొత్తిల్లుచు బ్రహ్మయాపరాధనాయక వక్షస్తాడన
ప్రసాదదాన శౌండంబులై వందనీయంబులైన యడుగు కెందమ్ములును,
బ్రహ్మనతూణీర లావణ్యంబు గణింపక భుజంగ భయంకరంబులై మరుని
మువ్వల కోలలుపోలె రవ్వలింజూపు రవలయందియలుగల జంఘాకాండం
బులును, నునుపసిండి నిగనిగ లలరారుచు వల్లభ భద్రదంతావళంబుల
బంధించి కట్టుగంబంబులైన మెఱుంగుఁ దొడలును, ననంగ మంగళ గృహోప
కంఠ నాభీ సరోవరకనక సైకతంబై విటరాజహంస విహరణపదంబైన నిలంబ
బింబంబును, మందపవన కంపితంబగు లేదీఁగబాగున జలదరింపుచు యువ
శ్రేష్ఠులకు నస్తినాస్తి వివాదసందేహ హేతువైన తనుమధ్యంబును, రతిరాజ
వట్టాభిషేకనమయ సమభ్యర్చిత కనక కలశంబుల విలాసంబుల నవకుంకుమ
స్థానక పుష్పమాల్యా లంకృతంబులై రసికకాముక గాఢాలింగనబంధ

భ్రమానుబంధ బంధురంబులైన గురుకుచ కోరకంబులును, బంకజనాళ శంకా కరంబులై వియు క్తదయిత మోహపాశంబు లనుటకుండగిన శాలనఖాగ్రంబులైన హస్తంబులును, త్రిరేఖా విలసిలంబై వల్లభ రతిరాజ్యప్రవేశసమయ విజయ శంఖంబైన గళగబును, బ్రణయరంహనునయపరికర గ్రాహ్యంబై కోమలతాళీ శలాటుబీజ విరాజితంబైన చుబుకంబును, బున్నమనిండు చేందురుని చేందంబునం బ్రసన్నంబై పాంథజన మనస్సంతాపహరణ కారణ సుధారస రసికమందస్థిత నుండరంబైన నెమ్మొగంబును పరిపక్వబింబికా ఫలరూపంబున, రసమయంబై ప్రాణేశ్వరక్షుత్పిపాసా ప్రళమన సమర్థంబగు సమృతం బాస్వాదింప నింపైన యరుణాధరంబును, మనోహర సౌరభసౌభాగ్య నిశ్వాసమారుతంబునం బ్రియులముఖ కమలంబులు వాసించు నాసికాచంప కంబును, శ్రీకారసదృశంబులై వియోగిదురభిమాన లతోచ్ఛేదనరత మదన నిశాత చక్రంబులనం బ్రజ్వరిల్లు వజ్రతాటంక చక్రంబులుగల శ్రవణంబులును, మందస్థిత స్థిరంబులై మనోమణి రమణీయముఖావలోకనము ఖరబింబంబులై విడంబించు మృదుకపోల పాలికలును, ముత్తియంపు చిప్పల యొప్పిదంబున విప్పారి, హృదయకమలసముద్భూతమదనానురాగ మకరం దంబుచిందుచు వెక్కిరింపబడెన వెన్నెల రసంబు పుక్కిలించు చకోరంబులన నలరు దరహాసిత విలోచనంబులును, బారిజాత ప్రసూనగర్భ నిర్భరంబులై విరహి మర్మభవనంబులై వెంజీకటి సిరులనించు నిండ్రనీలఖండ ఖచితమ యూర పింఛసమానంబైన సాలక కేశపాశంబులును, దనకు సహజాలంకారంబులై పొలుపార సముచిత దివ్యాంబరాభరణ భూషితయై మదాలసత్వంబును, మనోహరలీలా మధురిమంబును, వ్రీడానమ్రభావంబును, వీక్షావిలసనంబును, సంతర్హాసంబును, ననంగ తౌల్యంబును త్కూత్కూత సాత్వికోదయంబును, బుట్టింపంజాలు యెలజవ్వనంపుసిరులు దైవాఽ సర్వమోహినియై సంసార సుఖసారంబైన మనస్సభ బ్రహ్మవిద్యాతత్వంబే ప్రమాణంబని చిదానంద కళలు తనయందకాని లేవను నుద్యోగంబుగలిగి యక్కలువకంటి పుగోభాగంబున నిలిచిన.

205

—◆◆◆ { మోహినీకాంతను జూడఁగానే కిపునిని బ్రహ్మర్షులు మొదలైన వారిని సాత్వికోదయమగుట చిత్త వైకల్యము పుట్టుట. } ◆◆◆—

మ. కలఁగంజిత్రముగుండ ఝల్లుమని యొగంపించె దేహంబు క
 న్ములఁ గెన్నెక్కెఁ జలించె ధాతువులు వెన్నుండట్లు మాయానతి
 కలనన్ గామకళా నహస్రసికోశ్కంఠా విజృంభించినగా
 వలరాజంటని యోగినంచు విరతిగా వర్తించునాశూలికన్.

206

తే. బ్రహ్మ యోగీంద్రజేవ దిశక్పాలవరులు
 మానుపడి చూచుచుండిరి శ మగువచెలువు
 ప్రమథులన్యోన్య పరిరంభ శ బద్ధులై
 వికలితేంద్రియై వెడరవిలుతు చేత.

207

ఉ. ఎంతటివారు ధైర్యము వహింపఁగ నెంతటివారు మోహ వి
 భ్రాంతులుగాక యీజగతిరవైనైక రుద్రునికంటె యావనా
 నంత విలాసశేఖఁ డరశభాషీ రతోత్సవ సంభ్రమంబునం
 జింతవహించి లేనగవుఁ శ జిల్గుచు మన్మథుఁ బ్రోదిచేసినన్.

208

సీ. నిశ్చలితధ్యాన శ నియమంబు లలితాంగి
 తోరంపు రూపంబు శ దోచుదాఁక
 మహనీయ జపనిష్ఠ శ మత్తేధగామినీ
 శోభనాగమనంబు శ చూచుదాఁక
 నిజకులాచారంబు శ నీరేడపత్రాక్షి
 కడకంటి చూపువై శ బడినదాఁక
 సుగ్రతపోవృత్తి శ యువతీ శిరోమణి
 యావన సాభాగ్య శ మబ్బుదాఁక

తే. నంతతేంద్రియ నిర్బంధ శ శక్తియబల
 యలతిసిగ్గున సాబగుమే శ నదురుదాఁక
 గాకయామీద సాగునే శ కంతుచేతఁ
 గాళగళుడైన బ్రహ్మర్షి శ గణములైన.

209

ఉ. ఏమనిచెప్పదుం గురుకులేశ్వర వైష్ణవమాయ కొల్లునం
 దామర సాక్షుఁ డెప్పటి విరధంబున నున్నటులుండఁగానె బ్ర
 హ్మమరమాని కొటులకు శ నచ్చెరువై పరమాత్మయోగ వి
 ద్యామణియైన శంభుహృదయంబు ముదంబునఁజేల్చ నాక్రియన్.

210

—◆◆◆ మోహినీకాంతనటాచి శివుఁడు మెచ్చుకొని పల్లించుట. ◆◆◆—

తే. ఇవిధంబునఁ గొలువెల్ల శ నిందువదన
 భువనమోహనలీల నురప్పొంగ నవుడు
 పూర్ణిమాచంద్ర చంద్రికానూర్తిచేతఁ
 బాలకడలియుఁబోలె భూపాలచంద్ర.

211

క. కొలువెల్లఁ దనవశంబై
 తిలకింపఁగఁజేసి మదవశతీ రత్నము ని
 ర్మలచంద్ర దేవతాకృతిఁ
 జెలువారఁగఁజూచి శివుఁడు శ చిత్తములోనన్.

212

క. భౌరే ! సతియైపుట్టిన

వలదా యిటువంటిదూప శ్ర వైఖరి లీలా

విలసనముఁజూపి పురుషుల

తలఁపులు భేదించి వలపు శ్ర దలకొలుపంగన్.

213

శా. వందారుప్రియ ఫాలభాగమున నశవ్యాజప్రసాదంబునో

నందంబైన యలంక్రియా సరణిలాశ్చంద్రాంకంబు సోఁడించుచున్

గౌడముల్ దనయన్నదమ్ములయి రాశిల్లన్ననఁజీతించె

పొందుదాని పదద్వయంబు సరికెట్లాప్పన్ జిగుల్లెన్నంగన్.

214

శా. బంగారంపు మెఱుంగులం దనరి రంభభాభూజముల్ తొల్లియే

భంగిఁ బంకజసంభవుండగ భజింపంజాలెనో నిష్కమే

రంగన్నన్నభదోలికాస్థిత నువర్ణ స్తంభయుగ్మంబు లీ

లంగన్నట్టెడు దీనియూరువులఁ బోల్పొంగలె భాగ్యంబిలన్.

215

చ. కనకపు నిగ్గులుంగలిగి శ్ర కాఁగిటికిం గడువెక్కునంబులై

నునుజిగి మీఱు గోరికొన శ్ర నొక్కుల¹ జీరియవాటి యున్నను

ద్భుతవన జాతకోరక యుగంబుక్రియన్ గొనవాడులైన యీ

వనితపయోధరంబులకు శ్ర వారణకుంభము లీడువచ్చునే.

216

చ. సితకరబింబ మేతఁజము శ్ర చేసెనొ పంకజ సూనమేమి స

ద్రవ్యతము సమాచరించెనొ సురభారసకాంతియు సారభంబు పూ

ర్ణతయు వికాసముంగలిగి శ్ర నాడెముగా నొకవేళయైన యీ

యతివ మొగంబుఁ బోల్పొందగిరనట్టి పదార్థము తొటసున్ భువిన్.

217

చ. అమృతము చల్లు² భారు తుహినాంశు మరీచుల యల్లిబిల్లి ము

త్రైముల ప్రచారమబ్జవన శ్ర దేశముకుందు మెఱుంగునీఁగె తం

డము మొగసారి యీసతి బెరడంగు కనుంగవచూపు లుత్కటా

సమశరమోహనాస్త్రముల శ్ర సంగతి మూర్ఖుల పాలునేయవే.

218

సీ. విజితేంద్రియుల మనో శ్ర విరతి శాబ్దములకు

గండక త్రై దీని శ్ర కలికిచూపు

సిద్ధయోగీంద్రుల శ్ర చిరయోగ వారాళి

కార్యావలము దీని శ్ర యలఁతినవ్వు

1. నునుజిగి మీరగోరికొన నొక్కులకున్ బిగియారియున్న మద్దన వనజార. 2. ప్రా. పా. చల్లభారు. 3. ఆ. పా. లక్కటానున ప్రా. రసజార. 4. శం(ఖ)విచునకు ఆ. పా. వీరశంఖ మలకు.

పటుతపోధనుల తపోవర్వతములకుఁ

గులికాయుధము దీని శ కొమరువయసు

బ్రహ్మవేత్తల బ్రహ్మ శ పరిటోధ చంద్రిక

కరుణోదయము దీని శ పరిచయంబు

తే. నకలనిష్ఠలు నీపూర్ణ శ చంద్రవదనఁ

జేరి బిగియారు కాఁగిటఁ శ జేర్చుదాఁక

కాక యామీఁద ఫలమేమి శ కలదుచూడ

ననుచుఁ దర్కించె శివుఁడు మోహోంధుఁడగుచు.

219

ప. అప్పుడు.

220

క. కొలువెల్లఁ దన్నుఁ జూడఁగ

దళదరవిందాక్షి చూచెఁ శ దరళకటాక్షుం

చలములఁ బ్రేమయుఁ దమకము

నెలనగవును సంకురింప శ నిందుకీర్తిటున్.

221

చ. అనితపయోజ పత్రముల శ యంచుల మించులువాఱు చంద్రికా

రసకణరాజి చేందమున శ రాజులు రాజనిభాస్యకజ్జల

ప్రసరలనత్కటాక్షుములఁ శ బర్వేడులే నగవుల్ గఱంచె న

య్యనమశరారి డెంద మనశీలాంకురముల్ నవనీతముంబలెన్.

222

క. తన చూపుకంటె మిక్కిలి

వనితామణి మేలుచూపు శ వాంఛాలతలఁ

బెనిచిన శంభుఁడు మదినుని

నునిశిత బాణాన్ని శిఖిల శ సోకునఁ¹ బ్రేలెన్.

223

—◆◆◆ శివుఁడు వివేకశూన్యత చేత మోహినియందు లోలుఁడౌట. ◆◆◆—

సీ. నారదమాని పంశీతము చిత్తగింపక

నలినాసనాదులు శ నగుదురనక

ప్రమథులనెఱవాది శ పలుకులు దలఁపక

గిరిజయీరసమునఁ గెరలుననక

హరిమాయయోయని శ యాత్మ శంకింపక

తన దృఢయోగ వశైర్రసముఁగనక

సర్వజ్ఞతాశక్తి శ సడలుట యెఱుఁగక

చిత్త సంక్షోభంబు శ చెందుననక

తే. మించి కామాంధకారంబు శ ముంచిముంచి

మనసుఁగప్పిన నకలంబు శ మఱచి శివుఁడు

బాలలీలావిలాస విశ్రాంతమవయోధి

లోలకల్లోలములలోన శ యోలలాడె.

224

తే. చూచు సతిరూపు వెండియు శ సొంపుమీఱఁ

బడతి ప్రేమంబుచూపు¹నఁ శ బరిణమించు

నిట్లు సన్మోగ్య దృష్టులునే శ కమైన

భావ మాన్దోద మొనరింప శ భావజారి.

225

ఆ. లేచిపోయి పట్టఁజూచుఁ గ్రమ్మఱమాను

సవసరంబు గామి శ కాతగ్గలఁగుఁ

దరుణిఁజూచుఁ గొలుపురపఁకించి పరికించి

వెచ్చనూర్చుమిగుల శ విహ్వలించు.

226

తే. ఎట్టకేలకు ధైర్యంబు శ మట్టుకొలిపి

వేళగామికి సమ్మహ శ వేగముడిగి

కొలుపువీడ్కొని దీనినే శ బలిమినెత్తు

కొనిరయంబునఁ బోయెదశనితలంచి.

227

ఆ. ఒక్కభంగిధైర్యమాఁది తత్ప్రీడలఁ

దగిలియున్నచూడ్కి² శ మగుడఁదిగిచి

వీడుకోలువడయు శ వినయంబు సంధించి

శూలికొలుపువంకఁ శ జూచునపుడు.

228

క. హరియును సిరియును మొదలుగ

సరసిజగర్భాది దివిజ శ సంయములచటన్

ధరణీశ లేకతక్కిరి

హరుచూడ్కికి నేమిచెప్ప శ నచ్చెరువెందున్.

229

క. హరియును వేల్పులు నెయ్యెడ

కరిగిగోళోయనుచుఁ బార్వ శ మవలోకింపఁ

గిరిరాజశుతయుఁ బ్రమథులు

పరిజనములు లేరయచటఁ శ బరికింపంగన్.

230

—◆— { శివుడు చూచుచుండగానే యా సభామందిరము మాయమై } —◆—
యౌగళము శృంగారవసమవుట.

వ. వెండియు విస్మితుండై కామఘస్మరుండు సలుదిక్కులుగలయ నాలోకించు

సప్పుడు కొలువుకూటంబు మొదలుగాఁగల కనకకలధౌతచంద్ర శాలాద్వార

కవాట గోపుర ప్రాకారాది గృహసన్నాహంబులేక యాప్రదేశంబు చూత

1. చూపునం బరిణమిచ్చు. ఆ. పా. 2. చూడ్కి. 3. ప్రా. పా. పందన్. 4. ప్రా. పా.

పనసరంభా ఖర్జూరజంబు జంబీర నారికేళ కురవకాళోకవకుళ కరవీర పారిజాత
సింధువారాది పాదపప్రతానంబును, నేలాలవంగలుంగ మాతులుంగ తక్కిల
ద్రాక్షామాధవీయాధికామల్లిమతల్లికా ప్రముఖ లతామంటప కునుమిత
నికుంజ పుంజంబులును, వికచకమలకై రమ్రాత్పలపండ మండిత సరోవర
దీర్ఘికాసముదయంబులును, మణిమయ దరీగృహద్వారవేదికా శిలాఫలక
కలితకేళీ శైలంబును, పుష్పతరుళాళా సమాందోళిత నువర్ణఢోలా తల్పం
బును, పల్లవైల్లసిత కునుమరస ఫలరసధారా ప్రవాహంబులును, మంద
మారుత పరిపూరిత దిశావకాశ బహువిధ మోదభారంబును, గోకిలారవ
కోలాహలంబును, శుకనికర కలాలాపంబులును, చంచరీక ఝంకారంబులును,
హరిణమిథున సంచారంబులును, మయూర స్మృతావధానంబులును, కలహంస
లనదలన క్రింకార నాదంబులునుంగలిగి యొక్క యభినవ్రాద్యానంబై
యుండెనంత.

281

క. అది సహజోద్యానంబై

మదికిం పొనరింపఁదాను శ్రీ మగువయుఁ దక్కన్

వెదక మఱియొరులు లేమికి

మదనారియుఁ బ్రమద మగ్న శ్రీ మానసుడయ్యెన్.

282

క. తనరాకయు హరికొలుపున

నునికియు నాస్థానభూమి శ్రీ యుద్యానంబై

తనరుటయు మఱచె శంభుఁడు

కనియును హరియింద్రజాల శ్రీ కాతుకలీలన్.

283

శా. ఆచందంబున నిర్జనబయిన యశ్రద్దానంబుఁ బ్రాణేశ్వరిం

జూచెంగోర్కి ఫలించెనంచు హరుఁడతడు దైకపుష్పాస్త్ర నా

రాచక్రేణులతోడఁగూడి పికీరీరవ్రాత భృంగీరవ

ప్రాచుర్యంబు గలంచె నవ్విభుని శుంభధైర్య సారాంశమున్.

284

ప. అంత.

285

—◆◆◆ శివుఁడు మోహినీకాంతను బట్టెదలఁచి లేఁగానామోహిని మాడుమగుట. ◆◆◆—

తే. ఏకతముననున్న శ్రీ యిగితిఁబట్టెను వేడ్క

నాననంబు డిగ్గిరయరిగె హరుఁడు

సతియునొక్క తీగెరచాటున వడిదాగి

పోయె నవలఁద్రోచి శ్రీ బాహుపూలె.

286

క. డాగిన యాలతమాటున

శ్రీగి లలాటాక్షుండచట శ్రీ నిందునిభాస్యన్

దాఁగానక తల్లడపడి

వేఁగడుఁజి త్తమునుమేను శ విరవిరబోవన్.

237

ఉ. ఇక్కడనన్ను డాయ నెలయించిన దీలత మాటులోనె నీ
టక్కరికత్తెయేవలన శ డాఁగనొ నవ్వులకంచు బొంచి నల్
దిక్కులు చూచునప్పుడెల శ వీఁగలుగప్పిన పొన్ననీడను
న్వేక్కిన రత్నవేది నొక శ యిక్కువఁ జెంపెనలార వేడుకన్.

238

నీ. పయ్యెదదిగజాఱఁ శ బసిడి చాయలుదేరు
చనుదోయి ముత్యాల శ సరమువెలుఁగ
బహుతాడ నాయాస శ భాఁజాతస్వేద
కణములు గండ భాగములనురల
ననుగత దృష్టి సంహతితోడ సారభా
గతమత్త మధుపసంఘములు చెలఁగ
గ్రహణమోచనవేళ శ ఘశఘశత్కర పద్మ
మణికాచకంకణ శ రణనమెసఁగఁ

T

తే. గంపితోత్కట కటిభార శ కల్పభూజ
పుష్పములు రాలి దిశలఁ బురప్పొళ్లు చెదరఁ
గ్రీడమై తానె పూబంతి శ యాడుచున్న
యవ్వలాసినిఁ గనియె చంద్రద్రాఢమాళి.

239

—◆◆◆ శ్లోడు మోహిని మరలపట్టఁ జాచట ◆◆◆—

క. కని పేద పెన్నిధానముఁ
గనిన ట్లుల్లంబు పరమ శ కాతుకలీలన్
గొనసాగ నల్లనల్లన
చనిపట్టెద నని తలంచి శ సరసప్రాధిన్.

240

మ. చరణాబ్జంబులు భూమిభాగమున నిశ్శబ్దంబుగా మోపుచున్
దరుమండంబుల దండనండ గొనుచున్ శ దత్కెతుకోల్లిన నుం
దరసంక్రీడల నేమరించి యమితోత్సాహంబుతో విట్టు త
త్పరతంజేరువఁ బొన్నమాటుగొనియు శ ద్యద్వేగ సంరంభుడై.

241

ఆ. చూసుచాటు విడిచి శ మగువయున్నెడకు లం
ఘించిప్రేమఁ గాఁగిరించి నపుడె
పడఁతిలేక బట్టబయలుయ్యె గలవ్రూతె
1 లేమిఁబట్టి గాఁగిరించుటయ్యె.

242

కా. అస్తయోత వివేకుఁడై యవుడు చంద్రదాపీడుఁ డుల్లంబునఁ
హస్తప్రాప్తధనంబు పోయినటు లత్యంతంబుఁ జెంతించి వి
ధ్వస్తే దీవరలోచనా ప్రియతమ శ్ర వ్యాపారలీలా పరి
స్రస్తాంగంబులతోడ దైన్యమడరక శ్ర సంతాపముం బొందుచున్. 243

వ. కొండొక తడవెద్దియుం బరికింపంగానక నిర్వేదించి. 244

క. నిక్కముగఁ గాఁగిలిందితి
గ్రక్కుననిది తేకపోయె శ్ర గాఁగిటిలోనఁ
జక్కెర విల్లుడు పన్నిన
వెక్కనమగు నింద్రజాల శ్ర విద్యయపోలెన్. 245

క. ఇష్టప్యఃబాదలలోపలఁ
జొప్పడఁచెనొ చూతమనుచు శ్ర జూపులు దిశలక
విప్పారబెక్కు నెలవులు
తప్పక పరికించి మోహదళ ప్రాపింపన్. 246

—◆—◆—◆ శ్రవుడు విభ్రాంతుఁడై వనమందుఁ దిరుగుట. —◆—◆—◆

సీ. మదశిఖాపలియొక్క శ్ర పాదలోనఁ దొలఁగినఁ
దొయ్యలి యనిపోయి శ్ర తొంగిచూచుఁ
గలకంతనాద మెక్కడనైన వినుబడ్డఁ
జెలువ భాషణమని శ్ర చిత్తగించు
నెలదేటితండ మెయ్యెడ మ్రోలఁబోలసినఁ
బడతుక నెఱులని శ్ర పట్టదివురుఁ
గాడ్చునఁబై వ్రాలుకలికిమై దీఁగె నం
గనవచ్చెనని పట్టి శ్ర గాఁగిలింతుఁ
తే. జెదరిపూఁదేన వాతెఱు శ్ర జెందనిందు
వదన యధరామృతంబని శ్ర పలసిగ్రోలుఁ
జేతనాచేతన జ్ఞాన శ్ర శిథిల హృదయుఁ
డగుచు మదనారి మిథ్యావ శ్ర నాంతరమున. 247

వ. ఇట్లుపరిభ్రమించుచుం బోయిపోయి యొక సంఘల్లమల్లికా మంటపంబున.

—◆◆◆ తిరిగి మోహినీకాంతన దూఁగుటయ్యలపైఁ జూచుట. ◆◆◆—

నీ. జిగిగుబ్బ పాలిండ్లఁ శ్రీ కేలాంచలంబును
దొడలపై ముంగొంగు శ్రీ దొలఁగి యాడ
ధర మెట్టియూఁగు నుత్తరతిఘల్లుమని బిట్టు
రమణీయమణి నూపురములు మ్రోయఁ
బువ్వుదీఁగెలఁ గరంబులఁబట్టి నిగుడెడు
తీవ్రత మ్రోచాయ శ్రీ తీఁగసాగ
రాకపోకలతోవ శ్రీ నాకాశలక్ష్మికి
జరణాంబుజముల యశ్రవనలుగాఁగ

తే. నెలమి వనదేవతలకు నిం శ్రీ వెనఁగ ననమ
శరునిఁబాడుచు మందహాసంబుతోడఁ
గేలిడోలా మహాత్మన శ్రీ శ్రీలఁదేలు
బాలఁ గ్రమ్మఁగ నియె నా శ్రీ శూలపాణి.

249

క. ఏకాంకధరుఁడు పోయిన
ప్రాణకళయుఁబోలె మగుడఁ శ్రీ బ్రాపించిన యా
ప్రాణేశ్వరిఁ గనుఁగొనియె
క్షోణీశ్వర రెప్పకప్పు శ్రీ సుడియని చూడ్కిన్.

250

వ. ఇవ్విధంబున నిందుముఖ నందర్శనానంద పారవశ్యంబునంబొంది యప్పటి
యట్లు వంచింది కానకుండం బట్టుకొనువాడై పశ్చాద్భాగంబునఁ బొదల
మాటున నొదిగి యొదిగి యాయుయ్యాల డాసి పట్టనుంకించిన.

251

క. ఇందుధరుగమన మారసి
ముందటికై యూఁగియచట శ్రీ ముద్దియ యుటికె
గందువ మణినూపురములు
నందంబున ఘల్లుఘల్లుమని మ్రోయంగన్.

252

—◆◆◆ మోహినీ తిరిగి యదృశ్య యగుట. ◆◆◆—

కా. ధోలాతల్పము డిగ్గదాటి మదనాతపోపంబు దీపింపఁగా
బాలారత్నము ప్రస్తబంధకబరీ శ్రీ భారంబునం బుష్పముల్
రాలన్ లంఘన చాతురింజిత స్థానరంగాంశనాథంగి నా
శూలిఁ గిక్కురుబెట్టిపోయె లలికాస్తోమాంతరాళంబులన్.

253

మ. తనువంచింది విహంగియై యెగసి చేతంజిక్క కట్టెగిన
గని నిశ్చేష్టిత లోచనాంబుజ దళితగ్రవ్యగ్రబాష్పంబువుల్
తనుకంపంబునరాల గద్గడికతో శ్రీ దైవంబు నిందించి వే
చేని నిట్టూర్పులతోడ డాకొనియె నా శ్రీ చంద్రదాస్యధోలాలతన్.

254

వ. ఇట్లు డాకొని తదీయ మనోహరాంగ శోభనాంగరాగసత్వంబు¹ గలిగి తద్వి
హరణ లీలాయోగ్యంబైన యాతూగుటుయ్యెల తీగఁ గాఁగిలింది. 255

క. ఏ పుణ్యంబులు చేసెనొ

యీపువ్వుండీగె బోటి శ నెప్పుడు డోలా

రూపమున ననఁగి వెనఁగెడు

నీ పరితోషంబు గనియె శ నివ్వన భూమిన్.

256

వ. అని యభినందించి యమ్మెఱుంగు దీగఁబోడి యుటికిపోయిన కడకుంబోయి.

క. కచబంధంబున జాతిన

విచికిలదామంబు ప్రణయ శ వివశతఁ గొనియా

రుచిరాంగిఁబోలె గాఁగిట

నచలనుతాపరుఁడు సేర్చి శ యానందించెన్.

258

క. తరుణీకుచనిపతిత ని

ర్భర పరిమళగంధసార శ పంకదళంబుల్

హరుఁడెఱిగి మదనరతుః

పరిరఁజూతిలక మిడియె శ ఫాలాగ్రమునన్.

259

వ. వెండియు నమ్ముందట నిందువదన పదారవిందంబులు గనుంగొని. 260

ఉ. చారుశిరీష కోమలము శ సారసప్త్ర మనోహరంబు వి

స్ఫూరిత భాగ్యవర్ణము విశ్రాంతరకుంకుమ పంకిలంబునై

కోరికముంచు నీ నమదశకుంజర యాన పదద్వయంబు సొం

పారఁగనన్నదీయ నిటరల్లాగము సోకుట యెప్పుడో సుమీ.

261

క. అని సురభి కుసుమముల న

వ్వనితామణి దివ్యపాద శ వారిజములు న

ద్వినయంబున నర్పించుచుఁ

జనియా శివుఁడొక్క కేళి శ శైలముదండన్.

262

క. అరవిందేందీవర బం

ధురకేళీ హంసగణ మనోహర పద్మా

కరకల్లోల పరంపర

నకుదారఁగఁదాను నొక్క శ హంసియుఁ బోలెన్.

263

—◆◆◆ మోహిని జలక్రిడలాడుచు శివునకుఁ గనబడుట. ◆◆◆—

నీ. గురుతరోన్నత కుచశకుంభ యుగ్మముఁబాఁకి

వీచీ పరంపరల్ శ విఱిగిపడగ

జలముననొందు నుత్పవకేళిఁగనిత ద

భ్యాసవళంబులై శ యంచేలలర

కమలములో దొఱగి యుత్కట సారభముఁజల్లు

మోమున నెలదేటి శ మొత్తమాడ

వలరాజుకేతన శ జలచర్మము వైచు

పువ్వులువ్రాలె చూపులు దనర్ప

తే. మృదులపవమాన వీజన శ మేనుఁజెంది

కంజకింజల్క మధురజః శ కాండమలర

✓ వేడ్కజలకేళి నలుపు నశ్వెలఁదిఁ జూచి

యిందు శేఖరుఁ డద్భుతా శ నందలీల.

264

వ. చూచి యానో కాదో యను సంశయంబున.

265

క. అరవిందవదన మోమో

యరవిందమొ నీలవేణి శ యలకలొ తేంట్లో

తరళాక్షి చూపులో జల

చరములొ గుబ్బెత కుచములొ శ చక్రద్వయమో.

266

వ. అని భావించి.

267

ఉ. చేరి తదీయలీల తనశచిత్తమునంగలశాంబురాశి వీ

చీరుచిరప్రవాళలత శ చెల్వున నింపెనలారుచున్న వి

స్తారతలోచనాబ్జముల శ సంతసమారంగఁజూచి యిట్లునే

ర్పారంగఁ బట్టువేడుక ప్రయత్నమునకా సడిదాకి నెమ్మదిన్.

268

ఉ. ఏగతిఁ బట్టువాడ నొకొ శ యెప్పుడు మున్నొనరించి పట్టును

¹ద్యోగములెల్ల నిష్ఫలత శ నొందఁ బదంపడి కంటిభాగ్యరే

ఖాగరిమకా దటాకమునఁ శ గం²జని వాసినిఁబోలె నంబుకే

లీగత దివ్యచిత్తమున శ లేమచరించెడు మూర్ఖిపంక్తులన్.

269

—◆◆◆ శివుడు తిరిగి మోహినీకాంతను బట్టఁబోవుట. ◆◆◆—

క. జలకేళీ మహితోత్సవ

కలనానందమున నొరులఁగనక హంసా

వళిలోనఁ దేలుచున్నది

వెలఁదిం బట్టంగ నిదియె శ వేళ యటంచున్.

270

క. చరమ ప్రదేశమున నా

సరసిరుహంకరముఁజూచె శ సర్వజ్ఞుఁడు త

ద్విరహాగ్ని తప్తదేహము

బొరయుడు, నుడుకెత్తి నీరుబుగ్గులు వ్రేడమన్.

271

మ. హరజూటా హరిణాంక ఖండరుచి నేయ్యంబారఁగాఁ గైరపై
త్తురముల్లాసముఁ బొందెఁ గుండె జలజాత శ్రేణిహంసావళి
గరుదోఘంబున మించె సోయగము చక్ర ద్వంద్వమున్నన్నఘా
తురవృత్తింగవ విచ్చి పోదొడఁగఁ దోడ్తోఁ దత్తటాకంబునన్.

272

—◆◆◆ మోహిని తప్పించుకొని శివున కగపడక పోవుట. ◆◆◆—

వ. ఇట్లు రథసంబునం బట్టవచ్చు కామాతురత్వంబుఁ గనుంగొని యంతర్వా
సంబున సయ్యంతి వెడసిగ్గుతో విలీనయై వివస్త్రునై యున్నదాన రాకురాకు
మని నివారింది నీరువెడలి తీరంబుచేరి చీరఁగట్టుకొని.

273

క. బెడఁగారు పువ్వుసొమ్ములు

వెడవెడ నొకకొన్నిదొడిగి శ వెలిదామర పు

ప్పొడి మేన నలఁదివేటొక

యెడనవ్వనికుంజ సమసరమిహేతశయ్యన్.

274

శా. పూవుం గ్రోవులఁదమ్మి మొగ్గలను సంపూర్ణంబుగా నిచ్చనె
త్తావుల్ గ్రమ్మమరందపూరము ప్రమోదం బారఁగాఁ గ్రోలుచున్
భాపూద్యూత ప్రదీప్రమత్త¹యగుచున్ శ బాలిండ్లు ముక్తాంబర
శ్రీవిన్యాసము నొందనుండె నురత శ క్రీడోన్ముఖ స్వాంతయై.

275

వ. అంత నమ్మహాదేవుండు నట్లు నివారితుండై కొండాక నిలిచి యచ్చపల
లోచన మోమాట మోటకు సంతసించి.

276

మ. పలికెందేనియలోల్కు నవ్వెఁ బ్రియమొకప్పుంజూచె నాళాలతా
వళుల్ జక్కన డెండమున్ గనియె నిరవ్వమాక్షీయంచుం బ్రియం
బలరం దమ్మికోలంకు వెల్వడి సరోజాక్షీ శిరోరత్న మె
వ్వలిపంకన్ మనునిల్చె నచ్చటికిఁబోవం దత్పదేశంబునన్.

277

—◆◆◆ శివుడు చింతసేయుట. ◆◆◆—

మ. సతిలేకున్నఁ గలంగి గుండె చెదరన్ శ శంభుండు నిర్విణ్ణుడై
ప్రతి దిగ్భావితనేత్ర పంకజగళ శ ద్వాష్పాంబువుల్ మీటుచున్
శతవత్రాకర సైకతోర్నిగత హంసశ్రేణులం గ్రమ్మఱన్
జతనం బారఁగఁజూచి యాత్మకృతదోషంబున్ బ్రశంసించుచున్.

278

ఆ. అపుడుపట్టనై తి శ నణకించి పోయె నీ
మాయలాడి మగువ శ మరులకొల్పి
యకటమోసపోతి శ నరయంగ లేనై తి
తలఁపు కొలఁదిగాక శ తప్పిపోయె.

279

ఆ. విగతవస్త్రయైన శ వెలదిగాక సవస్త్ర
యేలకాముకునకు శ నెఱుంగనైతి
సతివివస్త్ర నన్న శ బడిసితిఁ బట్టక
భాగ్యహీనుఁడేల శ ఫలము నొందు.

280

ఫ. అని వగచి లేదీయ లీలాగుణంబులు దలంచి.

281

సీ. ఆమహాగంభీర శ యానంబు మురివెమా
బలుపిరుందునఁ గ్రహ్మ శ పసిడిసిగ్గు
లాగుబృహలిండ్లరవై గబ్బిచందమా
చిగురాకు మోవివై శ చిన్నినగపు
లాముద్దు మోమున శ నడకు సంతోష మా
నిడువాలు చూపుల శ నిశితధార
లాలలాటాంతకాంతాలక శ్రేణి యా
చరణావతంసకశరలరుహంబు

తే. లాతతోత్సవ శీలావీరహరిరసిక
మానవస్వేద భంగి నా శ మానసమున
మఱువరాకున్న యవి నన్న శ మరులుకొల్పె
నింక నేలాగు బ్రాపించు శ నిందువదన.

282

క. వేడుకనిది యలయించెడు
జాడయొ మాయామృగంబు శ సఖియై కపట
క్రీడల భ్రమియించి తుదిక
గూడక నను మొఱుగిపోవు శ గుత్తిత గతియో.

283

వ. మెఱుగుండీఁగె తెఱంగునందోచియు, మృగలృప్తికారూపంబునం బట్టు పన
లేకయు, నింద్రజాలంబు చందంబున నిడంబుకాకయు, స్వప్నావస్థలాగున
భ్రమయించియు, దర్పణచ్ఛాయయుంబోలె దురపగమ్యయయ్యను, దగులు
బడక పోవుచున్నది. దీనికేమిసేయువాఁడనని విరహోన్నాద వికలచేత
స్కంఠై యతటనుండం గొలువక వెండియు నన్వేషించుచు నక్కలువ కంటి
యున్న పువ్వింటికిం బోయి.

284

క. తనుఁజూచి సిగ్గు ప్రేమయుఁ
బెనఁగొనఁబూఁ బాన్పుడిగ్గి శ బిసరుహదళహో
చన నగపు దొలక నెడగల
సి నిలిచినం గోర్కు లడర శ శివుఁడిట్లనియెన్.

285

ఉ. పానుపుడిగ నేమిటికీ శ బంకజహోచన నన్న మన్నథా
ధీనవియోగతాపశిఖ శ హేతినివీడితుఁ గాఁగిలించి యిం

పున సహిమాంబు శీతలపరయో ధరచందన సార్వజేహునిం
గా నొనరింపవే రతుల శ కందువఁజెంది కృపాతరంగిణి.

286

క. అని విరహభార విహ్వల

ఘనమదనో న్నాదవికృతిః శ గానక దీనా
ననుఁడగుచుఁ బెక్కుమాటలు

పనియేమని యశ్రుజలము శ పయిపయిఁ దొరఁగన్.

287

ఉ. చిక్కితి దుర్వియోగమునఁ శ జిక్కితిఁ జక్కెర వింటి వాని చే

జిక్కితి మోహబంధమున శ శీతకరానన కాఁగిలింపవే

మ్రొక్కెదనంచు హస్తములు శ మోడ్చుచు శంభుఁడు డాయఁబోయి యా
చక్కని మాయలాడి బిగి శ చన్నుల పయ్యెడఁ బట్టె నుద్ధతిఁ.

288

ఆ. ఫలలోచనుండు శ పయ్యెడఁబట్టినఁ

బట్టుబడకపోయెఁ శ బద్ధనేత్రి

పట్టుబడునెయెన్ని శ పాటులు బడ్డ నా

విష్ణుమాయ శివుఁడు శ వెట్టిగాక.

289

క. ఆతటి నిలువక గ్రక్కున

చేతోభవకేళి లేక శ శివునకుఁ బెలుచన్

రేతఃపూరము గంగా

ప్రసోతో రూపమునఁ దొరఁగెఁ శ జోద్యంబడరన్.

290

క. అయ్యింద్రియ రసమంతయు

నయ్యెడ రజతంబుశుద్ధ శ హాటకమునునై

నయ్యమున నొప్పెఁగనుఁగొన

నయ్యాస్థానంబు వారి శ కచ్చెరువగుచున్.

291

~ ❖ ❖ ❖ శివునకు పరబ్రహ్మజ్ఞాన ముదయించుట. ❖ ❖ ❖

క. రాజీవాత్మం డాక్రియఁ

దేజము పొలిజెఱిపి, మాయ శ తెరఁదిగించిన నా

రాజార్థ శేఖరున క

వ్యాజ పరబ్రహ్మబోధ శ మడరెన్ బుద్ధిన్.

292

శా. మారారాతి, విముక్త మోహుఁడయినకా శ మాయాపనక్రిడలుం

నారీమోహనలీలలుం దొఱఁగె నానాదేవతాశ్రేణితోఁ

దోరంబై మునుబోలెఁ గొల్వదనరెన్ శ దుర్వారతేజంబుతో

ధీరుండై మణిభద్రపీఠిఁ జెలువెందె నిష్ణుఁడుకా నవ్వచుకా.

293

క. కురిసెన్ బువ్వలవాసలు

హరివై నానందలీల నశమరులు మెచ్చుకా

బరిపరి విధముల ముందట

నరనాయక ! జడలుదూల శ నారదుఁ డాడెన్.

294

సీ. మ్రొక్కిరి సురముని శ మూర్ధాభిషిక్తులు

మోడ్చుచేతులు మస్తకముల ఘటించి

పొగడిరి శేషాది శ భుజగాఢనాథులు

బిరుద ప్రబంధ గంభీరయుక్తి

పాడిరి గంధర్వ శ పతులు వీణావేణు

కలనాదములతోడి శ గాననరణి

నాడి రచ్చర లేమ శ లభినవ నృత్యంబు

లభినయవిన్యస్త శ హస్తలీల

తే. బ్రహ్మ ప్రాంజలియై వేదశభాషణముల

బ్రహ్మతేజో విలాసంబు శ బ్రస్తుతించె

బ్రమథ గణనాయకుని మ్రోల శ బహువిధముల

నాది విష్ణునిగూర్చి యశయ్యవసరమున.

295

—◆◆◆ శ్వుడు కైలాసమునకుఁ బోవుట. ◆◆◆—

క. హరిమాయా విభ్రమమునఁ

బరమ బ్రహ్మైకచిత్ర శ భావము నత్యా

దరమున వర్ణించుచుఁద

త్పరిరంభణ కేళిఁదేలి శ ప్రమదంబెసఁగన్.

296

క. ప్రమథులు కొలువఁగ నార్యా

రమణీ మణిఁగూడి చనియెర జతాదికి నా

యవృతాంకు శేఖరుఁడు చి

త్తమునం దద్విష్ణుమాయఁ శ దలఁచుచు వేడ్కన్.

297

—◆◆◆ ఫలస్తుతి. ◆◆◆—

క. నారాయణమాయా భా

మాయాపముఁ జూచి శివుఁడు శ మఱచిన కథయిం

పారఁగ విను ధీరుఁడు నం

సారమహామాయఁబాసి శ సంతస మొందున్.

298

వ. అని గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకుం జెప్పెనని విని, పరీక్షిత్తుట మీఁదటి కథా

ప్రసంగంబెట్లుండెనని శుకబ్రహ్మ నడుగుటయును.

299

మ. కలకాంభోనిధి కన్యకాకు చలటి శ కస్తూరికాపంక సం

కిలనుస్మిగ్ధవినీల నీలగళయోగిగ్రామణీ మోహనో

జ్వలమాయా మహిళావినోద, ధరణీ శ సంక్షేప సంభావనా
విలసచ్ఛేత వరాహభావితమహా శ వేదాంత తత్వోదయా.

300

క. నారదవీణా మధురగ

భీరధ్వని ముదితహృదయ శ బిసరుహకుక స

స్థీరసమాశ్రిత నిజతే

జోరూపఫలప్రపూర్ణ శ సురతరురాజా.

301

తోటకవృత్తము. చతురాసన దివ్యలీస న్నకుటాం

చితరత్నమరీచి విశిష్టపదా

శ్రుతరాగ తరంగ విశుద్ధజగ

త్త్రితయ శ్రితలోక విశ్లేషగుణా.

302

ఇది శ్రీ మదనగోపాల చరణకమల సేవాధురీణ సత్కళాపారీణకృష్ణ

భట్టారకపౌత్ర చింతలపూడికామయప్రభునుపుత్ర సుకవి

వర్యరాధామాధవయల్ల నార్య ప్రణీతంబైన

విష్ణు మాయా నాటకంబునందు

జతు ధాన్వా సము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ రస్తు.

విష్ణుమా యా నాటకము.

ఆశ్వాసము. ౫.

క. శ్రీకర రాధాకైరవ

రాకాసిలకిరణ మునివీరాజితచేతో

వైకుంఠనిలయ గుణర

త్నాకరకల్లోల నవమృదనగోపాలా !

1

తే. అవధరింపుము దేవసంయమివరుండు

సకల వేదాంత విద్యావీరశారదుండు

శుకమహాయోగి పలికెనుకత్తుకతమరియు

నింపుగా నాపరీక్షిన్నరేంద్రునకును.

2

ప. అవ్యధంబున సదాశివుని కథఁజెప్పి గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకు విష్ణుమాయ
వలన నారదుండు మోసపోయిన తెఱగుచెప్ప నుపక్రమించి.

3

మ. వినువిశ్వక్షితిపాల మాళివలభీ శ విస్ఫారరత్నప్రభా

కనదుద్దామ పదారవింద త్రిజగత్కల్యాణచారిత్ర పాం

డునరేంద్రోత్తమపుత్ర యాముని గరిష్ఠుల్ నీవునుం గూడి యెం

దునకుం జిత్తము పోవనీకహరియందున్నిల్పిసంప్రీతితోన్.

4

—◆◆◆ విష్ణు ప్రభావ వర్ణనము. ◆◆◆—

క. పరమాత్ముండు పరమేశుండు

పరమ బ్రహ్మైకమూర్తి శ ప్రకృతి పురుష నుం

దరుండు తదీశుండు ననిమది

బరికింపుము విష్ణునిం శ బ్రభావ చరిష్ణున్.

5

క. తేజముల కెల్లనుత్కట

తేజంబై తమముఁ జెఱచుం శ దీప్రాంశు క్రియన్

దేజోనిధి యగుహరినిజ

తేజమునఁ బ్రపన్న మోహతి శ మిరముఁ జెఱచున్.

6

ప. అని హరి సామర్థ్యంబు నూచించి తదనురూప కథాప్రాయంబున నిట్లనియె.

క. సకలబ్రహ్మాండకదం

బకఘటనాచతురలీల శ వాయని మదితో

నొకనాఁడు సనకశుకముఖ

లకునుం బోరామి వేళ శ లలితక్రీడన్,

8

◆◆◆ శ్వేతద్వీపమున విష్ణుమూర్తికొలుచైయుండ మాయాకాంత వచ్చుట. ◆◆◆

శా. శ్వేతద్వీపమునందు సాగరతటోద్భవపారిజాతావనీ

జాతచ్ఛాయ సువర్ణపీఠమునఁ గంఠజాతాలయాకామినీ

భూతస్వీ సముపాశ్రితుండగుచు సంభోజాయతాక్షుండు సం

ప్రీతిన్ దివ్య సతీమణుల్ గొలువఁగాఁ శ బేరొలగంబున్నెడన్.

9

క. విదిత ప్రకృత్య¹ విద్యలు

మొదలుగఁ బేరైన నామ శ ములుగల మాయా

మదిరాక్షియైన వైష్ణవి

ముదమునఁ జనుదెంచి శౌరి శ ముందట నిల్చెన్.

10

నీ. నెత్తమ్మిరేకుల శ నెఱిమించు నడుగులఁ

గనకమంజర భృం శ గములు మొఱయఁ

గా²రువకఁడువ శ గలమేను దీఁగెవైఁ

గుంకుమ తటిదంశురవంకురింపఁ

జక్కవ మురిపెంబు శ సరివచ్చుచనుదోయి

మాక్తికబిసఖండరమాల్యమడర

నిండుజందురుని వశన్నియసొంపు మోమున

మందస్మిత జ్యోత్స్న శ మాఱుమలయ

తే. నట్లుమోహనమూర్తి యై శ యరుగుదెంచి

కంకణక్రేంక్రియాశ్రీలఁ శ బొంకమెసఁగ

హరికిఁ గరములు మొగుచునశ్యతివఁ జూచి

సతులకొలువెల్ల శ వేడ్కలు సందడింప.

11

క. కరములు మొగిచిన మాయా

తరుణింగరుణా ప్రసన్నతనమజూచె మహా

పురుషుండు విష్ణుదేవుఁడు

సిరికై సంగలదె యట్టి శ చెలిమి విభునితోన్.

12

తే. అపుడు శ్రీహరి సుప్రసన్నాభిమఖత

వినుత బహుమాన గణకమై శ వేడ్కఁజేయఁ

దత్త్రియస్త్రీల కుబుసుబోఁ ॥ దగినయింద్ర
జాలవిద్యా విశేషముల్ ॥ సంఘటించి.

18

వ. తత్త్వకారంబు చూప నుద్యోగించు సమయంబున సకలలోక సంచారియగు
నారదమునీంద్రుండు పరమ భాగవతోత్తముండు గావున భగవత్సేవాతత్త్వ
రుండై వైకుంఠదివ్యభువనంబున కరుగుచెంచువాడు, పురాకృత ఫలవిశే
షంబున సట్లకొలువై యున్న దేవదేవుని గనుంగొని మేనుగరుపాట గగనంబు
డిగ్గి నారాయణ నామోచ్చారణ పారాయణ మధుర వీణా నాదంబుతో
జయజయపురస్కరంబుగా సనేక ప్రణామ స్తోత్ర సహస్రంబులు సమర్పించి
తదాదరణంబు వడసి కూర్చుండె నంత నయ్యంతి తన యుపక్రమంబున. 14

క. పురుషుండు ప్రకృతియు జగదు
త్కరమును గాలంబునైన ॥ కర్తకునాత్మే
శ్వరునకుఁ దేజోరాశికి
హరికి సమస్కృతియొనర్చి ॥ యద్భుతలీలన్.

15

—◆◆◆ మాయాకాంత బహువిధంబులుగా నింద్రజాల విద్యలాడుట. ◆◆◆—

సీ. బుద్బుదంబునుబోలె ॥ బొడమించు హరియించు
బ్రహ్మాండజాలంబు ॥ పరికరంబు
నింద్రుల మనువుల ॥ నెలయుంచు బాలియించు
జంత్రంపు బొమ్మల ॥ సరవిమోఱు
బొలఁతులఁ బురుషులఁ ॥ బుట్టించు గిట్టించు
వెడబూమె రూపుల ॥ విధముగాఁగ
భూరిసంపత్కళల్ ॥ పొరయించు విరియించు
ఘన నిదాఘమరీచి ॥ కలతెఱఁగునఁ

తే. బంచభూత విలాసముల్ ॥ నించుఁబెంచు
సముచిత స్వప్నదృష్ట ప్రచారమొదవ
దుఃఖనుఖములు సమకూర్చు ॥ దొలఁగఁ ద్రోచుఁ
గాలసరణులఁ జక్రయుగ్గంబుజాడ.

16

సీ. బహుమతంబుల వారిఁ ॥ బ్రభవింపఁగాఁజేసి
మూఢవాదంబుల ॥ మొనయఁజేయుఁ
బెక్కువేల్పులభూమిఁ ॥ బెంపారఁగాఁజేసి
యల్పులఁ దత్సేవ ॥ కలరఁజేయు

వర్ణాశ్రమంబుల శ వారల సమకట్టి
కర్మానుగతబుద్ధి శ గడలు కొలుపు
విద్యావయోధన శ విభవముల్ గల్పించి
గర్వకోపాదేశ శ గతులఁ జెనుచు,

తే. గజతురంగాంగనా రత్న శ కలనఁజూపి
రాజ్యభోగాను రాగాభి శ రతియొనర్చి
తామనుల రాజనులఁగాఁగఁ శ దగులుపెట్టు
సహజ మోహంధకారంబు శ సంఘటించి.

17

క. కూలంకషాపగాంబుధి
కేళీవనగిరుల మేలు శ గిరికొల్పి లన
న్నాళీకోత్పల ఫలమణి
కామగృహలక్ష్మీ శ సమకొనఁ జేయున్.

18

క. చంద్రార్క వహ్నివలభీ
సాంద్రతఁ బాలుపారఁజేయు శ జలధరవిద్యు
దృప్తంద సవరత్న రుచిర మ
హేంద్ర ధన్వర్తీలఁ జేదల శ నేయుంజేయున్.

19

క. అరిష్టాక్షరాతురులై
పరిటోధములేక సరులు శ బహువిధకర్మా
చరణమున మెలఁగఁజేయుచుఁ
బారిపారి జననాది దుఃఖశ్రములఁ బడఁజేయున్.

20

క. సరనాయకు లై కొందఱు
పరిజనులై కొందఱు చిత్రపథరాజ్యమనో
హరులై దుర్మయ వర్తనఁ
గొరలుచు దుష్కర్మవార్ధి శ గూలఁగఁ జేయున్.

21

క. అతులిత సాత్వికయోగ
ప్రతిపాదిత భక్తి బరమశ్రద్ధావతుల సం
చిత నేవాంజలితో స
స్మృతి నెడయెడఁ బొగడ విభుని శ మన్ననవడయున్.

22

—◆◆◆ { మాయాకాంతపన్నిన యింద్రకాలమును నారదుఁడు తిరస్కరించి } ◆◆◆—
పలుకుటయుఁ దన ప్రభావమును బొగడుకొనటయు.

వ. ఇవిధంబున ననేక విద్యా వైశారద్యంబుచూపి కాతుకంబు నెఱపిన నవ్వి
భుండును నయ్యిందిరా ప్రముఖ నుందరీ సహస్రంబును బహుప్రకారంబులం

బ్రన్తుతింది సముచిత రత్నచా¹రితోషికంబు లిచ్చి రప్పడి మహాత్ముండు నార
దుండు తదీయ మాయారహస్యాది తిరస్కార గర్భంబుగా నలంతి నవ్వునవ్వి
తన తపో²విద్య నిర్వాహకంబై ప్రేరేపహరికిఁ బ్రాంబలియై యిట్లనియె. 23

తే. ఈ మహాదేవు లెఱుంగరే శ్రీ యిటకుమున్ను

నీదుమాయల కొలఁదులు శ్రీ నీరజాక్ష.

యింతభ్రమయుచునున్న వారెంతలోనె

యతివలబలలు ముగ్ధులు శ్రీ ననుట నిజము. 24

క. మున్ను పలుచోట్లఁ జూచిన

యిన్నేరుపు ప్రకృతివిద్య శ్రీ లివివితలాకో

పన్నుగ నేతన్నాయో

త్పన్నములగు కృత్యములకు శ్రీ భ్రమయం జనునే. 25

క. ఏనొకడఁ దక్కునీమా

యానిర్మాణమునఁ జిక్కు శ్రీ సఖిలము విమల

జ్ఞానము చాలనికతమున

నీనెలఁతల భ్రాంతిచెప్ప శ్రీ నేమిటికింకన్. 26

తే. బ్రహ్మరుద్రాది దివ్యుల శ్రీ భ్రమయఁ జేయు

నపుడు నినుఁజూచుచుండు దు శ్రీ నరిది పడక

యెఱుంగుదువు నా మనోజ్ఞాన శ్రీ మెల్లకడల

నేను భ్రమయుట గల్గెనే శ్రీ యెన్నఁడై న. 27

—♦— నారదుని పంచించవలెనని విష్ణుమూర్తి తలఁచుట. —♦—

వ. అని యమ్మహా ప్రభుకృత్యంబునకు మోహమాయా వ్యాపారంబు ననన్యంబు
భేద్యం బగోచరం బపరిమిత క్రిడా సమర్థంబని తలంపనేరక, 'యతి పరిశ
యాదపజ్ఞా' యను వాక్యంబునం³ గల యర్థంబున, హరియనుగ్రహించి చేరం
దిగించిన మందెమేలంబునఁ బ్రవర్తింప బ్రహ్మ రుద్రాదులఁ దిరస్కరించి
తన్నాయగణింపక యిట్లు పలికిన యావెడంగు మునింగనుంగొని మనంబున
రోసి యతనికిం బురాకృత కర్మకేవలంబు ననుభవంపం గారణంబు గలదని
దివ్యచిత్తంబున నెఱుంగ నవధరించి, మాయా మందస్థితం బడర నయ్యర
విందలోచనుండు గారవించి, నీపట్టివాఁడవ యాదువని ప్రకటించి యడరువేచి
యొక్క సమయంబున మోసపుచ్చువాడై యతని వీడుకొలిపి. 28

క. అంతర్వాసి శ్రేష్ఠన

మంత్రకరణ ప్రకాశి⁴తాత్మఁడు విష్ణుం

1. పరితోషంబు. 2. ప్రా. పా. విద్యా. 3. వాక్యంబునం గల యర్థంబు.

4. ఆ. పా. తాగుడు.

డంతరినొండె నీతడు

నంత సహా¹మ్మతి సమేతుఁడై మొఱవడితోన్.

29

నారమఁడు బ్రహ్మాదులతో విష్ణుమాయ తనను సోకదని చెప్పట.

సీ. అటవాసి తాఁ దనంతటికీవాఁడు లేడుగా

యనుబుద్ధి నజాఁడున్న శ్రీ యచటికేగి

వైకుంఠపతి యొద్దీర్వార్తలు పచరించి

తనమోహ నిర్ముక్తి శ్రీ తగవచించి

తదృహమాన వాగ్ధన్యతఁ బొగడొంది

కైలాసమునకేగి శ్రీ శూలపాణి

దండ వైష్ణవమాయ శ్రీ తను సోకదని పల్కి

యమ్మహాత్ముని యద్భుతాభినుతికే

తే. బాత్రమై యింద్రముఖ దిశా శ్రీ పతులకడకు

యక్షసిద్ధ గంధర్వ సంఘములకడకు

నరిగితన విష్ణుమాయా జరయంబుఁజెప్పి

²తోన తద్వందనాది సంఘస్తుతులఁ గాంచి.

30

తే. పాడు హరిమాయ వీణెలోఁ శ్రీ బ్రస్తుతించి

తన్ను సోకదటంచు సంఘతనము నొందుఁ

దస్సహాయుఁ బడువారిఁ శ్రీ దలఁచి నవ్వు

జగ మవిద్యామయంబని శ్రీ తెగడునాత్మ.

31

క. ఇతఁ డొకఁడు పిష్ణుమాయా

ప్రతిపన్నుఁడుగాక మోహ శ్రీ పాథోధిసమం

చిత బోధనాక దాటిన

కృతకృత్యుఁడనంగ వెలసె శ్రీ గీర్వాణులలోన్.

32

ప. ఇట్లు మోహమగ్నుండైన బ్రహ్మాండంబులలోనఁ దానొక్కరుండునుం

గులాల కీటకంబునుంబోలె భవపంకంబునం బొరయక గొంతకాలంబు ప్రవ

ర్తించి, యంత నసంత మాయాప్రేరితుండై మహీమండలంబున ననేక తపో

వనదివ్య పుణ్యక్షేత్రంబులు చూచుచుండె నట్టియెడ.

33

సీ. అబ్జభవాండ సహస్ర సంఖ్యలకు ని

ధానమై తత్ప్రభుత్వమునఁ బొల్పి

ధాత్రు రుద్రాది మూర్తతనొంది తద్వృత్తి

రిక్తతేజమునఁ జరరింపనేర్చి

1. అ. పా. సంత్తన మహాతీ సమేతుడై. 2. అ. పా. యోలితద్వందనాది సన్నతి వహించి. ప్రా. పా. కృత్యములు.

అణుమహద్వ్యాపారశ్చై నిర్వికల్పత
 నద్వివృత పరశ్చక్రియందు వెలిగి
 సత్తాభిధానుడై శ సాత్త్వికబ్రహ్మయో
 గీంద్రబోధాభి పూర్ణేంద్రుడనగఁ

తే. బ్రకృతి పురుషాధి నాథుండు శ పద్మనేత్రుఁ
 డితని వెడఁగు తనంబు మూర్తయించి పూర్వ
 కర్మశేషంబుతో సహంశకార మడఁచి
 యాత్మవిజ్ఞాన మడరింతు శ ససితలంచి.

34

—◆◆◆ { నారదుని మోసపుచ్చుటకు విష్ణుమూర్తి సర్వకరమ నే స్థలమునందుఁ }
 గృత్రిమ తపస్సుచేయుట. —◆◆◆

క. చిత్రంబుగ శేషాహిప
 విత్రతపోనిష్ఠమున్ను శ వెలసినముక్తి
 తేత్రము సర్వవరము త
 ధాత్రిస్థలియందుఁ గపట శ తాపసమూర్తిన్.

35

క. వేల్పులకు నద్భుతంబుగఁ
 గల్పిం చెన్ మాయవెంపు శ గడుదీపింపన్
 గల్పానోకహ సదృశా
 నల్పకుసుమ ఫలభరితవ శ నాశ్రమమచటన్.

36

క. అందు నొకనిండు కొలనర
 విండేందీవర పరాగశ్రవి సృమర విచల
 త్సుందర తరంగ డోలా
 నందిత కలహంసమై తననర నిర్మించెన్.

37

వ. అట్లు పుణ్యాశ్రమ సరోవరంబు లుత్పాదించి తత్తదభియోగాభిరతుండై
 యనేక మునిసహస్రంబులు నేవింపఁ దపోనియతి నుండనందు.

38

క. ¹నేదిష్ట దక్షిణాశా
 ప్రాదుర్భూతార్హతుల్య శ భాగా జలజా
 మోద భరభరిత మారుత
 మూదై త్యారాతి హృదయ శ మలరంగఁ జేసెన్.

39

క. ¹సవిధప్రాచీన మహా
 లవణజలధి ఘుమఘుమిత కశలధ్వని కెనయై

నవనాన్తుశౌషణ్ముఖ

వివిధరవం బా వనమున శ వీనులఁదనివెన్.

40

క. అతినిబిడ జలదమాలా

ప్రతిమానక్రతునముద్ధ శ బంధురధూమ

ప్రతతుల గగనం బాచ్ఛా

దితమయ్యెం దద్వనమున శ దివిజులు పొగడన్.

41

సీ. ¹శాశీ గయా ప్రయాశగములకంటెను నైమి

శారణ్య ముఖ్యపురీణ్యాశ్రమముల

కంటెను బాండురంగంబున కంటెను

సరయూతట ప్రభాశనముల కంటె

ద్వారావతీ హరిరద్వార భూములకంటె

జారు బృందావన శ స్థలముకంటె

శ్రీపురుషోత్తమ శ సింహాచ తాభళ

ఘనాది దివ్యదేశములకంటె

తే. వర్ణమై పుణ్యమై చతుర్వర్గఫలద

మై కరంబు జగత్సేవ్య శ మయ్యెనాది

విష్ణుఁడచ్చోట యోగియై శ వెలసియున్న

సన్నతతేత్రరాజ మూసర్వవరము.

42

వ. ఇవిధంబునం ద్రిభువనైక పాత్రంబైన పుణ్యాశ్రమంబునఁ బరమమాయా
తపశ్చరణంబు సేయుచు నయ్యుచ్యుతుం డొక్కనాఁడు, స్వకల్పిత సరసీతీర
పిప్పల తరులేఖా మధ్యంబునఁ గృష్ణమృగాజన కృతా²స్తరణుండై ప్రబుద్ధ
ముని వృద్ధులం గూడుకొని బ్రహ్మబోధరహస్య గ్రంథావలోకనంబు సేయు
చున్న సమయంబున నీ హిరణ్య గర్భనందనుండు తదీయ మాయాప్రేరితుండై
యట్లదిరుగుచు వచ్చివచ్చి యయ్యాశ్రమంబు ప్రవేశించి.

43

మహాన్రగర, కనియెందీరావనీ జోశ్కట కుసుమరజః శ కాండ ధారాళవాత్స

ఘనవేగా³ వ్యగ్రభృంగీ శ గణచరణ పతితత్కమ పుష్పోపహర

స్వనదంభో భంగరంగరజ్జల ఖగపరిషరచ్చారు సంచారలీలా

జనితోల్లా సాచ్యుతర్నీశ్వరవర సుమనశ్సారసంబు⁴ సరంబున్.

44

చ. నురుచిరకుట్కులస్త బకశశోభితశాఖల గుంపుసాంపున

⁵బురువగు పొన్నలీకమల శ భూసుతు నింపులఁదేల్చె పట్నద

1. ఆ. పా. కాసిగయాప్రయాశగంకంటె క్రిరంగ, నైమిశారణ్య పుణ్యాశ్రమముల.

2. తానసుండై. ప్రా. పా. తాశసుండై. 3. ఆ. పా. వేగవ్యగ్ర. 4. కాలల.

5. మురువగు.

- స్వరములతో రతిశ్రమనుకట్ట వదాంగదనాదమేదుర
స్వరస్వప సార్వభామ సవరమాక్తి కహర్న్యములట్ల దత్తటిన్. 45
- మ. అకలంకాత్ముడు చూచె నీముని తటాకాభ్రంలిహా నోకహ
ప్రకరస్కంధ గభీర కోటరకుటీ శ వర్ణంతశాఖా మిళ
చ్ఛుక యుగ్మంబులు మన్ననోత్సవ వచనస్ఫూర్తుల్ ప్రవర్తించి వే
డుకఁ గ్రీడించెడు సంభ్రమంబు కడుఁజూరడ్కుల్ వేడ్కలం దేలఁగన్. 46
- మ. కలపుంస్కీకీలముల్ రసాలదళముల్ శ ఖండించి చంచూపుటం
బుల నల్లలన వల్లభాంగనల కింపుల్ చూపుచున్ మేటిక్రొ
వుల మవ్వంబున కెట్టియైన మరుచెర్యుల్ నివ్వటిల్లంగఁ గొ
మ్మలపై జారుకుహూరవంబు లడరింపంజూచె దీరంబునన్. 47
- ఉ. మందమరు చ్చులాచలిత శ మంజుల మంజరి సుందరామిళ
త్సుందరవల్లియొక్క యెడఁజూడఁగ నొప్పెలతాంగియై శతా
నంద సుతుండు జవ్వనమునన్ విజివీగు కుచద్వయంబుతో
నందముచూపు నిల్లయని శ యాక్రీయఁజూపి నటించు కై వశిన్. 48
- చ. కుటీలలతా ప్రభావమునఁ శ గోమల చూతలతాంతశాఖి యొ
క్కటి యొకయితనాగి యొకకేకందువనొప్పె మరుండు నారదుం
డటఁ జనుదెంచి రూకొలన శ నంగనయైనను బిట్టు నాటనే
యుటకయి వింటి పువ్వునకు శ నోలినమర్చిన బాణమోయనన్. 49

—◆— సహాపర వర్ణనము. —◆—

- ఉ. నారదు పుంస్తవమీ సరసునం బరిముక్తము సేసియంగనా
కారముసేయ మాయ సమకట్టిన వస్తుచయంబ నాఁగ సాం
పారుచుఁ జూడనొప్పె చరణాది శుభావయ వాభిరామముల్
సారస సైకతోర్ధ్వ పటుచక్ర నమ్రోత్పల భృంగసంఘముల్. 50
- చ. సరసిజ గర్భనందనుని శ సాత్వికబోధముఁ గప్పియున్న ని
ర్భరతర రాజన ప్రకృతిఁ శ బాయని కామకృతాది దుర్గుణో
త్కర చరణప్రచారముల శ కైవడిఁ జూడఁగనొప్పె నానరో
వరవిమలొదక స్ఫురిత శ వారిజరేణు తరంగ సంఘముల్. 51
- మ. భ్రమర ద్వంద్వము లంబుజాతములపైఁ శ బైదన్మరందా⁴సవ
భ్రమ విభ్రాంతము లాచుఁగూడుటలు చెరప్పంజూపఁగా నొప్పు నీ

1. ప్రా. పా. “కాభ్రం విహంగోత్కట. 2. మంజుల పంజుల మంజరీమిళ
3. పా. దూర. 4. అ. పా. వైవేమరం దప్రప భ్రమ.

కమలోద్భూత సుతుండు కాంతయ్యు వేద్యు భర్తతో బుష్ప చా
పమదో ద్రిక్తతఁగేలి నుల్లసిలుతద్యావి క్రియల్ దెల్పుచున్. 52

వ. వెండియుం గనకగర్భాండభవుని విమల హృదయంబు పొదువంగల భవిష్య
స్సోహతమోవికారం బభినయించుచుఁ బుండరీక పండంబుల నాక్రమించు
చంచరీకజాలంబును, విధాతృపుత్రునిభావి భావజకేళి సుఖపారవశ్యంబు
నూదించుచు బిసరసాస్వాదలహరింజొక్కు చక్రవాకంబులును, శతాపంద
సంజనునకు ముందటం బ్రాపించు సామాజ్యలక్ష్మీ మనోహర హర్ష్య వీధి
విహరణంబు లెఱింగించుచు సమున్నత పైకతవేదికలం గ్రీడించు రాయంచ
కొదమలును, స్వయంభు తనూజుని యంతఃకరణంబు దహింప నడరు మీఁదటి
మాయానంసార భర్తృపుత్ర మిత్రాద్యపాయజనిత శోకానలస్ఫులింగ
కరాళంబుఁ దెలుపుచుఁ గంజకింజల్క పుంజంబు వెదచల్లుచుం దిరుగు నభినవ
ప్రభంజనంబును, చతురానన సుతునకుఁ బునఃప్రసాద దానంబానంగు బిసరు
హాక్షుని కరుణాకటాక్ష వీక్షాసుధారసబిందు బృందంబుల విస్తారంబు ప్రశ
స్తంబుచేసియు ముక్తాఫలానుకార శీకర నికరంబు లెగయించు జలచర
పరంపరలును, గన్నులకు నింపు సొంపు సంపాదించె నప్పడు. 53

చ. అనుపమ కాతుకంబడర శ నాకమలకర వైభవంబు ని
మ్మనివరు డర్శిజూచె నతి శ మోహనమూర్తి దటాకలక్ష్మీ యుక్
మన మలరన్నరాళగత శ మంజులతాగతిఁదేల్పె నాదరం
బునఁ దనకుం దనూజయయి శ పుట్టగలండని వత్సలక్రియన్. 54

క. జలజాకరంబు బహువిధ
ములఁ బొగడుచుఁ గమలగంధశముదితభ్రమరీ
లలిత శ్రుతులకు మారుత
చలతంత్ర వివంచి మొరయ శ సన్నుదలన్. 55

—●—●— నారదుడు మాయాచునియొక విష్ణువునుజూచి వర్ణించుట. —●—●—

క. అల్లలనఁ జనిముందట
నుల్లమునకు నేత్రములకు శ సుత్కటమై శో
భిల్లెడు తేజోనిధిముని
వల్లభు హరిఁగనియె నభి నవశ్రీమూర్తిన్. 56

తే. బ్రహ్మముని పారివద మధ్య శ భాసియగుచు
గ్రహగణాశ్రితుఁడైన భాస్కరుడు పూలె
బ్రహ్మతత్వంబు తానయై శ ప్రతిఫలించు
హరి నపూర్వర్షివరుఁ జూచి శ యరుదునొంది. 57

ఉ. ఎన్నఁడుఁజూడ నీమునికుశలేశ్వరు నీమహితాశ్రమాధ్యు నా
కన్నులకెంత యొక్కుడయి శ కానఁగనయ్యెడు నే తదీయ ది
ప్యాన్నతిఁ జిద్విలాసమిగులరొత్తెడు నీఘనుఁజూచి బ్రహ్మ ప
శ్యన్నిట లాదులైన పరశశార్థము వేఁడుదులేమి చెప్పదున్. 58

తే. లలిత పద్మాక్షమాలికా శ లంకృతుండు
గోపించదన తిలక ప్రదీపితుండు
నగుచు నిమ్ముని విష్ణుమూర్త్యాత్మకంబు
కరణి నున్నాఁడు సాత్వికా శ కారమహిమ. 59

శా. ఈ దివ్యాశ్రమభూమి మోక్షపదమై శ యింపొందు వైకుంఠమో
యీ దివ్యర్షి వరుండు బ్రహ్మనుయుండై శయేసారు పద్మాక్షుఁడో
భేదింపన్ మతిదూరకున్న దనుచుం శ బెల్లుబ్బునుల్లుంబుతో
నాడై త్యాంతకుఁ జేరఁబోయి తగ నిశ్చయార్థుండు నమ్రక్రియన్. 60

ప. అట్టనన్యముని సామాన్యప్రభావ భావిత తపోధనుండగు నమ్మహాముని
సంతరాత్మకా బ్రశంసించుచుఁ దనకు మహామునులు ప్రత్యుత్థానం బొనర్ప
మాయా మునివేషధారియగు హరిడాయంబోయి యధోచితానోన్య్య సంభా
వనా ప్రేమరసుండై యుండునంత. 61

—◆◆◆ నారదుని సంభావించి మాయాముని సంభాషించుట. ◆◆◆—

తే. యతితనూభవు లాసనాశ్రయాది విధులు
సలిపి పూజించి రంభోజ శ జాతసుతుని
హరియుఁ గుశలోపచార వాక్యములఁ బ్రీతిఁ
జేసి వెండియు ననియై విశేషప్రణీతి. 62

సీ. అన్న తపోవనంబతి విశ్రుతంబయ్యె
భవదీయ తేజః ప్రభావకలన
నేతన్నదీయ ముకనీంద్రవరము ఫలి
తంబయ్యె యుష్మత్సు శ దర్శనమున
మన్ననోనిహిత సకమాధి మూర్తంబయ్యె
సతిదుర్లభత్వదాశగతి నెపమున
మామకోర్కృష్టాభి శ మతము సిద్ధించుట
గాడె భవాద్యశా శ గమనలీల

1. ఆ. పా. జనముగఁగోర్తదనిన్ భుజుకాచి. 2. ఆ. పా. విష్ణుమత్యాంకశంకంబు
కరణి. 3. ప్రళమనుండై.

తే. అంతరరూప జయించి మోహంబడంచి

పాప సంసారతాపంబు శ పరిహరించి

బ్రహ్మ నిర్వాణ నిర్వృత్తి శ పడవి పడసి

యున్నవాడవు నీవకాశకొరుడు గలఁడె.

63

క. మాయామోహ విముక్తము

శ్రేయస్సుఖపదముబోధ శ శిశిరమయూఖ

ప్రాయమును నీదురూపము

ధీయుతనినుఁ బొగడఁదరమె శ దివ్యులకై నన్.

64

ఆ. ఈతపఃప్రయాస శ మెల్లను గడతేతె

నీసమాగమమున శ నేడు మాకు

నింకమాతలంపు శ లెల్లను ఫలియించుఁ

ద్రిభవనైక కీర్తి శ విభవమెనఁగ.

65

క. అంబుజ గర్భేంద్రాది ప

దంబులు నీకాటపట్లు శ తగనంతర్లో

కంబులఁగలిగిన వృత్తాం

తంబెల్లను నీకతెలుసు శ తాపసవర్యా.

66

క. వ్యామోహ గాఢవిష్ణు మ

హామాయాచక్ర విక్రీయా పన్నుఁడు గా

కే మహితాత్ముఁడు లోకము

లో ముక్తుండయ్యె దివ్యశ్రలోకము పొగడన్.

67

క. అని మునివేషధరుండగు

వనరుహదళనేత్రుఁ డడుగ శ వారిజభవనం

దనుఁడనియె బ్రహ్మవిద్యా

జనితప్రాభవము వాక్య శ సంపద వెలయన్.

68

ఉ. ఓమునినాథ నీవెఱుంగరకుండుటగల్గునె వేదశాస్త్ర వి

ద్యామహితార్థ నిశ్చిత రహస్యపదంబులమేలు వర్తమా

నామరసంయ మిశ్వరులరయందలి వృత్తము శంకరస్వయం

భూమధుఘస్మరేంద్ర సురరముఖ్యులలోక విశేషవార్తలున్.

69

—◆— విష్ణుమాయకు లోబడనివాడను నేనేమని నారదుఁడు చెప్పట. —◆—

వ. తక్కిన లోకవార్తల వలన నేమి విశేషంబు, చెప్పనున్నదియు మూఁడులోకం

బుల దేవదానవ మునీంద్రాదులలో విష్ణుమాయంబడక ముక్తుండై చిదా

నంద కందళంబై యదృచ్ఛం జరించువాఁ డెవ్వండని యడిగితి రట్టి కృతార్థం

డనేన కాదలంపుం డది యెట్లంటేని.

70

క. ఒకనాఁడే వైకుంఠము

నకుఁబోయితి నచట పద్మనాభుఁడు శ్రీభూ

శుకవాణి ముఖశాంతా

ప్రకరముతో నొక వివిక్త శ పదమున లీలన్.

71

చ. కొలువైనరించియున్న తటిఁగూరిమి వైష్ణవమాయ యింతియై

నిలిచి తదగ్రభాగమున శ నేరువుతో వివిధేంద్రజాల వి

ద్యులుపచరించి పంకజ భ్రవండు చరాచర సృష్టిమార్గముల్

వెలయఁగఁజూపె నానతులు శ విస్మయమందుచు వేడ్కఁజూడఁగన్.

72

చ. అదియొక కొండ చేసికొని శ యవ్వభుఁడుం దనమాయచేత న

మ్ముదితలఁగన్నఁ బ్రాముతటి శ మోమున లేనగవంకురింపఁగా

నిదియొక వింతగాఁ దలఁచి శ యీనతులేటికి విస్మయంబు నొం

దెదరని పద్మలోచనుని శ దిక్కు మొగంబయియంటి నేనొగిన్.

73

క. నీమాయచేత భ్రమయరె

యీముగ్ధులు బ్రహ్మశంకశరేంద్ర మునీంద్ర

స్తోమములు భ్రమయచోఁ బ్రతి

భామహిమన్నేనకాక శ భ్రమయని వాడన్.

74

ప. అని పలికిన నామొగంబుచూచి మాయావిహారియగు నారాయణుండు

సిగ్గుపడిన వాడునుంబోలెఁ గొండొకతడ వెద్దియుంబలుకక యూరకుండి నా

విజ్ఞానంబునకుమెచ్చి శిరఃకంపంబుచేసి నన్నుం బ్రశంసించి నామాయం

జక్కుపడక తిరుగు మహాయోగి పుంగవుండవు నీవైక్కురుండవని సంభావించి

వీడుకొలిపె నట్ల యేనును తన్మాయారహస్యంబులన్నియుం గర తలామలకంబు

చేసికొని గతరజస్తమో మోహుండనై బ్రహ్మముని సేవ్యమానుండనై

విహరించుచున్నవాడననిన, మందస్థిత పూర్వకంబుగా సభ్యుల వినుండని

పలికి యా తపోధనుండగు వనజలోచనుం డిట్లనియె.

75

—◆◆◆ ఆంధుకు మాయామని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెట. ◆◆◆—

క. మాతలఁచి నట్లచెప్పితి

వీతత్వజ్ఞానసిద్ధి శ యేరికిఁ గల ద

త్యాతత వైష్ణవమాయల

చేతం బడకునికి నీకె శ చెల్లు మహాత్మా.

76

ప. అని పలుక గయంబున సత్యాశ్చర్యంబుగా నొక్క వెడనపువ్వు విగనవాణి

నారదు నుద్దేశించి యిట్లనియె.

77

—◆◆◆ ఆకాశవాణి వారడునిఁ దిరస్కరించి యొకకథ చెప్పట. ◆◆◆—

క. నీవెంతవాఁడవైతివి

యావిష్ణునిమాయఁబడిన శ యూర్యులలోనఁ

భావింప బ్రహ్మమునిరా

జీవాసన రుద్రదివిజ శ సిద్ధులలోనన్.

78

ఉ. ఏమనిపల్కితీ మునులకేట్టులు సమ్మతమయ్యె మాయ నీ

వేమయిగెల్చి లోకములకెల్లను ముక్తుఁడవైతి విష్ణు మా

యా మహితార్థాన్నికుఁ దరశమానె తరింపఁగ నిన్నుఁ బోలరే

యామునులున్ సురోత్తములు శ నిట్లనిపల్కిరె గర్వసంపదన్.

79

తే. పలికిపోయితిగాక యీ శ పలికినట్ల

మాయఁబడకుండ వచ్చునే శ మానినాథ

నీవువలెనె ప్రతిజ్ఞలు శ నెఱపిపలికి

సిగ్గుపడిన మునీంద్రులఁ శ తెప్పవినవే.

80

—◆◆◆ చండదమనుని కథ. ◆◆◆—

వ. ఒక్కకథఁ జెప్పెదమినుము. తొల్లి చండదమనుండను ముని పరేణ్యుం
డయోధ్యా నగరంబునకుఁబోయి మాంథాతచేత సర్పితుండై యతని నగరం
బున కరితురగన్యందన సుభటనన్నాహ సామగ్రియుఁ గనకవీర శయ్యాందోళి
కాచ్చిత్ర చామరవ్యవసంబులును మణిమయాభరణాంబర పరిమళద్రవ్య
సంపదయును, రూపయోవన లావణ్య గుణగణ్యంబగు విలాసివీర్యంబును
గలయనాలోకించి దేవేంద్రలక్ష్మీకిం బ్రతినీధిమైన యన్నరేంద్రుని యైశ్వర్యం
బునకు నిచ్చేమెచ్చి యివ్వధంబున రాజ్యసుఖం బనుభవింపవలయునని కోరి
మరలి నిజాశ్రమంబునకువచ్చి గంగాతీరంబున సంకల్ప పూర్వకంబుగాఁ
బద్ధాసనుంఁగూర్చి సమర్పిత పంచాగ్ని మధ్యంబున నుగ్రతపంబు సేయుచుండె
నతని తపోవహ్నివ్యాలా కరాళ ధూమావళి ద్వాపాపృథివ్యంతరాళంబు
నందంభోళి విద్యుజ్జలధారాడంబరంబు గావింప నిలింపులు భయభ్రాంతులగు
చుండిరట్టి సమయంబున నొక్కనాడు ససత్కుమారుండువచ్చి యమ్మహా
తపోధనునిచేతం బూజితుండై యిట్లనియె.

81

అ. ఓమహత్స యింత శ యుగ్రతపోనిష్ఠ

దేమికాంక్షనయ్యె శ నెఱుగవలయు

ననుడుఁజండదమనుఁడౌ బ్రహ్మసుతునకు

ననియె మనసుకోర్కె శ కొనలు సాగ.

82

అ. ఒక్కనాడు నే సరయోధ్యకుఁబోయి మాం

థాత్మధరణి నాథురచేతఁ బూజి

తుండనై తదీయ శ మండిత సామ్రాజ్య
విలసనంబులెల్ల శ వేడ్కంగంటి.

88

సీ. సూర్యవాజులకంటె శ సాబగైన యుత్తమ
హయములంగంటి వాహ్యళి భూమి
దిక్కరీంద్రములను శ దెగడు మత్తద్వివ
చయముల ద్వారదేశములంగంటిఁ
జామరచ్చిత వీరజన దీపికాందోళి
కాదులాసాన హారస్యములంగంటి
బహువిధ పరిమళాంశుర భూషణశ్రేణిఁ
బ్రకటిత భర్తాపేటి కలంగంటిఁ

తే. బుష్పతల్పంబులును బువ్వశ్రవోండ్ల యొలుపు
చంద్రకాలాగ్రవేదులఁ శ జాలంగంటిఁ
గంటి మాంధాత రాజ్యసుతంబులెల్ల
నింద్ర సామ్రాజ్య విభవంబు శ నేలఁజాలు.

84

చ. మృగమదచందన ద్రవము శ మెత్తిన చిత్తరి గుబ్బచన్నులున్
నగవుడలంకు మోములునశనంగ నిశాత శిలీముఖంబులన్
దెగడు కటాక్షకోణములు శ దేటలమాటలు గల్లుకామినుల్
తగవుల నమ్మహీధవుని శ దండఁ జరింపఁగఁ గంటివేడుకన్.

85

క. ఆలీలా సామ్రాజ్య
శ్రీలాత్మకు నింపుఁజేసెఁ శ జేసిన నాభూ
పాలుని క్రియ సామ్రాజ్య
శ్రీలన్ విహరింపఁదపము శ నేసెదననఘా.

86

వ: అనిన విని యతని దుర్విషయాభిలాషంబునకు వగచి యిట్లనియె.

87

—◆◆◆ సనత్కుమారుండు నిషేధించుట. ◆◆◆—

క. హరిమాయా ¹మోహంబుధిఁ
దరంగ సంఘంబులైన శ ధరణీ రాజ్యాం
బరపరిమళ భూషాస్త్రీ
వరవాంఛలమునుగ కుండు శ వాడుంగలఁడే.

88

సీ. పటుధైర్య బాడబోశక్తుట వహ్నితీలయు
నా శాపయోధివెల్లణఁప లేదు²
పరమ³శాంతి త్విషాంశపతి మహారశ్మియు
⁴నీహారమము విరియింపలేదు

రూఢసమాధి గారూడమంత్ర కళయును
 దృష్టాహి విషమూర్ఖః శ దెలుపలేదు
 ఘనతర విజ్ఞాన శ కలితదంభోళియు
 దృఢకామనగము భేదించలేదు

తే. లేదు సంసారవిషయ కేళీవిరక్తి
 బ్రహ్మరుద్రాదులకునైన శ బద్ధనాభు
 చరణసేవానుభారసా శ స్వాదజనిత
 చిత్సుఖానంద సంధాన శ సిద్ధిలేక.

89

వ. అని వెండియుఁ జండదమనునకి ట్లనియె.

90

ఉ. ఓడక శీతవాత దహనోష్ణ భరంబులనాఁడు నాటికి
 వాడి కృశించి యీగతి సరవారణజేయు తపంబువ్యర్థమై
 బూడిదలోని హోమమయి శ పోయెఁగదా యిటులైన నక్కటా
 చూడవె యోగమార్గ పరిశ్రుద్ధమునీంద్ర తపఃప్రకారముల్.

91

తే. తగిలి బ్రహ్మంబు ముట్టంగఁ శ దపముచేసి
 బ్రహ్మపద సౌఖ్యసంసిద్ధి శ బాదుకొనక¹
 పాపసంకర జనిత భూపాలరాజ్య
 పదనుఖంబులుగోరు తరపస్వి గలఁడె.

92

కా. ఈజోడం దపమాచరించి తుది నెంతేమూర్ఖు చేందంబునకా
 రాజత్వంబున నల్పభోగములు చేరంగోరునే మాని ని
 ర్వాణ బ్రహ్మపదైక సౌఖ్యములు పోవంద్రోచి, నీ పెన్నఁడుకా
 'రాజాంతే నరకం వ్రజే' త్తనెడు శాస్త్రంబుల్ పరీక్షింపవే.

93

క. ఆరూఢ పాతకాఘము
 దూరీకృతసత్య మన్మత శ దుష్లోభదురా
 చారాదికిరవ కృత్యముఁ
 గోరుదురే రాజ్యసుఖముఁ శ గోవిద వర్యుల్.

94

క. నురుచిర సాత్వికమార్గా
 చరణంబునఁ దపముచేసి శ సమధిగతానం
 దరసార్థిఁ జేలుచుండెడు
 విరజ స్తములైన మునుల శ వినవేధాత్రిన్.

95

తే. ధన్యసాత్వికయోగంబు శ దక్కనితర
 విపుల కర్మానుభవములు శ విష్ణుమాయ

విష్ణుమాయకు వెలియైన ౩ విరతి విరతి
మాయఁగడచినముక్తి సోమాధిఁగనును.

96

వ. అనిచెప్పి సవత్సుమారుండు సత్యలోకంబునకుం జనియెఁ దడనంతరంబా
బ్రహ్మసుతుని బ్రహ్మబోధనుధాధారం గడుగంబడి మోహకళంక నిర్ముక్తం
బైన మనంబున భూలోకసామ్రాజ్య సుఖంబులు దుఃఖభాజనంబులుగాఁ
దలంచి సంసార సుఖానుభవసారంబైన విష్ణుమాయా వికారంబునం బార
యక ముక్తివడయుట యిది యెంత పెద్దయని యవ్విష్ణుమాయం దిరస్క
రించి రాజ్యకాంక్షయుడిగి మోక్షాపేక్ష సత్కయతపోనియతినున్నం గొన్నా
ళ్లకు నలువనస్సిధియై వరంబు వేడుచునినఁ బ్రాంబలియై యిట్లనియె.

97

—◆◆◆ బ్రహ్మను మోక్షమడుగుట అయిన చేతఁ గాకపోవుట. ◆◆◆—

క. అత్యంత విష్ణుమాయా

కృత్యములగు సుఖములెల్లఁ ౩ గీడ్పఱచి ననుక
సత్యమగు మోక్షపదవికి
నిత్యునిగాఁ జేయుమయ్య ౩ నీరజగర్భా.

98

వ. అనివేడిన నవ్వరంబీరామియెఱింగి మునీంద్ర యేమిగోరి యాయుగ్రతపంబు
చేసితివి యేమియడిగెదు ప్రకృతంబున ననుభవింపఁదగిన విష్ణుమాయా
విలసంతైన సంసారంబు దానికిందోడు రాజ్యసుఖం బనుభవింపఁగోరి తపంబు
సేసిన నీకు నది యనుభవింపక మోక్షం బేచందంబునం బడయవచ్చు,
నదిమున్ను నీవనుభవించి తడనంతరంబు నిర్విషయాభిలాషంబునగు మనం
బున శుద్ధసాత్వికజ్ఞానం బవలంబించి విష్ణుభక్తివలన మోక్షంబు వడసెదవుం
గాని యిప్పుడి రాజ్యసుఖంబు కోరినట్ల యిచ్చెదం గొనుచునిన నిర్వేదించి
నీవిచ్చు వరంబునేనొల్ల పొమ్మనిన నతం డంతర్నితుండయ్యెఁ గ్రహ్మణ విరూ
పాక్షునింగూర్చి తపంబుసేసిన.

99

క. సరసిజగర్భుని యట్లనె

హరుఁడును బ్రత్యక్షమైన ౩ నమ్ముని యడిగె
హరిమాయా విలసన సం
సరణము వెలియైన మోక్షసంపద వెలయన్.

100

క. అడిగిన నవ్వరమీరా

దుడుగుము నీకోరినట్ల ౩ యుర్వీరాజ్యం
బడుగుమన నొల్లకుండిన
మృదుఁడును దన యిచ్చనరిగె ౩ మిన్నకయంతన్.

101

- క. అమ్మని నాథుండుడుగక
నెమ్మనమున నచ్చలంబు శ నిగుడుచునుండఁ
గ్రమ్మఱ రవిఁగూర్చితపం
విమ్మలఁగావించుచుండె శ నిలచలియింపన్. 102
- క. గొనగొని తపమేళంగుల
నొనరించిన పూర్వకర్మ శ ముడుగునె తన చే
సిన యంతవట్టు గుడువక
వనజానన దివ్యముఖ్య శ వర్చులకై నన్. 103
- వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు సూర్యనారాయణుండును సన్నిధియై మోక్షంబడి
గినరాదు నీవు మున్ను చేసిన తపంబున సంభూతంబులైన రాజ్యవైభవంబులు
తరతరంబ నిన్నుఁ జాటిముట్టికొనంగాచి, కాలంబు వేచియున్నయవి, కైకొని
తదోఁగంబులఁ బరితుష్టి నొంది మఱి సాత్విక తపోనియమంబున హరినారా
ధించి తత్ప్రసాదంబున మోక్షంబు వడయు మనిన నమ్మని యిట్లనియె. 104
- క. అవియెల్ల విష్ణుమాయలు
వివరింపఁగ వాని ననుభ శ వింపుమనిన నా
తివిరిన పూనిక దప్పదె
యవిగైకొన నమృతపదవి శ నందఁగవలయున్. 105
- క. నే నొల్లరాజ్యసంపద
నానిశ్చయ మిదియ వినుము శ నలిన ప్రియ నా
పూనికఁ దప్పింపఁగలం
డే నీరజనాభుడైన శ నిత నైవన్. 106
- వ. అనిన నమ్మహాప్రతినిఁ దప్పింపలేక కర్మసాక్షియుం బోయె నప్పరికాంతీ
మత్సరంబు వెచ్చు పెరుగు మనంబున నెవ్వరింగోరక యేకావధాన పరమ
యోగాధీన మానసుండై విష్ణుమాయంబడక ముక్తిపడసి హరిహర బ్రహ్మ
దుల సిగ్గుపఱచి నిరుపమానందంబున విహరింతునని యున్న యతని ఘోర
ప్రతిజ్ఞాతపంబునకు నద్భుతంబంది నిఖిల బృందారక మునీంద్రబృందంబులు
విష్ణుడితని నేపదంబున నొల్లని సామ్రాజ్యపదంబునకుందార్చి తదనురాగ
భాగ మగునుఁ జేయునొకోయని వితర్కించుచుండు సంత హరి తన యంతర్గ
తంబున. 107

—◆— { చండదమననిఁ దనమాటలోఁ బడవేయుదుఁగాకయని } —◆—
విష్ణుమూర్తి మచ్చేరించుట.

ఆ. నిష్కళంక దివ్య శ నిర్వికల్పబ్రహ్మ
తేజఃమైన యన్న శ దీయమూర్తిఁ

దలఁచి చిన్నదమునఁ శ దనియు ధన్యుఁడు గాక
ముక్తుఁడగునె యితర శ మూఢజనుఁడు.

108

క. మునిదనయభిమత వరమున
నొనరిన సామ్రాజ్యలక్ష్మి శ నొల్లనటన్నఁ
జనునే భూషాసక్తం
దనవనితా ద్యనుభవములఁ శ దనియకయెల్లున్.

109

ఆ. బిల్లనన్నయితని శ యుల్లంబు రాజ్యసం
పదల వెల్లిగొలిపి శ ముదమొనర్చి
యవల మోక్షమిత్తు శ నని దివ్య చిత్తంబు
నందుఁ దలఁచెఁ దలఁచి శ సంతలోన.

110

క. ఏమని చెప్పదు హరిమా
యామహిమఁ దదాశ్రమంబు శ హాటకరత్నో
ద్దామగృహసాధలనదభి
రామంబగు నొక్కపుర వ శ రంభై యొప్పెన్.

111

నీ. మదమ త్తవేదండ శ మండల గై౯వేయ
ఘంటికాఘణఘణ శ త్కారవము
నన్యోన్యసముపాశ్రి శ తావిర్భవత్పలు
జవనోత్తమ శ్వపే శ మారవంబు
కేళిసంచారవికీర్ణ కాంచన పుష్ప
రథవిభ్రమచ్చక్ర శ రాజరవము
సుద్దామ దర్పభారోత్కటభటభీరు
దప్రళంసాలాప శ తరళరవము

తే. పటహాభేరీ మృదంగ శుభ్రద్రవంబు
సాధవీధీవిపంచి కా శ చారురవము
కామినీపాదమంజీర శ కలరవంబు
ప్రమద మొనరించె నమ్మహా శ పట్టణమున.

112

క. కేళీసరోవరంబులు
కేళీవనవాటికలును శ కేళీగిరులుం
జాలఁగఁ గన్నులకింపై
యాలీలా పట్టణమున శ సలఁకెఁ జూడన్.

113

చ. సురుచిరకేళీశైల మణి శ సుందరకందర కేళీల కి
స్మరకలగాన మేదుర నిరనాదము లంగఱఁ బ్రోదిసేయఁగాఁ

గెరలుచుఁ గూర్చి దంపతులు శ్రీ క్రీడలానర్తురు పుష్పదోలిశో
త్కర రమణీయహర్షస్థల శ్రీ కాంచన వేదుల నవ్వరంబునన్.

114

క. అగరు ఘనసారకుంకుమ

మృగమద గోరోచనాది శ్రీ మేళనమునమే

లగుపువ్వుల నెత్తావుల

నగరాపణవీధు లింపా శ్రీ నర్మక బ్రజకున్.

115

—◆◆◆ రాజమందిర వర్ణనము. ◆◆◆—

ప. ఇవిధంబున నమరావతికిం బ్రతియై యతికంతపాశంబను చేరనొప్పు నవ్వర
మధ్యంబునఁ గనక ప్రాకార గోపుర సాధచంద్రశాలామంటప మణికుట్టిమ
మార్గతోరణ మంగళ రంగవల్లి నముల్లసితంబును, గుల్మ్యానరోవరకేళి దీర్ఘికా
తరంగ చక్రవాక కలహంససారస క్రాంచనంచయ క్రింకార సంకులం
బును, నవిధోద్యానవాటికాశాశోణకుటజ చూతపనసరంభా ఖడ్జురనారికేళ
కురువకాశోక మాధవీ యూఢికాజాతి లతాదిపల్లవనుమనఃఫలరసోల్లసిత
కలకంఠ మధురశుకనికర కలకలంబును, కనక²మణిమయ ద్వారకవాట దేహళీ
జాబ్యలమానంబును, దావారిక వేత్రదండతాడన నిరుద్ధనకలసామంత
భూకాంతనమ్మర్ద దుర్గమద్వారదేశంబును, ప్రధానదండనాయక దుర్గాధ్యక్ష
వీరభటు సహస్ర సంశ్రితాస్థాన మంటప సామ్రాజ్య లక్ష్మీవిలాసంబును, గంధ
గజతురంగ శతాంగ నువర్ణాందోళికా వగ్యంకచ్ఛత్రచామర సింహాసనోప
శోభితంబును, గర్భాంశలాకాజాతాయాతి మందమారుత చలాచలీ కృత
వితాన పుష్పమాల్యా లంకృతంబును, సంగీతతాళవాద్య హృద్యానవద్య
నాట్యశాలాప్రవర్తిత సర్వకీకింకిణీ కంకణ ఝణఝణత్కార మనోహరంబును,
గురుకుచనితంబభారాలన విలాసినీసహస్రసంచార శుద్ధాంత మందిరంబును
నగురాజభవనంబున నొక్క పుష్ప సౌధాగ్రమంటపంబున.

116

క. కనకమణి వీరిక దనుఁ

దనప్రియ కామినులు గొలువ శ్రీ ధరణీ పతియై

మునియుండెఁ గనకభూషణ

కనదుజ్వలమూర్తితోడఁ శ్రీ గౌతుకలీలన్.

117

క. ఏకాగ్రనివతోడని

రాకులమతిఁదపము సేయు శ్రీ నమ్మనిచేందం

బేకై వడి నడఁగెనొ నాఁ

డాకస్సికమేమి చెప్ప శ్రీ నాహరిమాయన్.

118

క. అలదండకమండలు వ

ల్కలజపమాలాజనములు శ ఖడ్గక్రీడా
జలరుహ చీనాంబరమణి
వలయ కనకకంబళముల శ వైఖరి నొప్పెన్.

119

తే. ముటచే దన బ్రహ్మయోగంబు శ మానివరుడు

శపటసామ్రాజ్యమదిరా విశకాసలీల
సమృతవిజ్ఞాన సరసి నోశలాడు తలఁపు
మోహసంసార జలరాశి శ మునిఁగె నపుడు.

120

ఆ. మోక్షలక్ష్మీకోర్కి శ ముడివడిచి త్తంబు

రాజ్యలక్ష్మీవై విశరాళిఁబడియె
యోగిన నెడు బుద్ధి శ యుడిగి యాతపసికి
భూనరుండ ననెడు శ బుద్ధిచైడమె.

121

సీ. అపధారు దేవచక్రక్రాద్రి పర్యంత భూ

పతిశిరోమకుటపూజితపదాబ్జ
జయమహారాజ యశస్తాదశద్వీప సం
స్థాపితశాసన శ స్తంభయూప
విన్నపంబీశ గర్విత శత్రురాజన్య
దర్పాంధకార మార్రాండబింబ
జోహారు సర్వజ్ఞ శ నుస్మిగ్గ శివజటా
జూటగంగాభ యశోవిహార

తే. యనుచుఁ బ్రాంజలులై వేత్ర శ హస్తవరులు

కదిసి యహ్లోపచార వాక్యములు పలుక
మహిమఁ గొలుపుండె నాస్థాన శ మంటపమునఁ
జండదమనావనీనాథ శ చక్రవర్తి.

122

క. శరణాగతులగు రాజుల

నరుదుగ గజవాజి భూషణాంబరగంధో
త్కరములు కానుకలొసఁగెడు
సరనాథులఁజూచి మునిజనన ప్రభుఁడొలిన్.

123

క. అరిషడ్వర్గము మనమున

నురురాజనవిభవములకు శ నుబ్బినరింపఁ
బరమ దయాసతోక్తుల
పరిచయమది యుడిగి పరుష శ భాషలునేర్చెన్.

124

క. కొందఱికి నలుగు మఱియొక

కొందఱఁ గృపనాదరించుఁ శ్ గొందఱఁ బ్రోచు
గొందఱఁజెఱచుఁ బ్రభుత్వము
నంది నిజాజ్ఞాబలమున శ్ నవనీజములన్.

125

సీ. దివ్యవిమానంబు శ్ తెఱఁగునఁ దేరెక్కి

తిరుగుచునుండు నా శ్ దిత్వభంగి
మదగర్వరేఖతో శ్ మత్తవేదండంబు
నెక్కుభూలోకదే శ్ వేంద్రుడనఁగఁ
బసిఁడిపుత్రైశ్చ సాం శ్ వెసలారు రత్నాల
పాలకి నెక్కుబ్రాత్రభవము మీఱ
హయరత్నములనెక్కి శ్ యాడించు నంగళ్ల
నంగనామణులకాశ్లాదమెనఁగఁ

తే. కేళిగిరికందరంబులఁ శ్ గ్రీడనలుపు

నుపవనంబులఁ జరియించు శ్ నుత్సవమున
నాట్యశాలలనుండు నా శ్ నందమొదవఁ
దనకునింపై న విధమున శ్ ధరణివిభుడు.

126

సీ. కలకంఠియొక్కతె శ్ కర్పూర తాళవృం

తముఁద్రిప్పఁగలికి నె శ్ త్రావు లీనఁ
దరళాఢి యొక్కతె శ్ తాంబూలఖండోత్క
రం బిచ్చుమందస్సిరతంబుతోడ
నలివేణి యొకతె పదాబ్జముల్ వట్టు కం
కణకాచ ఘశఘశాత్కార మలర
మగువయొక్కతె దండ్రమణి పీఠముననుండి
మదనోన్నుఖములై న శ్ హరాటలాడుఁ

తే. కేళిగృహమున నవపుష్పరదోలికాగ్ర

శాయియైయున్న యమ్మహి శ్ నాయకునకు
నింపు సాంపారనను రాగ శ్ మిగురుకొల్పి
చారులీలల శుద్ధాంత శ్ చంద్రముఖులు.

127

క. సమధిక రాజ్యాంభోజ

ప్రమదాక్రీడా మరందరసాన సుఖశ్రీ
రమణీయ మధుకరంబై

ప్రమదమ్మున నమ్మునీంద్ర శ్ పార్థివుడలరెన్.

128

క. వలసిన తొడవులు తొడుగుక

వలసిన గంధములఁబూయు శ్రీ వలసినపుష్పం
బులు ముడుచు నింపు సొంపులు
వలసినకాంతల రమించు శ్రీ వలసినవేళన్.

129

క. తాపములకెల్ల నిల్లగు

భూపత్వము కాముకత్వశ్రమును బెట్టిదమ్మె
యేపారనతని యోగము
ప్రోపఁజెఁ ఖోకొత్తులోని శ్రీ పోకయుఁబోలెన్.

130

క. హరిమాయా మారుతమునఁ

దిరమగునే బ్రహ్మభోధ శ్రీ దీపకళిక త
చ్చరణధ్యాన ఘటంబున
వెరవునఁ దానిలుపకున్న శ్రీ వెడఁగుమునులకున్.

131

క. తనపూనికయును దనతప

మును దనదుమహామునిత్వశ్రమును బ్రహ్మసుతుం
డొనరించిన మార్గము మఱి
చిన యాతనిఁజూచి జగము శ్రీ చిత్రమునొండెన్.

132

క. హరిమాయ గడువరాదని

పరమాశ్చర్యంబునొంది శ్రీ బ్రహ్మయు శివుఁడుక
సరసిజ వనబాంధవుఁడును
గరమభివర్ణించి రథిక శ్రీ కాతుకలీలన్.

133

—◆◆◆ సనత్కుమారుండు తిరిగివచ్చుట, చండదమనుని బోధించుట. ◆◆◆—

వ. అంత.

134

ఆ. మఱియు నా సనత్కుమారుండు చండ ద

మను విధమ్ముచూతశ్రమనుచువచ్చి
రాజ్యమహిమతోడి శ్రీ రాజసంబున నెదు
రేగుదెంచి పూజశ్రీచ్చుటయును.

135

ఆ. రాచబూమెనున్న శ్రీ వాచంయమిశ్రేష్ఠఁ

జూచిచూచి మిగులఁ శ్రీ జోద్యమంది
విష్ణుమాయ వెంపు శ్రీ వినుతించి వినుతించి
యనియె బ్రహ్మసుతుఁడు శ్రీ సతనితోడ.

136

ఉ. ఏమి మహానుభావ నినుశ్రనించుకదైన నెఱుంగనేర్తువే

నీమునుపంటి రూపమది శ్రీ నీహృదయంబునఁ దోచుచున్నదే

భూమిపతిత్వ రాజ్యసుఖశ్రముల్ కరమిష్టము దోచుచున్నవే
నీమనసెట్టులున్న యది శ నిక్కము నాకెఱిగింపు నావుడున్.

187

వ. విని వెఱిగువడి యేమొకో నన్ను నేనెఱుంగకునికి యెట్లు, నామునుపటి రూపం
బెయ్యది, నాకుభూపతిత్వరాజ్య సుఖంబులు కరం బిష్టంబులు గాకుండుట
యెట్లు దీనికిఁ బ్రత్యుత్తరం బేమనియిచ్చువాఁడ నిమ్మహాత్ముని వచనంబు
లత్యద్భుతంబులై తోచుచున్నవి యని భయంపడి ప్రాంజలియై రాజిల్లనియె.

క. దేవమునీశ్వర యిది యే

భావంబున నన్ను నిట్ల శ పలికితి నాకే

భావంబును దోపదు నీ

భావంబుననున్న యట్ల శ పలుకు మహాత్మా.

189

వ. ఏనురాజనగుటయు నీరూపంబునక్క మఱియొండు రూపంబు లేకుండుటయు
నెల్లరాజులకుం బలెనే భూపతిత్వరాజ్యసుఖంబులు కరంబిష్టంబులగుట
నెఱుంగుదు నింక నెద్దియు నెఱుంగ, మీచిత్తంబునంగల తెఱిగు నాకాన
తిచ్చి నామనఃకళంకంబుఁ బాయంజేయు మనవుడునవ్వి యవ్వరించినందనుం
డిట్లయె.

140

తే. చండదమన మహామునీశ్వరుఁడవీపు

రాజ్యకాంక్షఁ దపంబొనర్పంగ నిన్ను

మాన్చిపోవుట మఱిచితే శ మానసమున

నాతపఃఫల లీలలు శ నపునొకాప్తె.

141

క. హరిమాయ నిల్లెఱుంగక

నిరసింది విరించి ముఖుల శ నెఱిగూర్చి తప

స్ఫురణమున మెలఁగఁదగునే

దురహంకారమునఁ జేయుదురె తపమనఘా.

142

వ. పరమేష్ఠి పశుపతి పద్మబాంధవుల యానతిఁగైకొని సాత్వికజ్ఞానంబున
మోక్షప్రదాయకు నారాయణు నారాధించుచు నతండే కొలంది కర్మ
బంధంబు లనుభవింపజేసి నట్ల యనుభవించుచు నప్పరమపురుషునకుం
బ్రపన్నుండవైన నితమూఢుండవై నిస్సరసంసార పంకమగ్నుండవై
యుండుదువే యింకనయిన నిష్కళంక హృదయుండవై యీ సామ్రాజ్య
వికారంబులు హరిమాయా కల్పితంబులుగా నెఱింగి హరిందలంది కృతా
ర్థుండవగు మని ససత్కుమారుం డొనర్చిన బ్రహ్మోపదేశంబున.

143

క. జ్ఞానోదయమగుటయు న

హ్నానోద్రుఁడు చంచలింది శ మనమున భక్త

ధీనుడగు హరిఁదలంచి కృ
తానతియై భక్తిపులకరలంకారింపన్.

144

క. కరుణాసముద్ర ముద్రిత
దురితోదయ యుభయ కర్మరూర మునీం ద్రో
త్కరవాంఛాఫలద మహా
పురుష పరబ్రహ్మమయ విభుత్వమహాత్మా.

145

సు. గతదుష్కర్మలు సంగవర్జితములు రాగద్వేషదూరుల్ మహా
మతులాత్మీయతపోధిదై వముగ సకన్యానించి నిన్నాత్మసం
స్థితఁ గావించి భజించి మోక్షపదముం శ శేకొండ్రుగా కిట్లు దు
ర్మతికి న్నాకెఱులబ్బు నాతరమె నీ శ మర్పంబెఱుంగఁ హరి.

146

క. అగణిత దుఃఖనిదానం
బగు సంసారమున కోపకలజడిపడు నా
వగలుడిపి కావవే సను
జగదేక శరణ్య కృష్ణ శ జలరుహనేత్రా.

147

క. అని భక్తిపరవశుండై
కనుఁగవనక్రమపులు దొరుగఁ శ గాఁ దనువినుతిం
చిన భక్తవత్సలుఁడు హరి
యనుకంపఁబుత్త చిత్తుండై యావేశన్.

148

సీ. పుష్పపృష్టియుఁ దనభువన రత్నాదత్తు
కారుణ్యధృష్టియుఁ శ గడలుకొనఁగ
నప్పరోనాట్య విరన్యాసంబు తనవన
మాలావిలాసంబు శ లీలమెఱయ
ననుకూల గంధవాహంబును దనసహ
జాంగంగంధ ప్రవాహంబు నొలయ
నహచర సురమునీశ్వర తరళత్వంబు
తనభక్తవత్స లరత్వంబు నొరయ

తే. వినుత గంధర్వగానంబు శ తనమనోజ్ఞ
భూషణస్వాసమును వేడ్కఁ శ బాదలఁజేయ
దివ్యమంగళమూర్తియై శ దివ్యతేజ
మలరఁ బ్రత్యక్షమయ్యె నారాయణుడు.

149

తే. అబ్జనేత్రుండు ప్రత్యక్షమైనఁ దెలివి
గలిగి తొల్లింటి యట్లను శ గాంచె మాని

పురసరేంద్రత్వ సామ్రాజ్య శ పరికరములు
వనమునీంద్రత్వ పరములై శ వరలుచునికి.

150

క. సాక్షాత్కరించిన నో

జాతుని శ్రీపాదములకు శ నానతుండగుచు
లక్షవిధంబులఁ బొగడెను
జతుస్సవదంబుబిందునందోహముతోన్.

151

క. హరియును నప్పడుమానీ

శ్వరుతామసభావముడిపి శ సాత్వికవిజ్ఞా
నరతిఁ మతిఁగూర్చి తపః
శ్చరణమునకు నియ్యకొలిపె శ సద్గతికొఱకున్.

152

క. అంత ప్రతిజ్ఞావంతుని

పంథము వారించి కర్మఫలముఁ గుడిపి య
త్యంతజ్ఞానంబొనఁగి య
నంతుఁడు నురవరులు గొలువనరిగె నిజేచ్ఛన్.

153

క. ఈవృత్తాంతము విను న

ద్యావవిధేయులకుఁగలుగు శ బ్రహ్మజ్ఞాన
ప్రావీణ్యంబును హరిమా
యావరణ విముక్తియునుఁ గృతార్థత్వంబున్.

154

మ. అనియయ్యంబరవాణి పల్కుటకు నశత్యాశ్చర్యముం బొంది ర
మును లీనారదుఁడేమి చెప్పుదు మహామోహాంధకారంబునఁ
దనచిత్తంబు భ్రమింపగాఁ దెలివఁజెందక లేక దుర్మాన నం
జనితక్రోధమునకా హసించిపలికె శ సర్వసహధీశ్వరా.

155

తే. పట్టఁబసలేని యాబట్టబయటిమాట

కకటభ్రమసితిరో కదారయలఘులార
యామునీంద్రునివంటి మోహాతురుండనె
యేను, సాదృశ్య మెఱుంగక శ యనెనుగాక.

156

క. నన్నెఱుంగు విష్ణుఁడావిభు

పన్నికలే నెఱుంగుదుం బ్రపంచవికార
క్లిష్టతనాకుం గలదే
యిన్నిచదువులేమీరె శ యెఱిఁగదరు తుదిన్.

157

ప. అని హరిమాయ నన్నక గగనవాణి ననత్యవాదిగా దూషించి, తనవిజ్ఞాన
మహిమ యెఱుంగుటకు నిమ్మును లెంతవారని నిరాకరించి, వీరిముందట

పంతంబు పలుకనేలయని తనలోనఁ దన్నుఁదానే ప్రశంసించుకొనుచు, వీడు కొనిపోవ నుద్యోగించు నతనితలంపుగని మాయామునివేషధారియగు నవ్వెన్నుండు చిన్నినగవు దొలంక బలువలం జిక్కిన మెకంబయ్యెంగాక తానింక నెక్కడికిం బోవంగలవాఁడని యతని చిందిలిపాటు మందలించి, కొలంది యెఱుంగక యభ్రవాణి పలికెంగాక, చండదమనుండు భవత్సమానుండేని యంతబుద్ధిమంతుండు మాయంబడునే యదియట్లుండనిమ్ము, మమ్ము బహు మానంబుసేసి యీవేళ మా యాశ్రమంబున భిక్షునేయ వలయునని ప్రార్థించిన నెట్టకేల కియ్యకొని.

158

—◆— మాయామునియైన విష్ణుమూర్తి నారదుని మోసపుచ్చుట. —◆—

క. తనచేతి యక్షమాలయుఁ

గనకకమండలు విపంచి శ్రీ కయుఁ గుంచెయు న

ల్లన నచటి రావిదగిలిచి

మునితీర్థంబాడు నియమమునఁ జనుదెంచెన్.

159

క. తన విజ్ఞానము తనతప

మునుదన విరతియును దన య శ్రీ మోహిత్యంబుకా

దమరక్షింపఁగ నోపునె

వనజాక్షుని కరుణదప్పి శ్రీ వచ్చినవేళన్.

160

సీ. నారాయణోచ్చారణశ్రావ్య దివ్య నా

దమువీణెయందయం శ్రీ తర్భవించెఁ

జిదమలానంద సంరపదనాడు నాట్య వి

హారంబు కుంచియ శ్రీ నాశ్రయించెఁ

దత్వవిజ్ఞాన సురధారసపూరంబు

దొలఁకియాడుట కమంఠుడలుపుఁజెందె

బీజాక్షరన్యాస శ్రీ పృథులాబ్జ దృఙ్మంత్ర

కల యక్షమాలికఁ శ్రీ గడలుకొనియె

తే. నారదుని చిత్తమున నహంకారజనిత

నిబిడ మోహంధకారంబు శ్రీ నిండుకొనియె

విష్ణుమాయా ప్రభంజనశ్రవిహతిచే-వి

వేక దీపంబు మలుగుట శ్రీ వేనరేంద్ర.

161

వ. అట్లు కొలనికి డిగ్గిదాని చెలువు ప్రకటించుచు నాచమనపూర్వకంబుగా జలంబు

ప్రవేశించి నాభిదఘ్నపయఃపూరంబున నిలిచి మహాకాళరాత్రినమయాంధ

తమనంబున మునుంగు చంద్రనూర్యాదిజ్యోతిర్నండలంబునుం బోలెఁ దన

విజ్ఞాన ప్రకారంబు విష్ణుమాయా పటలంబున మునుంగ నంసార నముద్రం
బున మునుంగుటకు నీళ్ల మునింగె నప్పడు. 162

క. జననాథ యరిదినుమ్మి

వనజాక్షుని మాయవెంపు శి వర్ణింప నిలిం

పనికాయ కాయజాంతక

వనజాసన దివ్యమాని శి వరులకు నైనన్.

163

—◆◆— నారదుఁడు కొలనిలోమునింగి స్త్రీయగుట. —◆◆—

ఆ. నీరుపాపయ్యె శి సృపవర తొల్లింటి

తపము కలిమియెల్ల శి దక్షణంబ

మునిగిలేచి భువనమోహనమూర్తితో

నలిననేత్రియ్యె శి నారదుండు.

164

ఆ. ఆమునీంద్రవేష శి మాబ్రహ్మవర్చసం

బామహత్వమామకహవివేక

మెల్లనణఁగె శౌరి శి యింద్రజాలంబున

వినుము ధర్మతనయ శి విస్మితంబు.

165

క. పాలకడలి నుదయించిన

శ్రీలక్ష్మీయఁబోలెఁ గళలఁ శి జెలువారుచులి

లాలనగతిఁ గొలను వెడలె

నాలీలావళి పసిండి శి యంచయుఁబోలెన్.

166

వ. మఱియు జలాశయంబున నీరుగ్రోలి వ్రాలిన జలధర ఖండంబు లన నొప్పు
పెన్నెరుల కప్పును, నీలజలధర ఖండంబుదండఁ గన్నుల పండువైనంగు చంద్ర
రేఖయన మీఱు నెన్నుదురును, జంద్రరేఖ చెలువునఁ జెలువారు నీలోత్పలము
లనఁ జెన్నారు నిండువాలుకన్నులదోయి, నీలోత్పలంబుల వలనం దొరఁగు
మకరందపూరంబన విలసిల్లుదియ్య కెమ్మోవియు మకరందపూరంబు పూరింప
నిడిన కనక కలశంబులన నుల్లసిల్లు గురుకుచకుంభంబులును, గనక కలశం
బులు మాయం దెచ్చిన పసిండిమూకుళ్లనం దనరువృదుల బాహుమూలంబు
లును, బసిండిమూకుళ్లల నిగుడు మెఱుంగు దీఁగెలన మెఱయుచేతులును,
మెఱుంగు దీఁగెలతళ్ళుకునఁ బ్రదీపించు గగనంబనందోచు చిన్ని నెన్నడుమును,
గగనంబునం దొలంకియాడు వేల్పుటేటి కలికితరంగంబుల తాకునంబొంకం
బైన సువర్ణసైకతంబన వెలయు జఘనంబును, సువర్ణసైకతంబు కెలంకున
మొలచిన పసిండియనంటి కొదమలనం బొదలు నును దొడలును, బసిండి
యనంటి కొదమల ప్రావునఁ జెఱుకు విలుకాని పువ్వుటంపపొదులన ముదం

బాసర్పు చిటుదొడలును బువ్వుటంపదానల నలంకరించిన ముక్తాఫలంబు
లనం దేజరిల్లు పదనఖంబులును, గమక్రమంబునం గనబడ నప్పడంతి గట్టున
వచ్చి నిలిచెనప్పుడు. 167

క. జలకేళి సలిపివచ్చిన
పాలుపున వేటొక్కపట్టు శ పుట్టముఁగై చే
సిలతాంగి యంగకంబుల
నలరుల సొమ్ములు ధరించి శ యలరెక్క జూడన్. 168

క. వనజాకరలక్ష్మియొ య
వ్వనలక్ష్మియొ మరుని నెడసి శ వచ్చినరతియొ
యన నవయావనలీలల
వనిత సర స్తీరపుష్ప శ వాటిక నొప్పెన్. 169

సీ. ఒకమాటుతనచరణోద్గత ద్యుతులచే
బరమసంధ్యాచ్చాయ శ ధరణిముంచు
నొకమాటు తనమేని శ యుజ్వలప్రభలచే
దీఁగెఁమెఱుంగుల శ దిశలుముంచు
నొకమాటు తనముద్దు శ లొలుకునవ్వులచేత
నెన్నెలఁ గాంచు శ విపినవాటి
నొకమాటు తనమండ శ యొరపుఁజూపులచేతఁ
గలువ తోరణములు శ గట్టు నెదుట
తే. పాడుఁబూజొంపముల మీఁద శ నాడుగండు
తుమ్మెదలమోత శ్రుతిగాఁగఁ శ దోయజాతీ
కలికిజవ్వనమునకలంశారమగుచు
మదనలీలా వికార సంపదదనర్ప. 170

—◆◆◆ { ఆ కొలని యొద్దకు చంద్రకేతుఁడను రాజువచ్చి } ◆◆◆
యా స్త్రీనిఁబిల్లించి మోహించుట.

క. ఆకొలని కెలన నాక్రియ
నాకలికి చకోరనేత్ర శ యంగజలీలా
శ్రీకిఁ గరాళింపుచుఁ దన
లోకంబై పువ్వుదోటఁలో విహరింపన్. 171

సీ. చంద్రకేతుండను శ జగతీతరేంద్ర కు
మారుండు మదనావ శ తారమూర్తి
వీరరత్నము జగద్యధ్యాయతమైనట్టి
చిరుదాంకపుర మేలు శ చిరుదురాజు

చతురంగబలమహానన్నాహనంపద

వేడ్కమైఁ జనుదెంచి శ్రీ వికటదుష్ట
న్యూగబాధలణఁగించి శ్రీ మగుడి య వ్యసమున
విడిసి తరుచ్చాయ శ్రీ విశ్రమించి

తే. కేళిమైఁగొడ్డువావల శ్రీ గిలుకలడర
నొక్కబొలుండు కైదండ శ్రీ యొసఁగవచ్చి
యలరు దీఁగెవిధంబున శ్రీ నలరుచున్న
యలరుఁబోడి విలోకించె శ్రీ గొలనిదరిని.

172

క. కనిబిట్టుకట్టెదురనా

జననాథనుతుండు నిండు శ్రీ జవ్వనమునకుఁ
దనసౌందర్యంబున కును
దనలో నాశ్చర్యమంది శ్రీ తలయూచియనున్.

173

శా. బొరాచేన్నులచెన్ను కన్నుఁగవలీ శ్రీ రాహు భలీ వేణికా
భారశ్రీ ముఖచంద్రబింబరుచి చెరప్పక వచ్చునే చిన్నికా
నేరీతిక సృజయించె బ్రహ్మ కటి సొంపెట్లుండఁ జారూరు శృం
గారం బెవ్వఁడు మెచ్చనేర్పు నిదె బోకంజాక్షి యంటే భువిన్.

174

క. కలికి నునుసోగ వెన్నెల

తథుకు గులుకు నవ్వు నును సురధారసధారక
జిలుకు నునుబలుకు పూములు
కులకళికలు దీని కన్నుకొన లగ్గళికల్.

175

ఉ. కొండలఁబోలు జక్కవలకున్ సరి మారెడుబండ్లజోడు వే
దండపకుంభ తుల్యము లుదంచితహేమ ఘటాభముల్ సము
ద్దండపయోజకోరక విరేధస్ఫుటముల్ శకటాంగమూర్తులీ
ఖండ శకాంకఫాల కుచశకాంచనచంపక పుష్పగుచ్ఛముల్.

176

తే. ఇంచువిలుకాని కేళికాయంచకొదను

కాదు మరుఁ డెక్కఁబట్టిన శ్రీ కలికి చిలుక
కాదు వన్నెలబొమ్మ కొరకట విరించి
జీవకళినిచ్చి నిలిపిన శ్రీ చిలువ చెలువ.

177

ఆ. లలిత నీలమణి శరలాకయానూఁగారు

నిలిపెఁగాక నలువ శ్రీ నిలుపకున్న
గురునితంబబింబ శ్రీ కుచకుంభ భరమున
వెలఁదియనదు నదుము శ్రీ విలుగకున్నె.

178

తే. మానసీరాకరోన్నాధి శ మందరంబు
 ధైర్యకండ నిశాత కుశదాలధార
 మర్మకంచుకకర్తరీ శ మహిమ బోధ
 వనజచంద్రిక యాయంతివాలుఁజూపు.

179

సీ. అమృతాంశుఁడెంత దానము తానొసర్చెనో
 పాలఁతినెమ్మాముతోఁ శ బోల్పఁబడియె
 నభులెట్టి పుణ్యాటరపుల నిష్ఠమెలఁగెనో
 యింతి వెన్నెరులకు శ నీడువడసెఁ
 దమ్ము లెన్నెన్ని తీర్థఁబులఁ దోఁగెనో
 సతికాలుగన్నుల శ సాటిసొందె
 గజము లేడేత్ర మార్గముల వర్తించెనో
 చెలువ నడకకు సరి శ చెప్పవలసెఁ

తే. గాంచనము భూమి నేమేమి శ కర్మములకు
 వచ్చెనో చానమైచాయ శ వన్నెకెక్కెఁ
 జలుక లేనత్యవాక్యముల్ శ పలికినవియొ
 యబలమధురోక్తులకు నన్ను శ తయ్యెనివుడు.

180

వ. అని బహుప్రకారంబుల దాని యభినవ సౌందర్య యశావన విలాసంబులు
 చూచిచూచి చూపానిననేచి ధైర్యంబు తొలంగందోచి యాచంచలాక్షిని
 డాయఁబోయి, తన చక్కఁదనంబునకుఁ జిక్కిన తలంపు చూపుగని యను
 రాగంబు నెరయ నెఱజాణతనంబుగల తగవుమాటల నొడంబఱచి కైకొని
 తనపురంబునకుఁ గొనిపోయి యభిమత రతిక్రీడలం దేలుచుండె.

181

క. కొడుకుల నూర్పురఁగనె న
 ప్పడఁతుక సౌందర్య నిధుల శ బాహుబలుల్
 గడిమిగలవారి వారుం
 గడఁగిరి వివిధాస్త్ర శస్త్ర శ కాశలీలన్.

182

క. పతిమేలు సుతులకలిమియు
 నతులిత సామ్రాజ్యవైభవ శ వాభ్యుదయంబున్
 సతియైన నారదునకున్
 బ్రతిదిన నంతోషసిద్ధి శ పరగఁగఁజేసెన్.

183

క. కంసారి రచితమాయా
 సంసారపయోధి మునిఁగె శ సన్నుని భూపో

త్రంస వినునీమరందిఁ బ్ర

శంసింపఁగఁ దరమె పద్మనాథునకై నన్.

184

వ. ఇవిధంబున సరిమిత్తైశ్వర్య పీఠసితంబులగు నామ్రాజ్య వైభవంబులును, మన్ననావతారుండగు ప్రాణేశ్వరుండును, నుగళవంతులగు కొమాళ్లు నూర్పురు ననుఁగుంగోడండు ననుకూలదానదాసీజనంబులును, మణిమయ కనకవిభూషణాంబర స్రక్పంచనతాంబూల చంద్రశాలావిహార పుష్పశయ్యాదులంగలిగి తనయభినవసౌందర్యంబునకుండగిం వైభవంబున నే వెలితియులేని సంసారంబు నేయుచుం గొంతకాలంబు ప్రవర్తించు చుండెనంత.

185

—◆◆◆ ఆ చంద్రకేతుని మీఁదికి జ్ఞాతి దండెత్తి వచ్చుట. ◆◆◆—

మ. వినఁజిత్రంబగు చంద్రకేతుని భుజానీర్యంబు నైశ్వర్యముఁ గొనసాఁగం గని యోర్వజాలకమదిం శ గోపించి తద్జాతి నం దనుడొక్కండు ఫణీంద్రకేతుండను భూనాథుండు దండెత్తి వచ్చె ననేకోద్భట విక్రమక్రమనటత్రేనాసహస్రంబుతోన్.

186

ఉ. వచ్చినఁ జంద్రకేతుండు సకవార్యబలంబులఁగూర్చి పేర్చి కా ర్చిచ్చు మిఁబంగురుల్ సుతులు శ చిదిరరేఁగి రథాధిరూఢులై చెచ్చెర సంధమించుటకుఁ శ జిత్రమునస్వీకరింప మెచ్చుచున్ వచ్చెపురంబు వెల్వడి ప్రవల్లదనర్గళ ధైర్యసంపదన్.

187

క. పతిఁబాయలేదు సతియున్

సతిఁబాయఁగ లేదు పతియు శ సమమమకార

స్థితిగావునఁ బతిఁబాయక

సతియును జనుదెంచె సమ¹ర శ సంపదలీలన్.

188

వ. ఇట్లు ప్రాణేశ్వరీసమేతుండై యుభయసార్వంబులఁ బ్రతాపదీపితులగు కొడుకులు ప్రచండకోదండ భుజాదండులై సంపూర్ణతూణీరంబులతో రత్నకవచ శిరస్సాణంబులు వెలుంగారన్ దేరులెక్కియొక్క తలంపున నుక్కు మీటి యేతేర² సనేకరథకదంబంబులును బహుకోటిఘోటక వ్రాతంబులును మదాంధగంధసింధుర బృందంబులు నేలయీనినట్లు వెల్లివిరిసిన కాలుబలంబు నోడతెగక నడువం బుడమి గంపింపవచ్చి మచ్చరంబునన్ దనపై నెత్తివచ్చిన ఫణీంద్రకేతుండును దానుసమయంబుచేసికొని నర్హవరత్నత్రంబున నాగి యాపంబున మున్నునారదుం డుదయించినకొలంకు కెలంకున విడిసి రప్పుడు.

ఉ. సేనలురెండు నిట్లు రథశసింధుర సైంధవనదృటోద్భట

ధ్యానము దిక్కుటాహములు శ వ్రక్కలుసేయ నుదగ్రహేతి సం

తానరుచుల్ వెలుంగ 1గగనంబునఁ గేతనపంక్తులాడఁగాఁ
బూనికెనిల్చె మోహరము శ భూరిభయంకరలీలఁ గ్రాలఁగాన్. 190

ఉ. భేరులమోతయున్ సుభటశ్రీకరహంకృతులున్ గరిండ్ల ఘీం
కారతురంగహేమలున శ ఖండరభోత్కట నేమిరావముల్
బోరుకలంగ దిగ్గజనముల్ గబళించె ధరాపరాగమ
పోరుగనంగ నచ్చెరువుపుట్టె వియచ్చరకోటి క త్తతిన్. 191

వ. ఇట్లు రెండుబలంబులు మెఱసి చలంబునం బోరుచుండ నభోమండలంబున
నప్పరాంగనలు నిలిచి కన్నులపండువుగాఁజూచి వలసిన వీరపురుషుని పరి
యింపం దిపురుచుండి రప్పడు. 192

ఉ. కొండలు వజ్రపాతమునఁ శ గూలుక్రియ ప్రధికాళిచేత వే
దండము లభిభంగముల శ తాఁకున నోడలుమ్రోలఁ దేరు లు
చ్చండమదేభ దంతచయశచండ హతిన్ బడఁ దండతండమై
పాండుకులేశ యశ్వముల శ పాటనఁగాల్వర చావుకేమనన్. 193

క. కొండలవలెనే వచ్చు న
ఖండగరిన్గంచు వలెనె శ కడపల విచ్చున్
రెండుబలంబులు దమ వే
దండ తురంగమ సుభట రక్తప్రకరముతోన్. 194

వ. అట్టి సంకుల సమయంబున సమానశౌర్య దోర్వీర్యంబుల నెదిరి యెదిరి
బలంబులందఱిమి ప్రతివీరయోధ సముద్దామదారుణ బాణహతంబులఁ గొడు
కులు మార్వరు నొక్కపెట్టునంబడినఁ గనుంగొని పుత్రశోకంబునం దజ్జనని
రథంబువై బడి మూర్ఛిల్లిన నెట్టికేలకు మూర్ఛదేర్చి కార్పిచ్చు నిదాఘసమ
యంబునఁగాఁజివలదహించు చందంబునఁ జంద్రకేతుండు ఘోరద్రకేతుని
మొగ్గరంబు న్నగ్గునూచఁ గావించిన. 195

తే. ఆడనట్టలు వెక్కు రక్తాంబునదులు
పాతె భూతంబు లార్చె నశభస్మలమున

1. ఆ పా. వెలుంగహరిదత్తుని గ పె రథాపరాగముల్, మానవనాథ ఆ సమరమండలి
మొండయితోచె చూడ్కికిన్.

2. ఆ. పా. కా. భేరిధ్వనము లంబరంబున మహాభీమద్వివేలదాదిఘీం
కారంబున్ తురగోగ్రహేమలు నదబ్బున్ సింజిరిరావముల్
భోరుకలంగదిగ్గజములున్ గబళించె ధరాపరాగముల్
పోరుగనంగ నచ్చెరువుపుట్టె వియచ్చరకోటి క త్తతిన్.

కెగసెఁ బెంధూలి యవ్వేళ శ నేమిచెప్ప
భువన సంక్షోభకరమయి శ పొల్పెరణము.

196

చ. కొడుకులు నూర్వరుంబడినఁ శ గోపము దుఃఖము సంకురింపఁ బె
ల్లడరును నాత్మనైస్య నివశహంబుల నొంచెడు చంద్రకేతునిఁ
దొడరి లయాంతకాకృతి నెరదుర్కొని పేర్చి ఫణేంద్రకేతుఁ డా
యెడఁ దునుమాడఁ దద్బలమునెల్ల నొకండును జిక్కకుండఁగన్.

197

క. బలమెల్ల నడఁచి యాతని
బలమెల్ల నడంచి నురలు శ ప్రస్తుతినేయన్
దలఁదుంచె నప్పరసలా
తలపూవులు చల్లి నెల్ల శ తాండవమాడన్.

198

వ. ఇట్లు ఫణేంద్రకేతుండు చంద్రకేతు నింద్రనికేతనంబున కనిచి విజయ
శంఖంబు పూరించి చతురంగబల సహస్రంబులుగొలువ మహాసన్నాహంబునం
జని యతని సామాజ్యంబు కైకొని యేలుచుండఁ దదనంతరంబు.

199

క. రణమండల హతగతదా
రుణవీరవ్యూహదేహ శ రుధిరాసాహో
¹ల్పణతడను దీర్ఘమాడన
రుణుడు జనియె ననఁగఁగ్రుంకె శ బ్రాద్దపరాభిన్.

200

అ. ప్రొద్దుగ్రుంకకమున్ను శ పురుషుండు వడుటయె
ప్రొద్దు గ్రుంకినట్ల శ పొగులునతికిఁ
గదిరె భీకరాంధశకారంబు దృష్టి శో
కాంధకార మాత్మశయందుఁ బూడమె.

201

—◆◆◆ యధఃపూ వర్ణనము. ◆◆◆—

సీ. కఠినభీకర భీరుశకంక భూతప్రవాత
కలహ పరస్పరశకలకలంబు
భగ్నరథాయుధశ్రవకరకేతనవేణు
వీణా శకలచూర్ణశవిషమతలము
ర క్తప్రవాహ సంశస్తి క్త శిరఃకబం
ధకరాంఘ్రితనుఖండశదారుణంబు
కంతగత ప్రాణశకరటిఘోటకభట
చటులపూత్కార నిశ్చాసభరము.

1. ప్రా. పా. ల్పణతడను దీర్ఘమాడన, అ. పా. ల్పణతీర్థంబాడగ నరుణుడు చనెననగ
గ్రుంకనొగి నపరాధి. 2. గృధ్రవార.

తే. నయన రణమండలమున నశయ్యబ్జవదన
కన్నకొడుకులవై నిజశకాంతువై బ్ర
భూత దుఃఖార్తయైపడి శ పారలి పారలి
వేలుపులఁ దిట్టుచును బలవింపఁ దొడఁగె. 202

ఆ. ఎన్నిపాట్లబడియె శ నీనారదుఁడు పద్మ
నేత్రు మహిమఁగనక శ నీరసించి
ఘనుఁదిరస్కరించు శ కలుషచిత్తుఁడు పుణ్య
ఫలముఁబాలిసి యెన్నిపాట్లఁ బడఁడు. 203

క. హరిమాయలోనె సకలము
పరిమగ్నంబై నయట్లు శ బంధురతిమిర
స్ఫురణమున నడఁగె సఖలము
హరిభక్తులు ప్రాలెతార శ లడరుచునుండన్. 204

—◆◆◆ సంక్రందయము. ◆◆◆—

క. నారదముని యజ్ఞానము
దూరంబై పోవఁ జెలివి శ దూఁకొనుమదిలో
నీరీతిననెడు పగిది న
పారతమంబడఁగ నమృత శ భానుఁడు పొడిచెన్. 205

ఉ. నారదమానికీః సలిన శ నాభుఁడు సన్నిధియైనఁ బై పయి
భూరికృపానుధారసము శ పొంగెడు కై వడిఁబొంగెఁ జంద్రికా
సారము తత్రప్రమోదమున శ సంయమికోటి చెలంగునట్ల చా
కోరకముల్ చెలంగె మది శ కోరిక లుల్లసిలంగ నెల్లెడన్. 206

—◆◆◆ సూర్యోదయము. ◆◆◆—

ప. అంత. 207

చ. సలిసవిలోచనుండు కరుణానిధి క్రమ్మఱ సుప్రసన్నుడై
సలిసభవాంగ జాతునిఘనంబగు తొల్లిటి బ్రహ్మవర్చసం
బలఘటమం బడంచి ద¹యనంతయుఁగూడఁగఁ జేసి తెచ్చెనా
సలిసహితుండుదోచె సలిసప్రకరోల్లసనంబు మీఱఁగన్. 208

ప. ఇట్లు సూర్యోదయంబయ్యె నయ్యరుణకిరణ పరంపరల రక్తపంక పంకిలంబగు
మహామండలంబు తేరిచూడ భయంకరంబై యుండె, నెండదాకిన విర విరం
బోవుచు వాడఁబాటు మైదీఁగెయు ధారాకారంబున నెడ తెగక చన్నులవయిం
దొరఁగు కన్నీరును, విరిసి కన్నీళ్ల దడిసి ముసుంగుపడిన పెన్నెరులును, గ్రొవ్వడి
నిట్టూర్పులం గ్రందిన కెందలిరాకుమోవియును, జేరుగడలేక యేకాకియై

1. యదనంతయు కాచియ చేసి.

కుందుడెందంబును, దైన్యంబు వెంపునఁ గంపించుచుఁ దోడులేమి నెద్దియుం
జేయనేరక పలవించుచుండి చండమరీచి మండలంబు గగనమండలంబున
కుప్పరంబెగసి నిప్పులుమియం జెప్పరాని దప్పియు నాకలియు నుప్పతిల్ల
నోర్వక యక్కలువకంటి నలుదిక్కులుంగలయ నాలోకించి. 209

క. ఆ చేరువ హరికృప మా

యాచూతంబొకటి దట్టశ్రమై సాంపారక

జూచి బ్రతుకాన విడువక

యాచల్లని నీడకేగి శ్ర యాతరు శాఖన్.

210

క. చేరువ ఫలమొకటుండఁగఁ

గోరికతోఁ జేయిసాచి శ్ర కోయదు ననుచుం

జేరి యది యంద కించుక

దూరంబైయున్న యబల శ్ర దుఃఖతయయ్యెన్.

211

ప. వెండియుఁ జేయిసాచి పండుగోయ నుంకించుచు నేనిధంబునం గోయదునని
తిరిగి తిరిగిచూచుచుఁ జెట్టెక్కి కోయనేరక యాకటి చిచ్చార్పంజాలక చచ్చిన
కొడుకులలో నొకని నీడ్చుకొనివచ్చి యచ్చటవైచి దానివై నెక్కి కోయం
బోయి యందక వ్రేలేడు గడమయైన, మఱియు నొక్కనిఁ దిగుచుకొనివచ్చి
వానివై వైచి యెక్కి కోయంబోయిన నెప్పటియట్ల యందకున్న మానక
యాక్రమంబున నూర్వరు కొడుకులందెచ్చి దెట్టెగాఁజేర్చి యందఱివై మగని
వైచి మగనిరొమ్మెక్కి కోయంబోయి యెప్పటియట్ల యందక యమ్మాయ
చూతఫలంబు దూరఫలంబైన నచ్చెరువంది కుందుచున్న సమయంబున,
నొక్కవృద్ధబ్రాహ్మణుండై నారాయణుండు, నారాయణ కృష్ణ కృష్ణ
యనుచుఁ జెమట దొరఁగనలసిన వాడునుంబోలె వచ్చి యాచెట్టునీడ నిలిచి,
క్రొన్నెత్తురుల జొత్తురులోకంబైన కోకతో నేకతంబ శవనివహంబునెక్కి
మృత్యుదేవతయుం బోలెనున్న యన్నీలవేణింజూచి తలయూచి యాశ్చ
ర్యంబునం బొందుచు దానితో నిట్లనియె. 212

క. ఇది యెక్కడి శవనివహం

బిదియేటికిఁ గూడఁబెట్టి శ్ర యెక్కితివిక నె

య్యదియాచరింపఁ దలఁచెదు

సుదతీ నినుఁజూడ భయము శ్ర సోద్యమునయ్యెన్.

213

—◆— ఆ బ్రాహ్మణునితో స్త్రీ తన పృతాంతము చెప్పట. —◆—

శే. అనుచుఁ బలికిన నపుడు బ్రాహ్మణునిపలుకు

చెవులుపోకిన నొకకొంత శ్ర సేదఁదేటి

చెప్పె వృత్తాంతమెల్ల నారదిగురుబోణి
దైన్యసంభూత బాహ్వాంబు శ ధారదొరంగ.

214

క. విని నవ్వి ధగ్ధనందన
వనరుహదళలోచనుండు శ వనరుహదళసం
జనితమరందము చాడున
కనుగొనలం గరుణ దొరంగఁగఁగా నిట్లనియెన్.

215

వ. అబలా నీకు నీకర్ణంబు పురాకృత కర్ణంబునఁ బ్రాపించినయది యింక దీనికి
వగవంబనిలేదు. పోరికలన నిట్టి పుత్రరత్నంబులును మనోవల్లభుండును బుణ్య
లోకంబునకుఁబోవుట కన్నులారంజూచియు నెవ్వరింజూచి ప్రాణంబులు
నిలుపుకొనఁ గ్రమ్మఱ బ్రతుక నానపడితివి. పండు దిననోరికెట్లు చవియయ్యె.
విడువుమీదురాశ, యిది శేషహితపోవనం బీవనంబునఁ ఫలంబశుచులగు
వారికంటరాదు. తత్ఫలాపేక్షయుడిగి వీరలకుం బరలోక సంస్కారంబు
లొనర్చి యాత్మేశ్వరునికై డహనముఖంబున నీదేహంబు వినర్జించి భువనం
బులు నుతింప దివ్యమూర్తివగు మీచేరువ నొక్కకొలను చూపెదఁ దీర్థం
బాడివత్తువుగాని రమ్మన సమ్మతించి యమ్మగువ శవనివహంబుడిగి డగ్గరి
డగ్గుత్తికతోఁ బ్రాంజలియై యిట్లనియె.

216

తే. విప్రపుంగవ ప్రత్యక్షవిష్ణునట్ల
నన్నుఁగ్రుసఁ బ్రోవవచ్చితి శ నాదుపూర్వ
పుణ్యమునునేడు ఫలియించె శ బోయెదుఃఖ
మనఘ నినుఁజూచి నవుడ శ్రీహరియసాక్షి.

217

తే. మానవిభుండైన వెనిమిటి శ మానధనులఁ
గొడుకులను గోలుపోయితిఁ శ బడితినిడుము
సరిగదా యాడుజన్మంబు శ చాలునాడు
జన్మమేనొల్ల నేడేడు శ జన్మములకు.

218

సీ. సకల సంపదలతో శ సామ్రాజ్య మేలితి
మనసార మగనితో శ మదనకేలి
సౌఖ్యంబులెల్లను శ సలిపితిఁ గొడుకులఁ
గంటిఁబెంచితిఁ గడుశ్రగారవమునఁ
గనునన్నఁగోడంద్రు శ పనిసేయఁ దాన దా
నీజనంబులు పనిసేయుచుండ
రాజసంబున నుంటిఁ శ గ్రమ్మఱ నిటువంటి
సంసార మరనిముసంబులోన

తే. సమసేఁ గలగన్నమతి నిండ్ర శ జాలమట్లు

వేసరితి నింక నీయాజ్ఞ శచేసి కడకఁ

¹దీర్ఘమాశాత్స విభునకీ శ దేహమిచ్చి

దివ్యరూపంబు గైకొందు శ దివిజులలర.

219

క. మోహమువిడిచితి²విను మీ

దేహముపై నాసవిడిచితిని నీసత్య

వ్యాహారామృత పానో

తాహంబునఁ బరమధర్మ శ తత్వజ్ఞమణి.

220

వ. అనిపలికిన సమ్మహినురేంద్రుండు తన వగలుడుపుచుఁ దోకొనివచ్చి సరో

వరంబుచూపిన.

221

క. వారిజలోచన గనియె

వారిజకల్లారకై రశవ శ్రీకరము

వారిరుహాకరము న్నవ

వారిరుహ మోదగంధ శ వాహాత్కరమున్.

222

క. దేవనదీ ముఖ్యమహా

పావనతటిని సరః ప్రభావంబెల్ల

హోవిడిచిన వాఁడునుమీ

యావనజాకరము గాఁగనచ్యుతుడధిపా.

223

ఉ. చల్లని మందమారుతము శ చల్ల నిజాంగము చల్లనై స ను

త్పల్లమనోంబు జాతయయి శ పూర్వకృతోత్పట దుష్కృతంబు ల

ల్లన జాఱనీళ్లదరి శ కల్లలనామణి చేరెఁబోయి శ్రీ

వల్లభుడయ్యెడఁ విహగవల్లభునెక్కెఁ బ్రసన్నుఁ డాటకున్.

224

చ. వనరుహ గర్భుడఁగి శివుఁడు శ వారిజబంధుఁడు దేవబృందము

ననకసనందన ప్రముఖ శ సంయములున్ జనుడెంచి పద్మలో

చనుని భజించుచుండిరి బీరప్రసవాకర తీరభూమి మా

నిని యయియున్న నారదమునీంగని యవ్విభు మాయమెచ్చుచున్.

225

తే. చిత్రతర కపటనాటక శ సూత్రధారి

శౌఢినాఁడా కొలంకునఁ శ జానఁజేసి

మగుడనేడి కొలంకున శ మానిఁజేయు

టతని మాయకు నిదియెంత శ యద్భుతంబు.

226

వ. వెండియు నాపుణ్య సరోవరంబునఁ బూర్వకర్మ నిర్ముక్తియొనర్చి దుఃఖమాలిన్య
స్వరూపంబగు నాడురూపంబుమాన్చి తొల్లింటియట్ల నారదునిఁ బరమ
యోగీంద్రునింజేసి యతనికి సాత్వికబ్రహ్మాపదేశం బొసంగి కరుణించు
నారాయణుని భక్తవత్సలత్వంబు చూడవలయునని గరుడగంధర్వ సిద్ధవిద్యా
ధరాదులు సంతరితుంబున శంఖకాహళ మృదంగ వేణువీణాది వాద్యంబుల
నాయితంబు చేసికొనివచ్చి పొడసూపి నిలిచిన నప్పుర స్త్రీలు లీలా పుష్పకాధి
రూఢులై తత్సార్వభౌమలఁ బసిండి పల్లెరంబుల నిడుకొనితెచ్చిన మందార
పుష్పమంజరులు సమయంబెఱిగి చల్లనుండి రట్టియెడ నప్పంకజాక్షి కొలంకుఁ
జొచ్చి కన్నీళ్లు దుడిచికొని పుక్కిలింపిరిమిసి కట్టినచీరవడచి కలయం
దడుపుకొని క్రమ్మఱఁగట్టుకొని కుచకుంభ ప్రమాణ పయఃపూరంబున నిలిచి
నారాయణ నారాయణేతి వచనపూర్వకంబుగా మునింగిన.

227

క. హరిమాయ యేమిచెప్పుదుఁ
దరుణీమణి నీళ్లమునిగి శ్రీ తతుణమాత్రకా
సురలచ్చెరువడ లేచెకా
సరనాయక దివ్యమాని శ్రీ నారదుఁడంతన్.

228

క. నారదుఁడా సరసిమునుఁగ
వారిజదళనేత్రి వెడలె శ్రీ వడి నీ సరసికా
వారిజనేత్రి మునుంగఁగ
నారదుఁడై వెడలెనిట్టి శ్రీ నైపుణిగలదే.

229

క. ఆకొలను పొలఁతిఁజేసెను
నీకొలనుం బురుషుఁజేసె శ్రీ నిరుగొలఁకులు లో
కై కాశ్చర్య కరంబులు
శ్రీకరములు వాంఛితార్థ శ్రీ సిద్ధికరంబుల్.

230

క. పాండు కులేశ్వర వినుమ
య్యండజపతిగమనుచేత శ్రీ నా సర్వపురీ
మండలిఁ దనరెం నారద
కుండిక యొకటొక్కటి ముక్తి శ్రీ కుండిక యనఁగన్.

231

వ. అప్పుడు.

232

ఉ. మాయయెడల్చి దివ్యముని శ్రీ మండలముల్ దనుఁజేరి కొల్వఁగాఁ
దోయదము క్తమైన దివిఁదోయ సతారక చంద్రు నట్ల నా
రాయణుఁ డార్త రక్షణ పరారాయణచిత్తుఁడు దోచె ధారుణీ
నాయక దివ్యయోగియగు శ్రీ నారదమానికి సుప్రసన్నుడై.

233

◆◆◆ నారదునకు నారాయణమూర్తి ప్రసన్నుడౌట. ◆◆◆

చ. కురిసిరి పుష్పవర్షములు శ్రీ గుంపులు గుంపులు గట్టిదేవతా
తరుణులు శంఖకాహళ మృతదంగ ముఖధ్వను లుల్లసిల్ల నం
బరమునఁ దత్సంగోవర సకమంచిత కాంచన పద్మగంధ బం
ధుర మృదులోర్మిశీతల మశనోహర వాయువు వీచె నింపుగన్. 234

క. పాడిరి గంధర్వాధిపు
లాడిరి రంభాదు లంబు శ్రీ జాననసుతునిం
జేడియ రూపుడిపి పరి
వాడీశ్వరుఁ జేసినట్టి శ్రీ వనజాత్ముకడన్. 235

శా. జేజే యంచు సురల్ భజింపఁగ మునిశ్రీశేషుల్ నుదుళ్లంగరాం
భోజాతంబులు చేర్చుచుం బొగడనం శ్రీ భోజాన నేశాన పం
కే జాపుల్ పరమాత్ముడంచు మది దర్శింపంగ నాస్వామియూ
తేజోరాశి మురారి కోటిరవివీర ప్రిబాల్ప భూవల్లభా. 236

సీ. పావనశ్రీపాద శ్రీ పంకజంబున మరం
దస్యందమ్మై సురతటిని దొరుఁగ
నిర్మలతర దేహ శ్రీ నీలమేఘంబునఁ
గ్రొమ్మెటుంగై సీరి శ్రీ యెమ్మెచూప
ముఖచంద్ర మండలంబునఁ జంద్రికానమం
బై సుధా సుమధురహాసమెసఁగ
పటుశిరః పూర్వాద్రి శ్రీ పద్మాప్తబింబమై
పాటల రత్నకిరీట మొప్ప

తే. శంఖచక్ర గదాఖడ్గ శ్రీ శార్దూముఖ్య
వివిధ దివ్యాయుధములు బాహువుల వెలుఁగ
చారుభూషణ దీప్తిపుంజంబు దనరఁ
దేజరిల్లెడు హరిఁగాంచె శ్రీ దివ్యమాని. 237

క. ఆనిండు గొలను వెలువడి
యానారదుఁ జేగుడంచి శ్రీ హరిఁగాంచి సుధాం
భోనిధి నుదయించు సుధా
భానునిక్రియ సురచకోర శ్రీ పంక్తులు చెలఁగన్. 238

సీ. నారాయణేతి ని శ్రీ నాదామృతము జల్లు
మణివీణె భుజమువై శ్రీ మనసుగఱప
నానంద రసవీచితకాకృతిఁ గుంచియ
మఱియొక్క భుజమున శ్రీ మరులుకొలుప

మోక్షలక్ష్మీహారములఁ బోనిపటికంపు
జపమాల కర్ణదేశమున వెలుఁగ
బ్రహ్మవిద్యా సుధాపరిపూర్ణ కలశంబు
నాఁగఁరంబునఁ గమండలుపు దనర

తే. సమ్యహామాయ మెచ్చుచు శ నదిరిపడుచుఁ
దన్నుదా సవ్యకొనుచు సంరతసముతోడ
నారదుఁడు వచ్చివేవేల శ నతులొనర్చె
గరుడవాహనుఁడైన శ్రీకాంతునకును.

239

ఉ. వేయవిధంబులంబొగడు శ వీణియ మీటినటించుఁ బాడుజే
జేయను సవ్య నద్యుతముజెందుచు శ నొదలయూచుఁ జూచు న
మ్నాయన దల్చి దేవముని శ మండలి గొల్వఁగనున్నయాదినా
రాయణదేవు మోము దరహసర సామృత సుప్రసన్నమున్.

240

వ. ఇట్లు తద్దర్శనానంద సుధాసరసితరంగంబుల నోలలాడుచు నభివందన సహ
స్రంబు లాచరించుచుఁ బ్రాంబలియై బ్రహ్మవిదేవముఖ్యులు దత్తకర్ణావ
ధానులై విననదేవదేవు నుద్దేశించి.

241

ఉ. మూఢులు సీచవాదముల శ ముందఱ వెన్నయుఁ దోఁపకున్నదు
ర్గాఢ తమోహితాత్ములయి శ కానరు కానరు, బ్రహ్మయోగ వ
త్ప్రేక్షులుశాస్త్ర దృక్కు లయి శ బ్రహ్మమయుం నినుఁగానరన్నచో
ప్రీడయులేదు నాకిక ధర్మిత్రి నినుంగనలేమి సచ్యుతా.

242

ఉ. జాతియు రూపు నామములు శ సంశయనాశనముల్ సుఖార్తిసం
భూత విశృత్యవస్థలును శ బొందక యెందును లేక యుంటయున్
నేతృత గల్గియుండుటయు శ నిత్యత. బాఁయఁగలేక యొప్పు నిక
జాతు రవిద్య. బాసిన విశుద్ధమతుల్ నిరతంబు సచ్యుతా.

243

చ. సమతథజింపనేర్చి విరళస్తములై నిజసాత్వికత్వమున్
శమమునుగల్గి నిత్యమును శ సత్యమనంతము జ్ఞానమాత్మ త
త్వమునని వేదశాస్త్ర విదితంబగు నీవిభు సుప్రసన్న తే
జముఁగని చిత్సుఖామృత రసజ్ఞతఁగాంతురు ధీరులచ్యుతా.

244

సీ. పద్మయు విధియు నీరప్రకృతి పంకజరజః
పటలంబునను బ్రుంగి శ భ్రమసినారు
మృత్యుంజయుండును శ మితిలేని సీమహః
మాయాతమోరాశి శ మగ్నుఁడయ్యె

సంయముల్ నీయింద్రజాల దుగ్ధాటవి
జాడయెఱుంగక శ్ర జాల్కులైరి
వేదనే త్రలు నీయరవిద్యావిహాయసగ
గతికినే మేరయుఁ శ్ర గానలేరు

తే. మతవివాదులుత్వస్సోహ శ్ర హతులు నిన్ను
నెఱుఁగువా రెవ్వరో యింక శ్ర నెఱుఁగవారి
ఘనుఁడు నీభ క్తవర్యుఁడొక్కరుఁడు దక్క
తామరసనేత్ర దివ్యతేజో మహత్స.

245

—◆◆◆ { నారాయణమూర్తి నారదునకు దివ్యదృష్టి దయచేసి శ్వేత } ◆◆◆
ద్వీపమునకుఁ బోవుట.

చ. అని తనుఁ బ్రస్తుతింపఁగ దరయానిధియై నిజదివ్యరూపముం
గనియెడు దివ్యదృష్టి యిడికంజదళాక్షుఁడు దేవకోటితోఁ
జనియె సుపర్యకామినులు శ్ర చల్లెడు పువ్వుల సోనతోన యీ
మునియును గొల్చిరా భవనమోహన భూమికి తెల్లదీవికిన్.

246

క. నావిని నారదుఁడిట్లును

భూవర యింతయు నిజంబు శ్ర భవనము లెఱుఁగుఁ
గోవింద శర్మసాక్షా
ద్గోవిందుం డితనిఁబొగడఁ శ్ర గొలఁదియె మనకున్.

247

మ. హరికిఁ బ్రాణసఖుండు తత్ప్రియపయోజాక్షీమణుల వేడ్కతో
వరుసన్ బూజలొనర్చు దైవము జగద్రద్వంద్యుండు వేదాగమాం
తరతత్వజ్ఞుఁడు పూజనేయు మితనిఁ శ్ర ధాత్రీశ యీశంయమీ
శ్వర సాహస్రముపంపున న్నది సరోజజాతాక్షుఁగాఁ జూచుచున్.

248

ఆ. ఇతనిఁ బూజనేయురేటిందిరా నాథునిఁ

బూజనేసినట్ల శ్ర బుద్ధిదలఁపు
కువలయేళ వినుము శ్ర గోవిందశర్మచే
నేడుధన్యమయ్యె శ్ర నీగృహంబు.

249

వ. అని పలికిన సమ్మహముని పలుకు లంగీకరించి సభాసదులగు బ్రహ్మమునుల
యనుమతంబున ననేక మణిమయాభరణాదులర్పించి పూజించిన ధర్మనందను
సభినందించి జగద్రద్వంద్యుండును జగదేశనాథుండును, జగదేశశరణ్యుండును,
జతుర్విధ ముక్తిదాయకుండును, జతుర్వేదవేద్యుండును నిగ్రహానుగ్రహ సమ
ర్థుండును, భక్తవత్సలుండును నగు నీముద్దుమరఁది కృష్ణుండె స్వయంప్రకాశ

పరబ్రహ్మవస్తు విలసనంబుగాభావించి కృతార్థుండవు గమ్మని బ్రహ్మోపదేశంబుసేసిన, ధర్మనందనుండు, పరమవిజ్ఞానంబుతో నానందరసమయంబగు మనంబున మాయామానుషవేషధారియగు శ్రీకృష్ణుని జగన్నోహన మదన గోపాల శ్రీరాధికా మాధురీలోలీలారూపంబు పరబ్రహ్మస్వరూపంబై తోచిన రోమాంచకంచుకిత దేహుండై మోక్షుంగేలు దోయితో నిట్లని న్నుతించె.

250

దండకము. జయజయ నవకామ గోపాల

శ్రీరాధికామాధురీలోల లీలా జ
గన్నోహనాకార, కాగుణ్యపుణ్యోద
యాధార, దూరీకృతాత్మీయ సద్భక్త

నిస్సార సంసారసంతృప్తి¹ శ్రీకృష్ణ,
శ్రీదేవకీపుత్ర లోకత్రయానంద
కందంబునందబునై యొప్పుబృందావ
నీ వీధిగోవర్ధనా నింద్రవేదండ

గండస్థలీ నిస్సరద్ధానధారాక
ళిందాత్మజాసింధు తీరంబునం దత్త
రంగావళిజాత మందానిలవాత
లోలప్రపుల్ల ప్రసూనభ్రమద్భృంగ
సంగీతలీలా లసత్పారిజాతావ
నీజాతమూలో జ్వలచ్ఛారు చింతామ
ణి వేదికామధ్య సంశోభిత స్వర్ణ
పద్మంబునం బద్మరాగోన్న మత్పాదు

కాగ్రంబునన్నిల్చి వ్యర్థస్త పాదార
విందంబుతోడం ద్రిమూర్త్యాత్మకంబైన
మువ్వంకతో మూడువేదంబులు న్నీవ
యై మూడులోకంబులం గల్గుమేలెల్ల
నుం జూపులం బుండరీకచ్ఛందంబుల్ వె
దల్ చల్లుచుం బాలసూర్యాది దేహ ప్ర
భల్ రత్న²మంజీరకాంచీలతా ముద్రి
కాకంకణ వ్యక్తముక్తావళీ కాన్తు

1. సంతృప్తి 2. మాంజీరి.

భ స్వర్ణ కర్ణావతంసారవింశద్వయ్యాకుం¹డ
 లస్థాలనాసాగ్ర ముక్తాఫలోద్యత్క
 లీలాది నానాపరిష్కారకాంతిచ్ఛ
 టాశ్రీలతోమేళ వింపంగ రంగత్కి

రీటాగ్ర మాణిక్య కోణంబులన్ సాంద్ర
 తేజోమిళ చ్ఛందకంబుల్ చలింపంగ
 సాంపారఁగా నొదలంజట్టుకొన్నట్టి
 మాయారపింఛంబు క్రొమ్మించు దఘ్నుల్పి

సాళింప సర్వాంగ సంసక్త కాశ్మీర
 కర్పూర కస్తూరికాగంధ సారాంగ
 రాగంబు సారభ్యముల్ గుప్తతిల్ల ల
 సత్ఫల భాగంబునం జిత్రజాతార్థ

చంద్రాస్త్రముంటోని కప్రంపు దిర్ఘామ
 ముంగ్రాల నొయ్యారమై వన్నెమీఱం బ
 దార్వన్న బంగారు కెంబట్టు కట్టాణి
 ముత్యాల ముంగొంగురింగుల్ కటిన్ జౌక

ళింపంగ, సంవెంగలు బై డేగేదంగు
 లు మేలిచంగల్వలు సజ్జకంబైన
 గొజ్జంగులు జాజలు మున్నుగాఁగల్గు
 పూగుత్తుల గ్రొత్తవన్నెల్ పచారింపు

చు శ్రీతులస్యాయత స్రగ్వితానంబు
 తోఁగూడఁ జూడాంఘ్రి పర్యంతసౌందర్య
 ధుర్యామరద్రూప మానోల్లసదైవజ
 యంతివిలాసంబు శోభిల్లనుత్ఫుల్ల

వక్త్రాబ్జమందస్థిత శ్రీసుధాసార
 సారస్యముప్పొంగ శృంగార వారాన్ని
 ధీ, దేవదేవేంద్ర ముఖ్యామరానీక
 సేవ్యంబుభవ్యంబు సవ్యంబుదివ్యంబు

నై యొప్పనీయొప్ప కందర్పసౌందర్య
 దర్పంబు గుప్పించి విప్పారు నీదివ్య

తేజోలవం బబ్బమిత్రుండు నీదీప్తి
 లేశంబు సప్తార్చి నీమందహాసాంకు
 రంబిందు బింబంబుగా భవదభి నవరూప
 లావణ్యలీలా సరోహంసిన్మై కామ
 కేళీరిరంసారతిక్రీడ నీతోడఁ
 1 గూడున్న రాధావధూటీ లలామంబు
 రాకానుధాకార బింబంబునం జంద్రి
 కారేఖరేఖావ నీజంబునం జిన్ని
 పూడిగె మేఘంబునక లేమెఱుంగంబు
 జాతంబునందేటి నా మిక్కిలిం జిక్క
 నై కోర్కులందేల నాలింగనప్రేమ
 మై వామదోకంజ మంసప్రదేశంబు
 నం జాచి మేలారు వాలారు కెంజాయ
 కుందావికిం జిందులాడంగఁ గ్రీడాప
 యోజాత మాడింపుచుం గెంపునింపుల్పు
 చారింప నింపారు నీచిన్నిమోవి సు
 ధాబిందు నిష్కందముల్ జిందఁగా వేణు
 నాశంబు పొందించి కెందమ్మి జోడొక్క
 చోనీడుగాఁ గూడఁగాఁబట్టి సద్రత్న
 వన్నుద్రికాజాల లోలాంశువుల్ మోము
 నం దాండవింపంగ లీలాంగుళీపల్ల
 వన్యానవైచిత్రీ సద్రంధ్రమార్గంబు
 లక మంద్రముఖ్య స్వరోదార మానంబు
 లక హత్తి సప్తశ్రుతుల్ మేళవింపంగ
 నింపారవాయించ నీవేణు నాదంబు
 పుట్టించు నుత్కంఠచేఁ గంఠనాదాభి
 నందత్పికల్ గోపికల్ పార్వభాగంబు
 లంజోకగామక్కువక జొక్కుచున్ సోలు
 చున్ వ్రాలుచుండంగ నొండొండ నీకేళి
 గోపాలకుల్మించి వాయించు నీపిల్ల

గోల్నేర్పు లేర్పాటు గావించు నాదాను
 మోదంబునం గ్రీడమై నాడునాగంబు
 నుంబోలె పూర్ణానురాగంబునం జంచ
 లత్పించరింఘోళికా శ్రీవెలర్పంద
 లల్ ద్రిప్పచుక దత్ప్రకారంబుఁ దారభ్య
 సింపంగ నన్యోన్య చిత్రాభిలాష క్రి
 యల్ చెప్పకొంచుండఁ బశ్చాత్ప్రదేశంబు
 నక డాసి రోమంధముల్ మాని ప్రేమాను
 బంధోత్కటత్కర్త మై స్వర్ణభూషా మి
 శద్భింబికాశ్రుంగ కోణాగ్రమైదివ్య
 మాణిక్యపుష్పస్రగాబధమై కామధుగ్ధేను
 బృదంబు గానామృతస్యంద మానంద
 ముంబొందుచుక గ్రోల నుర్వీ మహాశైల
 పాషాణ మాణిక్య జాలంబులంజాలు
 వాఱంగఁ దాఁ బాడుటల్ దక్కినిక్కంపుఁ
 బ్రేమంబునందొట్టి వెన్నీటి నీటైము
 దంబంది కాళింది మందానిలాందోళ
 నోత్తుంగ రంగ త రంగైకహస్తంబు
 లంద్యత్పదాం భోజముల్ కాగిలింప న్నృప
 గంబుల్ ఖగంబుల్ నిజగ్రాస కాంక్షన్వి
 సర్జించి మోదంబు వైరాగ్య చిత్రాదృ
 తశ్రీ వనశ్రీ చలత్పల్లప్రాప్తంబు
 నంగోరి కోల్లాసహసంబు భాసిల్లఁ
 బూగుత్తి పాలిండ్లవైఁ దత్ప్రరాగోత్త
 రీయంబుజాఱక భ్రమద్భృంగ దృష్టాల
 కంబుల్ నివాళింపగా, నవనవమణికాంతి
 మత్పుష్పకారూఢ లింద్రాదిదిక్పాల
 నాళిక నేత్రల్ సురస్త్రీలు గంధర్వ
 కాంతామణుల్ నాగకన్యల్ మ
 హాసిద్ధ విద్యాధరాబ్జాననల్ దేవవారాంగనల్ వేణు
 వీణామృదంగాది వాద్యధ్వనుల్ తాళ
 మానంబులక మోయఁగాఁ దావకీనన్పు

రద్వంశ సంపూర్ణ సంగీత జాతస్సరస్వీత
 చేతో వికారంబుల బాడుచు మేఘ
 పంక్తి దటిద్వలికల్ ప్రాలే జెల్లాడు
 చున్నేగగుర్పాటు మాన్పాటు వాటిల్ల
 గా నుబ్బనాగుబ్బగాఁ బుష్కలాంభోద
 మామోదవత్సుష్పవృష్టుల్ ప్రవర్షింప
 హర్షంబునం బంచభూతంబులుగ బొంగ
 నాకాశగంగానదీ పంకజాతాక్షి

దానంతరిక్షింబునం జక్షురుత్సాహ
 మేపారఁ బ్రత్యక్షమైనిల్చి యందంద
 బంగారు కెందమ్మి పుష్పాక్షులై జల్లఁ
 గాఁజల్లనై మెల్లనై గండపుం గొండ

మందా నిలాంకూరముల్ మీఁదఁబాజాడ
 నల్లాడు పూదండలు న్వేణుదండంబు
 న్నప్రేలుపూఁగుచ్చులు న్నెచ్చుపుట్టింప
 సొంపారు నీయాకృతి శ్రీసముద్దామ

సీమంత సిందూరరంజ త్పదాంభోజ
 మందాకినీసన్నరందాపగా హాకు
 ల బ్రహ్మయోగీశ్వరేంద్రిందరవ్రాత
 సంప్రీతి యాదివ్య తేజోమయఖ్యాతి

యాసంతతానందలీలా సుధాంబోధి
 సంతంభ కృద్వక్త్ర చంద్రోదయంబామ
 హానిత్య సత్యాకృతి శ్రీనయంబాజ
 గద్రక్షణోత్ఫుల్ల వేల్లత్ప్రాపాదృష్టి

యావేణుదండ స్ఫుటోష్ణప్రవన్నాఘ
 రీవృష్టి యాయశాపనారంభ మావిభ్ర
 మాడంబరం బామహారాజసం బార
 సజ్జత్వ మాభవ్య మాయామనుష్యావ

తార క్రియాలీల లాలించినన్ లోన
 గీలించిన న్వాంఛితార్థంబుసిద్ధించు నంచుండ
 గన్వేద వేదాంతవేదుల్ పరబ్రహ్మ
 విద్యావివాదుల్ ఘనుల్ సరసిజ భవరుద్ర

దేవేంద్రముఖ్యుల్ సుఖప్రాప్తికై నీకు
 వాక్కుష్ప పూజల్ సమర్పించి నీవే ప
 రబ్రహ్మయోగీంద్ర హృద్దేయచిదస్వస్తు
 విస్తారమంచుం బ్రశంసించురంచున్ శ్రు
 తుల్ యెప్పుడొగావించు గోవింద నీకేళి
 బృందావనకీడ త్రైలోక్యసామ్రాజ్య
 లక్ష్మీకళా ప్రాప్తికింజాడ నీవేణు
 నాదంబు బహైకనాదంబు నీచదన్దు
 కందర్ప గోపాలరూపంబు సదృశ
 హృచ్చంద్రశాలా ప్రదీపంబు నీరూప
 లావణ్య లీలావిలాసంబు నీమంద
 హాసంబు నీవక్త్రచంద్ర ప్రసాదంబు
 నీయాశ్రితాయ త్తచిత్త ప్రమోదంబు
 నీవేణు విద్యావిశేషంబు గోపాల.
 నారీమనోహరివేషంబు నీచొప్పు
 నీయొప్పు డెందంబులందోచు వారే క
 దా నీవునే నీవుగానట్ల నాకోరి
 కల్ చేరికల్ సేయ లీలావ
 నీదేవునింగూర్చి లోకై క సంపత్క
 లా భోగభాగ్యంబులక శ్రీశుకబ్రహ్మ
 యోగీంద్రు నాత్మం బ్రకాశ ప్రమోదంబు
 ప్రేమంబుతోనిల్చి యూహించునంకించుఁ
 గాపించు నిన్నాత్మభావించు నీవారి
 కెవ్వారి కేమేమి నీవీవు, నీవంటి
 కారుణ్య దాక్షిణ్య సంపాది నీవంటి
 వాత్సల్య సంమోది నీవంటి భక్తావ
 నాయ త్తచిత్తుండు నీవంటి యిష్టార్థ
 దానప్రపర్తుండు నీవంటి నిత్యుండు
 నీవంటి సంసారతాపత్ర యాభీల
 రుద్ధివ్యవైద్యుండు నీవంటివేదాంత
 వేద్యుండు నీవంటి మాయాజగన్నాట
 కప్రక్రియా సూత్రధారుండు నీవంటి

విత్తై కదృజ్జోహనాకారేఖా వి
హారుండు, వేదాదిమధ్యంత పర్యాయ
కాలంబులం గాలముంగాల చక్రక్రీ
యాకృన్నహో పూరుషుండున్నహామాయ
యుఁస్సప్తీయుం నీవనీయింద్ర జాలంబు
విశ్వప్రపంచంబు పంచాస్త్రగోపాల
కృష్ణా ననుంబ్రోవు మీ భక్తిముక్తిప్రదా మాధ
వారాధికామాధవా దేవదేవా
నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః.

251

వ. అని సన్నుతించిన నమ్మహాముని మండలమధ్యమంబున నున్నయప్పుండరీ
కాత్ముం డక్షిగోచరంబైన యట్లనయందలు జయజయధ్వానంబు లొనర్చిరి.
దివిజపుష్పవర్షంబులు గురిసెనతనియందుల భక్తికళిందించి గోవిందశర్మ
వీడ్పాల్చినద్యారకా నగరంబునకుంబోయి శార్ఙ్గ పాణియాల్లింగనాది సంభావ
నలు గైకొనియుండె, నారదాది యోగీంద్రులును, నమ్మహామునీంద్రులును
ధర్మనందను దీవించి యాతనికి గోవిందశర్మ యుపదేశించిన బ్రహ్మోపదేశ
శంబు తమకతమక యుపదేశించుటగాఁ దలంచి హరిని సంస్మరింపుచుఁ దమ
తమనెలపులకుం బోయిరి. ధర్మపుత్రుండును సహోదరబంధుమిత్ర వ్రాతం
బుతో హరినారాధించుచు సమస్తసామ్రాజ్య లక్ష్మీవిభవంబు లనుభవిం
చుచు సుఖంబుననుండెనని పరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకబ్రహ్మచెప్పటయును. 252

మ. నలినో¹ద్భూతనుతోల్ల సత్కనకవీరణా బ్రహ్మనాదామృతో
చ్చలవీచీప్రకర ప్రఫుల్లహృదయాశ్జాత స్రవత్సత్కృత పా
కలనాచారు మరందపోషిత మిశ్రతౌతూహలశ్రాంతిచే
వలనొప్పం నినుగొల్చి భక్తజనులు శ న్వర్ణింతు నిన్నెప్పుడున్.

253

స్రగ్వీణి. సా²మజప్రస్తుతా శ నమ్మనీంద్రార్చితా
హైమవీతాంబరా శ స్వాంక్షి వీతాంబరా
కామలీలాకృతీ శ కాస్తుభాలంకృతీ
కోమలాంఘ్రింబుజా శ కుందదంతప్రభా.

254

1. నలినోదయతనతోల్ల సత్కరుణ. 2. సామగాన ప్రియాజంభభిద్యుదితా భిను
దైత్యాంతకాభేద్య మోక్షప్రదా.

క. వేదాంత తత్వనిశ్చయ

వేదిమనోవేద్య మదన ౩ విద్యాలీలా

మోదిత రాధాముఖకమ

లోదరతాంబూల రసనముత్సుక హృదయా.

255

ఇది శ్రీమదన గోపాలచరణకమల సేవాధురీణ సత్కళాపారీణ

కృష్ణభట్టారకపాత్ర చింతలపూడి కామయప్రభుసుపుత్ర

సుకవివర్యరాధామాధవ యల్ల నార్య ప్రణీతంబైన

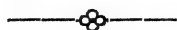
విష్ణుమాయానాటకంబునందు సర్వంబును

పంచమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

త ప్ప ప్ప ల ప ట్టి.

పేజీ.	పంక్తి.	తప్ప.	ఒప్పు.
1	8	బల్లరు	బల్లలు.
2	10	నిరూఢిని	నిరూఢిన్ని.
„	10	ప్రభుత్వ	ప్రభుత్వ.
5	11	శ్వముచ	శ్వముచ.
„	28	శంబని	శమ్బని.
6	6	గ్రీతి	గ్రీతి.
„	14	చాలంగ	జాలంగ.
7	13	తోజ్వల	తోజ్వల.
„	27	పటలి	పటలి.
9	14	శయత్వము	శయము.
11	23	మంహేద్ర	మాహేంద్ర.
12	6	గగ్ర	గగ్ర.
„	27	దానితన	దానిం దన.
15	21	నాచెవి	గాచెవి
16	6	చిదమలా	చిదమలా.
17	22	క్రమ్మర	క్రమ్మర.
„	„	గతిం	గతి.
20	27	క్రియా	క్రియా.
„	29	నందనుడు	నందనుడు.
21	22	విరుద	విరుద.
22	19	దక్కత	దక్క.
29	5	బంపి	పంపి.
„	7	లివ్విరు	లివ్విరు.
„	18	అనిన	అని నన.
31	14	తములు	తముల.
33	11	మృచ్చ	మృచ్చ.
34	27	కనుబడ	కనుబడ.
35	19	సపత్ని	సపత్ని.

పేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	ఓప్పు.
36	15	ఇచ్చెర	ఇచ్చెర.
37	2	తుండట	తుండట.
39	25	రత్న	రతన.
43	15	త్రైలోక్య	త్రైలోక్య.
47	2	కరుణా	కరుణ.
55	13	యదె	యది.
56	21	ధ్యానాంత	ధ్యానానంత.
”	31	మహామ	మహామ.
57	6	లెవ్విమిరు	లెవ్విమిరు.
60	17	బోలెం	బోలెన్.
62	11	బ్రమసి	బ్రమసి.
63	7	తక్ష	తత్క్ష.
”	31	చ్చెయి	చ్చెనీ.
”	23	పెట్టిరా	పెట్టిరా.
66	18	వేటొక	వేటొక.
72	20	మనసిజ	మనసిజ.
76	11	ధ్యాన	ధ్యాన.
77	12	బోలె	బోలె.
78	6	తేజాం	తేజాం.
”	24	గాచక్ర	గాజక్ర.
79	26	చుక్కలా	చుక్కలా.
85	7	పాద	బాద.
”	8	ప్రాభ	బ్రాభ.
87	18	బుట్ట	పుట్ట.
91	26	తులొసు	సుతులొ.
92	16	భము	భవము.
94	2	కృష్ణి	క్రష్ణి.
95	31	భవ	యజ్ఞభవ.
96	23	మ	కా.
”	27	మ	కా.
103	32	పాత	బ్రాత.
100	16	చాల	చాల
107	14	రుణా	ఋణా.

పేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
109	9	ఇట్లు	అట్లు.
112	30	తృప్తి	తృప్తి.
113	8	ధృవుక్	ధృవుక్.
120	1	నివ్వ	నీయ.
124	29	గత్రయ	గత్రయ.
197	27	జాలక	చాలక.
128	5	శృతి	శ్రుతి.
129	18	మేఘ	మేఘ.
131	22	దలఁప	దలఁప.
132	16	నూరు	నూలు.
„	29	వేత్వ	వేర్వ.
133	7	కొలంకు	కొలంకుకలంకు.
137	40	క	ఆ.
„	13	నాథా	నాథ.
139	27	స్తుతి	శ్రుతి.
142	5	స్త్రీలు	స్త్రీలు.
146	25	బుట్టు	వుట్టు.
150	10	మరులు	మరుల.
151	15	పథ	పథ.
165	27	కలుసు	కలిసి.
166	18	వెట్టి	వెట్టి.
167	6	నలిచే	నలిచే.
171	11	చేయుట	తోవర్ణించుట.
172	8	భాల	భాల.
174	2	కుల	లయ.
183	6	నిగుడె	నిగిడె.
185	29	హారక	హాక.
189	24	స్తుతి	శ్రుతి.
„	29	నని	నన.
194	28	యెడ	నెడ.
196	3	తనను	తన్ను.
„	22	చొమ్మ	బొమ్మ.
216	31	వాది	వాదిని.

షేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
224	17	జనియె	సనియె.
225	12	తార	ఁదార.
227	22	నిడుము	నిడుమ.
„	27	సలిపి	జలిపి.
230	11	భోజాన	భోజాస.
„	12	దర్శిం	దర్శిం.
233	13	నందబు	నందంబు.
„	27	చ్చందం	చ్చదం.
235	3	భవ...రూప	దేభవద్రూప.
236	12	బృందంబు	బృందంబు.
„	10	శ్రుంగ	శృంగ.
„	26	నవనవ	నూత్న.
237	32	ఘ...ద్ర	సరోజాతభూరుద్ర.
238	28	వర్తండు	వృత్తుండు.

